Pécsi Tudományegyetem

Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola

Dr. Mitrovics Zoltán

A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő és lehetőségei a bűnmegelőzésben

Doktori (PhD) értekezés

Témavezetők:

Prof. Dr. Kőhalmi László Levente
egyetemi tanár

Dr. Simon Gábor PhD.
adjunktus, intézetigazgató

PÉCS

2025

“Csak a lelkiismeret lehet bírád, hóhérod vagy pártfogód, senki más! Ha írsz, csak a lelkiismeretnek tartozol számadással, senki másnak. Mindegy, mit várnak tőled, mindegy az is, mivel büntetnek, ha nem azt adod nekik, amit remélnek tőled, vagy amit hallani szeretnek! A börtön és a szégyen, a pellengér és a meghurcoltatás, a hamis vád és a nyelvelő megalázás, a szegénység és a nyomorúság, mindez nem érint igazán. Csak lelkiismereted tud büntetni, csak ez a titkos hang mondhatja: „Vétkeztél.” Vagy: „Jól van.” A többi köd, füst, semmiség.”

(Márai Sándor: Füves könyv -* A lelkiismeretről*)

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés ... 4
1.1. A dolgozat tárgya ... 4
1.2. A témaválasztás indoklása ... 6
1.3. Az alkalmazott kutatási módszerek ... 6
1.4. A dolgozat felépítése ... 7
2. Elméleti értelmezési keret ... 8
2.1. A bűnmegelőzés fogalma ... 8
2.2. A generális és speciális prevenció ... 11
2.3. A bűnmegelőzés háromszintű modellje ... 15
2.4. Tonry és Farrington bűnmegelőzési modellje ... 18
2.5. Reintegráció, reszocializáció, rehabilitáció ... 19
2.6. Nevelés, átnevelés, reintegráció ... 22
2.7. A 2013. évi büntetés-végrehajtási kódex ... 28
2.8. A kapcsolattartás jelentősége a reintegrációban ... 31
2.9. COVID és a kapcsolattartás ... 34
3. A hazai pártfogó felügyelet történeti áttekintése ... 38
3.1. A kezdetektől a patronage egyesületekig ... 38
3.2. Az I. Büntetőnovella rendelkezései ... 40
3.3. A szocializmus korszaka ... 42
3.4. A fiatalkorú elkövetőek pártfogó felügyelete ... 43
3.5. A felnőttkorúak utógondozása és pártfogó felügyeletük ... 44
3.6. 1978. évi IV. tv. – az „új" Btk. ... 45
3.7. A rendszerváltást követően ... 47
3.8. A magyar pártfogó felügyelet 2003. évi reformja ... 48
3.9. A reformot követően napjainkig ... 49
3.10. Összefoglalás ... 51
4. A kormányhivatali pártfogó felügyelő tevékenységei ... 52
4.1. Pártfogó felügyelői vélemény ... 54
4.2. Környezettanulmány ... 55
4.3. Megelőző pártfogás ... 58
4.4. Közvetítői eljárás ... 60
4.5. Közérdekű munka végrehajtása ... 63
4.6. A pártfogó felügyelet végrehajtása ... 66
4.7. Közösségi foglalkoztató ... 71
5. A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő tevékenységei ... 73

5.1. Feltételes szabadságra bocsátással összefüggésben elrendelt pártfogó felügyelői vélemény készítése 75
5.2. Környezettanulmányok készítése..... 79
5.2.1. Kegyelmi ügyek kapcsán készülő környezettanulmányok 81
5.2.2. A szabadságvesztés félbeszakítására irányuló kérelem indokoltságának ellenőrzése céljából készített környezettanulmány 83
5.2.3. A fiatalkorú elítélt befogadó részlegbe helyezését megelőzően készített környezettanulmány 85
5.2.4. A reintegrációs őrizetbe helyezést megelőzően készített környezettanulmány.....86
5.2.5. Az otthonápolási őrizetbe helyezést megelőzően készített környezettanulmány 88
5.2.6. A feltételes szabadságra bocsátás elbírálásához készítendő környezettanulmány, ha annak tartama eléri a két évet.....89
5.2.7. Az átmeneti részlegre helyezést megelőzően készítendő környezettanulmány 90
5.2.8. Összefoglalás 91
5.3. Gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység (reintegrációs gondozás)..... 92
5.3.1. Klasszikus szabadulásra felkészítés.....94
5.3.2. Egyéb reintegrációs gondozási ügyek.....96
5.3.3. A feltételes szabadságra bocsátás elbírálása kapcsán felmerülő reintegrációs gondozás 96
5.3.4. A hosszabb tartamú szabadságvesztést töltő elítéltek reintegrációs gondozása 97
5.3.5. Az átmeneti részlegre helyezett elítéltek reintegrációs gondozása 98
5.3.6. Az első alkalommal végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltek reintegrációs gondozása99
5.3.7. Összefoglalás 102
5.4. Utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység 102
5.5. A reintegrációs őrizet végrehajtása keretében végzett pártfogó felügyelői tevékenység... 106
5.5.1. A reintegrációs őrizet alkalmazásának feltételei, kizáró okok 108
5.5.2. Az alkalmazási feltételekkel kapcsolatos gyakorlati tapasztalatok..... 111
5.5.3. A bv. pártfogó szerepe, feladatai a reintegrációs őrizet alkalmazása kapcsán 112
5.6. Otthonápolási őrizet végrehajtása keretében végzett pártfogó felügyelői tevékenység.....118
5.7. Reintegrációs eltávozás keretében végzett pártfogó felügyelői tevékenység 120
5.8. Feltételes szabadságvesztés tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtása..... 122
5.8.1. A bv. pártfogó felügyelet tartama.....123
5.8.2. A pártfogó felügyelet tartalma.....125
5.8.3. A pártfogó felügyelet végrehajtási rendje.....126
5.8.3.1. A végrehajtás előkészítése.....126
5.8.3.2. A pártfogolt értesítése és jegyzőkönyvi meghallgatása.....127
5.8.3.3. Az egyéni pártfogó felügyelői terv 128
5.8.3.4. A végrehajtás szakasza 129
5.8.3.5. A bv. pártfogó tájékoztatási kötelezettségei 131

5.8.3.6. A bv. pártfogó felügyelő jelentési/javaslattételi kötelezettségei 132
5.8.3.7. A végrehajtás befejeződése 134
5.8.4. Összefoglalás 135
5.9. A fiatalkorúakra vonatkozó külön rendelkezések 137
5.9.1. Fiatalkorú esetében készítendő pártfogó felügyelői vélemény 139
5.9.2. Fiatalkorú esetében készítendő környezettanulmány 141
5.9.3. Fiatalkorúak reintegrációs gondozása, szabadulásra felkészítése 142
5.9.4. Szabadságvesztés-büntetésből feltételesen szabadságra bocsátott fiatalkorúak pártfogó felügyeletének külön szabályai 146
5.9.5. Fiatalkorúak reintegrációs őrizete 148
5.9.6. Összefoglalás 149
6. A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői tevékenység kontroll és támogató jellegének vizsgálata egy empirikus kutatás keretében 150
6.1. A kutatás célja 155
6.2. A kutatás főbb kérdései 155
6.3. Kutatási módszer 156
6.4. Kutatási eredmények 157
6.4.1. A válaszadók jellemzése kormegoszlás, nemi arányok, iskolai végzettség szerint 158
6.4.2. A bv. pártfogó felügyelők önértékelése a kontroll vagy támogatás tekintetében 161
6.4.3. A bv. pártfogó felügyelői tevékenység lényege a bv. pártfogók szerint 164
6.4.4. A bv. pártfogók asszociációi, módszerei 165
6.4.5. Külső kapcsolatok a bv. pártfogó felügyelői tevékenység során 169
6.4.6. A sikeres társadalmi reintegráció megvalósulása 171
6.4.7. Kutatási eredmények összegzése 173
7. Konklúzió 175
Irodalom 184
Mellékletek 202

1. Bevezetés

1.1. A dolgozat tárgya

Egy társadalom tagjainak társas életét normák és szabályok irányítják. Ezek a normák és szabályok segítik az egyént abban, hogy az adott helyzethez illeszkedő viselkedésformát válasszon és alkalmazzon. Minden társadalomban azonban vannak olyan személyek, akik nem mindig felelnek meg az adott szabálynak, társadalmi elvárásnak, azaz eltérnek (deviate) azoktól a szabályoktól, amelyeket követniük kellene, ezt nevezzük deviáns viselkedésnek.[1] A deviáns viselkedést, normaszegést különböző módon – közvetlenül vagy közvetetten – kezeli a társadalom. A deviáns viselkedés társadalmi kezelésének lehetséges módjai számos tényezőtől függnek, mint például a devianciát kiváltó okok, a társadalom reakciója, a deviáns viselkedés súlyossága és az egyén szükségletei. Mindezek alapján a kezelési lehetőségek rendkívül szerteágazók, lehetnek prevenciós programok, rehabilitációs, reintegrációs programok, közösségi alapú beavatkozások vagy akár büntetőjogi szankciók.

A bűncselekmények tetteseit a különböző társadalmakban eltérően szankcionálhatják, a leginkább ismert szabadságvesztés büntetéssel vagy alternatív szankciókkal, melyek elsősorban figyelmeztetések, intézkedések. A büntetés célja is változik társadalmanként és koronként, a megtorlástól, vérbosszútól napjainkra eljutottunk a prevenció, reintegráció fontosságának hangsúlyozásáig, az igazságszolgáltatás retributív jellege kiegészült preventív (megelőző) és resztoratív (helyreállító) jellemzőkkel. Hatályos Büntető Törvénykönyvünk 79. §-a alapján a büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el, tehát elsősorban a prevenció a cél.

A büntetés céljának, valamint az igazságszolgáltatás jellemzőinek változásával együtt a büntetés-végrehajtás is átalakult, változott. A prevenciós célok a szabadságvesztés büntetések végrehajtása során is erőteljesen megjelennek. Egyrészt a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban Bv.tv.) 1.§. (2)a pontja alapján a büntetés-végrehajtásnak rendjét úgy kell kialakítani, hogy az a büntetésben és az intézkedésben megnyilvánuló joghátrányon, illetve a megelőzést szolgáló rendelkezések érvényesítésén túl elősegítse az elítélt társadalmi

[1] Anthony Giddens, *Szociológia* (Budapest: Osiris Kiadó, 2008)

beilleszkedését és a jogkövető magatartás kialakulását. Másrészt a Bv. tv. 83. § (1) alapján a szabadságvesztés végrehajtásának célja az ügydöntő határozatban meghatározott joghátrány érvényesítése, valamint a végrehajtás alatti reintegrációs tevékenység eredményeként annak elősegítése, hogy az elítélt szabadulása után a társadalomba sikeresen visszailleszkedjen és a társadalom jogkövető tagjává váljon.

Az elítéltek sikeres reintegrációját a bv. intézeteken belül számos intézkedés, szakember segíti, ezek között szerepel a fogvatartottak munkáltatása, oktatása, részükre különböző programok biztosítása. A reintegrációs munkát a bv. intézetekben elsősorban a reintegrációs tisztek, a pszichológusok, a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők (továbbiakban bv. pártfogó) és a börtönlelkészek végzik. Dolgozatomban a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői tevékenység vizsgálatát tűztem ki célul. A bv. pártfogók sajátos helyzetben vannak, egyrészt lehetőségük van a bv. intézet falain belül megkezdett reintegrációs munkát a szabadulást követően is folytatni, másrészt tevékenységük célja kettős, egyfelől támogatják a pártfogoltat a sikeres társadalmi reintegráció érdekében, másfelől kontrollt gyakorolnak az ismételt bűnelkövetés megelőzése céljából. A tevékenység elnevezésében is felfedezhető bizonyos belső ellentmondás, egy fajta oppozíció. A pártfogó szó hallatán, konnotációként egy olyan személy jelenik meg előttünk, aki megpróbál segítséget nyújtani, támogatni. A felügyelet kifejezés ezzel szemben inkább kontrollt és ellenőrzést sugall. A bv. pártfogónak munkája során az egyik legnehezebb feladata megtalálni a szükséges kontroll és a szükséges támogatás közötti egyensúlyt. A feladatot nehezíti, hogy a megfelelő egyensúly meghatározása egyénenként, illetve a különböző ügycsoportba tartozó bv. pártfogói tevékenységek kapcsán is eltérő lehet.

A dolgozat a pártfogó felügyelet jogintézményének történeti fejlődését, jogszabályi hátterét és gyakorlati megvalósulását vizsgálja, különös figyelmet fordítva a magyarországi rendszer működésére. A kutatás célja, hogy feltárja a pártfogó felügyelet hatékonyságának meghatározó tényezőit, valamint megvizsgálja, hogyan járulhat hozzá a bűnismétlés csökkentéséhez és a társadalmi reintegráció elősegítéséhez. Ezzel párhuzamosan a dolgozat kitér az intézmény kihívásaira, például az erőforráshiányra és az esetkezelés egyenlőtlenségeire is, amelyek akadályozhatják a pártfogó felügyelet eredményességét.

Az elemzés célja, hogy átfogó képet nyújtson a pártfogó felügyelet mai helyzetéről és jövőbeli fejlődési lehetőségeiről, hozzájárulva ezzel a kriminalisztikai, szociális és jogi diskurzushoz.

1.2. A témaválasztás indoklása

A témaválasztást elsősorban személyes indokok vezérelték. Egyetemi tanulmányaim során érdeklődésem középpontjába a bűnözés és a bűncselekményekre adott lehetséges válaszok kerültek. Az egyetemi kötelező gyakorlatomat a Pártfogó Felügyelői Szolgálatnál végeztem, ahol mélyebb betekintést nyertem a pártfogói tevékenység gyakorlati megvalósulásába, úgy éreztem szívesen dolgoznék pártfogóként. Az egyetem elvégzését követően továbbra is elsősorban a bűnözés, mint társadalmi jelenség érdekelt, ezért amikor az akkori Igazságügyi Hivatalban meghirdetésre került egy pártfogói álláshely rögtön jelentkeztem az állásra, ahová több jelentkező közül engem választottak. Mindez 2010-ben történt és a szakma iránti elköteleződésem azóta is töretlen. Az intézményi keretek az elmúlt években jelentősen változtak. Az Igazságügyi Hivatal után a kormányhivatali rendszerben folytattam a munkát, majd 2015 és 2023 között a Baranya Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézetben dolgoztam bv. pártfogó felügyelőként. A pártfogói munkára hivatásként tekintettem, a szakma gyakorlati része mellett mindig is érdekelt a szakma története, büntetőjogi, eljárásjogi és kriminálpolitikai vonatkozásai is. A személyes indokok mellett a témaválasztás másik indoka az volt, hogy a 2014-ben bekövetkezett változások óta, amikor is a jogrendszerünk részévé vált a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői tevékenység eltelt 10 év. Az elmúlt tíz évben a bv. pártfogásban számos változás történt, mely indokolttá teszi a tevékenység vizsgálatát. Az elmúlt évtizedben a pártfogó felügyelet szerepe jelentősen átalakult és megnövekedett, különös tekintettel a reintegrációt támogató programokra és az alternatív büntetési formák alkalmazására. Az alternatív szankciók – mint a pártfogó felügyelet – büntetőrendszerünk egyre fontosabb részét képezik, hozzájárulhatnak a börtönök zsúfoltságának csökkentéséhez, kiküszöbölhetők vele a lehetséges börtönártalmak, költséghatékonyabbak, elősegíthetik a bűnelkövetők társadalmi felelősségvállalását és segíthetnek abban, hogy a bűnelkövetők hasznos tagjai legyenek a társadalomnak.

1.3. Az alkalmazott kutatási módszerek

A téma feldolgozásához többféle módszert használtam elemző, leíró, történeti, institucionalista módszert és kvantitatív (kérdőíves) kutatást is. A téma tekintetében a rendelkezésre álló elméleti munkák szűkösen állnak rendelkezésre, de igyekeztem feldolgozni a kapcsolódó elméleti munkákat, a rendelkezésre álló bv. pártfogói tevékenységet szabályozó jogszabályokat, végrehajtási rendeleteket, utasításokat, jogszabálynak nem minősülő normákat (pl.: körlevelek,

állásfoglalások). A dolgozatban bemutatom annak a 2020/2021. évben végzett kérdőíves kutatásnak az eredményeit, melyet a bv. pártfogó felügyelők körében végzetem. Mindezeken túl a vizsgálat részeként elemeztem a bv. pártfogó felügyelet kapcsán kialakult gyakorlatot is. A vizsgálat során igyekeztem a kutatói objektivitás minél teljesebb mértékű megtartására, azonban személyes érintettségem okán a szubjektív tapasztalataim befolyásoló hatása elkerülhetetlen. A személyes érintettségnek hátránya lehet az objektivitás nem teljes mértékű érvényesülése a kutatás során, ezt igyekeztem tudatosan kizárni, ezért elsősorban objektív mérőeszközök felhasználásával végeztem a kutatómunkát, ezzel szemben előnye a különböző dokumentumokhoz történő könnyebb hozzáférés, a szakmai protokoll ismerete, a bv. pártfogó felügyelőkkel meglévő személyes kapcsolat, mely hozzájárulhatott a kérdőívek minél nagyobb arányú kitöltéséhez.

1.4. A dolgozat felépítése

A dolgozat bevezetését követő második, elméleti értelmezési keret fejezetben elsősorban a vizsgált témához szorosan kapcsolódó elméleteket, kutatási eredményeket, fogalmakat tisztázom. A harmadik fejezetben a magyarországi pártfogó felügyelet történeti fejlődésének bemutatására törekszem a pártfogó felügyelet kezdetétől napjainkig. A történeti rész célja, annak megvilágítása, hogy hogyan változott a pártfogó felügyelet az elmúlt időszakokban. Az időbeli kontextus fontos ahhoz, hogy a kutatás ne csupán egy aktuális jelenségre reflektáljon, hanem kapcsolódjon a téma múltbéli és hosszú távú tendenciáihoz. A pártfogó felügyelői tevékenység tekintetében 2003. évben történt meg a fiatalkorúakkal foglalkozó és a felnőtt korúakkal foglalkozó pártfogók felügyelők egységesítése azonos hivatali rendszerben, majd 2014. évben más elvek mentén a szakma ismét kettészakadt, melynek eredményeképpen jelenleg a kormányhivatali rendszerben és a hazai büntetés-végrehajtási rendszerben is dolgoznak pártfogó felügyelők. A dolgozat negyedik részében történik a jelenlegi kettéosztott pártfogó felügyelői tevékenységek közül a kormányhivatali pártfogó felügyelői tevékenység bemutatása. Az ötödik fejezet részletesen bemutatja és elemzi a börtönökben végzett pártfogói tevékenységeket. A dolgozat hatodik részében a bv. pártfogók körében végzett kérdőíves kutatás eredményei kerülnek bemutatásra. Végül a hetedik fejezetben összegzem a kutatómunka eredményeit.

2. Elméleti értelmezési keret

A kutatás tárgya és annak meghatározása szoros kapcsolatban áll a tudományos diskurzusban alkalmazott elméletekkel és modellekkel, amelyek segítenek értelmezni a vizsgált jelenséget. Ebben a részben áttekintjük a legfontosabb elméleteket, amelyek meghatározzák a kutatás alapját, beleértve a legfrissebb tudományos diskurzust és azokat az iskolákat, amelyek meghatározták a kutatott téma fejlődését. Ezen kívül arra is rávilágítunk, hogy a választott elméleti keret hogyan kapcsolódik a kutatás céljaihoz és hogyan segít a kérdésfelvetésre adott válaszok megformálásában.

2.1. A bűnmegelőzés fogalma

Napjainkban a bűncselekmények elkövetésére válaszként adott büntetés, represszió mellett a kriminalitás elleni küzdelem egyik legfontosabb területe a prevenció.[2] A bűnmegelőzés fontosságát már Beccaria, a klasszikus büntetőjogi iskola egyik alapítója is megírta leghíresebb művében, mely szerint *„Jobb megelőzni a bűntetteket, mint büntetni azokat”*[3]. A bv. pártfogói tevékenység egyik fő célja a bűnismétlés megelőzése, mely szorosan kapcsolódik a bűnmegelőzéshez. A bűnmegelőzés jelentősége a modern társadalmakban egyre nő, mivel – ahogy Hughes is hangsúlyozza – a kriminalitás elleni küzdelem már nem kizárólag a büntető igazságszolgáltatás feladata, hanem szélesebb társadalmi, intézményi és közösségi együttműködést igényel.[4] A bűnmegelőzést sokféleképpen definiálhatjuk, kiindulási alap lehet a kriminálpolitika, melybe a bűnözésre adott intézményes válaszok beletartoznak, ennek a bűnmegelőzési politika is szerves része. A bűnmegelőzési politika célja közt szerepel a bűnismétlés megelőzése, bűncselekmények számának redukálása, valamint a bűnözéstől való félelemérzet csökkentése.[5]

A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia (továbbiakban: Stratégia), mely 10 évre meghatározza az elérendő célokat a bűnmegelőzés tekintetében, a bűnmegelőzés nemzetközileg elfogadott fogalmát az Európai Unió általa elfogadott definíció alapján határozza meg: *„bűnmegelőzés*

[2] Korinek László, *Kriminológia I.* (Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2010)
[3] Cesare Beccaria, *A bűnökről és a büntetésekről* (Budapest: Eötvös József Kiadó, 1998), 62.
[4] Gordon Hughes, *Understanding Crime Prevention: Social Control, Risk and Late Modernity* (Buckingham: Open University Press, 1998).
[5] 1291/2023. (VII. 19.) Korm. határozat a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2024–2034) és a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia 2024–2025. évekre vonatkozó intézkedési tervéről.

alatt minden olyan intézkedést és beavatkozást értünk, amelynek célja vagy eredménye a bűnözés mennyiségi csökkentése és az állampolgárok biztonságérzetének javítása, történjék az a bűnalkalmak csökkentésével, a bűnözést gerjesztő okok hatásának mérséklésével, vagy az áldozattá válás megelőzésével."[6] A bűnmegelőzés fogalmának meghatározása alapján a kettős cél eléréséhez olyan beavatkozások szükségesek, melyek egyaránt célozzák az elkövetőt, az áldozatot és a bűncselekményi szituációt is. A bűnmegelőzés tehát proaktív intézkedéseket jelent a bűncselekmények előfordulásának csökkentésére, és hozzájárul a társadalom biztonságához és stabilitásához. Ezt a megközelítést Ronald Clarke Situational Crime Prevention című műve is alátámasztja, amely szerint a bűncselekmények megelőzése nem csupán az elkövetők rehabilitációján vagy az áldozatok védelmén múlik, hanem a bűnözési lehetőségek szisztematikus korlátozásán is. Clarke 22 esettanulmánya például azt mutatja, hogy a fizikai környezet módosítása (pl. kamerás megfigyelések, zárt közterek) jelentősen (akár 50%-kal) csökkentheti a bűnözési arányokat.[7] A pártfogó felügyelet is beilleszthető ebbe a keretbe, hiszen az időtartama alatt betartandó általános és különös magatartási szabályok célja egyrészt a bűnelkövetés lehetőségének szűkítése, másrészt az elkövető társadalmi reintegrációjának elősegítése. Mindezeken keresztül a pártfogó felügyelet nemcsak az elkövető magatartására, hanem a bűncselekményi szituációra is hatást gyakorol, hozzájárulva a bűnmegelőzés általános céljainak megvalósításához.

A Stratégia meghatározza azon alapelveket, melyek alapját képezik a Stratégiában foglalt intézkedések tervezésének. Ezen alapelvek a partnerség, a lokalitás, a tudásalapú bűnmegelőzés, a három pillér, a társadalompolitikához kapcsolt bűnmegelőzés és az arányosság elve. A partnerség elve alapján a bűnmegelőzés társadalmi közügy.[8] A hatékony és sikeres bűnmegelőzés nem önálló feladat, hanem együttműködésen alapuló beavatkozás, melynek szükségességére a nemzetközi szakirodalom is rámutat.[9] A bűnmegelőzés sikeressége szempontjából – ahogy Garland is kiemeli – elengedhetetlen a különböző társadalmi szereplők közötti partnerség, a helyi sajátosságok figyelembevétele, valamint a tudományos kutatásokon alapuló beavatkozások alkalmazása.[10] Az együttműködésnek fontos szereplői az állami szervek

[6] Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia, 2.
[7] Ronald V. Clarke, *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*, 2nd ed. (Monsey, NY: Criminal Justice Press, 1997), 46–83.
[8] Kőhalmi László és Tóth Dávid, „A bűnmegelőzés alapkérdései," in *Kriminológia 1*., szerk. Kőhalmi László (Pécs: PTE ÁJK Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék, 2016), 175-187.
[9] Adam Crawford, *Crime Prevention and Community Safety: Politics, Policies and Practices* (Harlow: Addison-Wesley Longman, 1998).
[10] David Garland, *The Culture of Control: Crime and Social Order in Contemporary Society* (Chicago: University of Chicago Press, 2001).

és intézmények mellett a gazdasági társaságok, egyházak, civilek és a polgárok is. A lokalitás elve szerint a problémákat helyi szinten szükséges értelmezni és a helyi szinten megjelenő kriminalitás problémájára adott válaszok kapcsán mindenképp szükséges a helyi sajátosságok figyelembevétele, az alulról szerveződő kezdeményezések támogatása. A tudásalapú bűnmegelőzés megközelítés elve értelmében egyrészt nem javasolt olyan megoldási stratégiák alkalmazása, melyek tudományos alapon nem alátámasztottak, másrészt a kriminalitási problémákra adott válaszok kapcsán figyelemmel szükséges lenni a kutatások alapján rendelkezésünkre álló adatokra. A három pillér elve kimondja, hogy a bűnmegelőzés hatékonyságának növelése érdekében, az áldozattá válás, elkövetővé válás és a szituációs bűnmegelőzési módszereket oly módon szükséges alkalmazni, hogy azok kiegészítsék egymást. A módszerek szeparált, önálló alkalmazása kevésbé eredményes a bűnmegelőzési folyamatok kezelése tekintetében. A társadalompolitikához kapcsolt bűnmegelőzés elve követelményként fogalmazza meg, hogy a bűnmegelőzésnek a társadalmi folyamatokra, a szociális szükségletekre, a családra és a gyermekekre érzékenynek kell lennie. A Stratégia kimondja továbbá, hogy a fenti elvek mentén kiválasztott beavatkozás során érvényesülnie kell az arányosság elvének, mely kapcsán az alapvető emberi jogok tiszteletben tartása elvárás. Meg kell találni a helyes egyensúlyt a közösség büntetési igényének kielégítése és a megbélyegzés, kirekesztés elkerülése között.[11]

A Stratégiához kapcsolódó két évre szóló intézkedési tervben[12] a fenti elvek mentén kerültek meghatározásra a 2024-2025-ös évre tervezett intézkedések. Ezen intézkedési terv 2.3. pontjában sorolja fel a jogalkotó azon intézkedéseket, melyek az elkövetővé válás megelőzését hivatottak szolgálni. A konkrét intézkedések között több olyat is találunk, melyek a fogvatartottakat érintik, ezek közül a 2.3.3. pontban megjelöl intézkedés, mely a fogvatartottak, szabadultak és hozzátartozók számára komplex bűnmegelőzési és reintegrációs program megvalósítását irányozza elő, nevesítve is megtalálhatjuk a pártfogó felügyelői tevékenységet. Ezen intézkedés alapján olyan komplex beavatkozás szükséges a bűnmegelőzés hatékonyságának növelése érdekében, mely egyszerre célozza a kompetenciák fejlesztését, a képzést, a munkaerő-piaci esélyek növelését, a lakhatási problémák megoldását, az utánkövetést és a családi kapcsolatok megerősítését, helyreállítását. Az intézkedési terv alapján mindezen célok elérése érdekében szükséges a pártfogó felügyelői háttérintézmények elérésének biztosítása a szabadult fogvatartottak részére. A fentiek alapján a Stratégia

[11] Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia, 3.
[12] Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia, 2.számú melléklet

hangsúlyozza az intézmények közötti együttműködést. A pártfogó felügyelők szoros kapcsolatban állnak más szakmai szervezetekkel, oktatási intézményekkel, szociális szolgáltatókkal. A Stratégia célja, hogy koordinált intézkedések valósuljanak meg a bűnmegelőzés céljai érdekében. A pártfogó felügyelői tevékenység a Stratégia szempontjából lehetőséget biztosít az erőforrások optimalizálásra hiszen megteremti a lehetőségét annak, hogy az intézmények együttműködése révén hatékonyabbá váljanak a különböző beavatkozások, az erőforrások felhasználása. A pártfogó felügyelet integrálása a Stratégiába alapvetően hozzájárulhat a bűnözés csökkentéséhez és a társadalmi reintegráció sikerességéhez, ahhoz, hogy az elítéltek hatékonyan tudjanak visszatérni a társadalomba.

2.2. A generális és speciális prevenció

A hatályos Btk. alapján a büntető igazságszolgáltatáson keresztül megvalósuló bűnmegelőzés kapcsán generális és speciális prevenciót különböztethetünk meg.[13] A generális prevenció a bűnmegelőzésben azokat az intézkedéseket és stratégiákat jelenti, amelyek célja a bűncselekmények megelőzése a társadalom egészében, mindenki számára, függetlenül attól, hogy egyes egyének közvetlenül veszélyeztetettek-e a bűnözés szempontjából vagy sem. A generális prevenció a bűnözés átfogó csökkentésére irányul[14], és célja a társadalmi normák megerősítése, a közbiztonság növelése. Andenaes szerint a generális prevenció lényege, hogy a büntetés nemcsak az elkövetőt, hanem a társadalom többi tagját is elrettenti a bűncselekmények elkövetésétől. A büntetés tehát példát statuál, azt üzeni a társadalomnak, hogy a jogsértő magatartásnak következményei vannak.[15] A generális prevención belül negatív és pozitív oldalt különböztethetünk meg.[16] A generális prevenció negatív oldala az elrettentés, a represszióstól való félelem hatásán keresztül próbál hatást gyakorolni a társadalom tagjaira, míg a pozitív oldala a jogkövető magatartás, a jogkövetési hajlandóság erősítése útján próbál hatást elérni a bűnmegelőzés tekintetében. A pozitív generális prevenció tehát leginkább az emberek büntető igazságszolgáltatás iránti bizalmára épít, míg a negatív generális prevenció az általános félelemre, illetve arra épít, hogy az embereknek racionális döntésük a bűncselekmények elkövetésétől való távolmaradás, azaz nem éri meg bűncselekményt

[13] Borbíró Andrea, Gönczöl Katalin, Kerezsi Klára, Lévay Miklós, *Kriminológia* (Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft., 2019).
[14] Borbíró Andrea, „Prevenciós és büntető igazságszolgáltatás," *Kriminológiai Tanulmányok* no. 46 (2009): 13-37.
[15] Johannes Andenaes, „General Preventive Effects of Punishment," *University of Pennsylvania Law Review* 114, no. 7 (1966): 949–980
[16] Borbíró et al., *Kriminológia*.

elkövetni.[17] A negatív generális prevenció alapján a bűnmegelőzés legfontosabb eleme egy igen szigorú szankciórendszer.[18] Bár a generális prevenció elmélete szerint a büntetés nyilvánossága és következetessége elrettentő hatással bír a potenciális elkövetőkre az intézkedések tervezése és megvalósítása során nemcsak a kívánt elrettentő és normamegerősítő hatásokat kell szem előtt tartani, hanem azokat a lehetséges nem szándékolt mellékhatásokat is, amelyek akár kontraproduktív módon ronthatják a bűnmegelőzés eredményességét. Grabosky részletesen elemzi, hogy a bűnmegelőzési stratégiák – például a túlzott elrettentés, a bűnözés áthelyeződése – gyakran társadalmi költségekkel, negatív externáliákkal járhatnak, amelyek akár felül is múlhatják a várt előnyöket. Éppen ezért a prevenciós politikák kialakításánál elengedhetetlen az analitikus tervezés és a lehetséges negatív következmények tudatos mérlegelése.[19]

Míg a generális prevenció a büntetésnek a társadalom egészére gyakorolt visszatartó, normamegerősítő hatására épít, addig a speciális prevenció középpontjában maga az elkövető áll.[20] A speciális prevenció célja az egyéni bűnismétlés megelőzése, vagyis annak elérése, hogy a bűncselekményt már elkövetett személy tartózkodjon a további jogsértő magatartástól. E prevenciós megközelítés a konkrét egyénre irányuló beavatkozásokat részesíti előnyben, melyek célja a jogkövető magatartás kialakítása, fenntartása, valamint a társadalmi reintegráció elősegítése. Ennek érdekében a büntetés vagy az alkalmazott intézkedés nem elvont üzenetként, hanem személyre szabott visszahatásként értelmezendő, amely közvetlenül a bűnelkövető magatartását kívánja korrigálni.[21] E szemlélet elméleti alapjait Franz von Liszt differenciált büntetési elmélete fektette le, aki szerint a büntetés célja nem pusztán az általános elrettentés, hanem az egyénre szabott megelőzés, vagyis a bűnelkövető személyiségéhez, veszélyességéhez és javíthatóságához igazított beavatkozás. Von Liszt három fő elkövetői csoportot különböztetett meg: az alkalmi, a javítható és a javíthatatlan elkövetőket, és hangsúlyozta, hogy a szankciók alkalmazásánál minden esetben az egyéni sajátosságokat kell figyelembe venni. Ezzel a speciális prevenció elméletét a büntetőpolitika középpontjába helyezte, és megalapozta a modern, rehabilitációra és reintegrációra törekvő büntetési rendszerek szemléletét is.[22]

[17] Borbíró, „Prevenciós és büntető igazságszolgáltatás,"
[18] James Q. Wilson, *Thinking about crime* (New York: Basic Books, 1975).
[19] Peter N. Grabosky, „Unintended Consequences of Crime Prevention," *Journal of Istanbul University Law Faculty* 71, no. 1 (2013): 567–588.
[20] Barabás A. Tünde, szerk., *Alkalmazott kriminológia* (Budapest: Akadémiai Kiadó, 2023)
[21] Andrew Ashworth, *Sentencing and Criminal Justice*, 5th ed. (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), 77–81.
[22] Franz von Liszt, *Der Zweckgedanke im Strafrecht* (Berlin: J. Guttentag, 1882).

Mivel a speciális prevenció középpontjában az elkövető magatartásának befolyásolása áll, kiemelt jelentőséggel bír az alkalmazott eszközök megfelelő megválasztása és azok hatékonyságának vizsgálata. A speciális prevenció eszközei között szerepelhet az elkövető ártalmatlanná tétele vagy ideiglenes izolálása (például szabadságvesztéssel), a célzott elrettentés, valamint a reszocializációt és a társadalmi reintegrációt elősegítő intézkedések alkalmazása.[23]

Az ártalmatlanná tétel vagy izoláció lényege az elkövető fizikai akadályoztatása abban, hogy ismételten bűncselekményt kövessen el. Ennek módjai lehetnek a szabadságvesztés büntetés, de ide tartoznak a különböző eltiltások[24] is.[25] A módszer lényege tehát az egyén állami szervek által gyakorolt büntetőkontroll alá helyezése annak reményében, hogy ezáltal a társadalom egésze válik biztonságosabbá. Blumstein, Cohen és Nagin szerint az ártalmatlanná tétel lényege, hogy a szabadságvesztés alkalmazásával az elkövető fizikailag el van zárva a további bűncselekmények elkövetésének lehetőségétől, ugyanakkor hangsúlyozzák, hogy ennek társadalmi költségei és a bűnözésre gyakorolt tényleges hatása csak körültekintő mérlegeléssel igazolható.[26]

A korai speciális elrettentés módszerének lényege, hogy az első alkalommal bűncselekményt elkövető vagy fiatalkorú egyént, a büntetés-végrehajtás szigorának megismertetése által elrettentsék az újabb bűncselekmény elkövetésétől. Ennek formája egy nagyon szigorú rezsimben végrehajtott, de rövid időtartamú szabadságvesztés, mely során az elkövető megismerheti a „börtön" világát és ezen tapasztalása vissza fogja tartani újabb bűncselekményt elkövetésétől.[27] Ilyen jellegű szankciók végrehajtására alakultak meg az 1970-es években Nagy-Brittanniában a detention center-ek[28], melyek a 14-21 éves elkövetők short, sharp, shock gyakorlatára alapozott végrehajtási intézményei voltak[29], de ide sorolhatók az USA-ban elterjedt ún. csizmatáborok is, melyek egyfajta katonai kiképzésen keresztül, a tekintélyelv kialakításával ígérik a bűnismétlés elmaradását. Mind a csizmatáborok[30], mint a detention

[23] Borbíró et al., *Kriminológia*.
[24] Pl.: A sportrendezvények látogatásától való eltiltás (Btk. 58.§.)
[25] Borbíró, „Prevenciós és büntető igazságszolgáltatás,"
[26] Alfred Blumstein, Jacqueline Cohen, és Daniel Nagin, *Deterrence and Incapacitation: Estimating the Effects of Criminal Sanctions on Crime Rates* (Washington, D.C.: National Academies Press, 1978), 66–70.
[27] Borbíró et al., *Kriminológia*.
[28] John Muncie, „Failure Never Matters: Detention Centers and the Politics of Deterrence," *Critical Social Policy* no. 28 (1990): 53–66.
[29] Mary Langan, *Welfare: Needs, Rights and Risks* (London: Routledge, 1998).
[30] David B. Wilson, Doris Layton MacKenzie és Fawn Ngo Mitchell, *Effects of Correctional Boot Camps on Offending* (Campbell Collaboration Systematic Reviews, 2005).

centerek[31] hatékonyságát vizsgáló kutatási eredmények azonban azt bizonyították, hogy ezen intézmények nem érték el a várt hatást, sem a bűnismétlés vonatkozásában nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket, sem költséghatékonysági szempontból nem számítottak eredményesnek.[32] Ezt a következtetést az államokbeli National Institute of Justice (továbbiakban: NIJ) átfogó kutatásai is megerősítették. A NIJ „Five Things About Deterrence" című összefoglalója kiemeli, hogy a börtönbüntetés – különösen rövid időtartam esetén – nem bizonyult hatékony speciális elrettentő eszköznek. A tanulmány rámutat, hogy bár a szabadságvesztés alkalmas lehet az elkövető átmeneti elkülönítésére, a kutatások többsége nem igazolja, hogy ez a tapasztalat tartósan visszatartaná az elítéltet a bűnismétléstől. Sőt, bizonyos esetekben a börtön negatív szociális és gazdasági következményei akár növelhetik is a visszaesés kockázatát. Az NIJ összefoglalója alapján tehát a speciális elrettentésre épülő, rövid, szigorú szabadságvesztés nem támasztható alá meggyőző tudományos bizonyítékokkal, ezért a büntetőpolitika alakításánál célszerű mérlegelni a közösségi alternatívák alkalmazását is.[33]

A speciális prevenció harmadik eszköze nem más, mint a társadalmi reintegráció sikerességére irányuló eszközök használata. Ezen alternatíva elsősorban a bűnelkövetők „megjavíthatóságán" alapul. A társadalmi reintegráció szükségességének alapjai a XVIII. században jelentek meg a büntető igazságszolgáltatásban és ezt követően váltak egyre meghatározóbbá.[34] Ebben az időszakban a treatment-modell vált meghatározóvá, melyet rengeteg kritika ért. A treatment-modell bírálói között volt Robert Martinson[35], akinek kutatásai – bár a kutatás során alkalmazott módszerek kérdésessé váltak – változást idéztek elő a bűnismétlés kezelésének irányzatában. Nagy hatású, tanulmányát követően újra a büntetés alapú megoldások kerültek előtérbe. A 20. század végére azonban ismételten egyre szélesebb körű elfogadottságot nyer az a nézet, mely szerint a társadalmi reintegráció elősegítését a bűnismétlés csökkentése érdekében fokozni szükséges. A társadalmi reintegrációt elősegítő programok vizsgálatának eredményei bizonyították, hogy az ilyen jellegű programok hatékonyak, eredményesek tudnak lenne a bűnismétlés megelőzése tekintetében. Ezen programok lényeges különbsége a treatment-

[31] David Thorton, Len Curran, David Grayson és Vernon Holloway, *Tougher Regimes in Detention Centers: Report on an Evaluation by the Young Offenders Psychology Unit* (London: HMSO, 1984).
[32] Benjamin Meade and Benjamin Steiner, "The Total Effects of Boot Camps That House Juveniles: A Systematic Review of the Evidence," *Journal of Criminal Justice* 38, no. 5 (2010): 841–853.
[33] National Institute of Justice. „Five Things About Deterrence." Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice, 2014. Elérés: 2024.12.12. https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/247350.pdf.
[34] Barbara A. Hudson, *Understanding Justice: An Introduction to Ideas, Perspectives and Controversies in Modern Penal Theory* (Buckingham: Open University Press, 2003)
[35] Robert Martinson, „What Works? Questions and Answers About Prison Reform," *Public Interest* no. 35 (1974): 22–54.

modellhez képest, hogy az elkövető aktív, önkéntes részvételén alapulnak.[36] Napjainkra a különböző reintegrációs programok megléte, bővítése mind nemzetközi, mind hazai viszonylatban is ajánlatos és szükséges.

A fentiek alapján elmondható, hogy a generális prevenció átfogó, társadalmi szinten alkalmazott intézkedéseket jelent, míg a speciális prevenció célzott, egyéni beavatkozásokat biztosít. Mindkét prevenciós megközelítés fontos a bűnözés csökkentése és a társadalom biztonságának növelése érdekében. *„A generálprevenció stratégia, a speciálprevenció: taktika. A generálprevenció a múltra tekint, a speciálprevenció a jövőre, az előbbi csupán esetlegesség, az utóbbi, ha nem is bizonyosság, de több mint esetlegesség. A generálprevenció absztrakt negatív jellegű, a speciálprevenció individuális, konkrét és pozitív. A generálprevenció remélt hatás, a speciálprevenció konkrét egyedi cél, életközeli és optimista."*[37]A pártfogó felügyelői tevékenység büntetőjogi intézkedésként a speciális prevenció körébe sorolható, hiszen már elkövetett bűncselekmény esetén alkalmazható, a speciális prevención belül mind a célját, mind a tevékenység gyakorlása során alkalmazott eszközöket tekintve a társadalmi reintegráció sikerességére irányuló eszközök közé sorolhatjuk.

2.3. A bűnmegelőzés háromszintű modellje

A kutatás és a vizsgált téma szempontjából a bűnmegelőzési modellek közül Brantingham és Faust háromszintű bűnmegelőzés modellje a leginkább releváns. A szerzőpáros a bűnmegelőzés három szintjét különbözteti meg, melynek alapja, hogy a beavatkozás mely időpontban történik meg. Az általuk alkotott kategóriák közül az elsődleges bűnmegelőzés célja, hogy megelőzze a bűncselekmények elkövetését még azok kialakulása előtt, vagyis a potenciális bűnelkövetők számára olyan környezetet teremtsen, amely csökkenti a bűnözés kockázatát.[38] Az elsődleges bűnmegelőzés a társadalom egészét érinti, ez a megelőzés a legáltalánosabb és legmegelőzőbb megközelítést képviseli, amely arra összpontosít, hogy az embereket és a közösségeket olyan módon támogassa, hogy ne váljanak bűnelkövetőkké, vagy ne kerüljenek bűnözői

[36] Mark W. Lipsey, Gabrielle L. Chapman és Nana A. Landenberger, „Cognitive-Behavioral Programs of Offenders," *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 578, no. 1 (2001): 144–157.
[37] Rácz György, „A közösségi és az egyéni bűnmegelőzés összevetése," *Jogtudományi Közlöny* no.12 (1989): 670-671, 670.
[38] P. J. Brantingham és F. L. Faust, „A Conceptual Model of Crime Prevention," *Crime & Delinquency* 22, no.3 (1976): 284–296.

helyzetekbe.[39] Az elsődleges megelőzés legfontosabb eszközei lehetnek a társadalmi integrációt erősítő hatékony és megfelelő társadalompolitikai intézkedések megléte, az ágazati együttműködések erősítése és a hatékony büntető igazságszolgáltatás.[40] Az elsődleges bűnmegelőzés kereti között megvalósított beavatkozások célja a bűnalkalmak számának csökkentése.[41]

A másodlagos bűnmegelőzés a potenciális elkövetők korai azonosítására és az életükbe való beavatkozásra irányul. Célja, hogy olyan módon avatkozzon be ezeknek az egyéneknek vagy csoportoknak az életébe, hogy soha ne kövessenek el bűncselekményt. Elsősorban a bűncselekmények elkövetéséhez vezető vagy azzal összefüggésbe hozható okok mértékének a csökkentése a cél. Ezen okok között szerepelhetnek a családi problémák, a szegregált lakókörnyezet, az addikciók megléte, de számos más egyéb tényező is.[42] A második szinten találhatók a bűnmegelőzési programok többsége, illetve ezen a szinten a legszélesebbkörű a részvétel.[43] A másodlagos megelőzés kapcsán különösen fontos az olyan jelzőrendszerek működtetése, melyek hatékonyan tudják az információt a megfelelő intézmény felé továbbítani.

A harmadlagos bűnmegelőzés célja a már elkövetett bűncselekmények következményeinek kezelése, az áldozattá válás prevenciója. Ez a prevenciós szint a speciális prevenció részeként működik, és a bűncselekményt már elkövetett személyek számára kínál támogatást és reintegrációs lehetőségeket. A harmadlagos prevenció legfőbb célja a recidívák, vagyis a bűnismétlés megelőzése. Brantingham és Faust háromszintű bűnmegelőzés modelljének céljait, célcsoportjait és a beavatkozások lehetséges módjait az alábbi táblázat foglalja össze:

1. számú táblázat: Brantingham és Faust háromszintű bűnmegelőzés modelljének összefoglalása

	Elsődleges	**Másodlagos**	**Harmadlagos**
Cél	A kriminogén körülmények módosítása a tágabb fizikai és társadalmi környezetben	Potenciális elkövetők korai azonosítása és az életükbe való beavatkozás	A bűnismétlés megelőzése

[39] Gönczöl Katalin, „A bűnözés társadalmi reprodukciója, deviancia-kontroll, társadalmi bűnmegelőzés," in *Kriminológia – Szakkriminológia*, (Budapest: Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2006), 297-330.
[40] Borbíró Andrea, „Bűnmegelőzés," in *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I.*, szerk. Borbíró Andrea és Kerezsi Klára (Budapest: Fresh Art Design Kft., 2009), 111-140.
[41] Gönczöl, „A bűnözés társadalmi reprodukciója,"
[42] Borbíró et al., *Kriminológia*.
[43] Brantingham és Faust, „A Conceptual Model of Crime Prevention,"

Célcsoport	Társadalom egésze	Veszélyeztetett egyének vagy csoportok	Már bűncselekményt elkövetett személyek
Beavatkozás módja	Azon feltételek megváltoztatása, amelyek lehetőséget teremtenek vagy elősegítik a bűncselekmények elkövetését	Olyan módon avatkozik be ezeknek az egyéneknek vagy csoportoknak az életébe, hogy megelőzze a bűncselekmények elkövetését	Az elkövetők életébe való olyan beavatkozás, amely megakadályozza további bűncselekmények elkövetését

Forrás: Saját szerkesztés, 2025.

Ebben a rendszerben a pártfogó felügyelet a harmadlagos prevenció hatékony eszközeként jelenik meg. A háromszintű bűnmegelőzési modellt egészítette ki Van Dijk és De Waard kétdimenziós modell elmélete. A kétdimenziós modell alapján az első dimenzióban a háromszintű modellhez hasonlóan találhatók a beavatkozási szintek, melyből hármat különítenek el. A második dimenzió azonban a célcsoportokra fókuszál, eszerint is három különböző lehetőség külön el, az elkövetők, az áldozatok és a bűncselekmény környezete, helyzete. A két dimenzió kombinálásával egy 3x3 mátrix hozható létre, mely segítséget nyújthat adekvátabb programok tervezéséhez.[44] A Van Dijk és De Waard-féle modell jelentősége abban rejlik, hogy integrálja a hagyományos hármas felosztást (primer, szekunder, tercier) a bűnmegelőzés célcsoportjaival, így egy átfogóbb és árnyaltabb képet ad a lehetséges bűnmegelőzési stratégiákról.

A dolgozatban vizsgált bv. pártfogás szemszögéből a tevékenység egyértelműen a harmadlagos bűnmegelőzés körébe esik. A harmadlagos bűnmegelőzés – más néven tercier prevenció – elsődleges célja a bűnismétlés megelőzése, vagyis azoknak az elkövetőknek a támogatása és kontrollja, akik már elkövettek bűncselekményt, de a társadalomba való visszailleszkedésük révén csökkenthető bűnismétlés kockázata. A bv. pártfogói tevékenység céljai – mint például a visszaesés megelőzése, a társadalmi reintegráció elősegítése – teljes mértékben összhangban vannak a harmadlagos megelőzés alapelveivel. A bv. pártfogás célcsoportját azok a személyek alkotják, akik már kapcsolatba kerültek a büntető igazságszolgáltatással, így a beavatkozás fókusza az ő egyéni kockázataik és szükségleteik feltérképezésén, valamint a bűnismétléshez vezető okok feltárásán, kezelésén van. Az alkalmazható eszközök – mint például a rendszeres

[44] J. J. M. Van Dijk és J. De Waard, „A Two-Dimensional Typology of Crime Prevention Projects; with a Bibliography," *Criminal Justice Abstracts* (1991): 483-503.

ellenőrzés és az ezzel egyidejű támogató tevékenységek – mind azt a célt szolgálják, hogy az elkövetők számára alternatívát kínáljanak a bűnöző életmód helyett, és elősegítsék a jogkövető magatartás tartós kialakulását. Ennek megfelelően a bv. pártfogás nem csupán a kontrollt, hanem a támogatást, a személyre szabott fejlesztést és a társadalmi reintegrációt is a harmadlagos bűnmegelőzés szerves részévé teszi.

2.4. Tonry és Farrington bűnmegelőzési modellje

Tonry és Farrington bűnmegelőzési modellje négy fő stratégiát különböztet meg: a büntető igazságszolgáltatáson keresztül történő megelőzés (law enforcement), a korai beavatkozást (developmental prevention), a közösségi prevenciót (community prevention) és a szituációs megelőzést (situational prevention).[45] A bűntető igazságszolgáltatás célja elsősorban a joghátrány érvényesítése, de természetesen ez nem jelentheti azt, hogy preventív tevékenysége nem határozható meg. A bűntető igazságszolgáltatás elsősorban a fentebb már említett és részletezett generális és speciális prevención keresztül fejti ki preventív funkcióját.[46] A developmental prevention elsősorban a korai beavatkozásra irányul. Célja az egyének minél fiatalabb korban történő bűnözői potenciáljának megelőzése a kockázati és védőfaktorok célzásával.[47] Ennek eszközei lehetnek: iskolai programok megvalósítása, szülői készségek fejlesztése, stb. A közösségi prevenció a lakóközösségekben a bűnözést befolyásoló társadalmi körülmények megváltoztatására irányul. Célja erős kötődések kialakítása helyi szinten, például közösségi programokkal, közösség építő tevékenységekkel. A szituációs prevenció a bűncselekmények előfordulásának megakadályozására irányul, főként a bűncselekmény elkövetési lehetőségek csökkentésére és a lehetséges kockázatok növelésére összpontosít. Ennek módja szerteágazó, ide tartozhatnak az épületek biztonságosabbá tétele, megfigyelések fejlesztése, bővítése.[48] Tonry és Farrington a bűnözés megelőzését nemcsak a bűnözői viselkedésre adott reakcióként, hanem a megelőzés hosszú távú, alapvető okaira való fókuszálásként fogják fel. A modell középpontjában a bűncselekmények okainak felismerése és azok megelőzése áll. A pártfogói tevékenység és Tonry és Farrington bűnmegelőzési modellje között több kapcsolódási pont is található. Tonry és Farrington modellje egy átfogó,

[45] Michael Tonry és David P. Farrington, „Strategic Approaches to Crime Prevention," *Crime and Justice* no. 19 (1995): 1-20, elérhető: https://scholarship.law.umn.edu/faculty_articles/483 (letöltve: 2024.12.02.).
[46] Borbíró et al., *Kriminológia*.
[47] David P. Farrington, „Developmental and Life-Course Criminology: Key Theoretical and Empirical Issues," *Criminology* 41, no. 2 (2003): 221–225.
[48] Tonry és Farrington, „Strategic Approaches,"

stratégiai megközelítést javasol a bűnmegelőzéshez, ami összhangban van a pártfogói tevékenység komplexitásával. A pártfogó felügyelet is egy összetett jogintézmény, amely egyesíti magában az elkövető bűnösséggel való szembesítését, felügyeletét és támogatását a közösségben.[49] A modell hangsúlyozza a fejlődési prevenció fontosságát, ami összecseng a pártfogói tevékenység azon céljával, hogy elősegítse az elkövetők társadalmi beilleszkedését és a szükséges szociális készségek kialakítását. A modell és a pártfogói tevékenység egyaránt hangsúlyozza a helyreállító igazságszolgáltatás elveit. A pártfogó felügyelők kiemelt feladata a közösségi kapcsolatok helyreállítása, resztoratív módszerek alkalmazása. Tonry és Farrington modellje hangsúlyozza a kockázatértékelés és az egyénre szabott beavatkozások fontosságát, ami összhangban van a pártfogói tevékenység gyakorlatával. A pártfogó felügyelet végrehajtása egyéni pártfogó felügyelői terv alapján zajlik. Ezen terv célja a bűnelkövetéshez vezető okok feltárása, a felmerülő kockázatok értékelése és olyan rövid, közép és hosszútávú beavatkozások tervezése, melyek ezen okok és kockázatok kezelését szolgálják.

2.5. Reintegráció, reszocializáció, rehabilitáció

A nemzetközi szakirodalomban – különösen az angolszász országokban – a rehabilitáció, reintegráció és reszocializáció fogalmai nem minden esetben válnak el élesen egymástól, sokszor egymást átfedő célokat, beavatkozási szinteket jelölnek.[50] A leggyakrabban alkalmazott gyűjtőfogalom a rehabilitáció, amely a bűnelkövetők fizikai, mentális és társadalmi állapotának helyreállítására utal, különös hangsúllyal az önrendelkezés, önértékelés és szociális kompetenciák fejlesztésére.

Shadd Maruna és Tony Ward szerint a rehabilitáció túlmutat a hagyományos terápiás vagy kontrollalapú megközelítéseken, célja nem csupán a „megjavítás", hanem a személy társadalmi identitásának újradefiniálása. Ez szoros kapcsolatban áll a desistance (a bűnözésből való tartós kilépés) elméleteivel, melyek a bűnelkövető mint aktív, autonóm szereplő személyes narratíváinak jelentőségét hangsúlyozzák.[51]

[49] Dávid Lilla, *A hazai pártfogó felügyelet intézkedésének szerepe a fiatalkorúak bűnelkövetésének megelőzésében* (doktori értekezés, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, 2013).
[50] Tony Ward, Clare Rose és Gwenda Willis, „The Rehabilitation of Offenders: Good Lives, Desistance, and Risk Reduction," in *Forensic Psychology*, szerk. Graham Davies és Anthony Beech (Oxford: Wiley Blackwell, 2012), 407-423.
[51] Shadd Maruna and Tony Ward, *Rehabilitation: Beyond the Risk Paradigm* (London: Routledge, 2007), 22–30.

A reintegráció a szabadulás utáni társadalmi visszailleszkedés folyamatát írja le, amelyben központi szerepet kapnak az állampolgári szerepek, közösségi kapcsolatok és munkaerőpiaci esélyek újraépítése. E fogalmat gyakran használják olyan társadalompolitikai kontextusban, ahol a büntetés-végrehajtás célja nem csupán a visszatartás vagy megtorlás, hanem a közösségi alapú támogatás is.[52]

A reszocializáció kifejezés nem minden rendszerben használatos önálló büntetés-végrehajtási fogalomként, azonban több szerző – például Gwen Robinson vagy Fergus McNeill – az új társadalmi normák elsajátítására és a korábbi antiszociális attitűdök felülírására utalva szintén e körbe sorolja. Ezek a folyamatok különösen fontosak a what works paradigmán belül, amely az elítéltek saját kompetenciáira és erőforrásaira épít.[53]

Stephen Farrall kutatásai rámutatnak, hogy a bűnelkövetéstől való eltávolodás (desistance) sokkal inkább társadalmi és kapcsolati, semmint kizárólag intézményi kérdés. Rehabilitáció és reintegráció csak akkor valósulhat meg, ha az elítélt személyes kapcsolataiban és önértékelésében is tartós változás következik be.[54]

Általánosságban megállapítható, hogy a nemzetközi szakirodalomban a rehabilitáció, a reszocializáció és a reintegráció fogalmai gyakran egymással átfedésben jelennek meg, jelentésük között sokszor csak árnyalatnyi különbségek vannak. Ezek a különbségek leginkább a hangsúlyokban, a módszertani megközelítésekben, illetve a társadalompolitikai keretekben érhetők tetten. Szinte minden megközelítés közös célja a bűnelkövetők sikeres társadalmi visszailleszkedése, ugyanakkor a fogalmak meghatározása és gyakorlati alkalmazása sokszor eltérő kontextusban történik. Ezzel szemben a magyar szakirodalom – részben a jogszabályi háttérnek köszönhetően – jóval rendszerezettebb és elkülönültebb fogalomhasználatot mutat, amely világosabb határvonalakat igyekszik meghúzni a három kifejezés között. A következőkben ezeknek a hazai értelmezéseknek a bemutatására kerül sor.

[52] Fergus McNeill et al., *Offender Supervision: New Directions in Theory, Research and Practice* (Abingdon: Routledge, 2013), 67–72.
[53] Gwen Robinson and Fergus McNeill, „Understanding „What Works": Cross-National Perspectives on Evidence, Policy and Practice in Probation," in *What Works in Offender Rehabilitation*, ed. Leam Craig et al. (London: Wiley-Blackwell, 2013), 287–303.
[54] Stephen Farrall, *Rethinking What Works with Offenders: Probation, Social Context and Desistance from Crime* (Cullompton: Willan, 2002), 44–49.

Popper Péter értelmezése szerint a reszocializáció tágabb keretfogalom, amely magába foglalja mind a reintegráció, mind a rehabilitáció folyamatát. Álláspontja alapján a rehabilitáció elsődleges célja az egyén testi, lelki és szellemi állapotának javítása, míg a reintegráció elsősorban az elkövető társadalomba történő visszailleszkedését szolgálja.[55]

Ezzel szemben Fliegauf Gergely élesen elkülöníti egymástól a három fogalmat, és külön cél- és eszközrendszert társít hozzájuk.[56] Felfogása szerint a reszocializáció célja a további bűncselekmények elkerülése és a társadalmi visszailleszkedés előmozdítása, amelynek eszköze a nevelés és az adminisztratív támogatás. A rehabilitáció az egyén fizikai és pszichés állapotának javítására irányul, ennek eszközei lehetnek például az egészségügyi ellátás, pszichológiai segítségnyújtás és az ártalomcsökkentés. A reintegráció ezzel szemben nemcsak a visszailleszkedést célozza, hanem az elítélt korábbi állampolgári szerepeinek visszanyerését is, amelyhez Fliegauf a nevelést, adminisztrációt és a pártfogást sorolja eszközként.[57] Fliegauf értelmezése továbbá a fogalmak időbeli elhelyezésére is kiterjed. Szerinte a reszocializáció már a rendőrségi őrizettel elkezdődhet, és akár a szabadulás után is folytatódhat – különösen olyan esetekben, ahol a büntetés jogkövetkezménye nem szűnik meg azonnal (pl. feltételes szabadság). A rehabilitáció szorosan kötődik a szabadságvesztés idejéhez, hiszen elsősorban a büntetés-végrehajtási intézetben végzett tevékenységeket öleli fel. A reintegráció ezzel szemben a szabadulásra való felkészítéssel kezdődik, és a szabadságvesztés letöltését követően is folytatódik.[58]

Szabó Judit a rehabilitáció fogalmát ennél tágabban értelmezi. Álláspontja szerint az ilyen típusú tevékenységek hatása nem korlátozható a börtönben töltött időre, mivel ezek célja – különösen a bűnismétlés megelőzése – gyakran a szabadulás után fejti ki leginkább hatásukat. Szabó úgy véli, hogy a rehabilitáció és reszocializáció eszközrendszere sem választható el élesen egymástól, inkább kölcsönös összefüggést mutatnak. Ennek megfelelően a rehabilitáció a reszocializációs folyamat részének tekinthető, amely magában foglalja a reintegrációt is.[59]

[55] Popper Péter, *A kriminális személyiségzavar kialakulása* (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1970).
[56] Fliegauf Gergely, „A börtönpszichológia elhatárolása a kriminálpszichológiától," *Börtönügyi Szemle* no. 1 (2012): 45-62.
[57] Fliegauf, „A börtönpszichológia elhatárolása," 50.
[58] Fliegauf, „A börtönpszichológia elhatárolása," 51.
[59] Szabó, „Rehabilitálható-e a rehabilitáció?," 37.

A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői tevékenység szempontjából a legrelevánsabb fogalom a reintegráció. Ezt támasztja alá az is, hogy a jogalkotó is ezt a kifejezést alkalmazza a társadalmi visszailleszkedést célzó jogintézmények megnevezésében (pl. reintegrációs őrizet, reintegrációs eltávozás, reintegrációs gondozás). A pártfogó felügyelő feladata is ezen célkitűzéshez igazodik, mely szerint a pártfogó felügyelő feladata különösen segítség nyújtása a pártfogolt számára a társadalomba való beilleszkedéshez, a bűnismétlés elkerüléséhez.[60] Ugyanakkor a büntetés-végrehajtási pártfogás keretében léteznek olyan tevékenységek is, amelyek elsődlegesen nem reintegrációs, hanem rehabilitációs célt szolgálnak. Ilyen például az otthonápolási őrizet, amely az önellátásra képtelen, egészségügyi problémákkal küzdő fogvatartottak otthoni elhelyezését teszi lehetővé. E jogintézmény esetében a társadalomba való aktív visszatérés helyett a testi és mentális állapot stabilizálása, azaz az egészségügyi értelemben vett rehabilitáció kerül előtérbe.

A dolgozatban mindezek alapján a reintegráció fogalmának használatát részesítem előnyben, mivel ez tükrözi leginkább a társadalomba való visszailleszkedés komplex folyamatát, amelyet a pártfogó felügyelet célrendszere és jogi környezete is kifejezésre juttat.

2.6. Nevelés, átnevelés, reintegráció

Már első királyaink törvényeiben is találkozhatunk a börtön kifejezéssel, tehát az államalapítás, illetve a törvények megjelenése óta létezik büntetés-végrehajtás.[61] Sokáig azonban a bebörtönzés nem jelentett egyet a szabadságvesztés büntetéssel, sokkal inkább az ítélethozatalig tartó fogva tartással volt egyenlő.[62] A modern börtön kialakulása három tényező: az idő, a tér és a munka változásának eredménye.[63] A ma ismert szabadságvesztés büntetés a modern kor fejlődésének hatására alakult ki. A 17-18. században bekövetkezett társadalmi-gazdasági változások, az egyéni szabadság, az emberi méltóság, a polgári jogok felértékelődése a büntetés-végrehajtásban is átalakulást eredményezett, többek közt a szabadságvesztés büntetés önálló szankcióként ekkor jelent meg.[64] A börtön mai formája több évszázados fejlődés

[60] 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet, 40. § c).
[61] Lőrincz József és Mezey Barna, *A magyar börtönügy története* (Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 2019), 31.
[62] Prof. Dr. Ruzsonyi Péter, *Börtönök a világban és itthon. Kriminálpedagógiai alapú elemzés* (előadás, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2014. október 28.).
[63] Roger Matthews, *Doing Time: An Introduction to the Sociology of Imprisonment* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009).
[64] Vig Dávid és Fliegauf Gergely, „A szabadságvesztés és az elkövetők reintegrációja," in *Kriminológia*, szerk. Borbíró Andrea, Gönczöl Katalin, Kerezsi Klára, és Lévay Miklós (Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft., 2019).

eredménye, amely szorosan összefügg a büntetés-végrehajtás filozófiájának és céljainak változásával. A börtön, mint intézmény változásához hasonlóan a szabadságvesztés büntetés céljai is változtak az elmúlt évszázadokban. A korai időszakban, a 18. század előtt az ítélethozatalig tartó fogva tartás volt a cél. A 18. század végén, a 19. század elején vált a szabadságvesztés büntetés önálló büntetéssé, majd a kezdeti elrettentés, ártalmatlanná tétel és az elkövetett bűncselekményre válaszul adott megtorlás követően a 20. századra fokozatosan került előtérbe a reintegráció fontossága.

Napjainkban a szabadságvesztés büntetés a magyar büntetőjog legsúlyosabb szankciója, amely az elkövető személyi szabadságának elvonásával jár. Az ultima ratio[65] elve és a szabadságvesztés büntetés szorosan összefüggenek a modern büntetőjog rendszerében. Az Európa Tanács R (92) 17. számú ajánlása szerint az ultima ratio elvét különösen a rövid tartamú szabadságelvonás esetén kell szem előtt tartani. A bíróságoknak mérlegelniük kell, hogy van-e enyhébb, de hatékony alternatíva a szabadságvesztés helyett.[66] A magyar jogrendszerben számos más olyan büntetési nem létezik, mely nem jár szabadságelvonással, mégis az elmúlt években a szabadságvesztéssel járó büntetések dominanciája erősödött, mely a börtönpopuláció növekedésében is megfigyelhető. A Központi Statisztikai Hivatal erre vonatkozó adatai[67] alapján a fogvatartásban lévők száma az elmúlt években az alábbiak szerint változott:

2. számú táblázat: Fogvatartottak számának alakulása az elmúlt években (fő)

ÉV	FOGVATARTÁSBAN LÉVŐK SZÁMA ÖSSZESEN
2020	16752
2021	18623
2022	19347
2023	17939

Forrás: Saját szerkesztés, 2025.

A magas fogvatartotti létszám egyrészt túlzsúfoltságot eredményez, másrészt jelentősen növelheti a börtönártalmak súlyát. A börtönártalmak olyan negatív hatások, amelyek a fogvatartottakat érik a büntetés-végrehajtási intézetben töltött idő alatt, de hatással vannak a

[65] Latin eredetű kifejezés, jelentése: végső eszköz, végső megoldás
[66] Európa Tanács Miniszteri Bizottság R (92) 17. számú Ajánlás a büntetéskiszabás egyöntetűségére.
[67] Központi Statisztikai Hivatal adatai: A büntetés-végrehajtási intézetekben lévők a fogvatartás jellege és nemek szerint [fő] Elérés: https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0007.html Letöltés ideje: 2024.12.19.

hozzátartozókra, sőt a fogvatartottakkal dolgozó személyi állomány tagjaira is. A börtönártalmak jelentősen befolyásolhatják a fogvatartottak pszichés állapotát és későbbi reintegrációs esélyeit. A börtönártalmakat vizsgáló kutatások alapján a börtönártalmak három formáját különböztethetjük meg: klasszikus, inherens és immanens.[68]

A klasszikus börtönártalmak olyan negatív hatások, amelyek a börtönkörnyezetből adódnak és annak alapvető részei. Ezek az ártalmak annál erősebben érvényesülnek, minél zártabb az intézet.[69] A klasszikus börtönártalmak egyik központi elmélete a prizonizáció, amelyet Donald Clemmer alkotott meg 1940-ben. A fogalom azt a folyamatot jelenti, amely során a fogvatartott a zárt intézetben töltött idő előrehaladtával egyre inkább átveszi a börtön társadalmi gyakorlatát, erkölcseit, szokásait és kultúráját.[70] A prizonizációnak alapvetően két aspektusát különböztethetjük meg. Egyfelől jelenti az értékek, attitűdök negatív irányú változását, másfelől a prizonizáció hatással van a reintegráció sikerességére azáltal, hogy a fogvatartottak egymásra gyakorolt hatása inkább a bűnözői viselkedések megerősítésére irányul. A klasszikus börtönártalmak körébe sorolható a börtön stigmatizációs hatása, mely a „börtönviselt" személyek társadalmi megbélyegzését jelenti.[71] A stigmatizációs hatások szintén negatív hatással vannak a fogvatartottak szabadulást követő reintegrációs lehetőségeikre, többek közt a munkavállalási esélyeket rontja jelentős mértékben.[72] A harmadik klasszikus börtönártalom a depriváció[73]. A deprivációról 1958-ban megjelent könyvében írt Sykes, aki szerint a szabadságvesztés büntetés kapcsán tapasztalható deprivációnak öt különböző formáját lehet megkülönböztetni: a szabadságtól való megfosztottság, a javaktól és szolgáltatásoktól való megfosztottság, a heteroszexuális kapcsolatoktól való megfosztottság, az autonómiától való megfosztottság és a biztonságtól való megfosztottság. A depriváció ezen formái amellett, hogy pszichológiai fenyegetést jelentenek a fogvatartottak számára, a későbbi életükre is komoly hatással lehetnek.[74]

Az inherens börtönártalmak, a fogvatartott szabadságvesztés büntetésének megkezdése előtt is meglévő ártalmak, melyek a büntetés-végrehajtási intézetben tovább súlyosbodnak. Ezen

[68] Borbíró et al., *Kriminológia*.
[69] Fliegauf Gergely és Ránki Sára, *Fogva tartott gondolatok* (Budapest: L' Harmattan, 2007).
[70] Donald Clemmer, The Prison Community (New York: Rinehart and Co., 1958).
[71] Borbíró et al., *Kriminológia*.
[72] Csáki Anikó és Mészáros Mercedesz, „Fogvatartásból szabadultak munkaerő-piaci beilleszkedésének lehetőségei: diszkriminál-e az erkölcsi bizonyítvány?," *Börtönügyi Szemle* no. 4 (2012): 53-62.
[73] Jelentése: Valamitől való megfosztottság
[74] Gresham M. Sykes, *The Society of Captives: A Study of a Maximum Security Prison* (Princeton: Princeton University Press, 2007).

börtönártalmak közé sorolhatjuk az egyén szocioökonómiai státuszát. A szabadságvesztés büntetés hatására a fogvatartott elveszítheti munkáját, jövedelmét, ráadásul a stigmatizáció miatt a szabadulást követően is nehezebben tud újra munkába állni. Ide sorolhatók továbbá az esetlegesen meglévő különböző deficitek, de az addikciók is, különösen a kábítószer fogyasztás.[75] A börtönökben a börtönszubkultúra kialakulása is az inherens börtönártalmak közé tartozik. A fogvatartottaknak az önérvényesítés érdekében gyakran erőszakos viselkedési mintákat kell kialakítaniuk, melyek hosszú távon minden más területen is negatív hatással vannak, megnehezítheti a szabadulást követően a társadalmi normákhoz való alkalmazkodást.

Az immanens börtönártalmak a börtön totális intézményi jellegéből következnek, melynek lényege Goffmann szerint, hogy hasonló státuszú emberek élnek együtt, a külvilágtól elzártan egy olyan intézményben, melyben minden tevékenységük szabályozott.[76] Ebben a totális intézményben előfordulhat a dehumanizáció vagy animalizáció. A fogvatartottak azt élik meg, hogy nem tekintik őket embernek, hanem inkább tárgyként vagy állatként kezelik őket, mely hatással van az énképre és olyan magatartásminták kialakulását majd rögzülését eredményezheti, ami a szabadulás után is megmarad, ezáltal hatással lesz a reintegráció sikerességére.[77] Immanens börtönártalmak közé sorolhatjuk a hospitalizáció problémáját. A fogvatartottak elveszítik önállóságukat az állandó gondoskodás, irányítás miatt. Ennek jele lehet a szabadulási pánik, amikor félnek a társadalomba való visszatéréstől, különösen a hosszabb tartamú szabadságvesztések esetén. További probléma az izoláció, melynek hatására a fogvatartott külső kapcsolati meggyengülhetnek, sőt akár meg is szűnhetnek. Bár a fogvatartottaknak van lehetőségük a kapcsolattartásra különböző formákban, a társas kapcsolatokra a hosszú ideig tartó eltávolodás mindenképp negatív hatással van. A meggyengült társas kapcsolatok újjáépítése hosszú és nehéz folyamat, mely erőteljes hatással van a szabadulás után reintegrációs törekvésekre is.

A börtönártalmak csökkentése és a fogvatartottak sikeres reintegrációja érdekében a nevelés kulcsfontosságú szerepet játszottak a hazai büntetés-végrehajtásban. Az intézményesített javítás gondolata már az 1772-ben alapított Szempci Fenyítőházban is megjelent,[78] de a

[75] Borbíró et al., *Kriminológia*.
[76] Erving Goffman, „On the Characteristics of Total Institutions," in *Asylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*, ed. Erving Goffman (Chicago: Aldine, 1961), 1-124.
[77] Borbíró et al., *Kriminológia*.
[78] Ruzsonyi Péter, „Javíthatatlanok? A büntetés-végrehajtási korrekciós nevelés fejlődési trendje," *Börtönügyi Szemle* no. 4 (1999): 24-45.

jogalkotó által deklarált nevelési funkció börtönökben történő megjelenése 1955-ig nem történt meg. Bár a fiatalkorú bűnelkövetők tekintetében voltak próbálkozások, már 1910-ben. Az akkor regnáló vezetés úgy gondolta a fiatalkorúak tekintetében a nevelés lesz a legfőbb eszköz a bűnismétlési kockázatok csökkentése érdekében, a gyakorlatban ez az azonban irány nem tudott megvalósulni.[79] Az 1950-es évek közepéig a börtönök alapvető feladata a bűnözők elzárása, büntetése és társadalomtól való elválasztása volt. Az 1955-ben megjelent Büntetés-végrehajtási Szabályzat, azonban már hozott változásokat, többek közt mellőzte a testi és fizikai fájdalmat okozó fegyelmi büntetéseket és előkészítette az utat a nevelés, mint eszköz elterjedésének, de még elsősorban a munkáltatásra helyezte a hangsúlyt.[80] A nevelést a 8/1959. sz. BM utasítás tette a büntetés-végrehajtási intézetek feladatává, létrejött a nevelési szolgálat, melynek keretében az előírások alapján 100 fő fogvatartottal 1 nevelőnek kellett foglalkozni, de még ekkor is a munkáltatást tekintették a nevelés fő eszközének.[81] A nevelés történetében fordulópontot jelentett a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásáról szóló 1966. évi 21. számú törvényerejű rendelet,[82] mely a szabadságvesztés alanyává tette a fogvatartottat.[83] A korábbi javítás terminológiát az átnevelés váltotta. Az átnevelést célzó elvek azonban a gyakorlatban nem tudtak megvalósulni, mivel hiányoztak az ehhez szükséges tárgyi és személyi feltételek, továbbra is az őrzés és a munkáltatás volt fókuszban.[84] Az 1970-es években újabb fordulat következett be, egyrészt generációváltás történt a személyi állomány tekintetében, másrészt a nevelési szakterület erősödése megkezdődött, harmadrészt a treatment modell magyarországi hatása a fogvatartottakkal kapcsolatban kialakult szemléletben is változást indukált.[85] Mindezek hatására született meg 1979-ben a büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. sz. törvényerejű rendelet (továbbiakban Bv.tvr.).

A Bv.tvr. jelentős mérföldkő volt a magyar büntetés-végrehajtási nevelés történetében. A jogszabály a fogvatartottak számára nem csak kötelezettségeket, hanem jogokat is biztosított, létrejöttek új speciális csoportok a bv. intézetekben és nem utolsó sorban a jogszabály előtérbe helyezte a társadalmi visszailleszkedés elősegítését. A Bv.tvr. a büntetés-végrehajtás céljaként

[79] Lőrincz József, „A „nevelés-gondolat" a XX. századi hazai börtönügyben – jogászi szemmel," *Börtönügyi Szemle* no. 3 (2006): 1-20.
[80] Ruzsonyi, „Javíthatatlanok? A büntetés-végrehajtási korrekciós nevelés fejlődési trendje,"
[81] Lőrincz, „A „nevelés-gondolat" a XX. századi hazai börtönügyben,"
[82] Ruzsonyi, „Javíthatatlanok? A büntetés-végrehajtási korrekciós nevelés fejlődési trendje,"
[83] Lőrincz József és Nagy Ferenc, *Börtönügy Magyarországon* (Budapest: Büntetés-Végrehajtás Országos Parancsnokság Sajtóiroda, 1997)
[84] Lőrincz, „A „nevelés-gondolat" a XX. századi hazai börtönügyben,"
[85] Forgács Judit, „Változó nyomvonalon: A nevelői funkció formálódása a 80-as évektől napjainkig," in *Börtönügyi kaleidoszkóp: Ünnepi kötet dr. Lőrincz József 70. születésnapja tiszteletére*, szerk. Deák Ferenc és Palló János (Budapest: Duna-Mix Kft., 2014), 91-102.

határozta meg, hogy a joghátrány érvényesítése során elősegítse az elítéltnek a szabadulása után a társadalomba történő beilleszkedését, és azt, hogy tartózkodjék újabb bűncselekmény elkövetésétől.[86] A szabadulásra történő felkészítést és a társadalmi reintegrációhoz szükséges feladatok végrehajtását a jogszabály a nevelési szakterületnek delegálta.[87] A rendszerváltást követően, az 1990-es években újabb, a társadalmi reintegráció fontosságát jelző fogalmak – mint a rehabilitáció, normalizáció etc. – kerültek a hazai fogalomtárba elsősorban az Európa Tanács börtönügyi ajánlásai nyomán.[88] Az európai ajánlásokhoz történő közeledés egyik eredménye azon szemlélet kialakulása hazánkban is, hogy a sikeres reintegrációhoz elengedhetetlen az elítélt bevonása, együttműködése.[89] Ezen szemlélet mentén a Bv.tvr. módosítására került sor 1993-ban, ekkor került bevezetésre az enyhébb végrehajtási szabályok (továbbiakban: EVSZ) alkalmazásának lehetősége is.[90] Az EVSZ elrendelése esetén az elítéltnek lehetősége nyílt a bv. intézet elhagyására, mely idő alatt a családtagjaival tölthette idejét, külső munkahelyen dolgozhatott, illetve a sikeres társadalmi reintegrációjához szükséges feltételek megteremtését elkezdhette. Az EVSZ keretében eltávozásban részesülő fogvatartottak száma 1999-ig dinamikusan emelkedett, míg 1993-ban ez kb. 200 fő fogvatartottat érintett, addig 1999-ben ez a szám 800 fő fölé emelkedett. Majd 1999-ben két nagy sajtóvisszhangot kiváltó esemény is történt, egyik esetben egy EVSZ-es eltávozáson lévő fogvatartott követett el emberölést, míg a másikban egy EVSZ hatálya alatt lévő fogvatartottat lőttek le a munkahelyén. Ezen események következtében az EVSZ engedélyezésére vonatkozó részletszabályokat jelentősen szigorították. A változás eredményeképpen az EVSZ kapcsán engedélyezett eltávozások száma nagymértékben csökkent.[91] Az EVSZ kivezetésére végül 2024.03.01. napjával került sor, amikor is bevezetésre került a fogvatartottak addigi rezsim és biztonsági szint besorolását váltó kategória és kreditrendszer.

Az EVSZ kapcsán történtek egyértelműen a biztonsági szakterület erősödését eredményezték, ugyanakkor a nevelési szakterület kompetenciái csökkenni kezdtek. A nevelési szakterület problémáinak okát Forgács Judit három problémakörben határozta meg.[92] Az első a szakmatörténeti hatások. Ennek egyik oldala a büntetés céljának kettőssége, mely alapján a

[86] Bv.tvr. 19.§ (1)
[87] Bv.tvr. 38.§ (1)
[88] Forgács, „Változó nyomvonalon,"
[89] Ruzsonyi Péter, „A kriminálpedagógia elméletének és módszereinek alkalmazása a fogvatartottak reintegrációjában," *Magyar Rendészet* no. 1-2 (2008): 43-76.
[90] Forgács, „Változó nyomvonalon,"
[91] Garami Lajos és Balogh Attila, „Az enyhébb végrehajtási szabályok és a bv. intézet ideiglenes elhagyásával járó jutalmazási módok," *Börtönügyi Szemle* no. 2 (2004): 49-64.
[92] Forgács Judit, „Miért beteg a magyar büntetés-végrehajtási nevelés?" *Börtönügyi Szemle* no. 2 (2013): 1-16.

végrehajtás során elvárás egyfelől az elkövető izolációja, a társadalom védelme érdekében, másfelől felkészítése a szabadulás utáni létre, hogy hasznos tagja legyen a társadalomnak olyan ellentét, mely kihatással van az egész büntetés-végrehajtási rendszerre. Az állomány tagjainak feladat és célrendszere aszerint különbözik, hogy mely szakterület képviselői. A biztonsági szakterület célja a fogvatartottak biztonságos őrzése, a bv. intézet rendjének és fegyelmének biztosítása, míg a nevelési szakterület feladatai a társadalmi reintegrációt elősegítő módszerek, eszközök alkalmazása. A szakmai ilyen irányú kettőssége folyamatos ellentéteket eredményez. A szakmatörténeti hatások másik oldala a szakterület céljának és feladatának folyamatos változása. A nevelés kapcsán megjelenő újabb és újabb elméletek más-más fókuszt irányoztak elő, ami a szakma fragmentálódásához vezetett. A nevelési szakterület második problématerülete Forgács szerint a nevelők oktatásában rejlő ellentmondások. A felsőfokú végzettséggel rendelkező nevelők állományba történő kinevezésük okán alapképzésen kötelesek részt venni. Ezen képzés szakmai anyaga alapján a nevelők képzésében is jelentősebb részt képviselnek a biztonságot és felügyeletet érintő tárgyak, míg a neveléstudományi, pszichológiai, szociális szakterületi tárgyak – melyek a nevelési szakterület szempontjából leginkább relevánsak – sokkal kevésbé dominánsak. A harmadik problémakör a fegyőr-szubkultúra. A biztonsági szakterület állományában dolgozó felügyelők közvetlen kapcsolatban vannak a fogvatartotakkal, munkájuk során elsődleges szempont a biztonság, a nevelési szakterület humánusabb értékei nem jelennek meg ezen személyi állomány körében. A büntetés-végrehajtás céljai ugyan egységesek, de láthatóan a személyi állomány tagjai között elkülönülnek, illetve a célok közül más-más kerül fókuszba. Míg a biztonsági szakterült elsősorban a joghátrány érvényesítését, a biztonságos őrzést helyezi előtérbe, addig a nevelési szakterület az egyéniesítést, a társadalmi reintegráció elősegítését. Mindezen okok azt eredményezték, hogy a nevelés és a felügyelet tagjai között ellentét feszült, mely feloldhatatlannak tűnt.[93] A nevelési szakterület válsága tehát mélyült, a reintegrációs törekvések egyre inkább háttérbe kerültek.

2.7. A 2013. évi büntetés-végrehajtási kódex

A Bv.tvr. több mint három évtizeden keresztül, egészen 2014-ig szabályozta a büntetés-végrehajtás működését, meghatározta irányait. A Bv.tv.r.-t a büntetések, az intézkedések, egyes

[93] Módos Tamás, „Visszatekintés a büntetés-végrehajtási nevelés elmúlt negyven évére," in *Börtönügyi Kaleidoszkóp. Ünnepi kötet Dr. Lőrincz József 70. születésnapja tiszteletére*, szerk. Deák Ferenc és Palló Judit (Budapest: Büntetés-végrehajtás Tudományos Tanácsa, 2014), 132-145.

kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban: Bv.tv.) váltotta, mely 2015. január 1. napján lépett hatályba. Az új Bv. kódex büntetés-végrehajtási jogviszony jellegét kétpólusú relációként definiálja, melyben az egyik oldalon az állam helyezkedik el, míg a másik oldalon a fogvatartott. Ebben a sajátos jogviszonyban a feleket különböző jogok és kötelezettségek kölcsönösen megilletik, illetve terhelik.[94] A Bv.tv. hatályba lépését követően a hazai bv. intézetekben az addigi nevelést, a reintegráció váltotta, mely nem csak a fogalmi rendszer változását jelentette, hanem egyfajta szakmai szemléletváltást is.[95] Az addigi nevelési szakterületből reintegrációs szakterület vált, a nevelő elnevezés reintegrációs tiszt elnevezésre változott. Az új kódex az alapvető rendelkezések között első körben szabályozza az egyéniesítés fontosságát és annak szükségességét, hogy ennek elérése érdekében a büntetések és az intézkedések végrehajtásának rendjét úgy kell kialakítani, hogy az a büntetésben és az intézkedésben megnyilvánuló joghátrányon, illetve a megelőzést szolgáló rendelkezések érvényesítésén túl elősegítse az elítélt társadalmi beilleszkedését és a jogkövető magatartás kialakulását.[96] A Bv.tv. megalkotásával több új jogintézmény is azt a célt hivatott szolgálni, mely a társadalmi reintegráció sikerességét erősíti. A Bv.tv. egyik legjelentősebb újítása a Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer (továbbiakban: KEK), mely nem más, mint az elítélt visszaesési és fogvatartási kockázatának a felmérése, értékelése és kezelése érdekében kialakított és működtetett szakmai rendszer.[97] Ennek elemei a kockázatelemzési vizsgálat, a szabadságvesztés végrehajtása során alkalmazott kategória- és kreditrendszer és a fogvatartási és visszaesési kockázatok csökkentésére irányuló és reintegrációs célú programok.[98]

A kockázatelemzési vizsgálatot a Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet (a továbbiakban: KKMI) és agglomerációs szervezeti egységei végzik a Kockázatelemzési és Kezelési Rendszer alapján. A kockázatelemzés alapjai: az elítélt által elkövetett bűncselekmény jellemzői, a szabadságvesztés büntetés tartama, illetve annak hátralévő része és végrehajtási fokozata, az elítélt kriminológiai jellemzői, az elítélt visszaesési és fogvatartási kockázata, az elítélt korábbi fogvatartása során tanúsított magatartása és az elítélt kockázatelemzési vizsgálat során

[94] Kőhalmi László, „A büntetés-végrehajtás alapkérdései," in *Kriminológia 1.*, szerk. Kőhalmi László (Pécs: PTE ÁJK Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék, 2016), 188-196.
[95] Dr. Bencze Béla et al., *Korszakváltás a büntetés-végrehajtásban. Útmutató a 2013. évi CCXL. (Bv.) törvény megismeréséhez*, szerk. Schmehl János és Dr. Palló József (Budapest: Büntetés-végrehajtás Tudományos Tanácsa, 2015).
[96] Bv.tv. 1.§ (2)
[97] Bv.tv. 82.§ (3)
[98] 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 29.§ (2), a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól.

tanúsított magatartása.[99] A kockázatkezelés eredménye kiterjed a szabadságvesztés teljes tartamára, de szükség esetén módosítható, újra elkészíthető.[100] A kockázatelemzés megteremti annak a lehetőségét, hogy a fogvatartottak számára megfelelő a reintegrációs programok kerüljenek kiválasztásra és segítséget nyújt az egyéb döntéseket kapcsán is.

A KEK második pillére a szabadságvesztés végrehajtása során alkalmazott kategória- és kreditrendszer a büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2023. évi XCVII. törvény, illetve az egyes büntetés-végrehajtási tárgyú igazságügyi miniszteri rendeletek módosításáról szóló 1/2024. (II. 29.) IM rendelet 2024.03.01. napjától hatályos rendelkezései kapcsán teljesen átalakult a fogvatartottak addigi klasszifikációja. A három féle rezsim és biztonsági kockázat alapján történő fogvatartotti besorolást egy új kategória rendszer váltotta, mely alapján a fogvatartottakat I-től, V-ig tartó kategóriába sorolhatják. A különböző kategóriák, különböző előnyökkel járnak, a legkedvezőbb kategória az I., míg a legszigorúbb az V. kategória. A jogszabály által meghatározott módokon lehetséges a kategóriák közötti mozgás, mely a szintén újonnan bevezetett kreditrendszer által biztosított. Ennek lényege, hogy a fogvatartottak különböző tevékenységeikért krediteket gyűjthetnek és a megfelelő számú kredit elérése esetén lehetséges a kedvezőbb kategóriába történő átsorolásuk. A kategória rendszer alapján tehát minden fogvatartott besorolása megtörténik, a jogszabály által meghatározott kezdeti kategóriába[101], de lehetősége van átkerülni egy másik számára kedvezőbb kategóriába, illetve amennyiben magatartásával, együttműködési készségével probléma, kifogás merül fel kreditpontokat veszíthet, melynek következményeként szigorúbb kategóriába sorolása válik lehetővé. A fentiek alapján a KEK egy dinamikus rendszer, mely ösztönzi a fogvatartottakat arra, hogy együttműködjenek az állomány tagjaival, vegyenek részt a társadalmi reintegrációjukat szolgáló programokban, ugyanakkor a rezsimmel szembe helyezkedő magatartás esetén a büntetést is lehetővé tévő rendszer. A kategória rendszer alapján kerülnek meghatározásra többek közt a bv. intézet által nyújtott többletszolgáltatások (pl.: kondicionálóterem használata), de a rendszer hatással van a kapcsolattartásra vonatkozó időkeretekre, szabályokra is, minél kedvezőbb kategóriában van a fogvatartott annál több időkeret áll rendelkezésére a megnevezett kapcsolattartóival történő interakcióra, illetve

[99] Bv.tv. 92.§ (2)
[100] 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 29.§ (4).
[101] Lásd: 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 34.§.

bizonyos jogintézmények, melyek a bv. intézet elhagyásával járnak (pl.: kimaradás, eltávozás) csak meghatározott kategóriába sorolt fogvatartottak részére elérhetők.[102]

2.8. A kapcsolattartás jelentősége a reintegrációban

A reintegrációs tevékenység egy folyamat, amely a fogvatartott bv. intézetbe kerülésével megkezdődik és magában foglal minden olyan tevékenységet, amely hozzájárul a társadalmi reintegráció sikeréhez.[103] A sikeres társadalmi reintegrációt a bv. intézetekben számos intézkedés, szakember segíti, ezek között szerepel többek közt a fogvatartottak munkáltatása, oktatása, részükre különböző programok szervezése, illetve a családi és társadalmi kapcsolatok fenntartásának biztosítása. A sikeres társadalmi reintegráció sikerességének szempontjából kiemelkedő jelentőségű lehet a kapcsolattartás, a családi és társadalmi kapcsolatok megőrzésének, ápolásának támogatása is. A Bv.tv. a kapcsolattartás keretében is változásokat eredményezett, többek közt lehetővé tette az elektronikus kapcsolattartást a fogvatartottak egy bizonyos körében.

Számos hazai és nemzetközi kutatás, mely a családi, társas kapcsolatok hatásait vizsgálta a fogvatartottak esetében azon eredményekről számol be, melyek azt támasztják alá, hogy a bűnismétlés csökkenése tekintetében a kapcsolattartás meghatározó szerepet tölthet be. Bales és Mears nagymintás vizsgálata kimutatta, hogy azok a fogvatartottak, akik börtönbüntetésük alatt rendszeresen látogatókat fogadtak – különösen családtagokat –, szabadulásuk után szignifikánsan kisebb arányban követtek el újabb bűncselekményt, mint azok, akik nem részesültek ilyen támogatásban. A tanulmány eredményei szerint a látogatások gyakorisága és időzítése is lényeges volt, a szabaduláshoz közelebbi, rendszeres kapcsolattart különösen erős védőfaktornak bizonyultak a visszaeséssel szemben. Mindez alátámasztja, hogy a társas kapcsolatok fenntartása a sikeres társadalmi reintegráció egyik kulcsa, és a visszaesés megelőzésének hatékony eszköze lehet.[104]

[102] Pl.: az V. kategóriába sorol fogvatartottak a bv. intézet elhagyásával járó kapcsolattartásra nem jogosultak. IM rendelet 34.§ (1) e)
[103] Ranga Attiláné és Vörös Erzsébet, *Büntetés-végrehajtási reintegrációs ismeretek*. Jegyzet. (Budapest: Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központja, 2018).
[104] William D. Bales and Daniel P. Mears, „Inmate Social Ties and the Transition to Society: Does Visitation Reduce Recidivism?" *Journal of Research in Crime and Delinquency* 45, no. 3 (2008): 287–321.

Mind a hazai, mind a nemzetközi kutatások a társadalmi reintegráció fogalmát, sikerességének feltételeit, kritériumait különbözőképpen határozzák meg, a fogvatartottak sikeres társadalmi reintegrációjak egyik fő ismérve azonban mindenképpen közös, mégpedig az ismételt bűnelkövetés elkerülése. A nemzetközi szakirodalomban Solomon és munkatársainak megállapításai szerint a visszailleszkedés a börtön elhagyása és a társadalomba történő visszatérés folyamata.[105] Crow inkább egy folyamatként értelmezi a visszailleszkedést, mely megállapítása szerint a lakhatási és jövedelemszerzési lehetőségek megtalálásának, a régi kapcsolatok felelevenítésének és újak kialakításának a menete.[106] Maruna és munkatársai egyszerre tekintik folyamatnak és egyszeri eseménynek, melyhez szükséges a szabadult fogvatartott közösség általi befogadása, a folyamat már a börtönben megkezdődik és a szabadulást követően is tart.[107]

A fogvatartottak reintegrációjának kérdéskörét vizsgáló hazai kutatások közül Hegedűs Judit és Ivaskevics Krisztián vizsgálatának célja volt a fogvatartottakkal kapcsolatba kerülő személyi állomány nézeteinek, kommunikációs eszközöknek, mozgósítási technikáknak a vizsgálata, elemző bemutatása. A kutatás keretében a személyi állomány körében félig strukturált interjúkat készítettek. Az interjúk alapján, a személyi állomány körében a fogvatartottakról kialakított kép vizsgálatának keretében elemezték a társadalomba való visszailleszkedés esélyeit, a támogató és a gátló tényezőket. A kutatók a vizsgálatuk során kapott eredmények alapján arra jutottak, hogy a személyi állomány többsége tipizálja a fogvatartottakat, két nagy csoportot kialakítva, a korábban integrált, reintegrálhatók és a soha nem integrált, nem reintegrálhatók. A sikeres reintegráció feltételeként az interjúalanyok többsége említette a motivációt, a munkavállalást, a családi hátteret, valamint az iskolázottságot. A fogvatartottakkal közvetlenül kapcsolatba kerülő szakemberek, munkavállalók válaszai alapján a családi támogatásnak kiemelt szerepe van abban, hogy a sikeres reintegráció feltételeinek megteremtésében, kialakításában, újraépítésében segítséget nyújtson.[108]

[105] A.L. Solomon, M. Waul, A. Van Ness, és J. Travis, *Outside the Walls: A National Snapshot of Community-Based Prisoner Reentry Programs* (Washington, 2004), idézi: Albert Fruzsina és Bíró Emese, „A sikeres reintegráció," in *Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek*, szerk. Albert Fruzsina (Budapest: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2015).
[106] Iain Crow, *Resettling Prisoners: A Review* (Sheffield: University of Sheffield, 2006).
[107] S. Maruna, R. Immarigeon, és T.P. LeBel, „Ex-offender Reintegration: Theory and Practice," in *After Crime and Punishment: Pathways to Offender Re-integration*, szerk. S. Maruna és R. Immarigeon (Cullompton: Willan, 2004).
[108] Hegedűs Judit és Ivaskevics Krisztián, „Büntetés-végrehajtásban dolgozók nézetei a reintegrációról," *Alkalmazott Pszichológia* 16, no. 4 (2016): 71–92.

A fogvatartottak reintegrációjának lehetőségeit egy 2012 és 2015 között zajló, „Szubjektív reszocializációs esélyek" elnevezésű OTKA kutatás keretében vizsgálták Albert Fruzsina és Bíró Emese. Az utánkövetéses vizsgálat keretében interjúkat készítettek a 3-6 hónappal a szabadulás előtt álló és körülbelül 6 hónapja szabadult fogvatartottakkal. A kutatás során elsősorban arra keresték a választ, hogy hogyan befolyásolják a családi kapcsolatok a sikeres társadalmi reintegrációt a börtönből szabadultak esetében.[109] A kutatás eredményeiről több publikációban is beszámolnak, melyekből azt a következtetést tudjuk levonni, hogy a családi kapcsolatok, illetve a társas támogatás kiemelt jelentőségűek lehetnek a sikeres reintegráció tekintetében.[110] A családi kapcsolatok a prizonizációs hatások elleni védőfaktort jelenthetik, hiszen a fogvatartottak számára elsősorban a családtagok azok, akik támogatást nyújthatnak a szabadságvesztés időtartama alatt és azt követően is.[111] A kutatás során az is bebizonyosodott, hogy az interjúalanyok többségénél a családba történő sikeres reintegráció szorosan összefügg a sikeres munkavállalással, lakáshelyzettel, jövedelmi helyzettel és tulajdonképpen a sikeres társadalmi reintegrációt jelentő egyéb más élethelyzetekkel, összetevőkkel. Ugyanakkor amennyiben a fogvatartott családi kapcsolati diszfunkcionálisak, a családtagok maguk is részt vettek az adott bűncselekmény elkövetésében vagy egyéb módon szerepet játszottak abban, hogy a fogvatartott bv. intézetbe került, ezekben az esetekben a bűnismétlés veszélye nagymértékben növekedhet.[112]

Borbíró Andrea és Szabó Judit 2011. évben induló kutatásának célja a hazai bv. intézetek társadalmi reintegrációt elősegítő programjainak és tevékenységének a vizsgálata volt, elsősorban a harmadlagos prevenció érvényesítésével, eredményességével összefüggő kérdéseket vizsgálták, illetve a dezisztencia és a sikeres reintegráció összefüggéseit. A kutatás során komplex módszertant alkalmaztak, jogszabályelemzést, dokumentumelemzést, fókuszcsoportos és félig strukturált interjúkat is készítettek. Az ő kutatási eredményeik is arra

[109] Albert Fruzsina és Biró Emese, „A sikeres reintegráció," in *Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek*, szerk. Fruzsina Albert (Budapest: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet, 2015), 143–166.
[110] Albert Fruzsina, „A börtönbüntetés hatása a baráti kapcsolatok alakulására," in *Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek*, szerk. Fruzsina Albert (Budapest: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet, 2015), 113–142.
[111] Biró Emese, „A fogvatartottak családi kapcsolatainak szerepe a bűnelkövetésben, a börtönélményben és a reintegrációban," in *Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek*, szerk. Albert Fruzsina (MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2015), https://real.mtak.hu/31000/1/albert_biro_sikeres%20reintegracio_bortonon%20innen%20es%20tul.pdf (letöltés ideje: 2021.12.30.).
[112] Biró Emese és Albert Fruzsina, „Hogyan befolyásolják a családi kapcsolatok a börtönből szabadultak társadalmi reintegrációját?," *Magyar Tudomány. Családszociológiai kutatások Magyarországon a 21. század elején*, 177, no. 2 (2016): 179-187.

engedtek következtetni többek közt, hogy a család, a külső társas kapcsolatok a reintegráció szempontjából nagyon fontos tényezők.[113]

A fentiek alapján elmondható, hogy mind a nemzetközi, mind a hazai kutatások eredményei arra engednek következtetni, hogy a sikeres társadalmi reintegráció egyik – talán legfontosabb – összetevője a támogató környezet megléte. A pozitív párkapcsolat, illetve a családi támogatás, amellett, hogy érzelmi biztonságot nyújthat, pozitív hatással lehet a munkaerő-piaci helyzetre, lakhatásra, pozitív jövőkép kialakítására, melyek a sikeres társadalmi reintegráció összetevőjének tekinthetők. A bv. intézet elhagyásának lehetőségével járó jogintézmények jó alkalmat teremthetnek az elítéltek számára ahhoz, hogy a sikeres társadalmi reintegráció szempontjából fontos társadalmi kapcsolataikat megerősítsék, szükség esetén megkezdjék azok újjáépítését.

2.9. COVID és a kapcsolattartás

A 2020-ban megjelent COVID-19 világjárvány a magyarországi büntetés-végrehajtási szervezetet is számos kihívás elé állította. A járványhelyzet okán elrendelt veszélyhelyzetben számos jogszabály született, melyek érintették a büntetés-végrehajtási szabályokat, többek közt a fogvatartottak kapcsolattartására vonatkozó rendelkezéseket is.

A büntetés-végrehajtási jogviszonyból következő egyik felelőssége a bv. szervezeteknek, hogy megóvják a fogvatartottak egészségét, ugyanakkor a fogvatartottaknak joguk van a kapcsolattartásra. A fennálló helyzet megoldására a bv. szervezet nagy szakmai érzékenységgel reagált, az elrendelt intézkedések során megfelelően sikerült kialakítani a fogvatartottak jogai és a közérdek védelme közötti arányokat.[114] A vírus zárt térben történő gyors terjedésének megakadályozása érdekében a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága különböző intézkedések bevezetésével reagált. Az intézkedések elsősorban a személyes kontaktussal járó kapcsolattartási formákat érintették, de módosultak a levelezés, csomag küldés és fogadás szabályai is. A személyes kontaktussal járó kapcsolattartási formák közül első körben a fogvatartottak egészségének megőrzése érdekében 2020. március 7. napjától a bv. intézetek

[113] Borbíró Andrea és Szabó Judit, „Harmadlagos megelőzés a magyar büntetés-végrehajtási intézetekben a nemzetközi kutatások fényében," in *Kriminológiai Tanulmányok 49. kötet*, szerk. Vókó György (Budapest: OKRI, 2012), 158-192.
[114] Forgács Judit, „Kapcsolattartás járvány idején," *Börtönügyi Szemle* no. 1 (2021): 51-68.

felfüggesztették az ideiglenes intézetelhagyások (látogató bv. intézeten kívüli fogadása, kimaradás, eltávozás) engedélyezését a fogvatartottak számára. Ezt követően a látogatófogadás felfüggesztésére került sor, mely intézkedés összhangban volt a Kormány 2020.03.28. napjától bevezetett kijárási korlátozásával. Ezen intézkedések hatására a személyes kapcsolattartás lehetősége a fogvatartottak számára tulajdonképpen megszűnt. A személyes kapcsolattartási formák korlátozásának ellensúlyozására a BVOP elsősorban a személyes kontaktussal nem járó kapcsolattartási formák bővítésével, illetve a Skype alapú kapcsolattartási lehetőség kiterjesztésével kompenzálta a fogvatartottakat. Ez a megoldás illeszkedik a nemzetközi trendekhez is, hiszen több országban a digitális kommunikációs eszközök bevezetésével igyekeztek biztosítani a fogvatartottak jogainak érvényesülését a járvány idején, miközben a közegészségügyi szempontokat is figyelembe vették.[115] E nemzetközi intézkedések hátterében az is állt, hogy kutatások szerint a kapcsolattartás lehetősége kulcsszerepet játszott a fogvatartottak mentális egészségének megőrzésében a világjárvány alatt.[116]

Az elektronikus kapcsolattartási forma igénybevételére már a koronavírus megjelenése előtt lehetőségük volt a fogvatartottaknak. A Bv.tv. 173.§ (2) bekezdésében a jogalkotó, már a jogszabály megalkotásakor rendelkezett róla.[117] Az elektronikus kapcsolattartás igénybevételének részletszabályait a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet tartalmazza. Ezen szabályok szerint az ilyen típusú kapcsolattartásra csak a fogvatartottak egy bizonyos részének volt lehetősége (a szigorúbb rezsimbe sorolt fogvatartottak nem vehették igénybe). Az egészségügyi válsághelyzetre tekintettel azonban a veszélyhelyzet kihirdetésével összefüggésben az egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról szóló 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet rendelkezései alapján az elektronikus kapcsolattartás a rezsimszabályokra tekintett nélkül alkalmazhatóvá vált, ezzel megteremtve a lehetőséget a kapcsolattartási forma igénybevételi körének szélesítésére, illetve a Skype alapú kapcsolattartás térnyerésére.

[115] Florian Lempp et al., „Remote Family Contact and the Impact of COVID-19 on Prisoners and Their Families: Evidence from Ten Jurisdictions," *International Journal of Prisoner Health* 17, no. 3 (2021): 260–274.
[116] Tom Hewson, Amanda Shepherd, Jake Hard, and Jake Shaw, „Effects of the COVID-19 Pandemic on the Mental Health of Prisoners," *The Lancet Psychiatry* 7, no. 7 (2020): 568–570.
[117] Fehér Szilárd, „Kihívások a büntetés-végrehajtásban a koronavírus-járvány alatt," *Börtönügyi Szemle* no. 2 (2021): 67-82.

Ezt követően a bv. intézetek a helyzetre gyorsan reagálva, nagyon rövid idő alatt megteremtették annak lehetőségét, hogy a fogvatartottak Skype alapú hívásokon keresztül tudják tartani a kapcsolatot a rögzített kapcsolattartóikkal. A Skype használatára vonatkozó szabályok folyamatosan változtak, de ezek a változások a fogvatartottak oldaláról tekintve elsősorban pozitív irányba történtek. A változások eredményeképpen növekedett egyrészt az egyes Skype hívások időtartama, másrészt a Skype kapcsolattartás havi gyakorisága is.

3.számú táblázat: Az internet alapú Skype-telefonálás fokozatos bevezetése

IDŐSZAK	GYAKORISÁG	IDŐTARTAM	IGÉNYBE VEHETI
2017.07.10. – 2020.04. 21.	Heti 1x	10 perc	Enyhébb rezsimben és HSR részlegen elhelyezettek részére
2020.04.21 – 2020.08.02.	Heti 1x	15-60 perc	Rezsimszabályoktól függetlenül
2020.08.02. – 2020.11.01.	Heti 2x	15-60 perc	Rezsimszabályoktól függetlenül
2020.11.01. – 2021.03.05.	Heti 2x	30-60 perc	Rezsimszabályoktól függetlenül
2021.03.05. - visszavonásig	Heti 2x	45-120 perc	Rezsimszabályoktól függetlenül

Forrás: Forgács, "Kapcsolattartás járvány idején." 61.

A Skype alapú kapcsolattartás elemzése kapcsán Forgács Judit arra a megállapításra jutott, hogy egyrészt azon fogvatartottak esetében, akik rendelkeztek ugyan rögzített kapcsolattartóval, de aktív kapcsolattartásuk nem volt, esetükben a Skype kapcsolattartás igénybevételi lehetősége ismét lehetővé tette az aktív kapcsolattartást a hozzátartozókkal. Másrészt vizsgálta az aktív kapcsolattartással rendelkező, de látogatót nem fogadók körében a Skype használatának alakulását. Az eredmények alapján ezen fogvatartottak esetében is megállapítható, hogy egyre többen kapcsolódtak be a Skype alapú kapcsolattartás használatába.[118]

Hasonló eredményre jutott Somogyvári Mihály is. A Skype kapcsolattartás kérdéskörében végzett vizsgálatuk során arra a megállapításra jutottak, hogy 2020. márciusát követően

[118] Forgács, „Kapcsolattartás járvány idején.”

robbanásszerűen megnőtt a fogvatartottak körében a Skype alapú kapcsolattartás. A vizsgálat felvételekor a teljes fogvatartotti populáció 56,76%-a élt a Skype kapcsolattartással. A vizsgált fogvatartotti körben a fogvatartottak több mint 46%-a a Skype használatának köszönhetően tudott kapcsolatot tartani családtagjaival, hozzátartozóival, ennyi volt ugyanis azon fogvatartottak aránya, akiknek a Skype lehetősége előtt nem volt személyes kapcsolattartásuk. A vizsgálatuk egy további nagyon fontos megállapítása, hogy a Skype alapú kapcsolattartás leginkább a letartóztatott és fiatalkorú kapcsolattartás nélküli fogvatartottak körében javította a kapcsolattartást, márpedig a fiatalkorú fogvatartottak esetében a családi kötelékek megléte, a rendszeres kapcsolattartás kiemelt fontosságú a sikeres társadalmi reintegrációjuk, a bűnismétlés elkerülése érdekében.[119]

Összegezve elmondható, hogy a Skype alapú kapcsolattartás a fogvatartottak és rögzített hozzátartozóik közötti interakciókat növelték, a fogvatartottak nagyobb arányban tartottak kapcsolatot hozzátartozóikkal és hosszabb időtartamban volt lehetőségük ezt megtenni. A 2020. évben megjelenő koronavírus járvány komplex probléma elé állította a büntetés-végrehajtás szervezetét, melyet adekvát intézkedésekkel sikerült úgy megoldani, hogy közben a szabadságvesztés büntetés végrehajtásának biztonsága nem sérült, valamint a fogvatartotti jogok biztosítása is megvalósult. Az elektronikus kapcsolattartás hátrányait és előnyeit latba véve összességében mind a szakemberek, mind a fogvatartottak pozitívan értékelték annak bevezetését. Számos fogvatartott esetében a „Skype beszélő" nyitotta meg annak lehetőségét, hogy családtagjaival felvegye és rendszeresen tartsa a kapcsolatot. Az egészségügyi veszélyhelyzet megszűnésével a magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekben 2022. május hónaptól ismételten lehetővé vált a személyes látogatófogadás, de a Skype beszélő is megmaradt kapcsolattartási lehetőségként. A COVID-19 járvány miatti változtatások példája megmutatta, hogy krízishelyzetek új lehetőségeket és gyakorlatokat honosíthatnak meg a reintegrációs tevékenység terén.

Az elméleti és fogalmi keretek áttekintése alapján megállapítható, hogy a pártfogó felügyelet intézménye szervesen illeszkedik a bűnmegelőzés komplex rendszerébe, különösen a harmadlagos prevenciós megközelítések vonatkozásában. Az elemzett modellek és elméleti irányzatok rávilágítanak arra, hogy a pártfogó felügyelet nem csupán a büntető

[119] Somogyvári Mihály, „A koronavírus hatása a fogvatartotti kapcsolattartásra – Kihívások és szervezeti válaszok: A fogvatartotti videóhívások alkalmazásának empirikus vizsgálata," *Belügyi Szemle* 69, no. 5 (2021): 109-143, https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.5.5.

igazságszolgáltatás szankciórendszerének kiegészítő elemeként értelmezhető, hanem mint olyan intézmény is, amely közvetlenül hozzájárul az elkövető társadalmi reintegrációjához, valamint a bűnismétlés megelőzéséhez. Az értelmezési keret tehát megalapozza a pártfogó felügyelet történeti és funkcionális vizsgálatát, amely a következő fejezet tárgyát képezi.

3. A hazai pártfogó felügyelet történeti áttekintése

3.1. A kezdetektől a patronage egyesületekig

Már az első magyar büntetőkódex-tervezet büntetési rendszerében is megjelent a megtorlás mellett a nevelésnek az eszméje, illetve a társadalom, közösség védelmének célja. A tervezett azonban elsősorban a történelmi események hatása miatt sosem került az országgyűlés elé.[120] A kiegyezést követően újra megfogalmazódott a fogvatartottak utógondozásának, rabsegélyezésének szükségessége, azonban a korábbi időszakhoz képest az elsősorban kontroll és ellenőrzési cél súlyozottabban jelent meg, mint a tényleges támogatás. Az első rabsegélyező egylet 1873-ban alakult meg Budapesten, majd azt követően további rabsegélyező egyletek alakultak meg szerte az országban. A rabsegélyező egyletek koordinálására alakult meg az Országos Patronage-Tanács, majd 1909-ben Angyal Pál kezdeményezésre a Patronage Egyesületek Országos Szövetsége.[121] A rabsegélyezés egyik kardinális kérdése a finanszírozás volt, ugyanis az elítéltek visszaesési kockázata nagyságrendekkel kisebb volt, ha szabadulást követően a munkába állásig a saját és családja létfenntartását biztostani tudta. A rabsegélyezés finanszírozási hátterének biztosításában éppen ezért volt korszakalkotó jelentőségű a Csemegi Kódex erre vonatkozó rendelkezése.[122] Az 1878:5. törvénycikk (Csemegi-kódex), 27. §-a alapján a pénzbüntetésekből származó bevételeket az elítéltek segélyezésére és a fiatal elítéltek számára javítóintézetek felállítására és fenntartására kellett felhasználni. A rendelkezéssel elérték, hogy az állami és társadalmi forrásokból a rabsegélyező egyletekhez jutott összegek jelentősnek voltak mondhatók. Az állami finanszírozás megjelenése a bevételek növekedésén túl a rabsegélyező egyletek számának növekedését is eredményezte, 1909. évre már 33 rabsegélyező egylet végezte tevékenységét.[123] Az állami finanszírozás mértéke azonban 1887-re a negyedére csökkent, majd 1921-re teljesen megszűnt.[124]A finanszírozás ilyen mértékű

[120] Nagy Ferenc, „Az utógondozás - pártfogó felügyelet hazai fejlődéséről," in *Utógondozás. Pártfogó felügyelet. Igazságügyi minisztérium. Tanulmánykötet 10*, 31-72. (Budapest: Igazságügyi Minisztérium, 1985).
[121] Nagy, „Az utógondozás."
[122] Mezey Barna, „Rabgondozás: segélyezés, Patronage-ügy, utógondozás: (a reszocializáció történelmi tendenciái)," *Börtönügyi Szemle* no. 4 (1996): 135-146.
[123] Mezey, „Rabgondozás,"
[124] Nagy, „Az utógondozás."

csökkentése az egyletek működési problémáihoz vezettek. A rabsegélyezés kudarca azonban nem pusztán az állami pénzforrások megszüntetésére vezethető vissza. Angyal Pál szerint a rabsegélyező egyletek egyrészt az állami támogatással túlságosan hivatalos színezetet kaptak, ezért elvesztették kapcsolatukat a nagy társadalommal, a tevékenységük tekintetében az egyéniesítést átváltotta a bürokratikus működés. Ráadásul az egyletek tevékenysége a szabadult elítéltre és szűk családjának támogatására szűkült. Álláspontja szerint ezen hibás működéssel szemben a patronage egyesületek tevékenységüket nem csupán a szabadult elítéltre és családtagjaira fókuszálja, hanem azon személyekre is, akik a bűnözés veszélyének vannak kitéve. Mindezen tevékenységeket a patronage egyesületek oly módon végzik, hogy az egyéniesítést szem előtt tartva választják ki a legmegfelelőbb beavatkozási irányokat, eszközöket, melyek között kiemelet szerepe van a munkához jutás elősegítésének, élelmiszer, ruházati adományoknak, iskoláztatási költségek kifizetésének. Ezen feladatok elvégzésére Angyal Pál egy pártfogói intézmény felállítását látta szükségesnek, amelyben a pártfogó rendszeresen ellenőrzi a pártfogoltat, ugyanakkor segítséget támogatást nyújt számára lakhatási, erkölcsi, de akár jogvédelmi szempontból is. Ezen tevékenység hatékonyságának érdekében úgy vélte a működést egyesületi keretek között szükséges megoldani annak érdekében, hogy kellően rugalmas maradjon a tevékenység, ugyanakkor a megfelelő működés érdekében az állami támogatás és felügyelet továbbra is nagyon fontos tényezőnek számítanak. Angyal Pál közös célként fogalmazta meg a társadalom védelmét a devianciától, bűnözéstől, melynek érdekében az állam, a társadalom és a cél elérése érdekében működő intézmények, szervezetek együttműködése szükséges.[125]

A rabsegélyező egyletek tevékenységének kiterjesztése, a fent említett patronage elemekkel nem mindenhol történt meg sikeresen, Néhány megyében kiemelkedően jól működtek az újonnan alakult vagy átalakult patronage egyesületek, voltak azonban olyan megyék, ahol a tevékenységre önként vállalkozó személyek nem voltak, ezért a választmányi tagok közül kerültek kijelölésre a pártfogói tevékenységre személyek, akik nem látták el megfelelően a feladatukat. De volt olyan terület is, ahol a rabsegélyező egylet mellett párhuzamosan patronage tevékenységet folytató egyesület is működött.[126] A harmadik patronage kongresszuson, 1911-ben a tevékenységet támogató szakemberek részéről javaslatként fogalmazódott meg a

[125] Angyal Pál, „A patronage," *Jogállam* 8, no. 7 (1909): 481-490.
[126] Varga Nagy István, „Régi rabsegélyező egyleteink és a modern patronázs munka (3. rész)," *Bűnügyi Szemle* no. 8 (1913): 384-390.

patronage tevékenység állami feladatként való ellátása.[127] Ennek okaként jelölték meg, hogy a I. Büntető Novella életbelépésével a patronázs munka olyan elemévé vált a büntető igazságszolgáltatásnak, amelyet nem szabad az önkéntesség esetlegességére bízni.[128] Az állami szerepvállalás növelésére irányuló törekvéseket azonban a világháború meggátolta.

3.2. Az I. Büntetőnovella rendelkezései

A pártfogó felügyelői tevékenység állami feladatként történő meghatározásának szükségességét „a büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról" szóló 1908. évi XXXVI. törvénycikk (I. Büntetőnovella) rendelkezései között olvashatjuk először. Az I. Büntetőnovella lehetővé tette a fiatalkorú elkövetők esetében a próbára bocsátás alkalmazását, mely szigorú felügyelet mellett volt elrendelhető egy év időtartamban, Kerezsi Klára megfogalmazása alapján a „*javulékony, de veszélyeztetett*"[129] fiatalkorúak esetében. A hangsúly tehát a szigorú felügyeletre, azaz sokkal inkább a kontroll funkcióra és nem a támogatásra helyeződött ekkor még. Ezt az álláspontot erősítheti a 22.§-ban megfogalmazott rendelkezés, mely alapján a felügyelettel megbízott személy állandóan ellenőrzi a fiatalkorú magaviseletét, melyről a próbaidő lejártát követően a bíróság részére jelentést ír. A felügyeletet ellátó személy ekkor még lehetet a fiatalkorú törvényes képviselője, gyermekmenhely, gyermekvédő egyesület vagy más e célra szervezett hivatal. A novella még további két esetben rendelkezett a fiatalkorúak felügyeletének szükségességéről, a javítóintézetből történő kísérleti kihelyezés és a feltételes szabadon bocsátás esetében.[130] Látható tehát, hogy a pártfogó felügyelet hivatásként történő elismerése, a pártfogó felügyelők állami intézményi keretek között történő foglalkoztatására az I. Büntetőnovella teremtette meg a lehetőséget.

A fenti rendelkezések végrehajtásának részleteiről a büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról szóló 1908: XXXVI. törvénycikknek a fiatalkorúakra vonatkozó második fejezetében foglalt rendelkezések végrehajtásáról" szóló igazságügy-miniszteri rendelet (27.100/1909. I. M. sz. r.) rendelkezett. A rendelet külön fejezetében találhatók meg *„A pártfogók és a pártfogó tisztviselő"* személyekre vonatkozó

[127] Dávid Lilla, „A pártfogás hazai fejlődésének története – A rabsegélyezéstől az 1978-as Btk. hatálybalépéséig," *Jogtörténeti Szemle* no. 1 (2014): 19-25.
[128] Varga Nagy István, „Régi rabsegélyező egyleteink és a modern patronázs munka (1. rész)," *Bűnügyi Szemle* no. 6 (1913): 274-279.
[129] Kerezsi Klára, „A hazai pártfogó szolgálat átalakítása," *Belügyi Szemle* no. 2–3 (2002): 185-201.
[130] Nagy, „Az utógondozás."

rendelkezések. A rendelet kétféle pártfogót különböztetett meg a társadalmi pártfogót és a hivatásos pártfogókat.[131] A társadalmi pártfogókról a fiatalkorúak bírósága névjegyzéket vezetett, melyre a bíróság területén működő patronázs egyesületek pártfogói feladatokra önként jelentkező tagjai kerültek fel. A pártfogó kijelölésekor a bíróság ezen nevekből választotta ki a pártfogót, amennyiben nem talált a feladatra alkalmas személyt, akkor megkereshette a területén működő patronázs egyesületeket, tantestületeket, fiatalkorúak felügyelő hatóságát, az állami gyermekmenhelyek vezetőségét, az állami gyermekvédelem körében szervezett telepbizottságokat vagy az elsőfokú közigazgatási hatóságot annak érdekében, hogy pártfogót ajánljanak.[132]Azokhoz a bíróságokhoz, ahol nagyobb számban voltak a fiatalkorú terheltek vagy egyéb okok indokolták az igazságügyi miniszter pártfogó tisztviselőt nevezett ki, ő volt a hivatásos pártfogó. A pártfogó tisztviselő munkájára vonatkozóan esküt tett, munkavégzéséért tiszteletdíjban részesült. A pártfogó tisztviselő különös feladatait 8 pontban határozta meg a rendelet, az alábbiak szerint:

1. beszerzi a környezettanulmányt,
2. jelen van a fiatalkorú terheltek ügyeinek tárgyalásán s ott teljesíti a bíróságnak a fiatalkorú terheltek oltalmát célzó meghagyásait,
3. ha a fiatalkorú ideiglenes elhelyezéséről kell gondoskodni, vagy őt javító nevelőintézetbe, fogházba, állami gyermekmenhelybe vagy gyermekvédelmi intézetbe vagy más helyre kell elvezetni vagy elszállítani, a bíróság meghagyásához képest ebben eljár,
4. a bíróság részéről nyert megbízás alapján a bíróság székhelyén teljesíti a házi felügyelet alá helyezett vagy a próbára bocsátott fiatalkorúak felett a felügyeletet,
5. a felügyelő hatóságtól nyert megbízás alapján felügyel székhelyén a kísérletileg kihelyezett és a feltételes szabadságra bocsátott fiatalkorúak magaviseletére,
6. ellenőrzi, hogy a kirendelt pártfogók a fiatalkorúak felett a felügyeletet szabályszerűen gyakorolják-e, és a szükséghez képest működésükben támogatja őket; ha mulasztást tapasztal, erről a bíróságnak jelentést tesz,
7. ha bármi módon arról értesül, hogy valamely kiskorú környezetében az erkölcsi romlás veszélyének van kitéve vagy züllésnek indult, és a gyermek vagy a fiatalkorú érdekében intézkedni kell, a gyámhatóságnak jelentést tesz,
8. minden esetben, amikor a pártfogására bízott fiatalkorúnak javító nevelőintézetben, állami gyermekmenhelyben, valamely jótékony egyesület intézetében vagy más

[131] Dávid Ferenc, „A pártfogó felügyelet a gyakorlatban," *Magyar Jog*, no. 12 (1968): 725-732.
[132] 27.100/1909. I. M. sz. r. 6. §

megbízható helyen való elhelyezése volna szükséges, ebben az irányban a szükséges lépéseket megteszi.[133]

A rendelet által megállapított feladatok tekintetében is jól látható, hogy a hivatásos pártfogó feladatai elsősorban a kontroll funkciót előtérbe helyező tevékenységek, elsősorban ellenőrzések, jelentés tételi, illetve intézkedési kötelezettségek. Míg a társadalmi pártfogók fő tevékenysége elsősorban a támogató, segítő funkciók körül szerveződött, ők végezték a segélyezést, segítettek a munkavállalásban, egyéb problémák megoldásában.[134] Annak ellenére azonban, hogy mind etikai, mind közgazdasági szempontból előnyösnek volt mondható a fiatalkorú elkövetők esetében a próbára bocsátás alkalmazása, és a jogintézmény lehetőséget biztosított a bíróságok számára a társadalommal való érintkezésre és egymás kölcsönös támogatására, a jogintézmény elrendelésétől idegenkedtek a bíróságok.[135]

A pártfogó felügyelet fejlődésének ezt követően komoly gátja volt az első világháború. A háború hatására csökkent a bűncselekmények száma, mellyel párhuzamosan értelemszerűen a pártfogó felügyeletre szorulók száma is csökkent. A háború hatására átalakultak a patronázs egyesületek is, új feladatokkal bízták meg őket, többek közt a hadifoglyok segélyezése, a sebesültek ápolása, gondozása vált feladatukká.[136] Az első világháborút követően ismét voltak próbálkozások a pártfogó tevékenység megerősítésére, 1933-ban megalakult a Patronázs Szövetségek Magyar Egyesülete, azonban a második világháború ennek a fejlődésnek gátat szabott.

3.3. A szocializmus korszaka

A második világháborút követően a szocialista érában úgy gondolták, hogy a teljes körű foglalkoztatás miatt nincs szükség az utógondozásra/pártfogásra, ezért ezt az 1950-es években szinte teljesen megszűntették. A pártfogó felügyelői tevékenységek közül a szabadulásra történő felkészítés keretében megvalósuló beszélgetések és az adományozás (élelmiszer, ruhaneműmaradt meg. A kommunizmus eszményképe alapján a bűnözésnek is meg kellett volna szűnnie, ez azonban nem vált valóra és ennek felismerése kezdetben az utógondozás,

[133] 27.100/1909. I. M. sz. r. 13. §
[134] Nagy, „Az utógondozás."
[135] Bakonyi Kálmán, „A próbára bocsátás," *Bűnügyi Szemle*, no. 8 (1913): 390-393.
[136] Finkey Ferenc, „A patronage a háború alatt és a háború után," *Bűnügyi Szemle*, no. 9 (1915): 385-397.

majd általánosságban a pártfogó felügyelői tevékenység szükségességének ismételt elismeréséhez vezetett.[137] Ennek a korszaknak az első rendelkezése, mely az utógondozói tevékenység keretében releváns feladatot határozott meg a Büntetésvégrehajtási Szabályzat kiadásáról rendelkező 1.105/1954. (XII.17.) sz. Minisztertanácsi határozat volt, mely előírta, hogy a szabadlábra helyezettek foglalkoztatásáról gondoskodni kell.[138] Ezt követően „a börtönből szabadult személyek munkába állításáról" szóló 55/1960. (XII. 22.) Korm. rendelet szabályozta, hogy az elítélt kérelme esetén a munkába állítása érdekében miként szükséges eljárni, előírta azt is, hogy az állami vállalatok a munkába állítást komoly és alapos indok hiányában nem tagadhatják meg. A rendelet azonban nem rendelkezett a szabaduló pártfogó felügyeletéről. Az utógondozás tekintetében „*a szabadságvesztésből szabadultak munkába állításáról*" szóló 12/1965. (VII. 11.) Kormányrendelet is rendelkezett az utógondozással kapcsolatos feladatokról, de ez sem hozott létre olyan szervezetet, amely összefogta volna az utógondozásban tevékenykedők munkáját, egységes irányítását. Tehát, sem az 1960-ban, sem az 1965. évben megalkotott kormányrendelet nem tűzte ki célul egységesen működő utógondozási tevékenységet végző pártfogó felügyelői tevékenység létrehozását.[139]

3.4. A fiatalkorú elkövetőek pártfogó felügyelete

A pártfogó felügyeletet kötelező elrendelésének eseteiről, fiatalkorúak esetében az 1961. évi V. törvény, a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről rendelkezett. A 100.§ alapján pártfogó felügyelet alatt állt az a fiatalkorú, akit a bíróság próbára bocsátott, javító-nevelő munkára ítélt, akivel szemben kiszabott szabadságvesztés végrehajtását felfüggesztette, akit feltételes szabadságra bocsátottak, illetőleg akit a javítóintézetből ideiglenesen elbocsátottak. A pártfogó felügyelet ezen tevékenységeivel kapcsolatban 1968-ban Dávid Ferenc írásában arról értekezett, hogy a pártfogó felügyelet sikeressége megkérdőjelezhető. Ennek okai közt említette, hogy a pártfogó felügyelet eredményessége elsősorban attól függ, hogy milyen a fiatalkorú családi, környezeti háttere, amennyiben ezek megfelelőek, akkor tudott csak hatékony lenni a pártfogó felügyelet. Az eredményességet befolyásolta továbbá a pártfogó felügyelet időtartama. A néhány hónapos kötelező együttműködési kötelezettséget rövidnek ítélte, ezért azt a javaslatot tette, hogy a pártfogó felügyelet legrövidebb időtartama 1 év legyen. Kifogásolta továbbá, hogy azon fiatalkorúak esetében, akik szabadságvesztés büntetésükből

[137] Dávid, *A hazai pártfogó felügyelet*,"
[138] Nagy, „Az utógondozás."
[139] Vókó György, „Utógondozás: pártfogók és civil szervezetek," *Börtönügyi Szemle*, no. 2 (1996): 50-62.

kitöltve szabadulnak nincs kötelezően elrendelt pártfogó felügyelet, holott véleménye szerint nekik is legalább akkora szükségük lenne a támogatásra, mint kedvezménnyel szabaduló társaiknak.[140] A fiatalkorú bűnelkövetőkkel végzett pártfogó felügyelői munka szolgálatba szervezésére 1970-ben került sor, amikor a 131/1970. (M.K. 15.) MM utasítással létrehozták a fiatalkorú elkövetőkkel foglalkozó pártfogó szolgálatot, melyet a gyermekvédelem rendszerébe integráltak.[141] Az utasítás megteremtette annak lehetőségét, hogy a társadalmi pártfogók mellett, megyénként három-hat, illetve a fővárosban nyolc-tizenkettő fő, pedagógus végzettségű hivatásos pártfogó kezdje meg működését. A hivatásos pártfogók irányítása, továbbképzésük biztosítása a gyermek- és ifjúságvédő intézetek igazgatóinak feladatkörébe került.[142]

3.5. A felnőttkorúak utógondozása és pártfogó felügyeletük

Az utógondozás tekintetében az egységesítésre néhány évvel többet kellett várni a felnőttkorúak tekintetében az utógondozási és a pártfogó felügyelői feladatok elvégzéséért felelős hivatásos pártfogói hálózatot *„a szabadságvesztésből szabadult személyek utógondozásáról”* szóló 1975. évi 20. tvr. megalkotásával hozták létre. A pártfogó felügyelet céljaként már ekkor is a társadalomba való megfelelő beilleszkedés, és az ehhez szükséges szociális feltételek biztosításának elősegítése került meghatározásra. A célok elérése érdekében az 1975. évi 20. tvr. 1.§ (2) bekezdése alapján az utógondozás magában foglalta az arra rászoruló szabadultak segítését és támogatását, valamint az olyan szándékosan elkövetett bűncselekmény miatt elítéltek ellenőrzését és felügyeletét, akiknél fennállt a bűnismétlés veszélye. Látható, hogy itt is erőteljesen megjelent a pártfogó felügyeletre jellemző kettősség, egyrészt egy támogató funkciót, másrészt egy kontrolláló, ellenőrző funkciót betöltő személy feladatkörei jellennek meg erőteljesen. A jogszabály a felnőttkorú bűnelkövetők tekintetében a megyei bíróságok hatáskörébe utalta a feladatot, mely alapján a bíróságok hivatásos pártfogók foglalkoztatását kezdte meg. A jogszabályban a felnőttkorú szabadultak tekintetében lehetővé tette, hogy önkéntesen vegyenek igénybe pártfogó felügyelői segítséget (utógondozást), illetve a bíróság még a szabadulás előtt elrendelte annak a fogvatartottnak a kötelező pártfogó felügyeletét, akit szigorított őrizetből bocsátottak el, aki kitiltás hatálya alatt állt, illetve akivel szemben az újabb bűnelkövetés megelőzése érdekében kötelező magatartási szabályok előírására és felügyeletre

[140] Dávid, „A pártfogó felügyelet a gyakorlatban,”
[141] Vókó György, „Elmélkedés a pártfogó felügyeletről,” *Börtönügyi Szemle*, no. 1 (2003): 49-70.
[142] Nagy, „Az utógondozás.”

volt szükség. A pártfogó felügyelet időtartam a bíróság által meghatározott ideig tartott, de generális maximuma a szabadulást követően három év volt. Az utógondozottak megfelelő támogatása érdekében a jogszabály különböző feladatokat szabott meg többek közt a büntetés-végrehajtási intézetek részére. Előírta részükre, hogy még a szabadulást megelőzően kötelesek voltak felmérni, hogy az elítélt hol fog letelepedni, milyen munkát kíván végezni, és annak érdekében, hogy a fogvatartott ehhez kapcsolódóan ügyeit intézni tudja biztosítani kellett számára, hogy családjával, leendő munkáltatójával és a pártfogó felügyelővel levél útján vagy személyesen is felvegye a kapcsolatot. A munkáltatók részére a jogszabály előírta, hogy a szabaduló foglalkoztatása priusza miatt nem volt megtagadható, kivéve, ha a munkakör betöltésének a büntetlen előélet volt a feltétele. A pártfogolt ellenőrzése kapcsán a jogszabály az utógondozott részére két kötelezően megtartandó szabályt fogalmazott meg, egyrészt az előírt külön magatartási szabályok betartásának kötelezettségét, másrészt általános magatartási szabályként határozta meg, hogy a pártfogolt köteles a pártfogó felügyelővel rendszeresen kapcsolat tartani és az életvitelével kapcsolatban rendszeresen köteles tájékoztatást nyújtani a pártfogó felügyelő részére. A fentiek alapján elmondhatjuk, hogy a felnőttkorúakkal végzett hivatásos pártfogó felügyelői munka célcsoportját a börtönből szabadulók tették ki, a velük végzett pártfogó felügyeli tevékenységeket összefoglalóan utógondozásnak nevezték.

3.6. 1978. évi IV. tv. – az „új” Btk.

A pártfogó felügyelői tevékenység tekintetében a következő változást az 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről eredményezte, mely egyértelműen kettéválasztotta az utógondozási és az egyéb pártfogó felügyelői tevékenységet. Az 1978-as törvény az intézkedések között helyezte el a pártfogó felügyeletet, lehetővé tette, hogy más büntetés vagy intézkedés mellett a pártfogó felügyelet alkalmazhatóvá váljon. A jogszabály rendelkezett a pártfogó felügyelet elrendelhetőségének és kötelező megállapításának eseteiről is, mind a felnőtt korú elkövetők, mind a fiatalkorú elkövetők esetében. A felnőtt korú elkövetőek esetében pártfogó felügyelet vált elrendelhetővé a vádemelés elhalasztásának tartamára, a feltételes szabadság tartamára, a próbára bocsátás próbaidejére és a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaidejére. A bíróság a pártfogó felügyelet fennállását állapította meg a jogszabály rendelkezése alapján azon visszaeső esetében, akit feltételes szabadságra bocsátottak, próbára bocsátottak, vagy akivel szemben a szabadságvesztés végrehajtását felfüggesztették. Fiatalkorú elkövetőek esetében a jogszabály szigorúbb volt, a Btk. alapján a felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt, a próbára bocsátott, a feltételes szabadságra bocsátott, a javítóintézetből ideiglenesen elbocsátott és az a

fiatalkorú, akivel szemben a vádemelést elhalasztották, pártfogó felügyelet alatt állt, tehát az ő esetükben kötelező volt a pártfogó felügyelet fennállásának megállapítása. Az „új" Btk.-hoz kapcsolódott *„a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról"* szóló 1979. évi 11. törvényerejű rendelet (továbbiakban: Bv. tvr.), mely a pártfogó felügyelet végrehajtása tekintetében a részletszabályokról rendelkezett. A jogszabályban újrafogalmazták a pártfogó felügyelet célját, mely alapján *„A pártfogó felügyelet célja, hogy az elkövető ellenőrzésével és irányításával elősegítse annak megakadályozását, hogy ismételten bűncselekményt kövessen el, és segítséget nyújtson a társadalomba való beilleszkedéséhez, az ehhez szükséges szociális feltételek megteremtéséhez."*[143] A törvényerejű rendeletben szabályozottak szerint a felnőttkorúak tekintetében a pártfogó felügyelet elrendelhetővé vált a szabadságvesztés büntetésükből kitöltve szabaduló elítéltek és a szigorított őrizetből véglegesen elbocsátottak esetében is, amennyiben társadalmi reintegrációjuk sikeressége érdekében pártfogó felügyelői kontrollra és támogatása van szükségük. Ebben az esetben a Bv. tvr. a pártfogó felügyelt időtartamának generális minimumát egy évben, míg maximumát három évben határozta meg, azzal, hogy a bíróság az időtartamot években határozza meg. A jogszabály kibővítette az általános magatartási szabályok körét, de továbbra is lehetővé tette a bíróságok számára az általános magatartási szabályokon kívül további külön magatartási szabályok előírásának lehetőségét, illetve ezek módosítását indokolt esetben.[144] A pártfogó felügyelet végrehajtásáért a bíróságok voltak a felelősek, akik a pártfogók felügyelők útján intézkedtek a végrehajtás érdekében, de közreműködő szervként a jogszabály meghatározta a rendőrséget és egyéb állami szervezeket, illetve megjegyzi, hogy a munkát támogatják az állampolgárok is, tehát a jogszabály továbbra is a cél érdekében az állami és társadalmi szervezetek bevonásával megvalósított közös munkát szorgalmazza.[145] A Bv. tvr. külön fejezetben foglalkozik az utógondozással. Kifejezetten önkéntessé teszi az utógondozás igénybevételének lehetőségét a szabadságvesztésből szabadult elítéltek számára, a jogszabály megfogalmazása alapján *„a szabadságvesztésből szabadult elítélt segítséget és támogatást kérhet különösen a munkába állásához, a letelepedéséhez és szállás biztosításához, a megkezdett tanulmányok folytatásához."*[146] A fiatalkorúak tekintetében a jogszabály kimondja, hogy az ő pártfogó felügyeletüket a gyámhatóság látja el a mellette működő hivatásos és társadalmi pártfogók közreműködésével, melynek részleteit *„a fiatalkorúak pártfogó felügyeletéről, a javítóintézeti*

[143] 1997. évi 11. törvényerejű rendelet 97.§ (1)
[144] Illés Tiborné, „Két évtized: pártolandók a pártfogók is," *Börtönügyi Szemle*, no. 1 (1996): 78-84.
[145] Illés, „Két évtized,"
[146] 1997. évi 11. tvr. 114.§ (1)

nevelésről és egyes eljárási rendelkezésekről" szóló 6/1980. (VI. 24.) OM rendelet szabályozta. A pártfogó tevékenység kapcsán tehát ebben az időszakban egyfajta kettőség volt megfigyelhető, mely mind szervezetileg, mind szabályozásában eltért. Míg a fiatalkorúak pártfogó felügyeletének végrehajtása a gyámhatóságokhoz volt illesztve, addig a felnőttkorúak pártfogó felügyeletének végrehajtásáért és az utógondozás megvalósításáért a megyei bíróságok voltak a felelősek. A szabályozás tekintetében a Bv. tvr. volt az irányadó, de a fiatalkorúak vonatkozásában a már említett OM rendelet is tartalmazott a fiatalkorúakra vonatkozó külön szabályokat.

3.7. A rendszerváltást követően

A rendszerváltást követően a felnőtt korúak pártfogó felügyelete az Igazságügyi Minisztériumhoz tartozott, területileg a Megyei Bíróságokon látták el feladataikat, a fiatalkorúak pártfogó felügyelete a Szociális és Családügyi Minisztériumhoz, területileg a Megyei Közigazgatási Hivatalokhoz tartozott. Ekkor még a fiatalkorú és a felnőtt korú pártfogolás két, egymástól független szervezeti rendszerben működött. A pártfogó felügyelet fragmentált működésének megszüntetésére egészen 2003-ig kellett várni. A kettéválasztott működés számos problémát eredményezett, az azonos célok ellenére nem alakult egységes szakmai standard, azonos ügymenet, de az információcsere sem tudott ebben a helyzetben megvalósulni.[147] Az 1990-es évekre számos szakember kritikát fogalmazott meg a jogintézmény kapcsán. Kerezsi Klára 1990-ben a pártfogó felügyelet kontroll jellegének erősödésére hívta fel a figyelmet, a támogató funkciót erősítő eszközök hiánya miatt. Megfogalmazása szerint *„a tevékenység punitatív vonása felerősödik"*[148]. Vathy Ákos 1992-ben a rendszerváltást követő nehézségekre hívta fel a figyelmet. Véleménye szerint a pártfogó felügyelőknek az állami vállaltokkal kötött megállapodások megszűnése rendkívüli terhet jelentet. A pártfogolt munkába helyezésének alapköve volt ezen megállapodások megléte, de a rendszerváltással ezek megszűntek, a szabadult elítéltek munkához juttatása pedig szinte lehetetlen feladattá vált.[149] Ördögh László szintén 1992-ben a pártfogolti létszám erőteljes csökkenéséről írt. A bíróságok elsősorban az pártfogó felügyelők eszköztelenné válása miatt nem rendeltek el pártfogó felügyeletet azokban az esetekben, amikor erre lehetőség lett volna,

[147] Kerezsi Klára és Kó József, *A pártfogó felügyelet speciális magatartási szabályai* (Budapest: IM Országos Bűnmegelőzési Bizottság Titkársága, 2006)
[148] Kerezsi Klára, „A pártfogás dilemmája: kontroll vagy segítő kapcsolat?" *Esély – Társadalom és szociálpolitikai folyóirat* no. 5 (1990): 57.
[149] Vathy Ákos, „Az alternatív büntetési formák és a pártfogó felügyelet," *Rendészeti Szemle* no. 4 (1992): 23-33.

egyszerűen nem látták értelmét a pártfogó felügyelet elrendelésének.[150] Dér Mária tanulmányában arra hívta fel a figyelmet, hogy a pártfogó felügyelet személyi igazolványba történő bejegyzése[151], éppen a jogintézmény céljaival ellentétes hatást vált ki, hiszen amennyiben a társadalmi környezet a pártfogó felügyeletről tudomást szerzett nehezebbé vált a pártfogolt beilleszkedése, reintegrációja.[152] A pártfogó felügyeletet ért kritikákban közös álláspontként fogalmazódott meg, hogy a jogintézményhez kapcsolódó magatartási szabályok betartása és betartatása is komoly problémákba ütközött. Kerezsi Klára 2002-es tanulmányában az eltelt idő ellenére továbbra is arról számolt be, hogy a pártfogó felügyelet legnagyobb problémái között találjuk az eszköztelenséget, a támogatórendszer hiányát, mely rendkívüli mértékben nehezíti a pártfogó felügyelők munkáját.[153] A magyar pártfogói szolgálatok legellentmondásosabb „aspektusa" ebben az időszakban a gazdátlanság volt. Mivel a felnőtt korú pártfogói szolgálat nem volt integrált része egyik minisztériumnak, közigazgatási intézménynek sem, ez azt jelentette, hogy a pártfogók tevékenysége a „szociális munka jellege" miatt idegen volt a bűnügyi szervezetek számára, a szociális szféra pedig a „hatósági jelleg" miatt nem tekintette magáénak. E kettőség folyamatosan éreztette az elkerülhetetlen változás, változtatás lehetőségét.[154]

3.8. A magyar pártfogó felügyelet 2003. évi reformja

Hatvani Erzsébet a 2003-ban újonnan létrehozott Pártfogó Felügyelői Szolgálat igazgatója tanulmányában a pártfogó felügyelt reformját három részre osztotta. Az első rész előkészítő szakasznak nevezi, mely az elmúlt évtizedek alatt született elméleti munkák, kutatások eredményeinek, nemzetközi és hazai tapasztalatoknak az összegyűjtését, illetve gyakorlati tevékenységekbe történő adaptálását tette lehetővé. Ennek a munkának az elvégzése elsősorban Gönczöl Katalin és Kerezsi Klára nevéhez fűzhető.[155] Véleménye szerint az első szakaszra szervezes épül a második szakasz, melynek során megteremtődött annak a lehetősége, hogy egy egységes pártfogó felügyelői szolgálat intézményi kiépítése megkezdődjön. A második szakasz a Pártfogó Felügyelői Szolgálat felállításának és működésének szabályozási elveiről szóló 1183/2002. (X. 31.) Kormányhatározattal indult, mely előírta az igazságügyi miniszternek,

[150] Ördögh László, „Gondolatok a pártfogó felügyeletről," *Magyar Jog* no. 2 (1992): 95-97.
[151] Az 1979. évi 11. sz. tvr. 94.§ (2) alapján: A rendőrség közreműködése során bejegyzi a pártfogolt személyi igazolványába az intézkedéssel kapcsolatos rendelkezéseket…
[152] Dér Mária, „Vádirat a pártfogó felügyelet tárgyában," *Belügyi Szemle* no. 10 (1990): 25-32.
[153] Kerezsi, „A hazai pártfogó szolgálat átalakítása,"
[154] Dávid, *A hazai pártfogó felügyelet*,
[155] Hatvani Erzsébet, „Reform közben," *Kriminológiai Közlemények* 62 (2006): 7-13.

hogy az egységes intézmény létrehozása és kiépítés kapcsán szükséges jogszabály alkotási tevékenységeket végezze el. A kormányhatározat a jogszabályalkotási kötelezettségen túl előírta, hogy a fiatalkorú és felnőttkorú pártfogó felügyelőket egy egységes szervezeti struktúrában szükséges integrálni, létre kell hozni a Pártfogó Felügyelői Szolgálatot, illetve annak országos és megyei hivatalait. Az egységes működés érdekében képzési és továbbképzési előírások szükségességét is előírta, valamint konkrét létszámban határozta meg, hogy a pártfogó felügyelők a hatékonyság és eredményesség érdekében egy időben maximum hány fő pártfogolttal foglalkozhatnak, ezen létszámok maximuma fiatalkorúakkal dolgozó pártfogó felügyelő esetén 45 fő, míg felnőttkorúakkal foglalkozó pártfogó felügyelő esetén 65 fő volt. A második szakasz eredményeképpen megszületett „a pártfogókra vonatkozó egyes törvények módosításáról" szóló 2003. évi XIV. törvény, mely értelmében 2003. július 1-én az addig széttagolt pártfogói szervezetből, országosan azonos színvonalú tevékenységet végző, egységes szakmai követelmények alapján működő, központi irányítású Pártfogó Felügyelői Szolgálat jött létre. Mind a bíróságokon, mind a közigazgatási hivatalok gyámhatósági osztályán dolgozó pártfogó felügyelőket az újjonan létrejött Pártfogó Felügyelői Szolgálatba integrálták. A 2003.évi XIV. törvény az integrációval egyidőben megszüntette a társadalmi és hivatásos pártfogó fogalmat és egységesen pártfogó felügyelő elnevezést vezetett be.[156] Ez a változás azonban nem az addig társadalmi pártfogóként működő személyek pártfogó felügyelővé válását, hanem ennek a közösségi elemnek a megszüntetését jelentette. Az új rendszerben a központi irányítást feladatát az Igazságügyi Minisztérium Pártfogó Felügyelői Szolgálat Országos Hivatala látta el, melynek területi szervei lettek a megyei hivatalok. A megyei hivatalokban ekkor még külön osztályba tagozódva, önálló osztályvezetéssel végezték feladatukat a fiatalkorú és a felnőttkorú pártfogoltakkal dolgozó pártfogó felügyelők. A harmadik szakaszt Hatvani Erzsébet az egységes szakmai elvárások, irányelvek, célok alapján működő pártfogó felügyelői szolgálatok megteremtődésében látta, egy olyan egységes szervezetrendszer kiépülését, mely képes adekvát választ adni a kihívásokra.

3.9. A reformot követően napjainkig

2004. január 1-én névváltozásra került sor, ettől kezdve, mint Igazságügyi Minisztérium Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat folytatta működését a hivatal. Ennek oka, a jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvény, mellyel a kormány célja az volt, hogy

[156] Dávid, *A hazai pártfogó felügyelet*,

létrejöjjön a szociálisan rászorulók számára egy olyan intézményrendszer, amelyben a támogatottak szakszerű jogi tanácsadást és eljárásjogi képviseletet kaphatnak jogaik érvényesítésére. Az intézményrész a Pártfogó Felügyelői Szolgálattal összevontan alakult meg. Az intézkedés továbbra sem érintette azt a szakmai irányt, hogy a fiatalkorúakkal és felnőttkorúakkal dolgozó pártfogó felügyelők munkáját differenciáltan kell kezelni.

A 2003. július 1-i reform után 2006. január 1-vel ismételten szervezeti átalakításra került sor, megalakul az Igazságügyi Hivatal, mely a pártfogó felügyelettel kapcsolatos feladatok mellett jogutódja a 2006. január 1-vel megszűnt Központi Kárrendezési Irodának, valamint a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény szerint 2006. január 1-től ellátja az áldozatsegítési feladatokat is.

Az Igazságügyi Hivatal feladatköre újabb feladattal bővült 2007. január 1-jét követően, a büntetőeljárás módosításáról szóló 2006. évi LI. törvény a büntetőeljárási jog rendszerébe iktatta a mediáció keretszabályait. A közvetítői eljárásokat 2007. január 1-jétől az erre külön kiképzett pártfogó felügyelők folytatják le. 2007-re tehát a kezdetben csak pártfogó felügyelőket foglalkoztató szervezetből egy jóval nagyobb szervezet jött létre, ahol a pártfogó felügyelői tevékenységeken túl áldozatsegítési feladatokat, jogi segítségnyújtással kapcsolatos feladatokat és mediációs tevékenységet is elláttak.

Az újabb nagyobb mértékű változás a fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról szóló 2010. évi CXXVI. tv., valamint a pártfogó felügyelői, jogi segítségnyújtási, áldozatsegítési és kárpótlási feladatokat ellátó szervekről szóló 322/2010. (XII.27.) Korm. rend. jelentette. A jogszabályi rendelkezések alapján az addig külön hivatalként működő Igazságügyi Hivatal területi szervei, a megyei igazságügyi hivatalok beolvadtak a megyei (fővárosi) kormányhivatalok szervezetébe. A kormányhivatali szervezetrendszerben az integrációt követően több változásra is sor került, a kezdeti szakigazgatási szerv keretei között működő pártfogó felügyelői tevékenységből mára a megyei (fővárosi) kormányhivatalok valamely főosztálya alá tartozó osztályba szerveződve látják el feladatukat a pártfogó felügyelők, valamint 2015. január 1. napjától újabb feladattal bővült a pártfogó felügyelői tevékenységi kör: a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv. változtatása nyomán a megelőző pártfogás a magyar jogrendszerbe gyermekvédelmi

intézkedésként került bevezetésre, de ennek végrehajtási is a pártfogó felügyelők feladatává vált.

További nagy léptékű változást jelentett a pártfogó felügyelői szakmában a feltételes szabadságra bocsátott személyek pártfogó felügyeletének végrehajtásában bekövetkezett változás. Az egyes törvényeknek a belügyminiszter feladat- és hatáskörével összefüggő módosításáról szóló 2014. évi XXX. törvény rendelkezései értelmében 2014. augusztus 9-től a pártfogó felügyelői szolgálat feladat- és hatáskörébe tartozó, tevékenységek közül a feltételes szabadság tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelettel kapcsolatos pártfogó felügyelői feladatok végrehajtása a büntetés-végrehajtás szervezetéhez került át. Az intézkedés hatására a 2003-ban egységesített pártfogó felügyelői szervből ismételten egy kettéválasztott pártfogó felügyelői tevékenység jött létre. Napjainkra tehát a szakmailag megbontott pártfogó felügyelői tevékenység két állami intézmény feladata, egyrészt a megyei kormányhivataloké, ahol a pártfogó felügyelők a közigazgatásban tevékenykedő részvevőként látják el feladataikat, másrészt a büntetés-végrehajtási intézeteké, ahol rendvédelmi igazgatási alkalmazottként végzik munkájukat a pártfogó felügyelők.

3.10. Összefoglalás

A történeti áttekintés alapján elmondható, hogy a magyar pártfogás története egészen a 19. századig nyúlik vissza. A rabsegélyezés fontossága már a Csemegi-kódexben is megjelent, az akkori adminisztráció a pénzbüntetésekből származó bevételek egy jelentős részét a rabsegélyezésre fordította annak érdekében, hogy ezzel is csökkentsék a bűnismétlést. A rabsegélyezésből nőtte ki magát a patronage, amely fontosnak tartotta a segítő tevékenységek elvégzésének kiterjesztését a szabadult személy és családján túlra, olyan személyekre is, akik ki vannak téve a bűnözés veszélyének. Angyal Pál nevéhez fűzhetjük tehát a pártfogói tevékenység eszkalációjának szükségességének megteremtését. A kezdetben civil keretek között végzett tevékenység állami feladattá válását a fiatalkorúak tekintetében láthatjuk először, esetükben már az I. Büntető novella lehetőséget adott a pártfogó felügyelet elrendelésére, majd a későbbiekben a társadalmi és hivatásos pártfogó végezte ezen tevékenységeket. A történelmi hatások a pártfogó felügyelői tevékenységre is hatással voltak, a világháborúk derékba törték a tevékenység fejlődését, a pártfogás ezen időszakokban más irányokat vett. A szocializmusban kezdeti időszakában az ideológia következtében a pártfogó felügyelői tevékenységet feleslegesnek gondolták, később azonban elismerték a tevékenység szükségszerűségét,

melynek köszönhetően a hetvenes években a gyámhatóságoknál fiatalkorúakkal foglalkozó, míg a megyei bíróságoknál felnőttkorú bűnelkövetőkkel foglalkozó pártfogó felügyelők kezdeték meg működésüket. A rendszerváltást követően sok kritika érte a szakmát, de szükségességét nem vitatták a szakemberek. A 2000-es évek elejéig kellett várni arra, hogy egy egységes szakmai alapokon nyugvó, önálló keretek között működő állami szerv jöjjön létre, mely irányítja és szervezi a pártfogó felügyelői tevékenységet. Napjainkra azonban azt látjuk, hogy a pártfogó felügyelői tevékenység bár missziójában azonos, a különböző célcsoport és az ahhoz kapcsolódó tevékenységek mentén kettéválasztott lett, a kormányhivatalok és a büntetés-végrehajtási intézetek lettek gazdái e hivatásnak.

4. A kormányhivatali pártfogó felügyelő tevékenységei

A fentiek alapján megállapítható, hogy a hatályos szabályozás alapján a pártfogó felügyelet, mint szakma ugyan széttagolt, fragmentált de a tevékenység célja azonos. A pártfogó felügyelet missziója:

„A Pártfogó Felügyelői Szolgálat célja a bűnismétlés kockázatának csökkentése. A pártfogó felügyelőalternatív büntetések végrehajtásával, az elkövető szükséges mértékű és következetes ellenőrzésével segíti a büntetőjogi következmények maradéktalan érvényesülését, a közösség védelmének erősítését; támogató tevékenységével növeli az elkövető társadalmi integrációjának esélyét. A Pártfogó Felügyelői Szolgálat a helyreállító igazságszolgáltatás elve alapján működik. Célja, hogy az elkövető szembesüljön tettének következményeivel, és hogy az áldozat, a megsértett közösség és a bűnelkövető közötti közvetítéssel a bűncselekmény okozta károk mérséklődjenek.”[157]

A szakma egységességét az azonos misszión túl erősíti, hogy a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről szóló 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet (továbbiakban: Pfr.) hatálya mind fővárosi és megyei kormányhivatalokban, mind a büntetés-végrehajtási intézetekben foglalkoztatott pártfogó felügyelőkre egységesen kiterjed. A Pfr. általános szabályozásként részletezi az egyes pártfogó felügyelői tevékenységet és mintegy specialitás keretében, a rendelet VII/A. fejezetében szabályozza a büntetés-végrehajtással összefüggő pártfogó felügyelői tevékenységet. Az azonos célok, misszió és ugyanazon jogszabályi helyeken történő

[157] *A pártfogó felügyelői tevékenységre vonatkozó jogforrások, definíciók, ügymenetmodell, válogatott szakbibliográfia és iratminták tára* (Budapest: Igazságügyi Hivatal, 2009).

szabályozás okán fontos tartom a pártfogó felügyelői tevékenység teljes vertikumának áttekintését. Ugyanakkor a munkavégzés eltérő helye, a tevékenységek különbözősége és az eltérő célcsoport miatt külön-külön fejezetben mutatom be a kormányhivatali keretek között végzett pártfogó felügyelői tevékenységet, majd részletesebben a büntetés-végrehajtási tevékenységgel összefüggésben végzett pártfogó felügyelői tevékenységet.

A fővárosi és vármegyei kormányhivatalok a kormány általános hatáskörű területi kormányzati igazgatási szerveiként összehangolják és elősegítik a kormányzati feladatok területi végrehajtását.[158] A területi közigazgatás legnagyobb egységeit képező 20 kormányhivatal a vármegyeszékhelyeken, a főváros és Pest vármegye esetében pedig Budapesten működik. A kormányhivatali szervezeti rendszer szervezeti egységei a főosztályok, melyeket különböző osztályok alkotnak. Ezen osztályok között találjuk megy az Igazságügyi Osztályt, mely a családi csődvédelem, a jogi segítségnyújtás és áldozatsegítés mellett a pártfogó felügyelői tevékenységet is ellátni hivatott. A kormányhivatalban dolgozó pártfogó felügyelők kormányzati szolgálati jogviszony keretén belül, kormánytisztviselőként végzik feladatukat.

A 2003. évben bekövetkezett változások kibővítették a pártfogó felügyelők feladatkörét, hiszen korábban csak a bírósági eljárást követően kapcsolódtak be a büntetőeljárás folyamatába, a reform óta viszont már a nyomozati szakaszban is részt vehetnek a büntetőeljárásban. A Pfr. alapján a szakmai feladatokat a kormányhivatalban foglalkoztatott pártfogó felügyelőkre vonatkozóan a következő ügycsoportokban határozhatjuk meg:

1. Pártfogó felügyelői vélemények készítése
2. Környezettanulmányok készítése
3. Megelőző pártfogás
4. Közvetítői eljárás lefolytatása
5. Közérdekű munka végrehajtása
6. A pártfogó felügyelet végrehajtása
7. Közösségi foglalkoztató működtetése

Az egyes tevékenységek felsorolása megegyezik a Pfr.-ben alkalmazott sorrenddel, a tevékenységek bemutatása is ezen sorrend alapján történik.

[158] 2018. évi CXXV. törvény a kormányzati igazgatásról

4.1. Pártfogó felügyelői vélemény

A pártfogó felügyelői vélemény a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (továbbiakban: Be.) 165.§-a alapján a büntetőeljárásban bizonyítási eszköz. A bíróság és az ügyészség büntetés vagy intézkedés alkalmazása, feltételes ügyészi felfüggesztés alkalmazása vagy közvetítői eljárásra utalás előtt rendelheti el pártfogó felügyelői vélemény beszerzését.[159] A pártfogó felügyelői vélemény kvázi szakértői vélemény, melyben a pártfogó felügyelő értékelheti az elkövetői magatartás személyes vonatkozásait. A pártfogó felügyelő a pártfogó felügyelői véleményben javaslatot tehet a terhelttel szemben külön magatartási szabály elrendelésére, a bűnismétlési kockázatok hatását enyhítő beavatkozások alkalmazására. A pártfogó felügyelői véleményben tehát a pártfogó felügyelőnek a bűncselekmény elkövetéséhez vezető okok közül azon lehetséges okok vizsgálatára is lehetősége nyílik, melyek az elrendelő hatóság értékelésében nem jelennének meg. A Pfr. előírásainak megfelelően a pártfogó felügyelői vélemény 4 fő részből áll. Az első rész tartalmazza a vélemény beszerzését elrendelő hatóságra vonatkozó adatokat, az ügy érkezésének időpontját és az elkészítés határidejét. A terhelt személyes adatait, a munkahelyre, iskolára vonatkozó pontos információkat az első rész utolsó fele tartalmazza, itt ki kell térni egészségügyi állapotára, káros szenvedélyére is.[160]

A második rész a vizsgálati eljárást és módszert tartalmazza, ahol a meghallgatott személyek körét, irattanulmányozásokra, felvilágosítás kérésre vonatkozó adatokat rögzítik. Itt kell feltűntetni a pártfogó felügyelői véleményt elkészítő, ill. közreműködő hivatal megnevezését. A pártfogó felügyelői véleményt elkészítő pártfogó felügyelő a terhelt meghallgatását és az ügy iratainak tanulmányozását nem mellőzheti, a terhelt lakóhelyének (tartózkodási helyének) megtekintését csak abban az esetben lehet mellőzni, ha három hónapon belül készült környezettanulmány vagy pártfogó felügyelői vélemény és a terhelt lakcíme/tényleges tartózkodási helye nem változott.[161]

A harmadik részben kell részletezni a terhelt családi-, személyes-, lakhatási körülményeit. Itt bővebben ki kell fejteni a bűncselekmény elkövetéséhez vezető okokat, rá kell mutatni a veszélyeztető, esetleg „motiváló” tényezőkre és a cselekmény elkövetésekor jellemző és azóta

[159] Be. 202. § (1).
[160] Pfr. 7. §
[161] Pfr. 8. §

bekövetkezett változásokat.[162]

A negyedik rész az esetlegesen feltett célzott kérdésekre adott válaszokat tartalmazza. A pártfogó felügyelő itt tehet javaslatot – felkérés esetén – külön magatartási szabályok alkalmazására. Véleményezni kell, hogy a terhelt, amennyiben vállalja a magatartási szabályok betartását, képes-e megfelelni azoknak. Ennek a résznek a befejezésekor összegző véleményben írhatja le a pártfogó azokat a tényeket, megállapításokat, melyeket fontosnak tart a hatóság döntésének elősegítése céljából.[163] Amennyiben a pártfogó felügyelői vélemény fiatalkorú terhelt kapcsán készül, úgy a pártfogó felügyelő szükség esetén felveszi a kapcsolatot az illetékes gyermekjóléti alapellátás vagy gyámhatóság megfelelő szervével.[164]

A pártfogó felügyelői vélemény különleges formája az összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény, mely fiatalkorú terhelt esetében készülhet, ha esetében előzőleg megelőző pártfogás elrendelésére került sor és a vádemelés előtt az ügyészség, azután a bíróság összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendeli el. Az összefoglaló pártfogó felügyelői vélemény az általános tartalmi elemeken túl tartalmazza a megelőző pártfogással kapcsolatos tapasztalatokat is.[165]

Az Országos Statisztikai Adatfelvételi Program kötelező adatszolgáltatásairól szóló 388/2017. (XII. 13.) Korm. rendelet (továbbiakban: OSAP) alapján a fővárosi és vármegyei kormányhivatalok is kötelesek a pártfogó felügyelettel kapcsolatos adatokat szolgáltatni. Ezen adatok alapján a 2023. évben összesen 862 darab pártfogó felügyelői vélemény készült, melyből 150 volt felnőttkorúakkal és 712 fiatalkorúakkal kapcsolatos, melyből az összefoglaló pártfogó felügyelői vélemények száma összesen 148 db.[166]

4.2. Környezettanulmány

A patronage egyesületek pártfogói már a XX. század elején is készítettek környezettanulmányokat fiatalkorú terheltek esetén.[167] Később a rendőrség hatáskörébe

[162] Be. 203. § (1) és Pfr. 9. §
[163] Pfr. 10. §
[164] Pfr. 53. §
[165] Be. 685. §
[166] Igazságügyi Hivatal, *A pártfogó felügyelői tevékenységre vonatkozó jogforrások*
[167] Varga Nagy István, „Régi rabsegélyező egyleteink és a modern patronázs munka (2. rész)," *Bűnügyi Szemle*, no. 7. (1913): 327-335.

tartozott, majd a 2003. évi reformot követően a pártfogó felügyelők feladatkörébe került át a környezettanulmány készítés. Hatvani Erzsébet Reform közben című tanulmányában arról ír, hogy a környezettanulmány elkészítésének pártfogó felügyelői hatáskörébe történő utalásával lehetővé vált a dokumentum egységesítése. A rendőrség által készített környezettanulmányok Hatvani meglátása szerint a nem voltak egységesek és minőségük, tartalmuk is változó volt.[168] A jelenlegi hatályos szabályozás alapján a kormányhivatalban dolgozó pártfogó felügyelők a fiatalkorú terheltekkel kapcsolatos büntetőeljárás kapcsán[169], a megelőző pártfogás elrendelése iránti eljárásban[170], a kegyelmi eljárásban[171], és a bűnügyi költség vagy a rendbírság megfizetésének mérséklésére vagy elengedésére irányuló eljárásban[172] is készíthet környezettanulmányt. A fiatalkorú elleni büntetőeljárásban készült környezettanulmány kötelezően beszerzendő bizonyítási eszköz, melyet a fiatalkorú gyanúsítottként történő kihallgatását követően haladéktalanul be kell szerezni.[173] Kötelező továbbá elkészíteni a környezettanulmányt a megelőző pártfogás elrendelése iránti eljárásban is. A fiatalkorú, illetve gyermekkorú elkövető esetében a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.) 68/D. § (1) bekezdése alapján a gyámhatóság a bűncselekmény vagy az elzárással is sújtható szabálysértés elkövetése miatt indult védelembe vétel iránti eljárásban, vagy a már fennálló védelembe vétel mellett az ügyészségnek, a nyomozó hatóságnak a bűncselekmény vagy a szabálysértési hatóságnak a szabálysértés elkövetéséről tájékoztató, a gyámhatóság felé tett jelzését követően megkeresi a pártfogó felügyelői szolgálatot környezettanulmány és a gyermek veszélyeztetettségének bűnmegelőzési szempontú kockázatértékelése beszerzése céljából.

A környezettanulmány hat részre osztható. Az első részben találhatók az eljárásra és a terheltre vonatkozó tényadatok, az elrendelő hatóság adatai – elrendelő szerv neve, ügyszáma, elrendelés kelte, írásba foglalás napja, elkészítési határidő – valamint a terheltre vonatkozó személyes adatok – munkahelyére, tanulóviszonyára utaló információk – és a környezettanulmány elkészítésének egyéb módszerei, illetve az esetleges korábbi pártfogásra vonatkozó adatok.[174] A második részben kerülnek megjelenítésre a környezettanulmány készítésének időpontjára vonatkozó adatok, a meghallgatott személyek és együttműködési hajlandóságuk, valamint a

[168] Hatvani, „Reform közben,"
[169] Be. 683. § (1)
[170] Gyvt. 68/D. § (1)
[171] Be. 859. § (3a)
[172] Be. 864. § (2a)
[173] Be. 684. § (1)
[174] Pfr. 13. §

csatolt mellékletek megnevezése. A harmadik rész tartalmazza a ténymegállapításokat, illetve a kockázati szempontú értékelést. Részletesen kell bemutatni a terhelt lakóhelyének településen belüli elhelyezkedését, a településforma jellemzőit, az infrastruktúrára való kitéréssel, valamint a lakásra vonatkozó adatok mellett a fiatal lakhatásának jellemzőit. Emellett ebben a részben ki kell térni a terhelt családi, baráti kapcsolataira, ill. szabadidős tevékenységeire, esetleges káros szenvedélyekre, egészségi állapotra.[175] A negyedik rész bemutatja és értékeli a terhelttel kapcsolatban meglévő esetleges korábbi pártfogó felügyelői tapasztalatokat, illetve gyermek vagy fiatalkorú elkövető esetén a környezete viszonyát a bűncselekményhez vagy szabálysértéshez.[176] Az ötödik rész változás iránti motivációját, jóvátétellel, az ügy esetleges közvetítői eljárásra utalásával kapcsolatos véleményét, szándékát.[177] Az utolsó, hatodik rész tartalmazza a feltárt adatokon és következtetéseken alapuló, a gyermekkorú, a terhelt, illetve a fiatalkorú bűnmegelőzési szempontú veszélyeztetettségének háromfokú skála[178] alapján történő megjelölését, illetve a kockázati besorolás indokolását. A veszélyeztetettség magas foka esetén a hatodik rész tartalmazza a bűncselekménnyel vagy a szabálysértéssel közvetlenül összefüggésbe hozható kockázati tényezők hatásának enyhítését célzó magatartási szabályokra vonatkozó javaslatot.[179] Amennyiben a megelőző pártfogás elrendelése iránti eljárásban a pártfogó felügyelő a gyermek veszélyeztetettségének magas fokát állapítja meg, a gyámhatóságnak kötelező elrendelni a megelőző pártfogást. Közepes kockázati besorolás esetén a pártfogó felügyelő a veszélyeztetettség enyhítése céljából egyéb intézmények és személyek közreműködésére javaslatot tehet.[180] Közepes szintű veszélyeztetettség esetén a gyámhatóság a megelőző pártfogás elrendelését mérlegeli. A kegyelmi eljárás, illetve a bűnügyi költség vagy rendbírság megfizetésének mérséklésére vagy elengedésére irányuló eljárásban készített környezettanulmányok esetében a kockázatértékelés irreleváns, ezért ezen típusú környezettanulmányok nem tartalmaznak kockázatértékelést, elsősorban az elrendelő kérdéseire próbálnak választ adni.

Az OSAP adatok alapján a 2023. évben összesen 12.118 db környezettanulmány készült, melyből a fiatalkorúak kapcsán készült környezettanulmányok száma 9258 db, a felnőttkorúak kapcsán 1792 db, míg a megelőző pártfogáshoz kapcsolódóan a gyámhatóság elrendelése

[175] Pfr. 15. §
[176] Pfr. 16. §
[177] Pfr. 16/A. §
[178] A Pfr. 59. § (2) bekezdésében foglaltak alapján a veszélyeztetettség mértéke lehet: magas, közepes vagy alacsony
[179] Pfr. 16/B. § (2) – (3)
[180] Pfr. 16/B. § (4)

kapcsán a gyermekkorúak által elkövetett bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetése okán elrendelt környezettanulmányok száma 1068 db. Az adatok alapján egyértelműen elmondható, hogy a kormányhivatalban dolgozó pártfogó felügyelők által készített környezettanulmányok jelentős hányada a fiatalkorúak elleni büntetőeljárásban készül.[181]

4.3. Megelőző pártfogás

Magyarország Kormányának a Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégiáról, valamint végrehajtásának a 2012–2014. évekre szóló kormányzati intézkedési tervéről szóló 1430/2011. (XII. 13.) Korm. határozatában megfogalmazott prioritások között a bűnmegelőzés is helyet kapott. A bűnmegelőzés egyik eszközeként jelent meg az új stratégiában a megelőző pártfogás intézménye, melynek célja a gyermek és fiatalkorú elkövetők esetében a bűnismétlés megelőzése, illetve a büntető igazságszolgáltatás lehetséges káros hatásainak a mérséklése. A stratégia alapján ki kellett dolgozni a megelőző pártfogás rendszerét és beilleszteni a gyermekvédelem rendszerébe. Ennek megvalósítására az egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról szóló 2013. évi CCXLV. törvény teremtette meg a lehetőséget.[182]

Megelőző pártfogás elrendelésére 2015. január 1. napja óta van lehetőség. A megelőző pártfogás a gyámhatóság által alkalmazható intézkedés, melynek célja a bűnmegelőzési szempontból veszélyeztetett gyermekkorú vagy fiatalkorú elkövető veszélyeztetettségének megszüntetése. Az intézkedés kapcsán elmondható, hogy rendszertani elhelyezése a gyermekvédelem rendszerében történt, míg az intézkedéshez kapcsolódó feladatok végrehajtása a pártfogó felügyelő feladata. A megelőző pártfogás elrendelésére a bűncselekmény vagy az elzárással is sújtható szabálysértés miatt indult védelembe vételi, illetve védelembe vétel felülvizsgálata iránti eljárásban kerülhet sor.[183] Ilyen esetben a gyámhatóság minden esetben felkéri az Igazságügyi Osztályt környezettanulmány elvégzésére. A környezettanulmányoknál részletezett kockázatértékelés alapján a gyámhatóság tárgyalást tart, melynek keretében dönt a megelőző pártfogás elrendeléséről vagy mellőzéséről. A megelőző pártfogás kapcsán tehát három szerv együttműködése/közreműködése valósul meg,

[181] Igazságügyi Hivatal, *A pártfogó felügyelői tevékenységre vonatkozó jogforrások*.
[182] Kerezsi Klára, Kovács Krisztina, Párkányi Eszter, Szabó Judit, „A pártfogó felügyelet szerepe a bűnmegelőzésben, különös tekintettel a jogintézmény tervezett változásaira," in *Kriminológiai Tanulmányok* 52 (Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2015), 148-191.
[183] *1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról*, 68/D. §.

egyrészt a gyermekjóléti központ, aki szintén végez környezettanulmányt, illetve a már meglévő védelembe vétel esetén van együttműködése a családdal, a pártfogó felügyelő, aki környezettanulmányt végez és elrendelés esetén végrehajtja a megelőző pártfogást és a gyámhatóság, aki dönt az intézkedés elrendeléséről és elsődlegesen felelős a végrehajtásért.[184]

A megelőző pártfogás időtartama alatt az érintett gyermek/fiatalkorú és a törvényes képviselőjének a pártfogó felügyelővel történő kapcsolattartása, az együttműködés és az előírt magatartási szabályok betartása kötelezők, ezek ellenőrzését a pártfogó felügyelő különös feladatai között sorolja fel a Pfr.[185] A pártfogó felügyelő a megelőző pártfogást egyéni pártfogási terv alapján hajtja végre. Kompetenciájába elsősorban a bűncselekményhez/szabálysértéshez vezető okok kezelését szolgáló tevékenységek tartoznak, melyeknek célja az ismételt bűnelkövetés megakadályozása. A megelőző pártfogás elrendelésével egyidejűleg a védelembe vétel elrendelése is kötelező, ha az elrendeléskor még nem áll fenn.[186] A védelembe vétel során a gyermekjóléti központ esetmenedzsere segítséget, támogatást nyújt a család részére, míg a pártfogó felügyelő különös feladataként a jogszabály elsősorban az előírt kötelezettségek teljesülésének ellenőrzését írja elő, azaz látható, hogy ezen intézkedéssel kapcsolatban a pártfogó felügyelői tevékenység kontroll jellege kap nagyobb szerepet. Az intézkedés egyik érdekessége, hogy a megelőző pártfogás elrendelésével ugyan korai beavatkozást tesz lehetővé a prevenció érdekében, ugyanakkor a büntetőeljárás menetében a megelőző pártfogás elrendelésével nem történik változás, ugyanúgy folytatódik tovább, tehát a fiatalkorú a büntetőeljárás esetleges káros hatásai alól nem mentesül.[187]Érdekesség a jogintézménnyel kapcsolatban, hogy elrendelésének kapcsán alsó életkori megkötése nincs, tehát a büntethetőségi életkorhatárt el nem érő gyermekek esetében is lehetőség nyílik a megelőző pártfogás elrendelésére. Kerezsi Klára és munkatársainak szavaival élve: *„A „megelőző pártfogás" intézményének létrehozásával a jogalkotó lényegében egy határeseti intézményt hoz létre: úgy tesz, mintha gyermekvédelmi intézkedést rendelne el, a gyakorlatban azonban erős kontrollt vár el egy igazságszolgáltatási szervtől."*[188]

Az OSAP adatok alapján a 2023. évben a pártfogó felügyelői szolgálathoz megelőző pártfogás

[184] Herke-Fábos, Barbara Katalin Dr., *A megelőző pártfogás a jogágak metszéspontjában* (doktori értekezés, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, 2022), elérés ideje: 2024.10.14., https://ajk.pte.hu/hu/doktori-iskola/vedes.
[185] Pfr. 19/J. § (2)
[186] Gyvt. 67/D. § (4)
[187] Kerezsi et al., „A pártfogó felügyelet szerepe,"
[188] Kerezsi et al., „A pártfogó felügyelet szerepe," 159.

ügycsoportban összesen 475 db új ügy érkezett. Az összes ügyből büntetőjogi életkor tekintetében fiatalkorú volt 371 fő, míg gyermekkorú 104 fő. Az adatok alapján egyértelmű, hogy elsősorban fiatalkorúak esetében történik meg a megelőző pártfogás elrendelése. Az intézkedést érdemes összevetni a feltételes ügyészi felfüggesztés intézkedéssel. A két intézkedés kapcsán találunk ugyan különbségeket, például az elrendelhetőség tekintetében, ugyanakkor a fenti adatok alapján az alanyi kör nagyrészt átfedést mutat. Megelőző pártfogás gyermekkorúak tekintetében is elrendelhető, feltételes ügyészi felfüggesztés azonban csak fiatalkorúak esetében. Ha megnézzük a két intézkedés tartamát a pártfogó felügyelői feladatok tekintetében akkor a két intézkedés kapcsán lényegében megegyező feladatokat látunk: együttműködési kötelezettség a pártfogó felügyelővel, rendszeres kapcsolattartás, előírt magatartási szabályok betartásának kötelezettsége. Egy fontos különbség azonban felfedezhető a két intézkedés között, feltételes ügyészi felfüggesztés alkalmazása esetén a büntetőeljárás az intézkedés meghatározott időtartamának lejártáig vagy a meghatározott célok elérésig/meghiúsulásáig szünetel, míg megelőző pártfogás esetén a büntetőeljárás folytatódik. Kérdésként merülhet fel, hogy mennyiben képes a fentiek alapján a megelőző pártfogás elérni azt a kitűzött célt, mely szerint hozzájárul a büntető igazságszolgáltatás lehetséges káros hatásainak a mérsékléséhez.

4.4. Közvetítői eljárás

A büntetőügyekben is alkalmazható közvetítői eljárás alkalmazására (mediáció) 2007. január 1. napja óta van lehetőség hazánkban. A jogintézmény tekintetében az anyagi jogi szabályokat a büntető törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) tartalmazza, míg az eljárás lefolytatására vonatkozó szabályokat, a Be. részletezi. A szabálysértési ügyekben a közvetítő tevékenység alkalmazási lehetőségének bevezetésére többet kellet várni, ennek jogszabályi feltételei 2014. január 1. napja óta adottak, az eljárás részletszabályait a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (továbbiakban: Szabs tv.) tartalmazza. A mediáció a helyreállító vagy más néven resztoratív igazságszolgáltatás elveire épül. A resztoratív eljárások lényege a kárhelyreállító szemlélet, ezen eljárások célja, az elkövető által a bűncselekmény elkövetése során az egyén és a közösség által elszenvedett károk helyreállítása, a társadalmi kohézió erősítése, a közösség tagjai biztonságérzetének javítása. Ezzel összhangban Dandurand hangsúlyozza, hogy a resztoratív eljárásoknak nem csupán a konfliktus rendezése vagy a kár

megtérítése a céljuk, hanem az elkövetők társadalmi reintegrációjának támogatása is.[189] Resztroratív eljárások során a szabályok megszegését konfliktusként értelmezzük, amely az elkövető és a közösség egy vagy több tagja között áll fenn. Az eljárás során a konfliktus rendezését a retributív eszközök alkalmazása helyett a harmónia, egyensúly helyreállításával kívánjuk elérni.[190] A cél, hogy a konfliktusban érintett egyének és közösségek az eljárás során megfogalmazzák igényeiket, szükségleteiket, melyekre megoldási javaslatokat is tesznek. Mindezek segítségével hosszútávon rendezhetik kapcsolatukat és az egyén támogatást kap a közösségbe történő reintegrációhoz.[191]

A közvetítői eljárás módszertana mindkét fajta eljárás tekintetében azonos. Közös szabályok, hogy az eljárásban történő részvétel önkéntességen alapul, az eljárást pártfogó felügyelő vezeti, a feleknek az eljárás során lehetőségük van, hogy közösen átbeszéljék a köztük lévő konfliktushoz vezető okokat, illetve a lehetséges megoldásokat. Az eljárás mindkét fél számára előnyös lehet, egyrészt a büntetőeljárási út kihagyásával közösen dönthetnek arról, hogy az okozott sérelem jóvátétele hogyan lenne számukra megfelelő, másrészt az eljárás gyorsabb és olcsóbb megoldási alternatíva mind az áldozat, mind a sértett számára.

A büntetőügyekben alkalmazott közvetítő eljárást a Be. definiálja, mely szerint *„A közvetítői eljárás a gyanúsított és a sértett megegyezését, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a gyanúsított jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő, a gyanúsított, illetve a sértett indítványára, vagy önkéntes hozzájárulásukkal alkalmazható eljárás."*[192] Az eljárás során a sértett és az elkövető személyes találkozása lehetőséget teremt egy közös megállapodás megkötésére, a sérelem jóvátételei formáinak megbeszélésre és az ezekben történő megegyezésre. A sérelem jóvátétele az elkövető büntethetőségének megszűnését eredményezi, a tevékeny megbánást a büntethetőséget megszüntető okok között sorolja fel büntető törvénykönyvünk.[193] A Btk. meghatározása alapján közvetítői eljárás alkalmazható az élet, testi épség és az egészség elleni, az emberi szabadság elleni, az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni, a közlekedési, a vagyon elleni, illetve a szellemi tulajdonjog elleni vétség vagy

[189] Yvon Dandurand, „Restorative Justice and the Social Reintegration of Offenders," in Women and Children as Victims and Offenders: Background, Prevention, Reintegration, ed. Helmut Kury, Sławomir Redo, and Evelyn Shea (Cham: Springer International Publishing, 2016), 781–797.
[190] Czibulya Gábor, Gombkötő Tamás, és Prcsity Violetta, „Resztoratív technikák alkalmazása a fegyelmi eljárás során," *Börtönügyi Szemle* no. 4 (2015): 76-85.
[191] Fellegi Borbála, *Út a megbékéléshez. A helyreállító igazságszolgáltatás intézményesülése Magyarországon* (Budapest: Napvilág Kiadó, 2009).
[192] Be. 412. § (1)
[193] Btk. 25.§ d)

háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntett esetén.[194] Amennyiben a fenti bűncselekmények kapcsán az elkövető a bűncselekmény elkövetését beismeri és a megállapodásban rögzített módon a sérelmet jóváteszi, az elkövető nem büntethető. Az elkövető büntetése korlátlanul enyhítő amennyiben a fentebb meghatározott bűncselekmények ötévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűntettnek minősülnek. A közvetítői eljárás elrendeléséről a feltételek fennállása esetén az ügyészség dönt, elrendelés esetén az eljárás lefolytatása céljából felfüggeszti a büntetőeljárást. A felfüggesztés időtartama 6 hónap, mely egy alkalommal a felfüggesztés kezdő időpontjától számított két évig ismét felfüggeszthet abban az esetben, ha a közvetítői eljárás keretében létrejött megállapodás teljesítése okán ez szükséges.[195] A pártfogó felügyelő azon túl, hogy lefolytatja a közvetítői eljárást, közreműködik a megállapodás megkötésében, melyről az elrendelő szervet értesíti. Megállapodás esetén ellenőrzi annak megvalósulását, a teljesítésről jelentést készít, tájékoztatja az érdekelteket.

A szabálysértési ügyekben alkalmazható közvetítői eljárás módszertana a büntetőügyekben alkalmazott mediáció módszertanával azonos, eljárási kérdésekben azonban vannak eltérések. A szabálysértési ügyben alkalmazott közvetítői eljárásnak is előfeltétele, hogy a felek önkéntes hozzájárulásukat adták az eljárás lefolytatásához, az eljárás alá vont személy a felelősségét elismeri és nem áll fenn egyéb a jogszabályban rögzített kizáró ok[196]. Szabálysértési ügyben alkalmazott közvetítői eljárásra a járásbíróság, illetve a szabálysértési hatóság utalhat ügyet. Ebben az esetben az eljárást 45 napra felfüggeszti a közvetítői eljárás lefolytatása érdekében. A jogszabály fiatalkorú eljárás alá vont személy esetében valamennyi szabálysértés, míg felnőtt korú esetében az elzárással is büntethető, valamint egyes közlekedési szabálysértések miatt indult eljárás kapcsán biztosít lehetőséget az ügy közvetítői eljárásra utalására. A közvetítői eljárást ebben az esteben is pártfogó felügyelő folytatja, aki az eljárás lefolytatását túl közreműködik a megállapodás megkötésében és a teljesítés ellenőrzésében is. A jogszabály a szabálysértési közvetítői eljárás tekintetében sokkal szűkebb határidőket határozz meg, lehetőleg úgy kell megszervezni a teljes eljárást, hogy a felfüggesztés időtartama alatt megtörténjen a mediációs eljárás, a megállapodásban rögzítettek teljesítése és a pártfogó

[194] Btk. 29.§ (1)
[195] Be. 415.§
[196] Szabs tv. 82./A.§ (5) Nem alkalmazható a közvetítői eljárás olyan eljárás alá vont személy ügyében, aki ellen korábban szabálysértési eljárás indult, az annak során alkalmazott közvetítői eljárás eredményes volt, és az eredményes közvetítői eljárás befejezésének időpontja óta egy év még nem telt el.

felügyelő ügyet lezáró jelentésének megérkezése az elrendelőhöz.[197] A jogszabály a 45 napos határidő egy alkalommal, a megállapodásban foglaltak teljesítése érdekében 30 nappal történő meghosszabbítására ad lehetőséget.

A közvetítői eljárás a pártfogó felügyelői portfolióban 2007. óta van jelen, a tevékenységet a közvetítői eljárás lefolytatására külön kiképzett pártfogó felügyelők folytatják le. A tevékenység az egyetlen olyan ügycsoport, amely kapcsán a tevékenység folytatásához a pártfogó felügyelőnek további képzettség megszerzésére van szüksége. Az OSAP adatok alapján a 2023. évben a pártfogó felügyelők országosan 5040 közvetítői eljárás folytattak le, melyből 4694 esetben felnőttkorú volt a terhelt, ebből 3839 esetben büntetőügyben, míg 855 esetben szabálysértési ügyben valósult meg a közvetítői eljárás. A fiatalkorú terheltek esetében összesen 346 esetben történt mediáció, melyből 273 esetben büntetőügyben, és 73 esetben szabálysértési ügyben jártak el a pártfogó felügyelők.

4.5. Közérdekű munka végrehajtása

A közérdekű munkavégzés olyan jellegű tevékenység, melynek teljesítése a köz érdekében történik és amelyért fizetség nem jár.[198] A közérdekű munkabüntetéssel tehát – büntetőügyekben alkalmazható közvetítői eljárással ellentétben – a jóvátételt az elkövető nem közvetlenül a sértettnek, hanem a közösségnek nyújtja. A közérdekű munkabüntetés első formájával, a javító-nevelő munkával már a büntetőtörvénykönyv általános részéről szóló 1950. évi II. törvényben találkozhatunk. Kezdetben büntetőjogi intézkedésként tekintettek rá, olyan típusú büntetésnek tekintették, melynek célja elsősorban a nevelés.[199] Büntetésként a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 1984. évi 19. sz. tvr. iktatja be a büntetési nemek közé, mint szigorított javító-nevelő munka, majd ezt a formáját a büntető jogszabályok módosításáról szóló 1993. évi XVII. törvénnyel megszüntetik és mint közérdekű munkabüntetés marad az önálló büntetési nemek között 1993. május 15-től.[200] Ettől az időponttól a közérdekű munkabüntetés büntetőjogunk szerves része, a bíróságok által önálló

[197] Szabs. tv. 82/F.§ (1)
[198] Görgényi Ilona, „A közérdekű munka," in *Magyar Büntetőjog Általános Rész*, szerk. Görgényi Ilona, Gula József, Horváth Tibor, Jacsó Judit, Lévay Miklós, Sántha Ferenc, és Váradi Erika (Budapest: Complex Kiadó Kft., 2012).
[199] Kádár Miklós, *A büntetőtörvénykönyv általános része. Az 1950. évi II. törvény. Az 1950. évi 39. sz. törvényerejű rendelet. A törvényjavaslat miniszteri indoklása* (Budapest: Jogi és Államigazgatási Könyv- és Folyóiratkiadó, 1951).
[200] Görgényi Ilona, *Kárjóvátétel a büntetőjogban, mediáció a büntetőügyekben* (Budapest: HVG-Orac, 2006).

büntetési nemként is alkalmazható büntetés. A pártfogó felügyelő közérdekű munkabüntetés végrehajtásával kapcsolatos szerepének bemutatása előtt fontosnak tartom lehatárolni a Btk.-ban szereplő közérdekű munkabüntetést a Szabs tv. alapján alkalmazható közérdekű munka büntetéstől. Bár a szankciók terminológiájukban azonosak számos eltérés van a két típusú közérdekű munkabüntetés között. A Szabs. tv. alapján is kiszabható közérdekű munka büntetésként, továbbá a jogszabály lehetőséget biztosít a helyszíni bírság, illetve pénzbírság közérdekű munkára történő átváltására is. A Szabs. tv. alapján alkalmazható közérdekű munka végrehajtása azonban nem a Pártfogó Felügyelői Szolgálat feladata, hanem más közigazgatási szerv feladatkörébe tartozó tevékenység. Ugyanakkor a gyakorlatban a közérdekű munkavégzés helyeként mindkét esetben lehetséges ugyanazon munkavégzési hely kijelölése.

A Btk. alapján kiszabható közérdekű munkabüntetés időtartamát a bíróság órákban határozza meg, melynek minimuma 48 óra, maximuma 312 óra.[201] A közérdekű munkára elítélt köteles a számára kijelölt munkát elvégezni, hetente legalább egy napon minimum 4 óra időtartamban, díjazás nélkül. Amennyiben az elítélt a közérdekű munkát nem végzi el a közérdekű munkát vagy annak hátralévő részét szabadságvesztésre kell átváltoztatni, melyet büntetés-végrehajtási intézetben, fokház fokozatban kell végrehajtani.[202] A közérdekű munkabüntetés végrehajtásának előkészítése, a munkahely kijelölése, a végrehajtás ellenőrzése, valamint a végrehajtás befejeződéséről szóló jelentés elkészítése a pártfogó felügyelő feladata.[203] Az ügy a közérdekű munkabüntetés kiszabásáról szóló értesítő lap és az ítéletkiadmány pártfogó felügyelői szolgálathoz történő megérkezésével indul. Ezt követően, amennyiben a pártfogó felügyelő nem észlel a végrehajtást kizáró okot, 8 napon belül idézést bocsájt ki az elítélt részére.[204] Az eljárás rendes menete alapján az idézésben megjelölt időpontban megtartott meghallgatás során a pártfogó felügyelő az elítéltet kioktatja a közérdekű munkabüntetéssel kapcsolatos feladatairól, a büntetés önhibából történő nem teljesítése esetén várható lehetséges következményekről, egyéb a jogszabályban meghatározott tudnivalókról, illetve nyilatkoztatja többek közt arról, hogy a közérdekű munkát szándékában áll-e elvégezni. A meghallgatásról jegyzőkönyv készül. Ezt követően a pártfogó felügyelő – amennyiben az elítélt érvényes foglalkoztathatósági szakvéleménnyel nem rendelkezik – kezdeményezi foglalkoztathatósági szakvélemény elkészítését, melynek érdekében az orvosi vizsgálatra időpontot jelöl ki és

[201] Btk. 47.§ (1)
[202] Btk. 47.§ - 48.§
[203] Pfr. 24.§ (1)
[204] Pfr. 26.§ (1)

elkészíti a vizsgálat elvégzéséhez szükséges beutalót. A foglalkoztathatósági szakvéleményt az elítélt vagy hozzájárulása esetén a szakorvos juttatja el a pártfogó felügyelő részére. Amennyiben a foglalkoztathatósági szakvélemény alapján a munkahely kijelölésnek nincs akadálya a pártfogó felügyelő beszerzi a kijelölendő munkahely nyilatkozatát.[205] A közérdekű munka helyét biztosíthatja olyan a jogszabályban meghatározott intézmény, szervezet, amely együttműködési megállapodással rendelkezik a kormányhivatallal. Ilyen szerv hiányban a munkavégzés helyét a Bv.tv. 280.§ (2) bekezdése alapján az elítélt lakcíme, illetve tényleges tartózkodási helye szerint illetékes települési önkormányzat, kivételesen a területi önkormányzat köteles biztosítani. A foglalkoztathatósági szakvélemény bemutatásától számított 15 napon belül a pártfogó felügyelő munkahely kijelölő határozatban kijelöli a közérdekű munka végrehajtásában együttműködő munkahelyet.[206] A munkahely kijelölő határozatot a pártfogó felügyelő megküldi az ügyészség, az elítélt és védője részére. A határozattal szemben felülvizsgálati kérelem nyújtható be, amennyiben ez nem történik meg a határozat véglegesség válik, melyet a fent említetteken kívül a kijelölt munkahely részére is továbbít a pártfogó felügyelő. A kijelölt munkahely részére a pártfogó felügyelő megküldi továbbá a végrehajtás kapcsán használandó dokumentumokat, nyilvántartó lapot és jelenléti ívet.[207] A határozatban megjelölt időpontban az elítélt köteles munkavégzésre jelentkezni. Az elítélt a közérdekű munkát speciális jogviszony, úgynevezett büntetés-végrehajtási jogviszony keretében végzi, tehát közte és a kijelölt munkahely között munkaviszony nem létesül.[208] Az elítélt hetente legalább egy napot köteles közérdekű munkabüntetését tölteni. A munkavégzés ideje napi minimum 4 óra, maximum 12 óra, de hetente a 48 órát nem haladhatja meg.[209] A közérdekű munka végrehajtását a pártfogó felügyelő folyamatosan ellenőrzi, első alkalommal mindenképp a kijelölt munkahelyen, ahol az ellenőrzésről jegyzőkönyvet készít, majd ezt követően szükség szerint végez helyszíni ellenőrzést.[210] Amennyiben a pártfogó felügyelő szabálytalanságot észlel a megfelelő intézkedést kezdeményezi. Ha az elítélt nem megfelelően vagy egyáltalán nem végzi a kijelölt munkát a pártfogó felügyelő felhívja a letöltés folytatására, kezdeményezheti új munkahely kijelölését vagy szükség esetén kezdeményezi a közérdekű munkabüntetés szabadságvesztésre történő átváltoztatásának indítványozását. Az indítvány megtétele érdekében a pártfogó felügyelő jelentést készít, melyet megküld az ügyészség

[205] Pfr. 28.§
[206] Pfr. 30.§
[207] Pfr. 31.§
[208] Bv.tv. 280.§ (3)
[209] Bv.tv. 280.§ (4)
[210] Pfr. 33.§

részére, aki a büntetés-végrehajtási bírónál indítványozhatja a közérdekű munka büntetés szabadságvesztésre történő átváltoztatását. Átváltoztatás esetén négy óra közérdekű munkának egynapi szabadságvesztés felel meg.[211]Amennyiben az elítélt a közérdekű munkabüntetését letölti a pártfogó felügyelő erről értesíti az első fokon eljáró bíróságot és az ügyészséget, ha annak végrehajthatóság a jogszabályban meghatározott okok miatt megszűnik akkor a kijelölt munkahelyet is és – az elítélt halálának kivételével – az elítéltet is.

Közérdekű munkabüntetés fiatalkorú elkövetővel szemben is kiszabható, abban az esetben, ha a fiatalkorú az ügydöntő határozat meghozatalakor a tizenhatodik életévét betöltötte.[212] Az eljárás tekintetében ebben az esetben a fiatalkorú törvényes képviselőjét is idézni szükséges, ha a meghallgatáskor a fiatalkorú még nem tölti be a 18. életévét, a munkahely kijelöléséről szóló határozatot a törvényes képviselőnek is kézbesíti szükséges, illetve a munkahely kijelölésénél a fiatal munkavállalókra vonatkozó munkajogi szabályokra és az elítélt életkori sajátosságaira is figyelemmel kell lenni.[213]

Az OSAP adatok alapján a pártfogó felügyelők a 2023. évben összesen 9253 közérdekű munkabüntetéssel kapcsolatos ügyet fejeztek be, melyből a fiatalkorúak száma 567, míg a felnőttkorúak 8686 főt tesznek ki. Sokatmondó adat lehet az időszak végén folyamatban maradt ügyek száma, ennek összege összesen 19.023 ügy. Az adatok alapján a pártfogó felügyelők leterheltsége ezen ügycsoport tekintetében egyértelmű. A fentiekben részletezett eljárásrend alapján elmondható, hogy a gyakorlati munkavégzés során a pártfogó felügyelő az elítélttel leggyakrabban egy alkalommal a jegyzőkönyvi meghallgatása során találkozik. Az adminisztratív tevékenységek, a leterheltség mértéke szinte determinálja, hogy a pártfogó felügyelő támogató funkciója nem tud érvényesülni ezen ügycsoport tekintetében. A kontroll funkciót ráadásul a jogszabályi előírások is erősítik, míg a támogató funkció ezen ügycsoport tekintetében nem kap egyáltalán szerepet.

4.6. A pártfogó felügyelet végrehajtása

A pártfogó felügyelő feladata a végrehajtás során egyrészt a pártfogolt részére segítségnyújtás annak érdekében, hogy társadalmi reintegrációja sikeres legyen, illetve a pártfogolt rendszeres

[211] Bv.tv. 290.§ - 291.§
[212] Btk. 112.§
[213] Pfr. 37.§

ellenőrzése annak céljából, hogy az ismételt bűnelkövetést megakadályozza. Hatályos büntető törvénykönyvünkben a pártfogó felügyelet az intézkedések között helyezkedik el[214], önálló alkalmazására nincs lehetőség csak más büntetés vagy intézkedés mellett lehetséges az elrendelése. A jogszabály meghatározza azon esetek körét, amikor a pártfogó felügyelet elrendelése mérlegelhető és amikor megállapítása kötelező. A pártfogó felügyelet elrendelhető a feltételes ügyészi felfüggesztés tartamára, a feltételes szabadság tartamára, a próbára bocsátás próbaidejére, a jóvátételi munka előírása mellett és a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaidejére.[215]A pártfogó felügyelet megállapítása kötelező, tehát a jogszabály alapján pártfogó felügyelet alatt áll az, akit életfogytig tartó szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátottak, az a visszaeső, akit feltételes szabadságra bocsátottak, vagy akivel szemben a szabadságvesztés végrehajtását felfüggesztették, a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaidejére az, akit a hozzátartozója sérelmére elkövetett személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt ítéltek szabadságvesztésre, a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaidejére az, akit tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény miatt ítéltek szabadságvesztésre. Pártfogó felügyelet alatt áll továbbá az a feltételes szabadságra bocsátott elítélt akit tettesként ítélt a bíróság végrehajtandó szabadságvesztésre népirtás, emberiesség elleni bűncselekmény, apartheid, ha a halált szándékosan okozva követik el, emberölés, emberrablás, fogolyzendülés, terrorcselekmény, jármű hatalomba kerítése és zendülés súlyosabban minősülő esetei, ha a halált szándékosan okozva követik el, elöljáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak miatt vagy akit hozzátartozója sérelmére elkövetett, nyolcévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetett személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt, vagy tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény miatt ítéltek végrehajtandó szabadságvesztésre és ennek okán nem lenne feltételes szabadságra bocsátható, de a bíróság az elkövető feltételes szabadságra bocsátásról rendelkezik a különböző körülmények mérlegelése alapján.[216] A fiatalkorúak pártfogó felügyeletével kapcsolatosan külön rendelkezik a Btk., mely alapján a fiatalkorú pártfogó felügyelet alatt áll a feltételes szabadság tartama, a próbára bocsátás próbaideje, a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaideje, a javítóintézetből történő ideiglenes elbocsátás tartama, a feltételes ügyészi felfüggesztés tartama alatt és a jóvátételi munkavégzés előírása

[214] Btk. 63.§ (1) d)
[215] Btk. 69.§ (1)
[216] Btk. 38.§ (5) – (6)

mellett.[217] A pártfogó felügyeletet a vármegyei kormányhivatal pártfogó felügyelője látja el feltételes ügyészi felfüggesztés, próbára bocsátás, jóvátételi munka előírása, javítóintézetből történő ideiglenes elbocsátás és szabadságvesztés felfüggesztése okán elrendelt vagy megállapított pártfogó felügyelet esetén. Az alábbi táblázat csak azon eseteket foglalja össze, amely kapcsán a pártfogó felügyeletet a kormányhivatalban dolgozó pártfogó felügyelő látja el, a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelet végrehajtásával összefüggő pártfogó felügyelői tevékenység részletezése a dolgozat más részében történik.

4.számú táblázat: A kormányhivatali pártfogó felügyelet lehetséges elrendelésének és kötelező megállapításának esetei

Elrendelése lehetséges	**Megállapítása kötelező**		
	Fiatalkorú elkövető	**Visszaeső**	**Egyéb eset**
Feltételes ügyészi felfüggesztés	X		
Próbára bocsátás	X		
Jóvátételi munka	X		
Felfüggesztett szabadságvesztés	X	X	Akit tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény miatt ítéltek szabadságvesztésre
	Javítóintézetből történő ideiglenes elbocsátás		

Forrás: Saját szerkesztés, 2025.

[217] Btk. 119.§

A pártfogó felügyelet időtartama megegyezik annak a büntetésnek vagy intézkedésnek az időtartamával, amely mellett a pártfogó felügyeletet elrendelték vagy megállapították, de maximális időtartama 5 év. A jóvátételi munka előírása mellett elrendelt pártfogó felügyelet addig tart, amíg a jóvátételi munka végzésére kötelezett a jóvátételi munka elvégzését nem igazolja, de legfeljebb egy évig.[218] A pártfogó felügyelet végrehajtásának kezdő időpontja az elrendelő határozat jogerőre emelkedésének a napja, illetve javítóintézetből történő elbocsátás esetén az elbocsátás napja. A pártfogó felügyelet szünetel és a szünetelés időtartamával megegyezően a pártfogó felügyelet időtartama meghosszabbodik abban az esteben, ha az elkövetőn olyan elzárást vagy szabadságvesztést hajtanak végre, amely miatt a felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtását nem lehet elrendelni, beleértve a közérdekű munka vagy a pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztést is vagy a próbára bocsátotton olyan szabadságvesztést hajtanak végre, amellyel kapcsolatban a bíróság a próbára bocsátást nem szüntette meg.[219]

A pártfogó felügyelet időtartama alatt a pártfogolt köteles betartani az általános magatartási szabályokat és az elrendelő által előírt külön magatartási szabályokat is. Általános magatartási szabály a pártfogó felügyelővel történő rendszeres kapcsolattartás kötelezettsége és a pártfogó felügyelő részére az ellenőrzéshez szükséges információk megadása.[220] Az elrendelő a pártfogó felügyelet céljának elérése érdekében egyéb magatartási szabályt vagy tilalmat is előírhat. A jogszabály példálózó jelleggel, nem taxatív módon felsorol külön magatartási szabályokat, de az elrendelő más magatartási szabályt vagy tilalmat is előírhat[221], elsődleges szempont azonban, olyan magatartási szabály vagy tilalom előírása, melynek betartása és ellenőrzése reális mind a pártfogó felügyelő, mind a pártfogolt részéről.

A pártfogó felügyelet végrehajtásának rendjét elsősorban a Pfr. rendelet határozza meg. Ennek alapján a pártfogó felügyelet elrendeléséről érkezett értesítés követően a pártfogó felügyelő haladéktalanul felhívást küld a pártfogolt részére, melyben értesíti egyrészt a pártfogó felügyeletet elrendelő határozatról, a pártfogó felügyelet kezdő időpontjáról és a pártfogó felügyelő személyéről és elérhetőségéről, valamint felhívja a pártfogoltat, hogy a megjelölt időpontban és helyen keresse fel.[222] Az egyéni meghallgatás során a pártfogó felügyelő

[218] Btk. 70.§ (2)
[219] Pfr. 49.§
[220] Btk. 71.§
[221] Btk. 71.§ (3)
[222] Pfr. 42.§ (1)

tájékoztatja a pártfogoltat többek közt a pártfogó felügyelet céljáról, kezdő és várható befejeződésének időpontjáról, a magatartási szabályokról és megszegésük lehetséges következményeiről, továbbá a kötelező jelentkezések gyakoriságáról, módjáról. A meghallgatásról jegyzőkönyv készül. A meghallgatást követően a pártfogó felügyelő 30 napon belül készíti el az egyéni pártfogó felügyelői tervet, mely tartalmazza a bűncselekmény elkövetéséhez vezető okok, a bűnismétlés vonatkozásában fennálló, a terheltet veszélyeztető körülmények kockázatelemzésen vagy kockázatértékelésen alapuló megnevezését, valamint a megszüntetésükhöz szükséges teendőket.[223] Azokat a személyeket, intézményeket is meg kell nevezni a tervben, akiknek a segítségét a terv megvalósításához célszerű igénybe venni. A pártfogolt megismerése, az újabb információk szerzése, egyéb lehetőségek ismeretében, a pártfogó felügyelő folyamatosan bővítheti, módosíthatja a tervet. A pártfogó felügyelet végrehajtását követően a pártfogó a tervben foglaltak megvalósításáról összegzést készít. A pártfogó felügyelő a pártfogó felügyelet végrehajtása során szükség esetén együttműködik a rendőrséggel, gyermekjóléti szolgálattal, települési önkormányzattal, egyházi és civil szervezetekkel. A pártfogó felügyelő a rendszeres találkozásokról, az elvégzett beavatkozásokról feljegyzéseket készít. A pártfogó felügyelet befejeződésekor a pártfogó felügyelő jelentést készít, melyben összegzi a tapasztalatait. A jelentést a pártfogó felügyelő az elrendelő és a rendőrség részére is megküldi.[224] Amennyiben a pártfogó felügyelet végrehajtása során a pártfogolt a magatartási szabályokat megszegi, a pártfogó felügyelő figyelmezteti, szükség esetén figyelmeztető jegyzőkönyvet vesz fel, melyben ismételten felhívja a pártfogolt figyelmét a magatartási szabályok betartására, ha ennek ellenére a pártfogolt a magatartási szabályokat megszegi a pártfogó felügyelő:

- Feltételes ügyészi felfüggesztés esetén kezdeményezheti a külön magatartási szabályok megváltoztatását vagy a szabályok súlyos megszegése esetén a büntetőeljárás folytatását javasolhatja
- Próbára bocsátás esetén a próbára bocsátás megszüntetésére, büntetés vagy javítóintézeti nevelés kiszabására, a próbára bocsátás időtartama meghosszabbításának indítványozására tehet javaslatot
- a jóvátételi munka hatályon kívül helyezésére és büntetés kiszabásának indítványozására tehet javaslatot, ha a pártfogolt egy éven belül nem mutatja be a jóvátételi munka elvégzéséről szóló igazolást

[223] Pfr. 44.§
[224] Pfr. 48.§

A magatartási szabályok súlyos megszegése esetén a pártfogó felügyelő:

- Feltételes ügyészi felfüggesztés esetén javasolhatja a büntetőeljárás folytatását
- Javítóintézetből való ideiglenes elbocsátás esetén annak megszüntetésének indítványozását javasolhatja
- Felfüggesztett szabadságvesztésre ítélt pártfogolt esetében a szabadságvesztés végrehajtása elrendelésének indítványozására tehet javaslatot.

A fentiek alapján elmondható, hogy a pártfogó felügyelő lehetséges intézkedései a magatartási szabályok súlyos megszegése esetén a pártfogolt esetében súlyosabb következmény lehetőségét hordozza magában. Szakmailag fontos kérdésfelvetésnek számíthat, hogy a magatartási szabályok megszegését mikor tekintjük súlyosnak és a pártfogó felügyelő a fokozatosság elvének figyelembe vételéve, alkalmazásával tett-e meg javaslatát. Az OSAP adattáblák alapján a 2023. évben országosan felnőttkorúak pártfogó felügyelete kapcsán 4391 ügy került befejezésre és 4388 új ügy érkezett a Szolgálatokhoz, míg fiatalkorúak tekintetében 2527 ügyet fejeztek be és 2551 új ügy érkezett. Összességében tehát a pártfogó felügyelők 13.857 üggyel foglalkoztak 2023-ban.

4.7. Közösségi foglalkoztató

A bíróság és az ügyészség a pártfogó felügyelet céljainak hatékonyabb és eredményesebb megvalósítása érdekében a terhelt számára külön magatartási szabályként előírhatja, hogy vegyen részt a pártfogó felügyelő által szervezett csoportos foglalkozáson, illetve a pártfogó felügyelői szolgálat közösségi foglalkoztatójának programjain.[225] A közösségi foglalkoztatók létrehozásának kötelezettségét elsőkörben pilot jelleggel a Pártfogó Felügyelői Szolgálat felállításának és működésének szabályozási elveiről szóló 1183/2002. (X. 31.) Korm. határozat írta elő. A határozat szerint kezdetben négy helyszínen – Budapesten, Kecskeméten, Miskolcon és Pécsett – kellett volna kialakítani közösségi foglalkoztatókat, majd a tapasztalatok elemzését követően lehetett volna dönteni országos program beindításáról. A tervezett helyszínek közül elsőként Budapesten jött létre a Jóvá Tett Hely közösségi foglalkoztató, majd ezt követte a miskolci és a pécsi intézmény.

[225] Btk. 71.§ (2) i)

A jelenlegi szabályozás értelmében a közösségi foglalkoztatók elsősorban a fiatalkorúakra fókuszálnak, különösen a megelőző pártfogás, illetve a fiatalkorú pártfogó felügyelet hatálya alatt állók számára előírt magatartási szabályok végrehajtásával összefüggésben szerveznek foglalkozásokat és programokat.[226] Ezek a programok lehetnek egyéni vagy csoportos foglalkozások, például tanulást segítő, helyreállító igazságszolgáltatáson (resztoratív módszereken) alapuló jóvátételi programok, a szabadidő hasznos és strukturált eltöltését elősegítő programok, valamint tanácsadások. A közösségi foglalkoztatók fiatalkorúakra irányuló tevékenysége összhangban áll a nemzetközi szakirodalomban is megjelenő gyermekközpontú, prevenciós szemlélettel, amely a büntető igazságszolgáltatásban a pozitív megerősítést, a társadalmi támogatást és a reintegrációt helyezi előtérbe a szankcionálással szemben. Case és Haines „Children First, Offenders Second" modellje szerint a fiatalokat elsősorban gyermekként, és csak másodsorban „elkövetőként" kell kezelni, hangsúlyozva a gyermekek jogainak és szükségleteinek elsődlegességét.[227]

A hazai gyakorlatban Dr. Herke-Fábos Barbara Katalin vizsgálta a Pécsett létrejött közösségi foglalkoztatót, és megállapította, hogy az elrendelő hatóságok egyre gyakrabban írják elő külön magatartási szabályként a közösségi foglalkoztató programjain való részvételt. A pécsi közösségi foglalkoztató működését eredményesnek ítélte, és úgy véli, hogy az ott alkalmazott módszerek más közösségi foglalkoztatók számára is adaptálhatók.[228]

A közösségi foglalkoztatók országos rendszerének kiépítése mindmáig nem valósult meg. Bár a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága a „Fogvatartottak reintegrációja" című EFOP–1.3.3-16-2016-00001 azonosító számú kiemelt projekt keretében további három közösségi foglalkoztatót hozott létre Nyíregyházán, Szolnokon és Debrecenben, ezek mellett más közösségi foglalkoztató nem indult. A közösségi foglalkoztatók jelentős szerepet tölthetnének be a bűnmegelőzésben, különösen az egyéniesítés lehetősége révén, amely hatékonyabb beavatkozásokat tesz lehetővé. Ehhez azonban megfelelő infrastrukturális és humánerőforrás-bázisra lenne szükség. A közösségi foglalkoztatók létrehozásának és működtetésének indokoltságát erősíti az a nemzetközi szakirodalomban is megjelenő szemlélet, amely szerint a büntető igazságszolgáltatásban egyre hangsúlyosabb a jóléti és büntető funkciók

[226] Pfr. 61.§ (2)
[227] Stephen Case and Kevin Haines, *Positive Youth Justice: Children First, Offenders Second* (Bristol: Policy Press, 2015).
[228] Herke-Fábos, *A megelőző pártfogás*.

közötti egyensúly keresése. Tony Bottoms rámutatott arra, hogy a büntetés filozófiáját és politikáját napjainkban egyre inkább a jóléti és a büntető logika közötti feszültség határozza meg, amelyben a kockázatkezelés, a társadalmi reintegráció és a prevenció kiemelt szerepet kap.[229] E szemlélet alapján a közösségi foglalkoztatók nem csupán a szankcionálás eszközei, hanem a társadalmi támogatás, a visszaesés megelőzése és a legitim büntető igazságszolgáltatás megvalósításának fontos intézményei is lehetnek.

Összességében megállapítható, hogy a kormányhivatalokban dolgozó pártfogó felügyelők feladatai rendkívül sokrétűek, részt vesznek a helyreállító igazságszolgáltatásban, kockázatértékelést végeznek, szervezik és felügyelik a közérdekű munkabüntetést, továbbá pártfogó felügyelői tevékenységük mind a fiatalkorú, mind a felnőttkorú elkövetőkre kiterjed. 2013-ig e tevékenység része volt az utógondozás és a feltételes szabadságra bocsátott elítéltek pártfogó felügyelete is, amely azóta a büntetés-végrehajtás feladatkörébe került át.

5. A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő tevékenységei

A dolgozat történeti részében már ismertetett, 2014. évben bekövetkezett pártfogó felügyelői tevékenységeket érintő szervezeti átalakítások kiszélesítették a büntetés-végrehajtási szervezet arculatát, tevékenységi körét. A változással egyidőben került be a hazai fogalomhasználatba a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő (továbbiakban: bv. pártfogó) elnevezés, mely azon pártfogó felügyelői tevékenységet végző szakemberek megnevezése, akik a büntetés-végrehajtási intézetek állományába integrálva végzik a pártfogói feladatukat.[230] A 2014. évben a bv. pártfogók bv. intézetbe történő integrálás a gyakorlatban oly módon valósult meg, hogy a kormányhivataloknál lévő, feltételes szabadságra bocsátott pártfogoltak kapcsán folyamatban lévő ügyeket 2014. augusztus 9-i dátummal lezárták és a kapcsolódó iratanyagokat átadták a megyei büntetés-végrehajtási intézetek részére, valamint az ügyekkel együtt pártfogó felügyelői státuszok is átkerültek a bv. intézetekhez. Az átadás-átvételt követően a bv. intézetekben kormánytisztviselői munkakörben kezdték meg munkájukat a bv. pártfogók. A bv. intézetek részéről mind a tevékenység, mind a foglalkoztatási jogviszony jellege kissé idegen volt. A bv. pártfogók munkájukhoz kapcsolódóan napi rendszerességgel kijártak a bv.

[229] Anthony E. Bottoms, „The Philosophy and Politics of Punishment and Sentencing," in *The Politics of Sentencing Reform*, ed. Chris Clarkson and Rod Morgan (Oxford: Clarendon Press, 1995), 17–50.
[230] A Bv.tv. 3.§ 3. pontja alapján büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő: a büntetés-végrehajtási szervezethez tartozó, a szabadságvesztés büntetés végrehajtásával összefüggő pártfogói tevékenységet végző pártfogó felügyelő

intézetekből, majd újra beléptek, valamint ők voltak az egyetlen olyan foglalkoztatottak, akik kapcsán kormánytisztviselői jogviszonyban történt a foglakoztatásuk, nem a bv. intézetekben addig jelenlévő közalkalmazotti, hivatásos vagy munkaszerződésen alapuló foglakoztatási jogviszonyban. A bv. pártfogók jogviszonyának változására a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2018. évi CXV. törvény (továbbiakban: Riasztv.) rendelkezési nyomán került sor. A Riasztv. alapján a pártfogó felügyelők jogviszonya 2019. február 1. napjáról rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonnyá alakult.[231] A jogviszony átalakulása a pártfogó felügyelők hozzájárulásával történt meg, annak, aki nem vállalta az új jogviszony alapján történő munkavégzést, munkaviszonya felmentéssel megszűnt. A büntetés-végrehajtással összefüggő pártfogó felügyelői tevékenységek bv. szervezetbe történő integrálása elsősorban az elítéltek társadalmi reintegrációjában kulcsfontosságú.[232]

A bv. pártfogó felügyelők a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény, valamint a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről szóló 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet alapján jelenleg a következő tevékenységeket látják el:

1. Feltételes szabadságra bocsátással összefüggésben elrendelt pártfogó felügyelői vélemény készítése
2. Környezettanulmányok készítése:
   2.1. kegyelmi ügyekben
   2.2. a szabadságvesztés félbeszakítására irányuló kérelem indokoltságának ellenőrzése céljából
   2.3. a fiatalkorú elítélt befogadó részlegbe helyezését megelőzően
   2.4. a reintegrációs őrizetbe helyezést megelőzően
   2.5. otthonápolási őrizetbe helyezést megelőzően
   2.6. feltételes szabadságra bocsátás elbírálásához, ha annak tartama eléri a két évet
   2.7. átmeneti részlegre helyezést megelőzően
3. Gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység
4. Utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység

[231] Lásd: a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény (továbbiakban: Hszt.) 362/E.§
[232] Juhász Ferenc, „A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői tevékenység," *Börtönügyi Szemle* no. 2 (2015): 53-64.

5. A reintegrációs őrizet végrehajtása keretében végzett pártfogó felügyelői tevékenység
6. Otthonápolási őrizet végrehajtása keretében végzett pártfogó felügyelői tevékenység
7. Reintegrációs eltávozás keretében végzett pártfogó felügyelői tevékenység
8. Feltételes szabadságvesztés tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtása

5.1. Feltételes szabadságra bocsátással összefüggésben elrendelt pártfogó felügyelői vélemény készítése

Míg a kormányhivatali pártfogó felügyelő által készítendő pártfogó felügyelői vélemény beszerzését az elrendelő (bíróság vagy ügyészség) büntetés vagy intézkedés alkalmazása előtt rendelheti el, addig a bv. pártfogó által készítendő pártfogó felügyelői vélemény minden esetben a feltételes szabadságra bocsátáshoz kapcsolódik. A feltételes szabadsághoz kapcsolódó pártfogó felügyelői vélemény célja, hogy a büntetés-végrehajtási bíró (továbbiakban: bv. bíró) számára olyan információkat is megismerhetővé tegyen, melyek az eljárási cselekményekből nem vagy nem feltétlenül a pártfogó felügyelői véleményben leírt részletességgel ismerhetők meg. A pártfogó felügyelői véleményben a bv. pártfogó bemutatja a bűncselekményhez vezető okokat, vizsgálja az elítélt személyét, a feltételes szabadságra bocsátás esetén várható családi, lakhatási körülményeit, munkavállalási esélyeit, egészségügyi adatait, valamint a bűnismétlés kockázatát is.[233] Mindezeken túl a bv. pártfogó egyedi magatartási szabály vagy kötelezettség előírására, jóvátételre, illetve a bűnismétlés elkerülése érdekében leginkább hatékony intézkedésekre is javaslatot tehet. A bv. pártfogó által készített pártfogó felügyelői vélemény – hasonlóan a kormányhivatali pártfogó felügyelő által készítetthez – a Be. alapján kvázi szakértői vélemény.[234]

A pártfogó felügyelői vélemény elkészítésének elrendelése a bv. bíró diszkrecionális jogköre, vannak azonban esetek, amikor kötelező a beszerzése. A jogszabály két ilyen esetről rendelkezik, egyrészt az életfogytig tartó szabadságvesztésből történő feltételes szabadságra bocsátást megelőzően. Másrészt azon elítélt feltételes szabadságra bocsátást megelőzően akit tettesként ítélt a bíróság végrehajtandó szabadságvesztésre népirtás, emberiesség elleni bűncselekmény, apartheid, ha a halált szándékosan okozva követik el, emberölés, emberrablás, fogolyzendülés, terrorcselekmény, jármű hatalomba kerítése és zendülés súlyosabban minősülő

[233] Bv.tv. 76.§ (2) p)
[234] Be. 202.§ (5)

esetei, ha a halált szándékosan okozva követik el, elöljáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak miatt vagy akit hozzátartozója sérelmére elkövetett, nyolcévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetett személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt, vagy tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény miatt ítéltek végrehajtandó szabadságvesztésre és ennek okán nem lenne feltételes szabadságra bocsátható, de a bíróság az elkövető feltételes szabadságra bocsátásról rendelkezik a különböző körülmények mérlegelése alapján.[235] A mérlegelésre okot adó körülmények megjelenítése történik többek közt a pártfogó felügyelői véleményben.

A pártfogó felügyelői vélemény elrendelése tehát függetlenül attól, hogy beszerzése obligatórius vagy fakultatív, a bv. bíró jogköre. A feltételes szabadságra bocsátásról a bv. bíró a bv. intézet előterjesztése alapján dönt.[236] A jogszabály alapján a bv. bíró eljárása tekintetében két esetet tudunk elkülöníteni. Az első esetet nevezhetjük általános eljárásnak, ekkor a bv. bíró a feltételes szabadságra vonatkozó határozat meghozatala előtt, amennyiben a feltételes szabadságra bocsátás időpontjáig legalább két hónap rendelkezésre áll pártfogó felügyelői vélemény elkészítését rendelheti el.[237] A második esetben a bv. intézet már a feltételes szabadságra bocsátás bv. bírói elbírálása érdekében készített előterjesztésében kezdeményezi a feltételes szabadságra bocsátáshoz kapcsolódóan pártfogó felügyelet elrendelését. Ekkor a bv. bíró a határozat meghozatala előtt, amennyiben a feltételes szabadságra bocsátás időpontjáig legalább három hónap rendelkezésre áll pártfogó felügyelői vélemény elkészítését rendelheti el, külön magatartási szabály előírása érdekében.[238] A bv. pártfogó felügyelőnek mindkét esetben lehetősége van javaslatot tenni külön magatartási szabályra, illetve arra is, hogy a feltételes szabadságra bocsátáshoz kapcsolódóan szükségesnek látja-e pártfogó felügyelet elrendelését.

A pártfogó felügyelői vélemény tartalmi elemeit és elkészítésének általános szabályait a Pfr. 7.-10. §-ai szabályozzák, tehát tartalmában hasonló a kormányhivatali pártfogó felügyelő által készített pártfogó felügyelői véleményhez, azzal a különbséggel, hogy a bv. pártfogó a pártfogó felügyelői véleményben bemutatja az elítéltnek az általa elkövetett bűncselekményhez való

[235] Btk. 38.§ (5) – (6)
[236] Bv.tv. 57.§ (1)
[237] Bv.tv. 57.§ (2)
[238] Bv.tv. 68.§ (1)

viszonyulását, a bűncselekménnyel okozott hátrány jóvátételét eredményező vagy azt célzó magatartását, a reintegrációs programokban és az egyéni gondozási tervben elért eredményeit, a fogvatartás alatti kapcsolattartásának módját és gyakoriságát, a szabadulását követő munkaerőpiaci helyzetét és befogadó környezete megfelelően szolgálná-e a társadalmi visszailleszkedését.[239] A pártfogó felügyelői vélemény elkészítése kétlépcsős feladat, egyrészt szükséges az elítélt meghallgatása a bv. intézetben, másrészt a szabadulást követő tartózkodási hely, ingatlan megtekintése és az ott életvitelszerűen lakók meghallgatása. A Bv.tv. rendelkezései alapján a pártfogó felügyelői vélemény elkészítésére az elítélt magyarországi lakcíme vagy tényleges tartózkodási helye szerint illetékes bv. intézetet szükséges kijelölni.[240] A vélemény elkészítése érdekében a bv. pártfogó felügyelő az elítéltet a feltételes szabadságra bocsátás lehetséges időpontja előtt legalább két hónappal a bv. intézetben meghallgatja és vele ettől az időponttól kezdődően rendszeresen érintkezhet.[241] A gyakorlatban előfordul, hogy az elítélt lakhelye és a fogvatartó bv. intézet székhelye eltérő vármegyékben található. Ebben az esetben a fogvatartó bv. intézetben dolgozó bv. pártfogó és a lakhely szerint illetékes bv. pártfogó együttműködve készítik el a pártfogó felügyelői véleményt. Az elítélt meghallgatása során a bv. pártfogó vizsgálja a bűncselekményhez vezető okokat, az elítélt hozzáállását az elkövetett bűncselekményhez, a megbánást, az esetlegesen nyújtott jóvátételt, a szabadulást követő terveket, az elítélt szabadidő eltöltési szokásait, egészségügyi állapotát, iskolai végzettségét, munkatapasztalatát, korábban esetlegesen fennálló addikciós problémákat, kriminológiai előéletet. Az elítélt által megjelölt ingatlan, lakókörnyezet tekintetében a bv. pártfogó egyrészt vizsgálja az ingatlan alkalmasságát az elítélt fogadására, másrészt a családi kapcsolatok minőségét, a családtagok hozzáállását az elkövetett bűncselekményhez, a kriminológiai szempontból veszélyeztető körülményeket, a társadalmi reintegráció sikerességét segítő és veszélyeztető tényezőket. Az így kialakult összkép alapján a bv. pártfogó a pártfogó felügyelői vélemény összegző részében bemutatja a bűnismétlésre vonatkozó kockázatértékelés eredményét, alapvetően egy háromfokú skála alapján a bűnismétlés kockázatát alacsony, közepes vagy magas fokúra értékelheti. A magyar háromfokú kockázati skála (alacsony/közepes/magas) hasonló megközelítést tükröz, mint a német[242] vagy brit[243] rendszerek, ahol a minőségi elemzés és a strukturált eszközök kombinációja dominál. A

[239] Pfr. 62/A. (3c)
[240] Bv.tv. 62/A. (1)
[241] Bv.tv. 57.§ (3)
[242] Frieder Dünkel, „Probation in Germany: Reconciling Rehabilitation and Risk Management," *European Journal of Probation* 7, no. 3 (2015): 215–230.
[243] Robert Canton, „The European Probation Rules, Assessment and Risk," *EuroVista* 3, no. 2 (2018): 12–18.

kockázatértékelés alapján a bv. pártfogó javaslatot tesz a feltételes szabadulás engedélyezésére vagy annak elutasítására. Ha annak engedélyezését javasolja, akkor a pártfogó felügyelet elrendelésének szükségessége/szükségtelensége tekintetében is javaslattal él, valamint egyedi magatartási szabály vagy kötelezettség elrendelésére is javaslatot tehet. A Btk. a 69. § (2) bekezdés c) és d) pontja szerinti elkövetővel szemben távoltartásra vonatkozó[244] kötelező magatartási szabály előírásának kötelezettségét írja elő, melynek ellenőrizhetősége érdekében – ha feltételei adottak – a kötelezett mozgását nyomon követő technikai eszköz alkalmazását rendeli el.[245]A kötelező magatartási szabályt a bv. pártfogó a pártfogó felügyelői véleményben megjeleníti.

A pártfogó felügyelői vélemény kapcsán a bv. pártfogó jogosult a Bv.tv. 76.§ (1)-(2) bekezdésében szabályozott adatokat megismerni és kezelni. Amennyiben a felkérésben és a pártfogó felügyelői vélemény készítése során a szükséges adatok nem teljeskörűek a bv. pártfogó adatszolgáltatás kérésére jogosult. A vélemény elkészítése érdekében a bv. pártfogó adatgyűjtést végezhet az elítélt közvetlen lakókörnyezetében, a szükséges információk kapcsán megkeresheti az önkormányzatot, gyámhivatalt, gyermekjóléti központot, rendőrséget vagy egyéb más releváns intézményt.

A Pfr. a fiatalkorú elítéltekkel kapcsolatban készítendő pártfogó felügyelői véleménnyel kapcsolatban külön rendelkezéseket tartalmaz, mely alapján a bv. pártfogó fiatalkorú elítélt esetén tájékozódni köteles a fiatalkorú törvényes képviselőjénél, a család- és gyermekjóléti központnál, illetve nevelésbe vett gyermek esetén a területileg illetékes területi gyermekvédelmi szakszolgálatnál (gyermekvédelmi gyámnál).[246]

A pártfogó felügyelői vélemény tehát elsősorban a bűnelkövetéshez vezető okokra, az elítélt életében a bűncselekmény elkövetése óta bekövetkezett változásokra és azon területekre fókuszál, melyek kapcsán beavatkozás szükséges annak érdekében, hogy a bűnismétlés kockázata csökkenthető legyen. A vélemény tehát egyrészt a harmadlagos bűnmegelőzés

[244] Btk. 71.§ (2) b) a bűncselekmény sértettjétől, valamint a sértettre tekintettel annak hozzátartozójától vagy más személytől (e § alkalmazásában a továbbiakban együtt: érintett személy), az érintett személy lakásától vagy életvitelszerű tartózkodására szolgáló más ingatlantól – ideértve a gyermekjóléti és gyermekvédelmi intézményeket is –, munkahelyétől, az érintett személy által rendszeresen látogatott intézményektől vagy egyéb helytől, különösen nevelési, nevelési-oktatási vagy gyógykezelés céljából látogatott egészségügyi intézménytől, vallásgyakorlása során látogatott épülettől tartsa távol magát
[245] Btk. 71.§ (4)
[246] Pfr. 19.§

érdekében szükséges feladatokat, beavatkozásokat jeleníti meg, másrészt bemutatja az elkövető személyi körülményeit és objektíven tárja fel a meghatározott szempontok szerint a terheltre vonatkozó adatokat, tényeket. A rendelkezésre álló OSAP adatok alapján a 2023. évben pártfogó felügyelői véleményből összesen 71 darab készült, ebből 34 esetben kötelező volt a pártfogó felügyelői vélemény elkészítésének elrendelése és 37 esetben a bv. bíró a diszkrecionális jogköre alapján döntött a pártfogó felügyelői vélemény elkészítésének elrendeléséről. Összességében a pártfogó felügyelői vélemény segíthet a bv. bírónak abban, hogy személyre szabott döntést hozzon, figyelembe véve az elítélt egyéni körülményeit és a bűnmegelőzési szempontokat.

5.2. Környezettanulmányok készítése

A fiatalkorú terheltek tekintetében már a XX. század elején működő patronage egyesületekben dolgozó pártfogók is készítettek környezettanulmányokat a bíróság részére a segélyezés mellett, melyben felmérték a fiatal helyzetét.[247] Idővel a környezettanulmányok készítése a rendőrség feladatává vált, majd a pártfogó felügyelői tevékenységet érintő 2003. évi reformot követően a pártfogó felügyelői szolgálatok feladata lett[248], de a rendőrség ilyen irányú feladatai sem szűntek meg teljes mértékben. A pártfogó felügyelői véleménnyel szemben a környezettanulmány nem kvázi szakértői vélemény, a bizonyítás eszközei között nem szerepel. A környezettanulmány ugyanakkor a terheltre vonatkozóan olyan információkat tartalmaz, mely az elrendelő számára a döntés meghozatala tekintetében segítséget nyújthat. Környezettanulmány elsősorban olyan eljárások kapcsán készül, melyek kérelemre indulnak, de természetesen hivatalból indított eljárás esetén is lehetőség van környezettanulmány készítésének elrendelésére. Általánosságban véve a bv. pártfogó felügyelő által készített környezettanulmány az elítélt által igénybevehető kedvezmény vagy számára előnyös jogintézmény kapcsán készül. A jelenleg hatályos szabályozás alapján a bv. pártfogó környezettanulmányt készíthet kegyelmi eljárásokhoz, a szabadságvesztés büntetés félbeszakításához, a reintegrációs őrizet megalapozottságának vizsgálatához, az otthonápolási őrizet megalapozottságának vizsgálatához kapcsolódóan, valamint fiatalkorú befogadó részlegbe helyezését megelőzően, a feltételes szabadságra bocsátás engedélyezését megelőzően vagy az átmenti részlegre helyezést megelőzően.

[247] Varga Nagy István, *Régi rabsegélyező egyleteink és a modern patronázs munka*.
[248] Hatvani Erzsébet, *Reform közben*.

A környezettanulmányok általános elkészítésének szabályait a Pfr. 13–16/B. §-ban foglalt rendelkezések tartalmazzák, melyek alapján a környezettanulmányokkal kapcsolatban általánosságban elmondható, hogy a kérelmező által megjelölt ingatlanban készül, készítése során a bv. pártfogó felügyelő vizsgálja a kérelem megalapozottságát, indokoltságát, illetve meghallgatja az ingatlanban életvitelszerűen élőket. Szükség esetén további tájékoztatást kérhet egyéb szervektől, mit pl. rendőrség, család és gyermekjóléti szolgálat, gyámhivatal, munkaügyi szerv, stb. A bv. pártfogó felügyelő által készített környezettanulmányokra vonatkozóan az általános elkészítési szabályoktól történő eltérés szükségességét, valamint a környezettanulmányok fókuszának meghatározását a Pfr. 62/A. (1)-(6) bekezdéseiben foglaltak jelölik ki.

A környezettanulmány négy fő részből épül fel, melyből az első rész tartalmazza a terheltre és az ügyre vonatkozó adatokat, az elrendelő megnevezését és az egyéb általános adatokat. A második rész az elkészítésre vonatkozó adatokat tartalmazza, itt kerül megjelenítésre a környezettanulmány elkészítésének a helyszíne, illetve a meghallgatott személyek és az általuk közöltek megjelenítése. A harmadik részben esszészerűen kerülnek bemutatásra a terhelt személyiségét, magatartását, szabadulását követő várható életviszonyait és életkörülményeit jellemző szakmai ténymegállapítások, itt kerülnek bemutatásra az esetleges korábbi pártfogó felügyelői tapasztalatok, a korábbi bűncselekmények jellege, valamint a folyamatban lévő eljárások és az esetleges végrehajtásra váró ítéletek is. A negyedik összegző részben a bv. pártfogó összegzi a tapasztalatait, az objektív tények és a meghallgatott személyek által elmondottak alapján kockázatértékelést végez, mely kapcsán az elítélt esetében a bűnismétlés kockázatát egy három fokú skála (alacsony-közepes-magas) alapján besorolja, végül megfogalmazza javaslatát az adott kérdésben.

A magyar környezettanulmány-készítési gyakorlat több ponton összhangban van a nemzetközi trendekkel. Németországban például a próbaidős felügyelők jelentései szintén hangsúlyozzák az egyéni körülmények, a szociális háttér és a reintegrációs potenciál feltérképezését, és a dokumentumok a feltételes szabadságra bocsátás vagy más kedvezmények elbírálásában kulcsszerepet játszanak.[249] Az Európai Próbaidő Szabályok szerint a környezettanulmányoknak

[249] Dünkel, „Probation in Germany,"

nemcsak a kockázatcsökkentést, hanem a társadalmi igazságosságot és a reintegrációt is szolgálniuk kell.[250]

5.2.1. Kegyelmi ügyek kapcsán készülő környezettanulmányok

Kegyelmi kérelmet az elítélt, a védő, az elítélt törvényes képviselője, valamint az elítélt hozzátartozója nyújthat be a még végre nem hajtott büntetés, a próbára bocsátás, a jóvátételi munka és a javítóintézeti nevelés elengedésére vagy mérséklésére, illetve a büntetett előélethez fűződő hátrányok alóli mentesítése céljából. Hivatalból kegyelmi eljárást kezdeményezhet a jogerős ügydöntő határozatot hozó bíróság vagy az eljáró büntetés-végrehajtási bíró, azzal, hogy a büntetett előélethez fűződő hátrányok alóli mentesítésre irányuló kegyelmi eljárás hivatalból nem kezdeményezhető.[251] A kegyelmi kérelmek kapcsán a bv. pártfogó a környezettanulmányokra vonatkozó általános rendelkezéseken túl a szakmai ténymegállapítások keretében bemutatja a terhelt bűncselekményhez való viszonyulását, az esetleges jóvátételt, bv. intézetben a reintegrációs programokban és az egyéni gondozási tervben elért eredményeit, illetve a fogvatartás alatti kapcsolattartás alakulását, valamint a terhelt szabadulását követő munkaerőpiaci helyzetét és a befogadó környezete megfelelően szolgálná-e a társadalmi visszailleszkedését. Mindezeken túl eljárási kegyelem kérelmezése esetén a környezettanulmányban különös figyelmet kell fordítani a terhelt családi körülményeire, kapcsolataira, az oktatásban, képzésben való részvételére, illetve munkaerő-piaci helyzetére, jövedelmére, vagyonára és a fizikai, mentális egészségi állapotára. Végrehajtási és mentesítés iránti kegyelmi kérelem esetén a fentieken túl a környezettanulmányban, a szakmai ténymegállapítások között kiemelten kell kezelni a terhelt lakókörnyezetének, lakhatási körülményeinek jellemzőit. A bűnügyi költség és a rendbírság mérséklése vagy elengedése ügyében készítendő környezettanulmány esetén a bv. pártfogó elsősorban a terhelt személyi és családi körülményeit, továbbá vagyoni és jövedelmi helyzetét mutatja be.[252] A fenti esetekben a bíróság a bv. pártfogó által készítendő környezettanulmány elkészítését elrendelheti, tehát nem kötelező annak beszerzése egy esetet kivéve.

[250] Council of Europe, *Recommendation CM/Rec(2010)1 of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe Probation Rules* (Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2010), Rule 1, Rule 6.
[251] Bv.tv. 45.§ (1)-(4)
[252] Pfr. 18.§ (1)-(2)

A Btk. a környezettanulmány beszerzését a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből kizárt életfogytig tartó szabadságvesztésre ítéltek kötelező kegyelmi eljárása kapcsán a döntéshozatal során megvizsgálandó előkészítő iratok között sorolja fel, tehát kötelezővé teszi annak beszerzését.[253]

A kötelező kegyelmi eljárás jogintézményének magyarországi bevezetésére az Emberi Jogok Európai Bírósága (továbbiakban: EJEB) döntése nyomán került sor. Az EJEB a Magyar László kontra Magyarország perben mondta ki, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés nem felel meg az Emberi Jogok Európai Egyezményének. Az EJEB döntése nyomán Magyarország újra gondolta a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés jogintézményét és többek közt annak megelőzése érdekében, hogy a hasonló helyzetben lévő fogvatartottak kártérítési igényeket ne tudjanak előterjeszteni, megalkotta a kötelező kegyelmi eljárás jogintézményét. A kötelező kegyelmi eljárás szabályozása a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról szóló 2014. évi LXXII. törvény kapcsán került a Bv.tv. rendelkezései közé.[254]

A kötelező kegyelmi eljárás lefolytatására akkor kerülhet sor, ha az elítélt ténylegesen 40 év szabadságvesztést letöltött és nyilatkozik arról, hogy a kötelező kegyelmi eljárás lefolytatásához hozzájárul. Az elítélt helyzetét a Kúria eseti jelleggel létrehozott, öt tagú Kegyelmi Bizottsága vizsgálja.[255] A Kegyelmi Bizottság vizsgálata egy állásfoglalással zárul, mely a kegyelem gyakorlásával kapcsolatos állásfoglalást is tartalmaz.[256] Az állásfoglalást a Kúria az igazságügyért felelős miniszter felé továbbítja[257], aki az állásfoglalásban foglaltaknak megfelelően továbbítja felterjesztését a köztársasági elnök részére.[258] A Kegyelmi Bizottság az állásfoglaláshoz kapcsolódó döntése során figyelembe veszi a bv. pártfogó által készített környezettanulmányt. A bv. pártfogó által készített környezettanulmány fontos szerepet játszhat a kegyelmi döntés meghozatalában, a Kegyelmi Bizottság a környezettanulmány által olyan információkhoz is hozzájuthat, melyek más forrásokból nem, vagy csak nehezen lennének

[253] Btk. 46/C.§ c)
[254] Nagy Anita, *A kegyelmi és a kötelező kegyelmi eljárás összehasonlítása*, Börtönügyi Szemle no. 2 (2017): 65-79.
[255] Bv.tv. 46/D.§ (2)
[256] Bv.tv. 46/F.§ (6)
[257] Bv.tv. 46/F.§ (7)
[258] Bv.tv. 46/G.§ (1)

hozzáférhetők. Amennyiben a kötelező kegyelmi eljárás során az elítélt nem részesül kegyelemben az eljárás két év elteltével meg kell ismételni.[259]

5.2.2. A szabadságvesztés félbeszakítására irányuló kérelem indokoltságának ellenőrzése céljából készített környezettanulmány

A szabadságvesztés fontos okból így különösen az elítélt személyi vagy családi körülményei, egészségi állapota miatt félbeszakítható.[260] A jogalkotó tehát elismeri, hogy előfordulhat olyan helyzet, amikor az állam büntetés végrehajtáshoz fűződő érdekét megelőzi a fogvatartott egyéb érdeke, melyet a jogszabály nem sorol fel taxatíve, mindössze példálózó felsorolást tesz.[261] A félbeszakításra hivatalból vagy kérelemre is sor kerülhet. Hivatalból akkor kerülhet sor félbeszakításra, ha a perújítás elrendelésével egyidejűleg a bíróság a félbeszakítást elrendeli[262], vagy a Kúria a felülvizsgálati eljáráshoz kapcsolódó indítvány elbírálásáig jogerős ügydöntő határozatában a kiszabott büntetés félbeszakításáról rendelkezik[263] vagy abban az esetben, ha a büntetés vagy az intézkedés elengedése vagy mérséklése iránti kegyelmi kérelemhez vagy előterjesztéshez kapcsolódón az igazságügyért felelős miniszter elrendeli a félbeszakítást a köztársasági elnök döntéséig.[264] A szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet (továbbiakban: IM. rendelet) 77.§-a alapján a szabadságvesztés félbeszakítására az elítélt súlyos betegsége esetén javaslatot tehet a bv. intézet parancsnoka, a Büntetés-Végrehajtás Egészségügyi Központ főigazgatója vagy az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet főigazgató főorvosa is. A rendes eljárástól eltér a várandós nők esetében alkalmazható büntetés-félbeszakítás is. Ebben az esetben a várandósság tizenkettedik hetét elért nőt nyilatkoztatni szükséges, hogy kérelmezi-e büntetésének félbeszakítását. Amennyiben kérelmezi és engedélyezik számára, akkor a szülés várható időpontja előtt legalább 4 héttel szabadítani szükséges, kivéve abban az esetben, ha az orvos veszélyeztetett terhességet állapít meg, mert ebben az esetben a félbeszakításra bármikor sor kerülhet.[265]A várandós nő kérelmének elbírálása során elsősorban a gyermek érdekét kell figyelembe venni.

[259] Bv.tv. 46/H.§
[260] Bv.tv. 116.§ (1)
[261] Nagy Anita, *A kegyelmi eljárás és a szabadságvesztés félbeszakítása*, Miskolci Jogi Szemle 10, no. 2 (2015): 29-40.
[262] Be. 644.§ (5)
[263] Be. 659.§ (7)
[264] Bv.tv. 45.§ (9)
[265] IM. rendelet 76.§ (1) – (3)

A kérelemre induló eljárások kapcsán elmondható, hogy a büntetés-félbeszakítására vonatkozóan kérelmet nyújthat be a fogvatartott, a hozzátartozója vagy a jogi képviselője. A fogvatartottak nyilvántartására és egyes ügyeinek intézésére vonatkozó eljárásról szóló 24/2021. (V. 6.) BVOP utasítás 81. pontja alapján, amennyiben a kérelmet nem a fogvatartott nyújtja be szükséges beszerezni hozzájáruló nyilatkozatát, hogy a kérelemmel egyetért. A kérelemre induló eljárásban a megjelölt indokok, illetve a kérelem megalapozottságának ellenőrzése céljából a Bv.tv. a bv. intézet részére választási lehetőséget biztosít. A bv. intézet a bv. pártfogó felügyelő útján szerezheti be a környezettanulmányt vagy a rendőrséget kérheti fel az elítélt életvitelére és közbiztonsági kockázatára vonatkozó rendőri jelentés elkészítésére.[266] A környezettanulmányt a Bv. tv. 13–16/B. §-ban foglalt rendelkezéseknek megfelelően, az általános szabályok szerint kell elkészíteni, azzal a különbséggel, hogy a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő a szakmai ténymegállapítások keretében elsősorban azt mutatja be, hogy a kérelemben foglaltak megfelelnek-e a valóságnak, továbbá annak teljesítéséhez fűződik-e a büntetés-végrehajtás eredményességét fokozó köz- és személyes érdek.[267] A gyakorlatban a büntetés félbeszakítási kérelmek között tipikusnak mondhatók azok az esetek, amelyekben a fogvatartott a kérelmének indokaként azt jelöli meg, hogy az ingatlan, amelyben jelenleg családtagjai élnek felújításra szorul és a felújítást ő szeretné elvégezni, vagy valamely családtagja egészségügyi problémákkal küzd és ápolását csak ő tudná elvégezni, illetve ő maga szorul egészségügyi beavatkozásra, melyet egy külső kórházban vagy saját orvosával szeretne elvégeztetni. Ezen esetekben a bv. pártfogónak kiemelet figyelmet kell fordítani arra, hogy ellenőrizze a kérelem megalapozottságát (pl.: valóban felújításra szorul az ingatlan, előkészületek, anyagok beszerzése már megtörtént, ha nem, a család anyagi helyzete lehetővé teszi a felújítást; ha családtagja szorul ápolásra azt valóban csak a fogvatartott tudná megoldani, más rokon, családtag nem képes vagy hajlandó erre; ha a fogvatartott szorul egészségügyi beavatkozásra akkor az a beavatkozás valóban szükséges, erről a fogvatartott benyújtott igazolást és az nem végezhető el bv. intézeti körülmények között, stb.). A bv. pártfogó minden esetben a tények objektív bemutatására köteles, a rendelkezésére álló információk alapján a félbeszakítás engedélyezésére vagy annak elutasítására a környezettanulmány összegző részében javaslatot tesz. A büntetés-félbeszakítás engedélyezéséről egy naptári évben 90 napig terjedő időtartamra a bv. intézet parancsnoka, 91 naptól 1 évig terjedő időtartamra az

[266] Bv.tv. 116.§ (5)
[267] Pfr. 62/A.§ (3)

agglomerációs központ vezetője jogosult dönteni.[268] A félbeszakítás időtartama alatt az elévülés nyugszik és annak időtartama nem számít bele a szabadságvesztés időtartamába.

Az OSAP adatok alapján a bv. pártfogók összesen 1735 db környezettanulmányt készítettek a 2023. évben, melyből a büntetés-félbeszakítás kapcsán készített környezettanulmányok száma mindössze 95 db, tehát a környezettanulmányok valamivel több mint 5%-a (5,47%). A büntetés félbeszakítás okán készülő környezettanulmánnyal kapcsolatban összességében elmondható, hogy fókusza elsősorban a kérelem indokoltságának és megalapozottságának vizsgálata, ugyanakkor az elrendelőnek a környezettanulmány által olyan információk megismerésére van lehetősége, melyek más módon nem vagy nehezen megismerhetők és hozzájárulhatnak a megalapozott döntés meghozatalához.

5.2.3. A fiatalkorú elítélt befogadó részlegbe helyezését megelőzően készített környezettanulmány

A szabadságvesztés büntetés megkezdésének fontos része a befogadási eljárás, mely magában foglalja az elítélt személyazonosságának ellenőrzését, tájékoztatását, egészségügyi vizsgálatát, illetve a kockázatelemzési vizsgálat lefolytatását.[269] Mindezeket követően a reintegrációs tiszt feladata a fogvatartottal közösen az egyéniesített fogvatartási programterv elkészítése. A bv. intézetekben befogadó részlegek, kisebb bv. intézetekben befogadó zárkák működnek, amelyekben a jogerős szabadságvesztésüket töltő elítéltek a szabadságvesztés letöltésének megkezdésekor kerülnek. A befogadó részlegek/zárkák működtetésének célja többek közt, hogy a jogerős szabadságvesztést töltő elítélt személyiségét, családi hátterét, iskolai végzettségét, a bűnelkövetéshez vezető okokat reintegrációs tiszt megismerje és ezek ismeretében tudja elkészíteni az egyéniesített fogvatartási programtervet. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a szankciók vagy intézkedések hatálya alatt álló fiatalkorú bűnelkövetőkre vonatkozó európai szabályokról szóló, CM/Rec(2008) 11 Ajánlás alapján a terv célja, hogy a fiatalkorú elítéltek olyan készségeket és kompetenciákat fejlesszenek ki, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalomba történő visszailleszkedést.[270]

[268] Bv.tv. 116.§ (1)
[269] IM. rendelet. 12.§ - 43.§
[270] Council of Europe, Committee of Ministers, *Recommendation CM/Rec(2008)11 of the Committee of Ministers to member states on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures* (Strasbourg: Council of Europe, 2008), Rules 79.1–79.4.

Az IM rendelet alapján a fiatalkorú elítéltek esetében a befogadó részlegre helyezésük kötelező és a fiatalkorúról készített környezettanulmányt a pártfogó felügyelőtől be kell szerezni.[271] A környezettanulmány elkészítésére ebben az esetben a lakhely szerint illetékes bv. pártfogó felügyelő fogja elkészíteni. Amennyiben a fiatalkorú más bv. intézetben van fogvatartva akkor meghallgatásáról a fogvatartása szerinti bv. intézet bv. pártfogója fog gondoskodni. A meghallgatásról készült feljegyzést továbbítja az illetékes bv. pártfogó részére. A környezettanulmány elkészítése során az általános elkészítésre vonatkozó rendelkezéseket azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő a szakmai ténymegállapítások keretében azt mutatja be, hogy a nevelési terv és az abban foglalt intézkedések a szabadulás után miként szolgálhatnák a legkedvezőbben a bűnismétlés megelőzését.[272]

Ebben a típusú környezettanulmányban tehát a reintegrációs tiszt részére olyan információk átadása történik a fiatalkorú elítéltről, melyek bemutatják a szabadságvesztés előtti élethelyzetét, életkörülményeit, a bűncselekményhez vezető okokat. Ezen információk célja, hogy a fiatalkorú fogvatartása alatt olyan egyedi intervenciók kerüljenek alkalmazásra, melyek erősíthetik a társadalmi reintegráció sikerességét, illetve hozzájárulhatnak a bűnismétlés esélyének csökkentéséhez.

5.2.4. A reintegrációs őrizetbe helyezést megelőzően készített környezettanulmány

A reintegrációs őrizetet, mint jogintézményt a dolgozat „a reintegrációs őrizet végrehajtásában végzett pártfogó felügyelői tevékenység” című részében részletesen bemutatom, így ebben a részben mindössze a reintegrációs őrizethez kapcsolódó környezettanulmány elkészítésre vonatkozó bv. pártfogó felügyelői tevékenységeket ismeretem.

A reintegrációs őrizet elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazása mellett biztosítható, így amennyiben az elítélt a Bv. tv. 187/A. § (1) bekezdés a)-c) pontokban foglalt objektív feltételeknek megfelel, akkor kerülhet sor az elítélt által megjelölt ingatlan tekintetében környezettanulmány készítésére, mely magában foglalja a távfelügyeleti eszköz alkalmazhatóságának vizsgálatát is. A környezettanulmány elvégzését megelőzően a reintegrációs őrizet alkalmazására jogosult fogvatartott meghallgatására kerül sor, melyet a bv.

[271] IM. rendelet 151.§ (1)
[272] Bv.tv. 62/A.§ (2)

pártfogó felügyelő végez. A meghallgatás során a fogvatartott nyilatkozik családi, baráti körülményeiről, vagyoni, jövedelmi helyzetéről, egészségi állapotáról, esetleges káros szenvedélyeiről, iskolai végzettségéről, szaktudásáról. A fogvatartott tájékoztatja továbbá a bv. pártfogót a reintegrációs őrizet során megvalósítandó, visszailleszkedését célzó terveiről, munkavállalási, illetve tanulmányai folytatásának lehetőségeiről, illetve megjelöl egy ingatlant, melyben a reintegrációs őrizet időtartama alatt tartózkodni szándékozik és egy kapcsolattartó személyt, aki fogadja és szükség esetén gondoskodik eltartásáról a reintegrációs őrizet időtartama alatt. A fogvatartott által elmondottak jegyzőkönyvben kerülnek rögzítésre. A bv. pártfogó felügyelő a fogvatartott által megjelölt személlyel veszik fel a kapcsolatot annak érdekében, hogy a megjelölt ingatlanban el tudja végezni a környezettanulmányt. A távfelügyeleti eszközök akkumulátorral működő eszközök, melyek feltöltését rendszeresen el kell végezni, ezért az ingatlan elektromos hálózattal és folyamatos tápellátással való ellátottságának ellenőrzése a bv. pártfogó felügyelő feladata a környezettanulmány elkészítése során. Továbbá a távfelügyelti eszközök az elítélt mozgásának folyamatos monitorozását teszik lehetővé, ehhez azonban az elektronikus távfelügyeleti eszközök adatforgalmazásához szükséges megfelelő hálózati lefedettség és jelerősség szükséges, melyet szintén a bv. pártfogó felügyelő vizsgál. Az ingatlan alkalmasságának felméréséről jegyzőkönyv készül, mely a környezettanulmány mellékletét képezi.[273] A bv. pártfogó felügyelőnek a környezettanulmány készítése kapcsán az elítélt által megjelölt ingatlan tulajdonjogi viszonyairól is tájékozódnia szükséges, mivel amennyiben az ingatlan nem az elítélt kizárólagos tulajdona vagy bérleménye, akkor a tulajdonosnak vagy a bérlőnek az elítélt ott tartózkodására vonatkozó előzetes, írásbeli befogadó nyilatkozata szükséges, mely nyilatkozat megtehető a felmérés időpontjában is, ha annak szükségessége akkor válik ismerté.[274] A környezettanulmány elkészítésére ebben az esetben is az általános szabályok az irányadók azzal az eltéréssel, hogy a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő a szakmai ténymegállapítások keretében és az összegző értékelésben azt mutatja be, hogy a befogadó környezet megfelelően szolgálja-e az elítélt társadalmi visszailleszkedését, és hogy a büntetés célja a reintegrációs őrizet elrendelése esetén megvalósulhat-e.[275] A környezettanulmány készítése kapcsán a bv. pártfogó felügyelő vizsgálata az ingatlan alkalmasságának elemzésén túl kiterjed az életvitelszerűen ingatlanban lakóknak az elítélthez fűződő kapcsolatára, az elítéltnek az ingatlanba történő befogadásához való viszonyulására, az elítélt reintegrációs őrizet során megvalósítandó, visszailleszkedését

[273] Pfr. 62/C. § (1) – (2)
[274] Bv.tv. 187/B.§ (4)
[275] Pfr. 62/A.§ (3)

célzó terveire, valamint az elítélt munkavállalási, illetve tanulmányai folytatásának lehetőségeire. A bv. pártfogó felügyelő a környezettanulmányban a családtagok, közvetlen hozzátartozók az elítélt társadalmi reintegrációját veszélyeztető kriminológiai szempontú esetleges veszélyeztetésére is kitér. A környezettanulmány elkészítését követően, amennyiben a reintegrációs őrizetbe helyezést az illetékes bv. bíró engedélyezi, szorosan kapcsolódik a bv. pártfogó felügyelő kontroll funkciója, hiszen a reintegrációs őrizetben lévők rendszeres ellenőrzése a bv. pártfogó felügyelő feladata.

A bv. pártfogó által készített környezettanulmányok közül ez a típusú az egyik, amely egy olyan jogintézmény elrendelésének vizsgálata kapcsán készül, mely szorosan kapcsolódik a bv. pártfogói tevékenységhez, a reintegrációs őrizethez. A bv. pártfogó a környezettanulmányban foglaltakat a reintegrációs őrizet kapcsán végzett munkája során fel tudja használni, hiszen annak végrehajtásában a bv. pártfogónak aktív, tevőleges, jogszabály által meghatározott szerep jut.

5.2.5. Az otthonápolási őrizetbe helyezést megelőzően készített környezettanulmány

Az otthonápolási őrizet részletes bemutatására a dolgozat 5.6. részében került sor. A reintegrációs őrizethez hasonlóan a dolgozat ezen részében az otthonápolási őrizethez kapcsolódóan készítendő környezettanulmányhoz kapcsolható bv. pártfogó feladatok bemutatására, elemzésére törekszem.

Az otthonápolási őrizet alkalmazására, 2023. február 22. napja óta, a veszélyhelyzet ideje alatt egyes büntetés-végrehajtási szabályok eltérő alkalmazásáról szóló 6/2023. (II. 21.) BM rendelet (továbbiakban: BM. rendelet) hatálybalépésétől van lehetőség hazánkban. Az otthonápolási őrizetre irányuló eljárás hivatalból indítható, valamint az elítélt vagy védője kérelmezheti. A jogintézmény alkalmazásának feltételei egyrészt, hogy az elítélt alapvető szükségleteinek önálló kielégítésére nagyobb részt képtelen vagy önállóan képtelen, a mindennapi életvitelében folyamatos segítségre, ápolásra szorul és egészségi állapotában meghatározható időn belül érdemi javulás nem várható.[276] Az eljárás során a bv. intézet orvosa – szükség szerint szakorvos közreműködésével – vizsgálja a feltételek teljesülését, melyet szakterületi véleményében rögzít.

[276] BM rendelet 3.§ (1)

A bv. orvos véleménye arra is kiterjed, hogy az elítélt egészségi állapota lehetővé teszi-e az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazását vagy szükséges-e olyan egészségügyi ellátás, gyógykezelés, amelyhez az eszköz eltávolítását nélkülözhetetlen és ha igen, akkor ez milyen rendszerességgel.[277] A fentieken túl az orvos az otthonápolás őrizet alkalmazására vonatkozó javaslatot is tesz.

A jogintézmény alkalmazásának további feltétele, hogy az elítélt megtud jelölni egy olyan ingatlant, amely a fogadására alkalmas és egy olyan személyt, aki ápolását, gondozását képes és hajlandó vállalni. Az ingatlan és az ápolást végző személy megjelölése érdekében az elítéltet a fogvatartó bv. intézet bv. pártfogó felügyelője meghallgatja, majd a meghallgatásról készült jegyzőkönyvet megküldi a környezettanulmány készítésére illetékes bv. pártfogó felügyelőnek. A környezettanulmány készítése kapcsán alkalmazandó szabályok megegyeznek a reintegrációs őrizetbe helyezést megelőzően készítendő környezettanulmány szabályaival[278], azzal a különbséggel, hogy ebben az esetben a pártfogó felügyelő elsősorban azt vizsgálja, hogy a megjelölt ingatlan mennyiben alkalmas az elítélt fogadására, az ápolásához, gondozásához elengedhetetlen feltételek megvannak-e. Továbbá a környezettanulmány másik fókusza, az ápolást, gondozást tervezni végző személy erre a feladatra való alkalmasságának és hajlandóságnak vizsgálata. Fontos különbség továbbá, hogy a bv. pártfogó abban az esetben, ha a bv. orvos véleménye alapján az elítélt egészségi állapota a távfelügyeleti eszköz alkalmazását nem teszi lehetővé, a környezettanulmány készítése során az ingatlan alkalmasságát ezen szempontból nem értékeli.[279]Az elítélt munkavállalására, eredményes reintegrációra vonatkozó terveinek vizsgálata az otthonápolási őrizet tekintetében irrelevánsak.

5.2.6. A feltételes szabadságra bocsátás elbírálásához készítendő környezettanulmány, ha annak tartama eléri a két évet

A büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi XLIII. törvény 2021. január 1. napjától hatályos rendelkezéseivel került bevezetésre a bv. pártfogók által a feltételes szabadságra bocsátás kapcsán készítendő környezettanulmány, melynek beszerzése kötelező, ha a feltételes szabadság időtartama eléri a két évet.[280] Az új fajta

[277] BM rendelet 3.§ (4)
[278] BM. rendelet 3.§ (5)
[279] BM. rendelet 3.§ (5) d)
[280] Bv.tv. 188.§ (2)

környezettanulmány bevezetésének indoklásaként a jogalkotó érvei közt az szerepelt, hogy Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoportjának 2017. évben végzett vizsgálata eredményeképpen megállapítást nyert, hogy a bv. bírók nem élnek a pártfogó felügyelői vélemény beszerzésének lehetőségével, ugyanakkor egy hosszabb tartamú szabadságvesztés esetén indokolt annak vizsgálata, hogyan alakul az elítélt befogadó környezete. Ennek a vizsgálatnak a kötelező elvégzése érdekében került megalkotásra a szabályozás, mely a bv. pártfogó felügyelő által készített környezettanulmány beszerzését kötelezővé teszi.[281]

A környezettanulmányt a bv. intézetnek a feltételes szabadságra bocsátás előterjesztéséhez szükséges csatolnia, ebből következően a bv. pártfogó az elítélt fogvatartását foganatosító bv. intézet felkérése alapján készíti el. Amennyiben az elítélt lakóhelye más bv. intézet bv. pártfogó felügyelőjének az illetékességébe tartozik, akkor az elítélt fogvatartása szerinti bv. intézet bv. pártfogója az elítéltet meghallgatja, az általa elmondottakat jegyzőkönyvben rögzíti, melyet a környezettanulmány elkészítésére történő felkéréssel együtt megküldenek a környezettanulmány elkészítésére illetékes bv. pártfogó részére.[282]

A környezettanulmány elkészítésére az általános szabályok vonatkoznak, a bv. pártfogónak azonban a jogalkotó szándéka alapján különös figyelmet szükséges fordítania arra, hogy a hosszabb szabadságvesztés büntetés időtartamára tekintettel, hogy alakultak az elítélt családi kapcsolatai, azok proszociális jellege megmaradt vagy változott. Összességében ez a fajta környezettanulmány kulcsfontosságú eszköz lehet a hosszabb tartamú feltételes szabadságra bocsátás mérlegelésénél, mivel átfogó képet ad az elítélt helyzetéről és reintegrációs kilátásairól.

5.2.7. Az átmeneti részlegre helyezést megelőzően készítendő környezettanulmány

A 2024. március 1. napjától újonnan bevezetett kategória és kreditrendszer bevezetésével egyidőben került bevezetésre egy új típusú környezettanulmány is, melynek elkészítése a bv. pártfogó feladata.

[281] *A büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló törvényjavaslat indokolása*, 160.
[282] Bv.tv. 62/A.§ (3f)

A bv. intézet azt az elítéltet, aki büntetését a IV. kategória-besorolásban tölti és a szabadságvesztésből legalább öt évet kitöltött, a társadalomba való beilleszkedés elősegítése érdekében, a várható szabadulása előtt legfeljebb egy évvel átmeneti részlegre helyezheti.[283] Átmeneti részleg nem működik minden bv. intézetben, az agglomerációs központ vezetője jelöli ki az agglomerációban az átmeneti részleget működtető bv. intézetet.[284] Az átmeneti részlegre helyezett elítélt számos kedvezményben részesülhet, a bv. intézet területén szabadon mozoghat, kimaradás, eltávozás, látogató bv. intézeten kívüli fogadása engedélyezhető részére, külső munkáltatásban vehet részt, a bv. pártfogóval rendszeresen tarthat kapcsolatot.[285] Mivel az elítélt a bv. intézetet az átmeneti részlegre helyezés esetén elhagyhatja fontos felmérni, hogy ezen alkalmak során hol tartózkodhat, van-e olyan személy, aki fogadja, ellátásról szükség esetén gondoskodik, illetve a bv. intézet elhagyása során felmerül-e a bűnismétlés tekintetében veszélyeztető körülmény. Mindezek vizsgálata céljából, a döntés megalapozása érdekében a bv. intézet rendőri jelentés elkészítését kérheti vagy a bv. pártfogó által környezettanulmány készítését rendelheti el. A bv. pártfogó a környezettanulmányt az általános szabályok szerint készíti el, azonban a környezettanulmány fontos eleme a kockázatértékelés és az eltávozásra megjelölt ingatlan alkalmasságának vizsgálata, különösen abból az okból kifolyólag, hogy a fenti kedvezmények engedélyezése lehetőség és nem kötelezettség az átmeneti részlegre helyezés esetén. A bv. pártfogónak vizsgálnia szükséges továbbá, hogy az ingatlanban életvitelszerűen tartózkodók hogyan viszonyulnak az elítélt által elkövetett bűncselekményhez, valamint a közelgő szabadulásra tekintettel azt is, hogy van-e olyan személy, aki veszélyeztetheti a szabadulás előtt álló elítélt eredményes társadalmi reintegrációját. Az átmeneti részlegre helyezés előtt készített környezettanulmánynak fontos szerepe lehet a szabadulásra felkészítésben is, hiszen olyan információkat tartalmaz, melyekre a szabadulásra felkészítés kapcsán készítendő egyéni gondozási terv beavatkozásai épülhetnek.

5.2.8. Összefoglalás

A fentiek alapján elmondható, hogy a bv. pártfogó által készített környezettanulmányok főként olyan kedvezményekhez vagy jogintézményekhez kapcsolódva készülnek, melyek célja elsősorban a fogvatartott társadalmi reintegrációjának elősegítése, illetve a reintegrációt segítő

[283] Bv.tv. 103.§ (1)
[284] a sajátos kezelési igényű fogvatartottak számára kialakított és az egyéb speciális részlegeken elhelyezett elítéltekkel kapcsolatos feladatok végrehajtásáról szóló 20/2021. (IV. 16.) BVOP utasítás 79/A.
[285] Bv.tv. 103.§ (3)

családtagokkal, rokonokkal történő kapcsolattartás erősítése. A környezettanulmányok elősegítik a megalapozott döntéshozást, a bv. pártfogó javaslataival hozzájárulhat ahhoz, hogy az elítéltek a szabadságvesztésük ideje alatt is a család tagjai maradhassanak, ugyanakkor a környezettanulmány egyfajta lehetőség a szabadulást megelőzően a társadalmi reintegráció sikerességét veszélyeztető körülmények felmérésére és ezek megléte esetén a szabadulás előtti beavatkozásra. A környezettanulmány kapcsán tehát mind a döntéshozó, mind a bv. intézetben dolgozók olyan aktuális és fontos információkhoz juthatnak, melyek hozzájárulhatnak ahhoz, hogy hatékonyabb munkát tudjanak végezni a sikeres társadalmi reintegráció, a bűnismétlés esélyének csökkentése érdekében. Összességében a bv. pártfogó által készített környezettanulmány egy fontos részét képezi a modern büntetőjogi rendszernek, lehetőséget ad arra, hogy az elítéltekkel kapcsolatos döntéseket az egyéni körülmények figyelembevételével hozzák meg.

5.3. Gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység (reintegrációs gondozás)

A szabadságvesztés végrehajtásának célja kettős, egyrészt az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése, másrészt az elítélt sikeres társadalmi reinterációjának elősegítése annak érdekében, hogy ne kövessen el ismételten bűncselekményt.[286] A büntetés-végrehajtási szervezet egyik legfontosabb feladataként tehát a jogalkotó a reintegrációs tevékenységet jelölte meg. [287] A reintegrációs tevékenység már az elítélt bv. intézetbe történő befogadásával kezdődik. A bv. szervezet a fogvatartási kockázat és a sikeres reintegráció érdekében működteti a Kockázatelemzési és Kezelési Rendszert[288], melynek elemei többek közt a bűnismétlési kockázatok csökkentését szolgáló reintegrációs programok. A kockázatelemzés alapján történik meg az elítéltek különböző kategóriákba sorolása. Az elítélteket a kockázatelemzés, a magatartás, és a reintegrációs tevékenységben való részvétel függvényében 2024. március 1. napja előtt enyhébb, általános vagy szigorúbb rezsimbe sorolhatták. Az egyes büntetés-végrehajtási tárgyú igazságügyi miniszteri rendeletek módosításáról szóló 1/2024. (II. 29.) IM rendelettel azonban 2024. március 1. napjától a rezsim rendszert egy öt elemből álló kategória rendszer váltotta. Az új szabályozás alapján az elítéltek I., II., III., IV. vagy V. kategóriába sorolhatók. A rendszerben az I. kategória a legkedvezőbb, az ebben a kategóriában lévő elítéltek

[286] Bv.tv. 83.§ (1)
[287] Schmehl János, *A neveléstől a reintegrációig: a fejlődés útja a legjobb gyakorlatok tükrében*, Börtönügyi Szemle, no. 1 (2005): 1-4.
[288] IM. rendelet 29.§ (1)

részesülhetnek a legtöbb előnyben, kedvezményben, és az V. kategória a legszigorúbb.[289] A kategória besorolással egyidőben került bevezetésre a bv. intézetekben a kreditrendszer, mely szorosan kapcsolódik a kategória rendszerhez. A kreditrendszer lényege, hogy az elítéltek az együttműködésük, a reintegráció sikeressége érdekében tett erőfeszítések, jóvátételi munkákban történő részvétel és egyéb szempontok mentén kreditpontokat gyűjthetnek. A kreditpontok arra adnak lehetőséget, hogy amennyiben az elítélt összegyűjtötte a megfelelő számú kreditpontot lehetőség adódik arra, hogy átsorolják egy másik kedvezőbb kategóriába, melyben több kedvezményben, előnyben részesülhet.[290]

A kockázatelemzés és a kategóriába sorolás alapján történik meg az elítélt kapcsán az egyéniesített fogvatartási programterv elkészítése.[291] Ez a programterv tartalmazza mindazokat a programelemeket, melyek szükségesek lehetnek az eredményes reintegrációhoz. A bv. intézetekben biztosított, reintegrációt segítő programok elsősorban az oktatás, szakképzés és a foglalkoztatás kapcsán kerülnek megszervezésre, de emellett nagyon fontos szerepe van a kapcsolattartásnak, a családi kapcsolatok megerősítésének és az egyéb programoknak is. A társadalmi reintegráció sikerességének valószínűsége sokkal magasabb lehet abban az esetben, ha az elítélt a szabadulásakor rendelkezik megfelelő családi, társadalmi kapcsolatokkal, képzettséggel és munkatapasztalattal. Ebben a feladatban kaptak nagyon fontos szerepet a bv. pártfogó felügyelők, akik a reintegrációs gondozás keretében segítik az elítéltek társadalmi reintegrációjának sikerességét.

A büntetés-végrehajtás céljával összhangban a gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység célja a szabadságvesztést töltő elítélt szabadulásra történő eredményes felkészítése, a társadalmi reintegrációjának elősegítése, illetve a visszaesési kockázat mértékének csökkentése. A reintegrációs gondozás keretében a bv. intézet falain belül a bv. pártfogó felügyelő elsősorban segítő tevékenységet lát el, egyéni esetkezelést végez, melynek célja többek közt az empowerment. Szükség esetén a börtönártalmak (stigmatizáció, prizonizáció, depriváció) csökkentése érdekében resztoratív technikákat (pl.: mediáció, családi döntéshozó csoportkonferencia) alkalmaz, csoportfoglalkozásokat tart. A reintegrációs gondozás időtartamát, kezdési időpontját, szakmai tartamának jellegét a Bv. tv. meghatározza mégsem tekinthető büntetőjogi intézkedésnek, hiszen az abban való részvétel tulajdonképpen

[289] IM rendelet 34.§
[290] Bv.tv. 99.§
[291] IM rendelet 29.§ (4)

önkéntes.[292] Bizonyos esetekben a Bv. tv. kötelezővé teszi a reintegrációs programban foglaltak betartását a fogvatartott részére, de az esetlegesen tanúsított passzív, elutasító magatartásnak szankciója nincs.

A reintegrációs gondozási tevékenységeket a továbbiakban két részre bontva mutatom be. A két kategória kialakításának alapja, hogy míg a „Klasszikus szabadulásra felkészítés" keretében végzett reintegrációs gondozás tekintetében a bv. pártfogó felügyelő az általános feladatok mentén végzi tevékenységét, az „Egyéb reintegrációs gondozási ügyek" keretében mindig van az általános feladatokon túl további speciális bv. pártfogó felügyelői feladat.

5.3.1. Klasszikus szabadulásra felkészítés

A szabadulás egy összetett, hosszú távú folyamat, amely nemcsak fizikai szabadságot, hanem jogi, társadalmi és mentális kihívások kezelését is magában foglalja. A sikeres szabadulás érdekében elengedhetetlen, hogy a fogvatartott tisztában legyen a lehetőségeivel, és felkészüljön a szabadulás utáni életre, legyen szó rehabilitációról, munkahelyről vagy társadalmi reintegrációról. A reintegrációs gondozás keretében végzett szabadulásra történő felkészítés kapcsán a bv. pártfogó feladata tulajdonképpen az ebben történő segítségnyújtás. A reintegrációs gondozás klasszikus értelemben nem más, mint a szabadulásra történő felkészítés. A szabadulásra felkészítés 2021. január 1. napja előtt a reinterációs tisztek feladatkörébe tartozó tevékenység volt. A büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi XLIII. törvény Bv.tv. módosítását eredményező rendelkezése azonban 2024.01.01. napjától a bv. pártfogók feladatkörébe helyezte át a szabadulásra felkészítést teljes egészében. A jogszabályhoz tartozó indokolás szerint az elítéltek sikeres társadalmi reintegrációja érdekében végzett reintegrációs tiszti és bv. pártfogói tevékenységek a bv. pártfogó felügyelői tevékenység bv. intézetbe történő integrálásakor összemosódtak, de mostanra jól körül határolhatóvá váltak. A lehatárolás elsődleges szempontja, hogy a reintegrációs tisztek végzik az elítéltek bv. intézeten belüli életvitelével, a fogvatartással kapcsolatos szervezési, koordinátori feladatokat, míg a szabadulásra felkészítéssel összefüggő feladatokat ténylegesen a bv. pártfogók végzik. Ugyanakkor a leghatékonyabb eredmények elérése érdekében a két szakterület együttműködése elengedhetetlen.

[292] Pfr. 62/E.§ (3)

A Bv.tv. a szabadulásra felkészítés tekintetében meghatározza azon időpontokat, amikor a felkészítést meg kell kezdeni. Az elítélt reintegrációs gondozását a bv. intézetből való szabadulás – ideértve a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét is – várható időpontja előtt
a) egy évig terjedő szabadságvesztés esetén két hónappal,
b) egytől öt évig terjedő szabadságvesztés esetén hat hónappal,
c) öttől tíz évig terjedő szabadságvesztés esetén egy évvel,
d) tíz évnél hosszabb szabadságvesztés esetén két évvel
kell megkezdeni.[293]

A fent megjelölt időpontokban a bv. pártfogó a bv. intézetben felkeresi az elítéltet és nyilatkoztatja, hogy igénybe kívánja-e venni a bv. pártfogó által nyújtott támogatási lehetőségeket. A meghallgatásról a bv. pártfogó jegyzőkönyvet vesz fel, melyben a tervezett beavatkozásokat is rögzíti. A támogatás formáit a Pfr. példálózó módon sorolja fel, melyek között szerepel többek közt egyéni tanácsadás keretében történő tájékoztatás a munkaerő-piaci lehetőségekről, képzésekről, elveszett iratok pótlásának lehetőségéről, egyéni esetkezelés keretében az elítélt kérheti különböző problémáinak feltárás és a megoldási lehetőségek átbeszélést célzó segítő beszélgetések megvalósítását, de a támogatás formái között szerepel a szabadulást követő befogadó környezet felkészítése is.[294] A szabadulásra felkészítés kapcsán a tervezett tevékenységekről a bv. pártfogó egyéni gondozási tervet készít. A terv elkészítése során figyelembe veszi a reintegrációs tiszt által készített egyéniesített fogvatartási programtervet, valamint meghatározza azoknak a külső segítő szervezeteknek vagy személyeknek a körét, akik bevonása a reintegrációs folyamatba elengedhetetlen. A gondozási terv végrehajtása során a bv. pártfogó felveszi a kapcsolatot a befogadó környezettel, szükség szerint segíti a családi kapcsolatok helyreállítását, amennyiben a szabadulást követően az elítélt szociális intézményi ellátása válik szükségessé az elhelyezése érdekében felveszi a lehetséges elhelyezést nyújtó intézményekkel a kapcsolatot.[295] A gondozási tervet a bv. pártfogó rendszeresen, legalább kéthavonta értékeli, szükség esetén módosítja. Az egyéni gondozási terv megvalósulásáról a feltételes szabadságról való döntés tárgyában készülő előterjesztéshez kapcsolódóan, illetve a reintegrációs gondozás lezárásakor összefoglaló jelentést készít.[296] A szabadulásra történő felkészítéshez kapcsolódóan rendelkezik a Bv.tv. a bv. pártfogó felügyelő

[293] Bv.tv. 185.§ (2)
[294] Pfr. 62/E. § (4)
[295] Bv.tv. 185.§ (6)
[296] Pfr. 62/E. § (6a) c)

értesítési kötelezettségéről, mely alapján, ha az elítéltnek kiskorú gyermeke van, és a hozzátartozó sérelmére elkövetett Btk. 459. § (1) bekezdés 26. pontjában meghatározott személy elleni erőszakos bűncselekmény vagy kiskorú veszélyeztetése miatt kiszabott szabadságvesztést tölt, annak lehetséges időpontja előtt két hónappal, vagy, szükség esetén soron kívül a bv. pártfogó értesíti az elítélt kiskorú gyermekének lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes gyámhatóságot.[297] A rendelkezés indokolása alapján az értesítési kötelezettség bevezetése azért volt indokolt, hogy a gyermekvédelmi intézményrendszer az esetleges veszélyeztető helyzetekre felkészült legyen, szükség szerint a saját jogintézményeinek alkalmazását előkészítse, és megfelelő intézkedéseket tehessen.

5.3.2. Egyéb reintegrációs gondozási ügyek

A reintegrációs gondozás sok esetben egyet jelent a szabadulásra történő felkészítéssel, de a Bv.tv. számos más esetben a bv. pártfogó felügyelő beavatkozását, segítségnyújtását irányozza elő. E tevékenységeknek is fő célja a sikeres társadalmi reintegráció, ezekben a helyzetekben is érvényesülnek az reintegrációs gondozás jogintézményének általános jellemzői, de ezekben az esetekben a bv. pártfogó feladatai kiegészülnek speciális, az adott helyzethez igazodó feladatokkal, célokkal.

5.3.3. A feltételes szabadságra bocsátás elbírálása kapcsán felmerülő reintegrációs gondozás

A Bv. tv. alapján a pártfogó felügyelő a pártfogó felügyelői vélemény elkészítése érdekében az elítéltet a feltételes szabadságra bocsátás lehetséges időpontja előtt legalább két hónappal a bv. intézetben meghallgatja és vele ettől az időponttól kezdődően rendszeresen érintkezhet.[298] A pártfogó felügyelői vélemény kapcsán lehetőség van magatartási szabályok előírásának javaslatára, így a bv. pártfogó speciális feladata a reintegrációs gondozás keretében annak felmérése, hogy a fogvatartott képes és hajlandó a javasolt magatartási szabályok megtartására. Továbbá a pártfogó felügyelői véleményben a bv. pártfogó a bűnismétlés csökkentését szolgáló leghatékonyabb intézkedések között javaslatot tehet a feltételes szabadságra bocsátáshoz kapcsolódóan a pártfogó felügyelet elrendelésére. Ebben az esetben a bv. pártfogó előzetesen tájékoztatja az elítéltet a pártfogó felügyelet általános szabályairól, a pártfogó felügyelet

[297] Bv.tv. 185.§ (8)
[298] Bv.tv. 57.§ (3)

végrehajtásáról. Továbbá amennyiben az elítélt feltételes szabadságra bocsátására elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásával kerül sor, erről a bv. pártfogó tájékoztatja az elítéltet.

5.3.4. A hosszabb tartamú szabadságvesztést töltő elítéltek reintegrációs gondozása

A szabadságvesztés időtartamának számos lehetséges hatása van, amelyek érinthetik a fogvatartottak pszichológiai állapotát, társadalmi kapcsolataikat, gazdasági helyzetüket és a visszaesés kockázatát. Ezek a hatások az egyén személyiségétől, a börtönkörülményektől és a fogvatartás hosszától függően változhatnak. Az, hogy mit tekintünk hosszú tartamú szabadságvesztésnek kortól, társadalomtól, kriminálpolitikától és sok egyéb tényezőtől függ. Nagy Ferenc hazai és nemzetközi trendeket is elemző írásában amellett foglalt állást, hogy az öt évi vagy hosszabb ideig tartó szabadságvesztés tekinthető hosszú tartamúnak.[299] Ugyanezt az 5 éves határszámot jelöli meg az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának Rec (2003)23. számú ajánlása a tagállamoknak.[300] A minél hosszabb ideig tartó szabadságvesztésnek a börtönártalmak szempontjából hatványozott szerepe lehet, melyen a munkáltatás sem tud jelentősen javítani[301], ezért kiemelten fontos a hosszabb tartamú szabadságvesztést töltő elítéltek esetében olyan programok biztosítása, melyek a társadalmi visszailleszkedés kapcsán segítséget nyújtanak a börtönszubkultúra kapcsán elsajátított viselkedés minták megváltoztatása mellett a reintegrációs nehézségek kezelésében is.

A bv. pártfogó által biztosított reintegrációs gondozás ebben az esetben azon elítéltekre terjed ki, akik folyamatosan legalább 10 éve tartózkodnak bv. intézetben, akár több ítéletet is egymás után, megszakítás nélkül töltve. A börtönben való hosszú ideig tartó tartózkodás számos problémát generálhat a fogvatartottak számára, melyek a szabadulás után is hatással lehetnek életükre. Esetükben még inkább jellemző a családi kapcsolatok gyengülése, több esetben szinte teljes megszűnése. Probléma lehet, hogy a börtönben eltöltött hosszú időszak alatt a fogvatartott elszokhat a civil élet napi rutinjától, és a szabadulás után nehézséget okozhat neki a társadalomba való visszailleszkedés. A külvilág a hosszú évek alatt sokat változhatott, melyet a szabaduló elítélt idegennek érezhet. Mindezen problémák együttes jelenléte jelentősen

[299] Nagy Ferenc, *A hosszú tartamú szabadságvesztés büntetőjogi kérdéseiről*, Börtönügyi Szemle, no. 2 (2005): 7-18, 15.
[300] Európa Tanács Miniszteri Bizottsága, *Rec(2003)23. számú ajánlása az életfogytig tartó szabadságvesztés és az egyéb hosszú tartamú szabadságvesztés végrehajtásáról*, 2.
[301] Gönczöl Katalin, *A túlélő börtön*, in Máthé Gábor et al. (szerk.), *Jogtörténeti Parerga. Ünnepi tanulmányok Mezey Barna 60. születésnapja tiszteletére* (Budapest: ELTE Eötvös, 2013), 125-132.

nehezíthetik a társadalmi reintegráció sikerességét, illetve növelhetik a bűnismétlés kockázatát. Mindezen kockázatok csökkentése érdekében a jogszabály a reintegrációs gondozás igénybevételét ebben az esetben kötelezővé teszi az elítélt számára. A bv. pártfogó felügyelő ebben az esteben reintegrációs programot és nem egyéni gondozási tervet készít, az elítélt közreműködésével. A program tartalmazza mindazokat a beavatkozási pontokat, melyek szükségesek ahhoz, hogy az elítélt a szabadulását követően jobb esélyekkel induljon. A programban foglaltak betartása az elítélt számára kötelező, ugyanakkor a hatékony és sikeres megvalósítás érdekében azonban lényeges, hogy az elítélt motivációja önkéntes vagy kötelezettségen alapszik. A bv. pártfogó felügyelő egyik speciális feladata lehet ebben az esetben, hogy megtalálja és aktivizálja azokat a külső és belső ösztönzőket, beavatkozási pontokat, melyek az elítélt motivációját belső késztetésen alapulóvá teszik, vagy azzá változtatják. A bv. pártfogó felügyelő további speciális feladata kiemelten a prizonizációs ártalmak csökkentése érdekében végzett tevékenységek, illetve az elítéltet befogadó környezet, család felkészítése az elítélt fogadására. Amennyiben a program megvalósításához más személyek vagy szervezetek bevonása is szükséges, akkor a bv. pártfogó feladata ezen bevont személyek, szervezetek munkájának koordinálása.

5.3.5. Az átmeneti részlegre helyezett elítéltek reintegrációs gondozása

A hazai bv. intézetekben a sajátos kezelési igényű elítéltek számára több típusú részleg is kialakításra került, melyek célja elsősorban a fogvatartottak kapcsán tervezett beavatkozás egyéniesítésének elősegítése, a börtönártalmak redukálása, illetve a társadalmi reintegráció sikerességi esélyeinek növelése.[302] A kialakításra került részlegek nem mindegyik bv. intézetben működnek, azon bv. intézetek kijelöléséről, ahol speciális részleget szükséges működtetni az agglomerációs központok[303] vezetői gondoskodnak.[304]

Az átmeneti részlegre kérelmük alapján jellemzően a hosszú szabadságvesztés büntetést töltő elítéltek kerülhetnek, akik büntetésükből már legalább öt évet letöltöttek és a várható

[302] A Bv.tv.-ben szabályozottak alapján az alábbi részlegek kerültek kialakításra: hosszúidős speciális részleg (HSR), gyógyító-terápiás részleg, pszichoszociális részleg, drogprevenciós részleg, a fogvatartás biztonságára különös veszélyt jelentő elítéltek részlege, vallási részleg, az első alkalommal végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltek részlege és időskorúak részlege.

[303] 2023. január 1. napjától 5 agglomerációs körzet jött létre a BVOP szervezti struktúrájában. Az azonos körzetbe tartozó bv. intézetek közül egy-egy vezető intézet került kiválasztásra, mely beékelődött a helyi és területi intézetek, valamint a BVOP közé.

[304] a sajátos kezelési igényű fogvatartottak számára kialakított és az egyéb speciális részlegeken elhelyezett elítéltekkel kapcsolatos feladatok végrehajtásáról szóló 20/2021. (IV. 16.) BVOP utasítás

szabadulásukig maximum egy év van vissza.[305] Az átmeneti részlegre kerülő fogvatartottak tehát hosszabb ideje töltik szabadságvesztés büntetésüket, melyből következően a börtönártalmak esetükben hatványozottabban jelentkezhetnek, társadalmi, családi kapcsolataik nagyobb eséllyel gyengülhetnek meg. Az átmeneti részlegre helyezett fogvatartottak részére engedélyezhető látogató intézeten kívüli fogadása vagy kimaradás, továbbá kivételesen eltávozás. A részlegen lévő fogvatartottak külső munkáltatásban kivételesen részt vehetnek, de csak abban az esetben, ha elkülönítésük a munkavégzés alatt is megoldható. A fentieken kívül az itt elhelyezett elítéltek életrendjének a meghatározottsága csökkenthető, egyéni kockázatértékelésük alapján a bv. intézet kijelölt területén szabadon mozoghatnak és a bv. pártfogóval rendszeresen tarthatnak kapcsolatot akár a szabadulásra felkészítés megkezdésének időpontja előtt is.[306] Mivel az átmeneti részlegre helyezett fogvatartott eltávozásra is jogosult lehet, ezért az eltávozás idejére tartózkodási helyként megjelölt ingatlan vonatkozásában a bv. intézet a részlegre helyezés döntését megelőzően, annak megalapozása érdekében a bv. pártfogó által, a megjelölt ingatlan tekintetében készített környezettanulmány elkészítését rendelheti el vagy a rendőrség által készített jelentés elkészítését kezdeményezheti.[307]Mindezek alapján a bv. pártfogó felügyelő általános reintegrációs gondozás keretében végzett általános feladatain túl speciális feladata a prizonizáció és depriváció okozta ártalmak csökkentése, a társadalmi, családi kapcsolatok helyreállításában való közreműködés, indokolt esetben a lakhatási problémák megoldásában történő segítségnyújtás.

5.3.6. Az első alkalommal végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltek reintegrációs gondozása

Az első alkalommal végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltek elkülönítésének szükségessége már évtizedek óta fontos szakmai kérdés.[308] Az elkülönítés szükségességének okai között szerepel, hogy a visszaeső elítéltek által közvetített viselkedési mintázatok növelhetik a visszaesés kockázatát.[309] A nem első alkalommal szabadságvesztés büntetést töltő elítéltek már rendelkeznek „börtöntapasztalattal”, ismerik a viszonyokat, könnyebben beilleszkednek a speciális szubkultúrába és ezáltal a börtönökben kialakult hierarchiában magasabbra

[305] Bv.tv. 103.§ (1)
[306] Bv.tv. 103.§ (3)
[307] Bv.tv. 103.§ (2)
[308] Czenczer Orsolya és Tolner Anita, „Először a rács mögött – gondolatok az első-bűntényes elkövetők helyzetéről a hazai büntetés-végrehajtási intézetekben,” *Magyar Rendészet* 20, no. 4 (2020): 59-70, https://doi.org/10.32577/mr.2020.4.3.
[309] Pap Attila, „Új rezsimszabályok az első bűntényesek elkülönítésére?” *Börtönügyi Szemle* no. 3 (2008): 79-80.

kerülhetnek. Ezzel szemben azon fogvatartottak, akik első alkalommal szembesülnek a fenti tényezőkkel kiszolgáltatottá válhatnak, könnyen áldozat szerepbe kerülhetnek. Ezen feltételek elkerülésére szolgálhatnak a speciális részlegek, az első bűntényesek részlege is.[310] A szabadságvesztés ideje alatt a fogvatartottak elsődleges szociális kapcsolatai elsősorban a szintén fogvatartásban lévő személyekből állnak. A szociális kapcsolatoknak személyiségre gyakorolt hatása elkerülhetetlen, ezért fontos, hogy a fogvatartottak kivel kerülnek rendszeres kapcsolatba. A KKMI egy vizsgálata alapján, melyben az első bűntényes részlegen elhelyezett fogvatartottak szabadulást követő egy éven belüli visszaesését vizsgálták, megállapítást nyert, hogy kevesebb, mint 2%-uk került újra bv. intézetbe.[311]. Tóth Olga szerint az első büntetésüket töltő férfiak számára a börtön világa különösen ismeretlen és fenyegető, a börtönbe kerülés sok esetben jelentős pszichés terhet hordoz, amelyet tovább súlyosbítanak a külvilágtól való elszigetelődés és a börtönszubkultúrába való beilleszkedés kihívásai. A szerző hangsúlyozza azt is, hogy a férfi fogvatartottak életútjában a börtönbüntetés első alkalommal való megtapasztalása gyakran válik fordulóponttá, amely során a megfelelő támogatási és kezelési stratégiák hiánya a későbbi bűnelkövetés fontos rizikótényezőjévé válhat.[312] Mindezek alapján elmondható, hogy a speciális részlegek működtetése eredményes lehet a sikeres reintegráció, és a börtönártalmak csökkentése kapcsán

Hazánkban az első bűntényesek részlegét hat bv. intézetben 2018. január 1. napjától vezették be kísérleti jelleggel.[313] A Bv.tv. azonban az első bűntényesen speciális részlegének szabályaival 2022.03.01. napjától egészült ki. A jelenleg hatályos szabályok alapján az első alkalommal végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltek részlegére, az elkülönítési szabályok betartásával az az elítélt helyezhető, akit első alkalommal ítéltek végrehajtandó szabadságvesztésre és egyéni kockázatelemzése alapján különleges kezelése és elhelyezése indokolt és gondatlan bűncselekmény miatt ítéltek el vagy szándékos bűncselekmény elkövetése miatt öt évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztésre ítéltek és a büntetést fogház vagy börtön fokozatban rendelték végrehajtani és nem olyan, a Btk. 459. § (1) bekezdés 26. pontjában megjelölt személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt ítéltek el, amelynek a

[310] Czenczer és Tolner, „Először a rács mögött,"
[311] Turchányi Dóra, „Az első alkalommal végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltek speciális részlegén elhelyezett elítéltek visszaesési rizikófaktorai – Miben mások, mint az átlag fogvatartotti populáció?", *Börtönügyi Szemle* no. 2 (2022): 85-104.
[312] Tóth Olga, „Rizikótényezők az első alkalommal végrehajtandó börtönbüntetésre ítélt férfiak életútjába," in *Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek*, szerk. Fruzsina Albert (Budapest: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet, 2015), 59-72.
[313] Czenczer és Tolner, „Először a rács mögött," 62.

büntetési tétele az öt évet meghaladja vagy akivel szemben a fentiek szerint kiszabott szabadságvesztés mellett a próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtásának utólagos elrendelése miatt börtön vagy fogház fokozatú szabadságvesztés vár végrehajtásra vagy ilyen szabadságvesztést tölt, és ezek együttes tartama az öt évet nem haladja meg.[314] A bv.tv. meghatároz a részlegre helyezésre vonatkozóan kizárási feltételek is, ezek szerint nem helyezhető e speciális részlegre az az elítélt, akivel szemben a Btk. 459. § (1) bekezdés 26. pontjában megjelölt személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt új büntetőeljárás van folyamatban, vagy akit a IV. vagy az V. kategóriába soroltak. A fentiek alapján elmondható, hogy a részlegre helyezés az elítélt szempontjából nem kötelező, annak lehetőségéhez az ő hozzájárulása is szükséges. Mivel az első alkalommal végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltek részlege nem minden bv. intézetben működik, ezért a fenti feltételek megvalósulása esetén a fogvatartottat a részleget működtető bv. intézetbe kell átszállítani. A szabályozási feltételek alapján a részlegre amellett, hogy első alkalommal végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt személyek kerülhetnek további differenciálást jelent, hogy közülük is csak azok kerülhetnek ide, akik kisebb tárgyi súlyú bűncselekményt követtek el, melynek büntetési tétele az öt évet nem haladja meg.

A részleg céljait a sajátos kezelési igényű fogvatartottak számára kialakított és az egyéb speciális részlegeken elhelyezett elítéltekkel kapcsolatos feladatok végrehajtásáról szóló 20/2021. (IV. 16.) BVOP utasítás három tárgykörben határozza meg: csökkenteni a börtönártalmakat, enyhíteni az áldozattá válás kockázatát és redukálni annak esélyét, hogy az első bűntényes elítéltek a börtön szubkulturális jegyeit elsajátítsák.[315] A célok elérése érdekében a családi kapcsolatok erősítésére, helyreállítására kell törekedni, a részlegen elhelyezett fogvatartottak részére egyéni és csoportos foglalkozásokat kell tartani, illetve különös hangsúlyt kell fektetni az itt elhelyezett elítéltek munkáltatásba, oktatásba, képzésbe, kockázatkezelő programokba történő bevonására. A programok megvalósítása során a bv. intézetnek törekednie kell arra, hogy lehetőség szerint a többi fogvatartottól elkülönítetten valósuljon meg.[316]

A fenti feladatok kapcsán elsősorban a reintegrációs tisztnek, a pszichológusnak és a bv. pártfogónak van kiemelt szerepe, feladata. A bv. pártfogó a szabadulásra felkészítés kapcsán az

[314] Bv.tv. 109/B.§ (1)
[315] 20/2021. (IV. 16.) BVOP utasítás 78/A. pont
[316] 20/2021. (IV. 16.) BVOP utasítás 78/O. pont

első alkalommal szabadságvesztésre ítélt fogvatartottak részlegén elhelyezett fogvatartottak esetében különös figyelmet kell fordítani a szabadulás utáni befogadó környezet erősítésére, a családi kapcsolatok helyreállítására. Az egyéni gondozási tervben olyan programok, beavatkozások megvalósítását szükséges tervezni, melyek egyrészt a bv. intézetben töltött időszak alatt hozzájárulnak ahhoz, hogy csökkentsék a későbbi bűnismétlés kockázatát (pl.: agresszió kezelési tréning, kommunikációs skillek erősítése, szociális készségek fejlesztése, egyéb resztoratív elemek), másrészt alkalmasak arra, hogy a fogvatartott reális terveket alakítson ki a szabadulási utáni időszakra. Összegezve elmondható, hogy az első bűntényesek kezelésének egyik fő célja a börtön negatív hatásainak csökkentése és a sikeres társadalmi visszailleszkedés elősegítése, amelyben a bv. pártfogónak kulcsszerepe van.

5.3.7. Összefoglalás

A fentiek alapján elmondható, hogy a reintegrációs gondozás során a bv. pártfogó abban nyújt segítséget az elítéltek részére, hogy szabadságvesztés büntetésüket követően sikeresen visszatudjanak illeszkedni a társadalomba, új életet tudjanak kezdeni. A cél, hogy a lehető legnagyobb eséllyel kerüljék a bűnismétlést, képessé váljanak a konstruktív, normakövető életvitelre. A reintegrációs gondozás jellegét tekintve elmondható, hogy elsősorban a bv. pártfogó támogató funkcióira fókuszáló tevékenység, ezt erősíti az önkéntes jellege és a jogintézmény keretében elsősorban alkalmazandó módszerek. Ugyanakkor a különböző szabályozók egy esetben a fogvatartottak kötelező részvételét irányozzák elő, az együttműködés hiánya a kapott kedvezmény elvonásával járhat, így ezekben a helyzetekben a bv. pártfogó kontroll funkciója is megjelenik. Összességében azonban a reintegrációs gondozás alapvetően a fogvatartottat támogató tevékenység, melynek célja, hogy szabadulása időpontjában a fogvatartott rendelkezzen mindazon skillekkel, melyek a sikeres társadalmi reintegrációt erősítik, támogató közeg várja, képes legyen tanulmányait folytatni, rendelkezzen munkatapasztalattal. A reintegráció nemcsak a fogvatartott személyek, hanem a társadalom számára is fontos, mivel hozzájárulhat a bűnözési mutatók csökkentéséhez és a közbiztonság növeléséhez.

5.4. Utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység

A magyarországi pártfogó felügyelői tevékenység kezdete a 19. században megjelenő utógondozás, rabsegélyezés szükségének megfogalmazására datálható.[317] A patronage egyesületek által végzett utógondozói tevékenység kezdeti civil formában történő megvalósulásából fejlődött ki a pártfogó felügyelői tevékenység. Napjainkra az utógondozás jogintézménye sokat változott, de célja mindvégig azonos maradt a szabadult elítélt társadalmi reintegrációjának elősegítése. A jelenleg hatályos Bv. tv. is ezt erősíti, amikor a következőképpen fogalmazza meg az utógondozás célját: *„Az utógondozás célja az, hogy a szabadságvesztésből szabadultnak segítséget nyújtson a társadalomba beilleszkedéshez."*[318] A sikeres reintegráció a büntetés-végrehajtási intézetek mindennapjaiban is kardinális jelentőségű kérdés, a fogvatartottak befogadásától megkezdődik felkészítésük a szabadulás utáni életre. A szabadulásra felkészítés részleteit a reintegrációs gondozás keretében már tárgyaltuk, ideális esetben az utógondozás tulajdonképpen a megkezdett reintegrációs gondozás folytatása a bv. intézet falain kívül, a bv. pártfogó felügyelő feladata a gondozásban résztevő elítélt ösztönzése az utógondozás igénybevételére.[319]

Az utógondozás talán egyik legfontosabb jellemzője, hogy az utógondozás nem büntetőjogi intézkedés, sokkal inkább egy lehetőség a szabadult elítélt részére, hogy önként segítséget kérjen társadalmi reintegrációja sikerességének elősegítésére. Az utógondozásnak csak az elítélt kérelme esetén van helye, melyet a lakcíme vagy tényleges tartózkodási helye szerint illetékes bv. intézet bv. pártfogó felügyelőjének kell benyújtani, illetve szóban is elő lehet terjeszteni a szabadulást követő egy éven belül. Az utógondozás önkéntes igénybevételi lehetősége erőteljesen meghatározza a jogintézmény jellegét. A feltételes szabadság tartamára fennálló pártfogó felügyelethez képest alapvető különbségek a következők: a pártfogó felügyelet fontos tartalmi eleme, hogy az elkövető ellenőrzése és irányítása alatt nyújt segítséget, míg az utógondozás kizárólag támogató tevékenységek révén valósulhat meg. A pártfogó felügyelet a bíróság által meghatározott intézkedés, melynél fogva kötelező, míg az utógondozás teljes mértékben önkéntes. A pártfogó felügyelet alatt álló személyt általános és adott esetben kötelező magatartási szabályok terhelik, az utógondozásban nincsenek kötelező elemek.[320] Az utógondozás során tehát a pártfogó felügyelő kontroll tevékenységet nem végez, felügyeleti funkciót nem érvényesít, kizárólag támogató jellegű tevékenységei vannak.[321]

[317] Nagy, „Az utógondozás – pártfogó felügyelet hazai fejlődéséről,".
[318] Bv.tv. 191.§ (1)
[319] Pfr. 62.§ (8)
[320] Vókó, „Utógondozás,".
[321] Pfr. 62/F.§ (4)

Az utógondozás keretében a bv. pártfogó felügyelő segítséget nyújt a szabadult elítélt részére a munkavállalásban, a tanulmányai folytatásában, szükség esetén az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférésben. Mindemellett a sikeresebb társadalmi reintegráció érdekében resztoratív technikákat alkalmazhat, együttműködik az illetékes szociális intézményekkel, civil szervezetekkel, karitatív egyesületekkel, egyházakkal.

A Pfr. rendelkezési alapján az utógondozást igénylő pártfogolt sikeres társadalmi reintegrációja érdekében a BVOP közösségi foglalkoztatót és félutas házat is működtethet. A bv. pártfogó mindkét intézmény tekintetében javasolhatja az utógondozott bevonását a programba, abban az esetben, ha azt az utógondozott kérelmezi a bv. pártfogó által nyújtott információk alapján. Az elmúlt években a bv. intézetekben megvalósult EFOP-1.3.3-16-2016-00001 azonosító számú „Fogvatartottak reintegrációja" című kiemelt európai uniós projekt keretében három közösségi foglalkoztató kialakítására került sor Debrecenben, Szolnokon és Nyíregyházán. A közösségi foglalkoztatók intézményes hátteret biztosítanak a különböző típusú foglalkozások megtartásához. A közösségi foglalkoztatók célja elsősorban a szabadult elítéltek és családtagjaik támogatása annak érdekében, hogy az elítélt társadalmi reintegrációja minél sikeresebb legyen. A közösségi foglalkoztatóban különböző szolgáltatásokat nyújtanak, mint például egyéni esetkezelés, tanácsadás, szociális ügyintézésben történő segítségnyújtás, addikciók kezelésében történő segítségnyújtás, de csoportos foglalkozások, tréningek látogatására is van lehetőség, melyek lehetnek munkaerőpiaci tréningek, konfliktuskezelő tréningek, kommunikációs készséget fejlesztő foglalkozások. A közösségi foglalkoztató programjaira a bv. pártfogó delegálhatja az utógondozott személyt, de arra is van lehetősége, hogy ebben az intézményben végezze ő maga az egyéni esetkezelést vagy az ügyfélfogadást.[322]

Az utógondozott személy sikeres társadalmi reintegrációja érdekében a közösségi foglalkoztatón kívül a BVOP félutas ház programot is működtett. A félutas házak olyan intézmények, amelyekbe elsősorban szabadult elítéltek számára biztosítanak lakhatást, melyért cserébe munkavállalási és együttműködési kötelezettséget írnak elő. A program elsősorban azon személyeknek nyújt segítséget, akik esetében a családi kapcsolatok nem megfelelőek, a társadalmi reintegrációt veszélyeztethetik vagy teljesen megszűntek, ezért a szabadulásukat követően lakhatásuk nem lenne megoldott. A szabadult elítéltek két különböző félutas ház

[322] *Tájékoztató füzet a Közösségi Foglalkoztatók szolgáltatásairól Kormányhivatalok munkatársai részére* (Budapest: BVOP, 2024), https://tettprogram.hu/hu/letoltheto-kiadvanyok (letöltés ideje: 2024.11.07.).

között választhatnak. Budapesten a Váltó-sáv Alapítvány által fenntartott és működtetett félutas házba vagy a BVOP által Szegeden működő félutas házba kérhetik felvételüket. Mindkét félutas házba történő jelentkezés önkéntes, mindkét ingatlan 6 fő befogadására alkalmas. A lakhatás biztosításán túl segítséget nyújtanak a munkavállalásban, egyéb problémák kezelésében, a lakók számára egyéni és csoportos foglalkozásokat is tartanak, melyek célja a lakók megfelelő problémamegoldó készségekkel történő felruházása.[323] A félutas ház lakóit szociális szakemberek segítik, de elvárt az önálló megélhetés biztosítása. A félutas házba az elítéltek még a fogvatartás ideje alatt tudnak jelentkezni, melyet a bv. pártfogónál tehetnek meg, aki továbbítja kérelmüket a megfelelő intézményhez. A szolgáltatás egy évig vehető igénybe ingyenes, de mindkét félutas házban kötelező az előtakarékosság. A fő különbség a két intézmény között, hogy a BVOP által fenntartott félutas ház lakói részére az intézmény munkahelyet is tud biztosítani a BVOP által működtetett gazdasági társaságban, valamint egy egyszeri készpénz támogatást is nyújtanak az első hónapban a felvételt nyert személynek. További különbség, hogy a BVOP által fenntartott és működtetett félutas házban az elítéltek akár reintegrációs őrizetüket is tölthetik, tehát a jogintézmény alkalmazásának feltételeként szabott befogadó nyilatkozatot is kiállíthat.[324] A félutas házban tehát a megfelelő, támogató, proszociális családi kapcsolatokkal nem rendelkező szabadult elítéltek részére nyújtanak átmeneti lakhatási lehetőséget. A lakóknak házirendet kell betartaniuk, együttműködési kötelezettségük van, a problémáik megoldásában szakemberek segítik őket. A félutas ház program tehát egyrészt a fizikai elhelyezést, másrészt a szociális és egyéb támogatást biztosít, melynek célja, hogy segítséget nyújtsanak a szabadult személynek, hogy fokozatosan tudjon visszatérni a társadalomba oly módon, hogy kerüli az újabb bűncselekmények elkövetését.

A fentiek alapján a kutatási kérdés kapcsán elmondható, hogy mivel az utógondozás megkezdését a szabadult elítélt önkéntes kérelme alapozza meg, az utógondozás keretében végzett tevékenységek segítő jellegűek, az együttműködés az elítélt részéről bármikor megszakítható következmények nélkül, ezért az utógondozás kapcsán kizárólag a bv. pártfogó felügyelő támogató tevékenysége érvényesülhet. A támogató funkció alkalmazhatóságát támasztja alá a Pfr. 62/F. §. (4) szakasza, mely szerint: *„Az utógondozás során a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő felügyeleti funkciót nem érvényesít, az utógondozás kizárólag az utógondozott önkéntes kérelmére nyújtható.”*

[323] Kovács Mihály, „Új Esély” – A Félutas Ház típusú programok bemutatása, *Börtönügyi Szemle*, no. 2 (2022): 35-53.
[324] *Tájékoztató Félutas Ház programokról*, https://bv.gov.hu/hu/felutas-haz-program (letöltés ideje: 2024.11.11.).

5.5. A reintegrációs őrizet végrehajtása keretében végzett pártfogó felügyelői tevékenység

„Az elektronikus nyomkövető rendszer az 1960-as évek közepén Robert Schwitzgebel, a Harvard Egyetem pszichológusának ötletéből született, aki úgy érezte, hogy megoldása humánus és költséghatékony alternatívája lehet a bebörtönzés intézményének."[325] A rendszer tényleges alkalmazására az Amerikai Egyesült Államokban került sor elsőként, majd fokozatosan vették át az európai országok is. *„Csaknem világszerte általános az a tendencia, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek túlzsúfoltak és a fogva tartás meglehetősen költséges. A terheltek kriminalizálódásának lehetősége, valamint megfelelő visszavezetése a társadalomba a büntetésük letöltése után szintén súlyos problémát jelent. Erre a válsághelyzetre tartották megoldásnak az államok az Electronic Monitoring bevezetését, ami végül számos országban be is vált."*[326] Európa szerte az elítéltek elektronikus nyomkövetővel való ellenőrzése kapcsán két típusú modell valósult meg, a „frontdoor, illetve a „backdoor". A „frontdoor" modell lényege, hogy az elkövető nem kerül bv. intézetbe, hanem bv. intézetbe kerülés nélkül alkalmazzák esetében a távfelügyeleti eszközt, míg a másik megoldás esetén, a „backdoor" modellben az elítélt a kiszabott szabadságvesztés ténylegesen időtartamának letöltése előtt kerül vissza lakókörnyezetébe, távfelügyeleti eszköz alkalmazása mellett.[327] A Magyarországon alkalmazott reintegrációs őrizet a backdoor modellen alapszik, de fontos elkülönítenünk a bűnügyi felügyelettől (korábbi jogszabály alapján: házi őrizet), mely egyrészt a frontdoor modell alapján működik, másrészt számos más ponton is különbözik a reintegrációs őrizettől. A céljukat tekintve közös pontként említhető, hogy mindkét jogintézmény hozzájárul a bv. intézetek zsúfoltságának csökkentéséhez, különbség azonban, hogy míg a reintegrációs őrizet legfőbb feladata a társadalmi reintegráció elősegítése, addig a házi őrizet célja elsősorban a letartóztatás céljainak biztosítása, elősegítése alternatív eszközzel.[328]

Magyarországon 2015. április 1. napja óta van lehetőség a reintegrációs őrizet alkalmazására. Az új jogintézmény bevezetéséről a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések

[325] Nagy Anita, „A reintegrációs őrizet magyarországi és európai fejlődési irányai," *Kúriai döntések: Bírósági határozatok, Kúria Lapja*, no. 4. (2018): 578-585.
[326] Dr. Than Alexandra, "Elektronikus mozgáskövető eszköz alkalmazása a büntető igazságszolgáltatás során Magyarországon és Európában," PhD értekezés (Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, 2016), 7, https://ajk.pte.hu/sites/ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/than-alexandra/than-alexandra-vedes-ertekezes.pdf (letöltés dátuma: 2020.07.12.).
[327] Than, "Elektronikus mozgáskövető eszköz,"
[328] Nagy Anita és Menyhért Enikő, „A reintegrációs őrizet egyes kérdései," *Publicationes Universitatis Miskolcinensis Series Juridica Et Politica*, no. 2 (2018): 227-239.

és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvényt és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról szóló 2014. évi LXXII. törvényt rendelkezett. Az újjonan bevezetett jogintézmény nem egy alternatív büntetési forma, hanem a büntetés-végrehajtásának egyik lehetséges eszköze, amely egyrészt az elítéltek társadalmi reintegrációjának elősegítését, másrészt a börtönpopuláció létszámának csökkentését szolgálja.

A jogintézmény bevezetése óta nagyobb mértékű módosítására több alkalommal került sor. A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról szóló 2016. évi CX. törvény hatályba lépésével 2017. január 1-től egyrészt lehetővé vált, hogy a reintegrációs őrizetet szélesebb elítélti kör tudja igénybe venni, ugyanis a visszaesőnek nem minősülő bűnismétlők tekintetében is lehetővé tették a jogintézmény alkalmazását. Másrészt a változtatás eredményeként a reintegrációs őrizet lehetséges időtartama megnövekedett (az addigi 6 hónapról 10, illetve 12 hónapra). A módosítások eredményeképpen a jogalkotó az alkalmazási feltételek kapcsán a bűncselekményről és a kiszabott büntetésről áthelyezte a hangsúlyt az elkövető személyére, hiszen a reintegráció sikeressége szempontjából elsősorban ennek van lényeges jelentősége.[329]

Az első módosítás eredményeként jelentősen növekedett a reintegrációs őrizetben egyidejűleg tartózkodók száma, így a jogintézmény a bv. intézetek telítettségének enyhítéséhez jelentősebben járult hozzá. Ugyanakkor a létszám növekedésével a magatartási szabályszegések száma is növekedett. Súlyos magatartási szabályszegés esetén a bv. szerv vezetőjének lehetősége van arra, hogy kezdeményezze a reintegrációs őrizet megszüntetését, melyről az illetékes Törvényszék bv. bírája rendelkezhet. A megszűnésről a bv. bíró írásban értesíti az elítéltet, így a bv. intézetbe történő bevonulásig hosszabb idő is eltelhet, mely idő alatt az elítélt magatartása kiszámíthatatlanná válhat. Ennek a problémának a megoldása érdekében a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény, egyes büntető tárgyú törvények, valamint az európai uniós és a nemzetközi bűnügyi együttműködést szabályozó törvények módosításáról szóló 2017. évi CXLIV. tv. vonatkozó rendelkezései, 2018. január 1-től lehetővé tették a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételének ügyész általi elrendelését, melynek időtartama a bv. bíró döntéséig, illetve a még hátralévő büntetés tartamáig terjedhet. A

[329] Kadlót Erzsébet, „A reintegrációs őrizet esélyei Magyarországon," in *Kriminológiai Közlemények* 77, szerk. Zséger Barbara (Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 2017), 65-70.

módosítással lehetővé vált, hogy a reintegrációs őrizet megszűnésével egyidejűleg az elítélt a rendőrség közreműködésével visszakerüljön a bv. intézetbe.

A reintegrációs őrizet bevezetésével a törvényalkotónak egyszerre kettős célkitűzés érvényesítését sikerült elérnie. Egyrészt egy alternatív büntetés-végrehajtási forma került bevezetésre, mely a szabadságvesztés célját hivatott szolgálni, ezt erősíti a Bv.tv.-ben foglalt feltétel is, mely szerint a jogintézmény akkor alkalmazható, ha a szabadságvesztés céljának megvalósulása ilyen módon is biztosítható. Másrészt a bevezetésével csökkenthető a börtönpopuláció, a bv. intézetek túlzsúfoltsága, hiszen az elítéltek a büntetés-végrehajtási jogviszony fennállásának megmaradása mellett szabadságvesztés büntetésük meghatározott részét a reintegrációs őrizet helyszínéül kijelölt ingatlanban töltik nem a bv. intézetben.[330] Mindezeken túl a reintegrációs őrizet esetén a társadalmi visszailleszkedés, a reintegráció fokozatosan valósul meg. A teljes szabadságelvonás és a feltételek nélküli tényleges szabadulás, az önálló életvezetés közé belép egy, a bv. szervek által felügyelt életszakasz. Ebben az időszakban az elítéltnek lehetősége van arra, hogy munkát vállaljon, erősítse családi kapcsolatait, biztosíthatja önálló megélhetését.[331] A reintegrációs őrizet hatályos szabályozása kapcsán kiemelt büntetőpolitikai cél, hogy olyan módon csökkenjen a szükségtelen szabadságelvonások száma, hogy eközben ne romoljon az állampolgárok igazságszolgáltatásba vetett bizalma, általános biztonságérzete, illetve lehetőség szerint eredményesen szolgálja a bűnelkövetők sikeres társadalmi visszailleszkedését.[332]

5.5.1. A reintegrációs őrizet alkalmazásának feltételei, kizáró okok

Főszabály szerint a reintegrációs őrizet elrendelésére a bv. intézet tesz előterjesztést a büntetés-végrehajtási bírónak, de a jogszabály lehetővé teszi azt is, hogy a szabadságvesztés végrehajtása alatt egy alkalommal az elítélt vagy a védője is kezdeményezheti a reintegrációs őrizet alkalmazásának elrendelését.[333]

[330] Bogotyán Róbert, „A zsúfoltság csökkentésének útjai a börtönépítésen túl," *Börtönügyi Szemle* no. 1 (2015): 26-41.
[331] Schmehl János, „Az új szabályozás főbb szakmai elemei és üzenetei," *Börtönügyi Szemle* no. 4 (2013): 18-21.
[332] Bogotyán, „A zsúfoltság csökkentésének útjai,"
[333] Lőrinczy Attila, „A reintegrációs őrizet büntetés-végrehajtási bírói gyakorlata," in *Kriminológiai Közlemények* 78, szerk. Zséger Barbara (Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 2018), 11-25.

A reintegrációs őrizet alkalmazására vonatkozó általános feltételeket a Bv.tv. tartalmazza, mely alapján, az elítélt akkor helyezhető reintegrációs őrizetbe, ha a szabadságvesztés így is eléri a célját és az elítélt nyilatkozik, hogy vállalja a reintegrációs őrizetre vonatkozó szabályok betartását. A Bv. tv. 187/A.§ (1) bekezdése, valamint 187/C.§-a további feltételeket is meghatároz, amelyeket az alábbi táblázat foglal össze:

5.számú táblázat: A reintegrációs őrizet alkalmazási feltételei

ALKALMAZÁSI FELTÉTELEK	
POZITÍV	**NEGATÍV**
1. Gondatlan bűncselekmény elkövetése miatt ítélték el vagy 2. ha szándékosan elkövetett bűncselekmény miatt, akkor: • nem a Btk. 459. § (1) bekezdés 26. pontjában meghatározott személy elleni erőszakos bűncselekményt vagy nem 18. életévét be nem töltött személy sérelmére a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények körébe tartozó bűncselekményt követett el, • első ízben ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre vagy visszaesőnek nem minősülő bűnismétlő és, • öt évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztést tölt	1. Az elítélttel szemben további szabadságvesztést kell végrehajtani 2. Az elítélttel szemben folyamatban lévő büntetőügyben elrendelt letartóztatását a szabadságvesztés végrehajtásának idejére megszakították, 3. A fogvatartása során engedélyezett reintegrációs őrizetet az elítéltnek felróható okból megszüntették, 4. Az egy évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztésből legalább három, egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztésből legalább hat hónapot nem töltött le, 5. A megjelölt lakás az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére alkalmatlan, 6. A bíróság vagy az idegenrendészeti hatóság a kiutasításáról rendelkezett

Forrás: Saját szerkesztés

A jogszabály az alkalmazás feltételei között megállapít pozitív, azaz teljesülést igénylő feltételt, mely az elkövető bűnösségéhez kapcsolódóan határoz meg elvárást. Ezek alapján gondatlan elkövetés esetén nincs szükség további, a bűncselekmény típusát vizsgáló feltételek

teljesülésére. Szándékos elkövetés esetén azonban a felsorolt további feltételeknek is meg kell felelni, mégpedig az összesnek egyidejűleg. A negatív alkalmazási feltételek kizáró okként értelmezhetők, mivel ezen feltételek bármelyikének teljesülése esetén a reintegrációs őrizet nem alkalmazható. A feltételek alapján látható, hogy a reintegrációs őrizet intézménye nem minden fogvatartott számára érhető el, a jogalkotó csak azon elítéltek részére teszi ezt lehetővé, akik a társadalomra kevésbé veszélyesek, az általuk elkövetett bűncselekmény tárgyi súlya kisebb, a bűnismétlés tekintetében nem tekinthetők visszaesőnek, különös vagy többszörös visszaesőnek.

A reintegrációs őrizet időtartama tekintetében elmondható, hogy a szabályozás differenciál a gondatlan és szándékos elkövetés között oly módon, hogy gondatlan elkövetés esetén a reintegrációs őrizet maximális időtartama 12 hónap, szándékos elkövetés esetén 10 hónap lehet.[334] Mind a 10 hónapos, mind a 12 hónapos időtartam generális maximuma a reintegrációs őrizetnek, tehát a tényleges időtartam ennél rövidebb is lehet. Fontos, hogy ezen időtartamokat feltételes szabadságra bocsátás lehetősége esetén annak esedékességétől kell számítani. A reintegrációs őrizet időtartama tekintetében a 2023. évben változtatás történt. A veszélyhelyzet ideje alatt egyes büntetés-végrehajtási szabályok eltérő alkalmazásáról szóló 6/2023. (II. 21.) BM rendelet lehetővé teszi, hogy gondatlan bűncselekmény elkövetése esetén a reintergációs őrizet időtartama a szabadságvesztés időtartamának a fele legyen, amennyiben az elítélt szabadságvesztésének időtartama két évet meghaladó tartamú.[335]

Amennyiben tehát az elítélt esetében a reintegrációs őrizet alkalmazásának pozitív, azaz teljesülést igénylő feltételei fennállnak és negatív, azaz kizáró feltételi nincsenek a reintegrációs őrizet elektronikus távfelügyeleti eszköz[336] alkalmazása mellett biztosítható. A reintegrációs őrizetben lévő elítélt visszanyeri szabadságát, de csak részlegesen, mivel az elítélt továbbra is büntetés-végrehajtás hatálya alatt áll, szabadságvesztésének időtartama a reintegrációs őrizet alatt telik. A reintegrációs őrizet az elítélt szabadságának teljes elvonását megszünteti, mozgási szabadságát és tartózkodási helye szabad megválasztásának jogát korlátozza, az elítélt ugyanis csak a büntetés-végrehajtási bíró által kijelölt házban, lakásban tartózkodhat, amelyet csak meghatározott célok (pl.: munkavégzés, oktatás, gyógykezelés) megvalósulása érdekében előírt

[334] Bv.tv. 187/A.§ (1a)
[335] 6/2023. (II. 21.) BM rendelet 2.§
[336] Az elektronikus távfelügyeleti eszköz fogalma a Bv. tv. meghatározása szerint: „az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogva tartott mozgását nyomon követő technikai eszköz.” [2013. évi CCXL. tv. 3. § 6.]

magatartási szabályok maradéktalan betartása mellett hagyhat el. A bíróság határozatában rögzített magatartási szabályok előírása és betartása teremti meg tehát annak a kedvezménynek a jogi keretét, melyen belül az elítélt személyi szabadságát korlátozottan ugyan, de visszanyeri.

5.5.2. Az alkalmazási feltételekkel kapcsolatos gyakorlati tapasztalatok

A jogintézmény alkalmazásának feltételei egyértelműnek tűnnek azonban a gyakorlati tapasztalatok alapján a Bv.tv. 187/C. § d) pontban szereplő, kizáró feltétel – az egy évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztésből legalább három, egy évet meghaladó tartamú szabadságvesztésből legalább hat hónapot nem töltött le – kapcsán a törvényszékek között voltak distanciák. Az anomáliát a letartóztatásban töltött idő fenti időtartamba történő beszámításának kérdése alapozza meg. A kérdéssel a Kúria Büntető Kollégiuma is foglalkozott. Álláspontja szerint: *„A gyakorlat tehát – láthatóan – többségi véleménnyel áll amellett, hogy ha a beszámított előzetes fogvatartás (stb.) elérte a kitöltendő minimális tartamot, akkor nincs akadálya a reintegrációs őrizet elrendelésének. A stabilizálódott többségi gyakorlatot tartjuk követendőnek."*[337] Tehát a Kúria 2017. évi Összefoglaló véleményében beszámítandónak tartotta a letartóztatásban töltött időtartamot azzal, a további kikötéssel, hogy a terhelt szabadlábról történő reintegrációs őrizetbe helyezése kizárt. A jogintézmény alkalmazása során a törvényszékek a Kúria állásfoglalása szerint jártak el. Ugyanakkor a Büntető Kollégium Országos Értekezletének 2019. április 08-10. napján tartott ülésén ezzel ellentétes állásfoglalás kiadására került sor, amely arra hivatkozva, hogy *„Ha beszámításra van lehetőség, arra mindig utal a törvény"*, a letartóztatásban töltött idő kapcsán a fenti beszámítási kötelezettség megszüntetésre került. A reintegrációs őrizetre vonatkozó részletszabályokat a fentiek alapján a Bv.tv. 61/A-D. §-ai, illetőleg 187/A-F. §-ai tartalmazzák. A Bv.tv. kifejezetten nevesíti azokat az eseteket, amelyekben a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 92.-92/B. §-ok alapján figyelembe kell venni a beszámított időt is. Ennek alapján az olyan eljárásokban – így a Bv. tv. 187/C. §-ban írt esetben is –, ahol a beszámított idő nem kerül nevesítésre, a szabadságvesztésből letöltött tartamba nem számít bele a letartóztatásban töltött tartam, tehát csak a szabadságvesztés letöltésének megkezdése óta eltelt idő vehető figyelembe. A Kúria állásfoglalása a kérdés tekintetében egyértelmű, kérdésként merül fel azonban, hogy nem lenne

[337] Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoport, *A büntetés-végrehajtási bírói gyakorlat, különös tekintettel a reintegrációs őrizetre: Összefoglaló vélemény* (2017), 2017.EL.II.H.13.BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS-48, https://kuria-birosag.hu/hu/joggyak_csop/buntetes-vegrehajtasi-biroi-gyakorlat-kulonos-tekintettel-reintegracios-orizetre, letöltés dátuma: 2020.11.02.

e célszerűbb a letartóztatásban töltött időt beszámítani, hiszen a jogintézményt kérelmezők köre elsősorban kisebb tárgyi súlyú bűncselekmény elkövetői, akik maximálisan 5 évnyi szabadságvesztést töltenek, így a túlságosan hosszúra nyúló letartóztatásban töltött idő a reintegrációs őrizet maximum időtartamának kihasználási lehetőségét csökkenti. Különösen megfontolandó ez annak fényében, hogy a jogintézmény tervezett változtatásai elsősorban arra irányulnak, hogy az igénybevevők lehetséges körét bővítsék, továbbá a változtatással a letartóztatás elrendelésének alapelvei és a reintegrációs őrizet jogintézményének alkalmazási céljai összhangba kerülnének.

5.5.3. A bv. pártfogó szerepe, feladatai a reintegrációs őrizet alkalmazása kapcsán

A jogintézmény alkalmazása esetén az elítélt egyfajta „előszabadulásként" szabadságvesztésének meghatározott részét családja, barátai, befogadó környezete körében töltheti, így jelentős mértékben csökkenthetők azok a prizonizációs hatások, amelyek a börtönben töltött évek alatt stigmaként állandósulhattak. A reintegrációs őrizet jogintézménye kapcsán a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőknek is számos feladatot határoz meg a hatályos szabályozás, a pártfogó felügyelői tevékenység Janus arcú jellege e tevékenység keretében is markánsan megfigyelhető.

A bv. pártfogó felügyelői munka tulajdonképpen már a reintegrációs őrizetbe helyezést megelőzően megkezdődik, hiszen a bv. pártfogó feladata egyrészt a reintegrációs őrizet alkalmazásának kizáró okai közül annak a vizsgálata, hogy az elítélt által a reintegrációs őrizet helyeként megjelölt ingatlan alkalmas-e az elektronikus távfelügyeleti eszköz elhelyezésére[338], azaz rendelkezik elektromos hálózattal és folyamatos tápellátással, a távfelügyeleti eszköz adatfogalmazásához szükséges hálózati lefedettséggel és jelerősséggel.[339] A vizsgálat eredményét a bv. pártfogó jegyzőkönyvben rögzíti, mely a környezettanulmány mellékletét képezi.[340] Másrészt a bv. pártfogó környezettanulmány keretében vizsgálja az elítélt lakhatási, családi, szociális körülményeit, az életvitelszerűen ingatlanban lakóknak az elítélthez fűződő kapcsolatát, várható munkaerő-piaci státuszát, munkavállalási lehetőségeit, egészségügyi állapotát, valamint a befogadó környezet kriminológiai státuszát, továbbá a bűnismétlésre vonatkozó kockázatelemzést, kockázatértékelést is végez. Fentiek alapján a bv. pártfogó

[338] Bv.tv. 187/C.§ (1) e)
[339] 10/2015.(III.30.) BM rendelet 4.§
[340] Bv.tv. 187/B.§ (2)

szakmai ténymegállapítások keretében és összegző értékelésben mutatja be, hogy a befogadó környezet megfelelően szolgálja-e az elítélt társadalmi visszailleszkedését, és hogy a büntetés célja a reintegrációs őrizet elrendelése esetén megvalósulhat-e.[341] A gyakorlatban előfordul, hogy az ingatlan objektív szempontok miatt (pl. nincs áramellátás) nem alkalmas a reintegrációs őrizet alkalmazására, de szubjektív okok miatt (pl.: a megjelölt ingatlan tulajdonosa nem járul hozzá, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet időszaka alatt az ingatlanban tartózkodjon) is alkalmatlanná válhat a megjelölt lakás. Ebben az esetben az elítélt új címet jelölhet meg, mely esetében ismételt teljes körű vizsgálat és környezettanulmány készül. Amennyiben az újonnan megjelölt ingatlan sem alkalmas a reintegrációs őrizet alkalmazására, új megjelölésére már nincs lehetőség.[342] A reintegrációs őrizetet megelőző bv. pártfogói feladatok közé tartozik az elítélt kioktatása a reintegrációs őrizettel kapcsolatos tudnivalókról. A fogvatartottat a reintegrációs őrizetbe helyezés előtt legalább egy munkanappal oktatásban szükséges részesíteni. Ezen oktatás során tájékoztatni kell az elítéltet egyrészt a távfelügyeleti eszköz működtetésének szabályairól, másrészt a bv. bíró által előírt magatartási szabályokról. A tájékoztatást kompetenciák alapján többen végzik, az informatikai részleg tájékoztatja a fogvatartottat az eszköz működésével kapcsolatos tudnivalókról, míg a büntetés-végrehajtási osztály szakemberei az egyéb szabályokról nyújtanak tájékoztatást.[343] A tájékoztatásról a bv. pártfogó jegyzőkönyvet készít, melynek egy példányát a fogvatartott részére adja át, egy példányát a bv. osztálynak továbbít, míg a harmadik példány a pártfogói iratok közé kerül iktatásra.[344]

A reintegrációs őrizetnek kiemelt szerepe van az elítéltek sikeres társadalmi reintegrációja érdekében végzett munkában. A szabadságvesztés utolsó részének saját környezetben való eltöltésének lehetősége egyrészt nagy kedvezményt jelent az elítélt részére és egyben lehetőség is arra, hogy ez alatt az időszak alatt munkát vállaljon, megerősítse családi kapcsolatait, tanulmányokat folytasson. Ugyanakkor kötelessége a bv. bíró által előírt magatartási szabályokat maradéktalanul betartani.

[341] Pfr. 62/A.§ (3a)
[342] Nagy Anita, „A reintegráció nemzetközi gyakorlata és a reintegrációs őrizet," *Börtönügyi Szemle* no. 4 (2019): 47-59.
[343] a reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet végrehajtásával összefüggő egyes szakterületi feladatokról szóló 22/2023. (III. 29.) BVOP utasítás 42. pont
[344] a reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet végrehajtásával összefüggő egyes szakterületi feladatokról szóló 22/2023. (III. 29.) BVOP utasítás 43. pont

A bv. pártfogó feladata a reintegrációs célok tekintetében kettős. Egyrészt a sikeres társadalmi reintegráció érdekében támogatnia szükséges az elítéltet abban, hogy a reintegrációs őrizet időtartama alatt olyan helyzetbe kerüljön, hogy képessé váljon saját ügyeinek intézésére annak érdekében, hogy családi, társadalmi kapcsolatait megerősítse, illetve munkát vállaljon. Ennek érdekében a reintegrációs őrizetben lévő elítélt is jogosult mindazokat a támogatási formákat igénybe venni, melyek a reintegrációs gondozásban lévők számára biztosítottak. Ilyen támogatási formák különösen a tájékoztatás, az oktatással, munkavállalással, szociális ellátásokkal kapcsolatban, illetve egyéni esetkezelés keretében a szociális ügyintézésre felkészítés, életviteli problémáinak feltárásával azok csökkentése, a rosszul berögzült vagy hiányzó szocializációs készségeinek és képességeinek feltárása, elemzése és fejlesztése. A támogató jellegű tevékenységek kapcsán tehát kiemelt jelentősége van az empowerment típusú intervenciónak. Ugyanakkor a bv. pártfogó feladata a reintegrációs őrizetes rendszeres, havonta legalább egy alkalommal történő személyes ellenőrzése, azaz a kontroll funkció ellátása is. Az ellenőrzés során ellenőrzi a bv. bíró határozatában foglalt magatartási szabályok és az elektronikus távfelügyeleti eszköz vállalt alkalmazási szabályainak megtartását.[345] Folyamatosan figyelemmel kíséri az elítélt kisközösségi-, családi-, baráti kapcsolatait és értékeli az azokból eredő, esetlegesen bűnismétléshez vezető veszélyforrásokat. A bv. pártfogó az ellenőrzést jogosult bármely napszakban végrehajtani, amelynek során az elítélt köteles együttműködni. Az ellenőrzés tapasztalatairól a bv. pártfogó jelentést készít. Amennyiben az ellenőrzés során megállapításra kerül, hogy az elítélt a reintegrációs őrizet végrehajtása alól szándékosan kivonja magát, vagy a távfelügyeleti eszközt szándékosan megrongálta vagy eltávolította, vagy a bv. bíró által előírt magatartási szabályokat súlyosan megszegte, a bv. pártfogó felügyelő a bv. intézet parancsnoka útján haladéktalanul értesíti a lakás elhelyezkedése szerint illetékes bv. bírót, a reintegrációs őrizet megszüntetésére. Megszüntetésre kerülhet a reintegrációs őrizet abban az esetben is, ha az elítélt a fenti szabályokat maradéktalanul betartja, ugyanakkor olyan életvitelt folytat, amely a reintegrációs célokkal nem egyeztethető össze (pl. rendszeresen befolyásoltságot eredményező mértékű alkoholt fogyaszt, kábítószert használ vagy egyéb magatartása okán rendőri intézkedés válik szükségessé).[346] A megszüntetés további okai lehetnek, hogy a reintegrációs őrizet időtartama alatt a reintegrációs őrizetbe helyezett elítélttel kapcsolatban végrehajtandó szabadságvesztésről vagy új büntetőügyről érkezik

[345] Schmehl János, „Stabilitás és fejlődés: A büntetés-végrehajtási törvény által bevezetett speciális jogintézmények helyzete," *Belügyi Szemle* 65, no. 11-12 (2017): 18–39, https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.11-12.2.

[346] Czenczer Orsolya és Szenczi Attila, „A reintegrációs őrizet jogi, technikai, biztonsági és társadalmi aspektusai," *Börtönügyi Szemle* no. 4 (2020): 7–29.

értesítés a bv. intézetbe, vagy a befogadó nyilatkozatot tévő személy a befogadó nyilatkozatát visszavonja és az elítélt nem tud másik ingatlant megjelölni ahol a reintegrációs őrizet időtartama alatt tartózkodna vagy az új megjelölt ingatlan nem alkalmas a reintegrációs őrizet végrehajtására. A reintegrációs őrizet az elítélt kérelme esetén is megszüntethető. A kérelmét az elítélt a bv. intézet útján juttattja el a bv. bíróhoz. A megszüntetéshez kapcsolódó előterjesztéshez a bv. intézet csatolja a bv. pártfogó által készített, a reintegrációs őrizet kapcsán készített összefoglaló jelentést, mely tartalmazza az elítélt reintegrációs őrizetével kapcsolatos tapasztalatait.[347] Előfordulhat olyan eset is, hogy a reintegrációs őrizet azonnali megszüntetését kérelmezi az elítélt vagy egyszerűen megjelenik a bv. intézet ajtajában kérve, hogy szüntessék meg esetében a reintegrációs őrizetet. Ebben az esetben a bv. intézetnek az elítéltet ideiglenesen be kell fogadni, és haladéktalanul kezdeményeznie szükséges a bv. bírónál a reintergációs őrizet megszüntetését, valamint a bv, ügyész felé a szabadságvesztés ideiglenes foganatba vételének elrendelését.[348]

A hatályos szabályos kapcsán jól láthatóan elsősorban a felügyeleti eszközök dominálnak a munkavégzés kapcsán. A támogató funkció a reintegrációs őrizet során elsősorban tájékoztatás formájában valósul meg, illetve bizonyos esetekben egyéni tanácsadás keretében. Mindkét esetben a támogató funkcióban foglalt tevékenységekre nagymértékben befolyással vannak a bv. pártfogó személyes kompetenciái, a hatékony egyéni esetkezeléshez szükséges módszerek, technikák alkalmazásának know-how-ja. A támogató tevékenységekre tehát a szubjektivitás, a bv. pártfogó egyéni szakmai felkészültsége jelentős hatással lehetnek, továbbá e tevékenység mérési lehetősége is korlátokba ütközik, hiszen az eredményesség az említetteken túl az elítélt együttműködési hajlandósága is hatással van.

A kontroll funkcióban foglalt bv. pártfogói tevékenységek kapcsán ugyanakkor elmondható, hogy világos és egyértelmű szabályok határozzák meg az ellenőrzés területeit, mely alapján az ellenőrzés kiterjed az elektronikus távfelügyeleti eszköz jogszerű használatára és állagára, valamint a bv. bíró által előírt magatartási szabályok megtartására. Mindezen területek vizsgálatát, ellenőrzését a bv. pártfogó tárgyilagosan, objektív módon tudja elvégezni, hiszen a távfelügyeleti eszköz állagának vizsgálata egyszerű rátekintéssel elvégezhető, míg a magatartási szabályok tekintetében a reintegrációs őrizetes mozgása folyamatosan monitorozva van. A magatartási szabályok tekintetében a bv. pártfogó az ellenőrzése során a reintegrációs

[347] Bv.tv. 187/F.§ (2)
[348] Bv.tv. 187/F.§ (4)

célokkal össze nem egyeztethető magatartás tanúsítását (pl. rendszeres leittasodás, drogfogyasztás) is ellenőrzi, a reintegrációs őrizet ennek okán történő megszüntetés esetén azonban ezen cselekmények bizonyítás tárgyát képezhetik.

A fentiek alapján elmondható, hogy bár a reintegrációs őrizet kapcsán végzett pártfogó felügyelői munka pusztán jogi vagy szociális természetű intézkedésnek nem tekinthető. A pártfogó felügyelő a gyakorlatban csak abban az esetben tud kellő hatékonysággal eredményeket elérni a bűnismétlés megelőzése, illetve a társadalmi reintegráció területén, ha a kontroll és a támogatás – leginkább az elkövető egyedi helyzetéhez igazodóan – megfelelő arányban keveredik a végrehajtás során. Természetesen a kellő hatékonyság további fontos eleme a rendelkezésre álló, alkalmazható eszközök és szolgáltatások lehetőleg minél szélesebb palettája, mely azonban sok esetben a pártfogó felügyelőtől független tényező.

A reintegrációs őrizet jogintézményének alapvető célja az elítélt családi és társadalmi, valamint munkaerő-piaci reintegrációjának előmozdítása a szabadságvesztés célja megvalósulásának szem előtt tartásával. A reintegrációs őrizet időtartama alatt az elítélt visszanyeri személyi szabadságát, de csak korlátozottan, hiszen a reintegrációs őrizet helyszínéül kijelölt ingatlant csak a bv. bíró által meghatározott módon és időszakban hagyhatja el. Büntetés-végrehajtási jogviszonya továbbra is fennáll, mely alapján köteles együttműködni a büntetés-végrehajtási intézet szakembereivel, illetve „nyomkövető” eszközt viselni a nap 24 órájában. A jogintézmény alkalmazási feltételeinek módosítása, abba az irányba mutat, hogy a jogalkotó szélesíteni igyekszik a reintegrációs őrizetet kérelmezők lehetséges körét, ugyanakkor a nagyobb létszámhoz kapcsolódó szabályszegések elleni fellépés hatékonyságát is fokozza különböző mechanizmusok beiktatásával. A jogintézmény alkalmazási feltételeinek értelmezése kapcsán a bevezetését követően felmerültek eltérő eljárási szabályok a különböző törvényszékek között, mára azonban az ilyen jellegű kérdések többsége tisztázódott. A jogintézmény egyfajta „előszabadulási” lehetőséget biztosít a jogszabályban meghatározott fogvatartotti körnek, meghatározott szabályok betartása mellett. E speciális helyzetben lévő elítélteknek többek közt együtt kell működni a bv. pártfogóval, aki egyrészt segítséget nyújt a sikeres társadalmi reintegrációhoz, másrészt rendszeresen ellenőrzi a meghatározott szabályok betartását, a társadalmi reintegrációs folyamat megvalósulását, előrehaladását. A pártfogó felügyelet Janus arcúsága a reintegrációs őrizet keretében végzett bv. pártfogó felügyelői tevékenységben is markánsan megfigyelhető. A kontroll és támogató tevékenységi formák, elemek megfelelő mértékű, vegyes alkalmazása szükséges a célok hatékony elérése érdekében.

Ugyanakkor a kontroll funkcióhoz kapcsolódó tevékenységek mérése, ellenőrizhetősége sokkal inkább objektív módon lehetséges, így feltételezhető, hogy a bv. pártfogó felügyelők munkája során tevékenységük ezen irányba mozdul el, a gyakorlatban inkább a kontroll funkció erőteljesebb érvényesülését tapasztalhatjuk. Összességében elmondható, hogy a reintegrációs őrizet a hazai büntetés-végrehajtás szerves részévé vált az elmúlt években, lehetőséget teremt a sikeres társadalmi reintegrációra, egyúttal hozzájárul a bv. intézetek túlzsúfoltságának csökkentéséhez.

A reintegrációs őrizet kapcsán említést érdemel egy speciális formája az embercsempészés bűncselekmény miatt elítéltek reintegrációs őrizete. A reintegrációs őrizet ezen formájának szabályozása teljesen eltér a fent részletezett szabályoktól, a jogalkotó egy külön kormányrendeletben szabja meg ezen típusú reintegrációs őrizet részletszabályait. Az embercsempészés bűncselekmény miatt elítéltek reintegrációs őrizetéről szóló 148/2023. (IV.27) Kormányrendelet alapján, ha a bíróság embercsempészés bűntett vagy annak előkészülete miatt jogerős ítéletében szabadságvesztést szabott ki és emellett elrendelte az elítélt kiutasítását és az elítélt esetében nem vár végrehajtásra olyan szabadságvesztés, amelynek vonatkozásában az említett két feltétel nem áll fenn, valamint az elítélttel szemben nincs más büntetőeljárás folyamatban Magyarországon és ezen típusú reintegrációs őrizet még nem került alkalmazásra esetében a kormányrendeletben foglaltak szerint kell eljárni.[349] A kormányrendelet szerint amennyiben a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka a fenti feltételek fennállását megállapítja az elítélttel szemben kiszabott szabadságvesztésből hátralévő időtartam a büntetés-végrehajtási intézetből történő elbocsátást követően reintegrációs őrizetté változik. Ezen reintegrációs őrizet feltételeinek fennállását tehát a büntetés-végrehajtás szervezete hivatalból vizsgálja. A reintegrációs őrizet ezen formája jelentősen eltér a Bv.tv. által szabályozott reintegrációs őrizetétől. Ebben az esetben az elítélt köteles a reintegrációs őrizet kezdetének megállapítását követő 72 órán belül Magyarország területét elhagyni[350], az elítélt nem bocsátható feltételes szabadságra[351], a reintegrációs őrizet időtartama alatt nem alkalmazható távfelügyeleti eszköz[352], és a reintegrációs őrizet az elítélttel szemben kiszabott szabadságvesztésből hátralévő időtartam utolsó napját követő napon megszűnik[353]. A reintegrációs őrizet ezen formájának bevezetésével a jogalkotó elsődleges célja a

[349] 48/2023. (IV. 27.) Korm. rendelet 1.§
[350] 48/2023. (IV. 27.) Korm. rendelet 2.§ (2)
[351] 48/2023. (IV. 27.) Korm. rendelet 2.§ (4)
[352] 48/2023. (IV. 27.) Korm. rendelet 3.§ (5)
[353] 48/2023. (IV. 27.) Korm. rendelet 2.§ (5)

Belügyminisztérium közleménye alapján az volt, hogy a külföldi állampolgárságú, hazánkból kiutasított embercsempészek büntetésének végrehajtásával kapcsolatban felmerülő költségeket csökkentsék. Ennek szükségessége elsősorban azért merült fel, mert jelentősen megemelkedett ezen bűncselekmények elkövetőinek száma, 2023. áprilisában a fogvatartottak mintegy 13%-a tartozott ebbe a körbe.[354] Bár a jogszabály a reintegrációs őrizet ezen formájával kapcsolatban nem rendel feladatot a bv. pártfogóknak, a jogintézmény elhatárolása miatt fontos ezen szabályok ismerete, az azonos elnevezés ellenére a két típusú jogintézmény elkülönítése.

5.6. Otthonápolási őrizet végrehajtása keretében végzett pártfogó felügyelői tevékenység

Az otthonápolási őrizet új jogintézményként történő alkalmazását 2023. február 22. napjától, a veszélyhelyzet ideje alatt egyes büntetés-végrehajtási szabályok eltérő alkalmazásáról szóló 6/2023. (II. 21.) BM rendelet tette lehetővé.

A jogintézmény célja, hogy azon elítéltek, akik alapvető szükségleteik önálló kielégítésére képtelenek vagy nagyobb részt képtelenek, a mindennapi életvitelükben folyamatos segítségre, ápolásra szorulnak és állapotukban javulás nem várható otthonápolási őrizetbe helyezhetők. További feltételek, hogy az otthonápolási őrizet időtartamára a tartózkodásra megjelölt ingatlan alkalmas legyen az elítélt fogadására és legyen olyan személy, aki az elítélt gondozását vállalja. Az otthonápolási őrizetre irányuló eljárás hivatalból indítható, valamint az elítélt vagy védője kérelmezheti, akár több alkalommal is.[355]

A reintegrációs őrizettől a célokon túl a feltételek kapcsán is eltér az otthonápolási őrizet. Az otthonápolási őrizet esetén az elítélt bűnösségéhez kapcsolódó alkalmazási feltételek – melyeket a reintegrációs őrizetnél pozitív feltételeknek minősítettem – sokkal enyhébbek. Az otthonápolási őrizet elrendelése csak abban az esteben nem lehetséges, ha az elítélt erőszakos többszörös visszaeső vagy életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték.[356] További különbségek, hogy az otthonápolási őrizet esetén a jogalkotó lehetővé teszi, hogy az elítélt büntetésének teljes időtartamát otthonában töltse le, a jogintézmény időtartamára vonatkozó korlátozás nincs, mindössze a megszűnés tekintetében rendelkezik úgy, hogy az otthonápolási őrizet a feltételes szabadságra bocsátás vagy a szabadságvesztés büntetésének kitöltésének napjával szűnik meg.

[354] Belügyminisztérium, *A Belügyminisztérium közleménye* (1. rész), 2024. április 26., elérhetőség: https://os.mti.hu/hirek/176988/a_belugyminiszterium_kozlemenye-1_resz (letöltés ideje: 2024. december 30.).
[355] BM rendelet 3.§ (1)
[356] BM rendelet 3.§ (5) a)

A negatív, vagyis kizáró feltételek is másként alakulnak az otthonápolási őrizet esetében, mint a reintegrációs őrizetnél. Az otthonápolási őrizet abban az esetben is elrendelhető, ha az elítélt esetében több szabadságvesztés is végrehajtásra vár. Az elítélt tehát az otthonápolási őrizetre való jogosultság megállapítása esetén akár a több szabadságvesztés büntetésből kumulált időtartamot otthonápolási őrizetben töltheti. A BM rendelet továbbá lehetőséget biztosít arra is, hogy az elítéltnek ne kelljen meghatározott időt letölteni büntetéséből a meghatározott büntetés-végrehajtási fokozatban, az otthonápolási őrizet erre tekintett nélkül elrendelhető. A megszüntetésre vonatkozó bv. intézeti előterjesztés kapcsán is van különbség a két jogintézmény között. Míg a reintegrációs őrizet megszüntetéséről, ha annak időtartama alatt végrehajtandó szabadságvesztésről vagy új büntetőügyről érkezik értesítés a bv. intézet haladéktalanul előterjesztést tesz a bv. bírónál, addig ez a rendelkezés az otthonápolási őrizetre vonatkozóan csak abban az esetben alkalmazandó, ha az újabb szabadságvesztés életfogytig tart vagy az elítélt erőszakos többszörös visszaesőként követte el a bűncselekményt.

A jogszabályban rögzített feltételek ellenőrzésére, vizsgálatára több lépcsőben kerül sor. Az eljárás során egyrészt a bv. intézet orvosa – szükség szerint szakorvos közreműködésével – vizsgálja az ápolási szükségletet, önellátási képességet, melyet szakterületi véleményében rögzít. A bv. orvos véleménye arra is kiterjed, hogy az elítélt egészségi állapota lehetővé teszi-e az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazását vagy szükséges-e olyan egészségügyi ellátás, gyógykezelés, amelyhez az eszköz eltávolítását nélkülözhetetlen és ha igen, akkor ez milyen rendszerességgel.[357] A fentieken túl az orvos az otthonápolás őrizet alkalmazására vonatkozó javaslatot is tesz. Másrészt a bv. pártfogó a korábban rögzítettek szerint környezettanulmányt készít, melyben vizsgálja a befogadásra megjelölt ingatlan alkalmasságát, a gondozó személy nyilatkozatának helytállóságát és amennyiben az otthonápolási őrizet távfelügyeleti eszköz alkalmazása mellett valósul meg, akkor az eszköz használatához, működéséhez szükséges feltételek meglétét.

Az otthonápolási őrizet engedélyezéséről a bv. bíró dönt, a bv. intézet előterjesztése alapján. Engedélyezés esetén a jogintézmény céljából adódóan a bv. pártfogó ebben az esetben elsősorban az otthonápolási őrizet feltételeinek alakulását monitorozása rendszeresen. Ennek érdekében havonta legalább egy alkalommal felkeresi a reintegrációs őrizet helyszíneként kijelölt ingatlanban az elítéltet, jogosult bekérni az elítélt egészségügyi dokumentumait,

[357] BM. rendelet 3.§ (4)

amelyeket az ellenőrzést követően haladéktalanul átad a bv. orvosnak. Amennyiben az ellenőrzések eredményeképpen a bv. orvos megállapítja, hogy az elítélt egészségi állapotában olyan változás, javulás történt, amely miatt a szabadságvesztés büntetés folytatása bv. intézetben is lehetséges, a bv. intézet előterjesztést tesz a bv. bírónál az otthonápolási őrizet megszüntetése iránt. Amennyiben a gondozást vállaló személy, az elítélt gondozását a reintegrációs őrizet időtartama alatt a továbbiakban nem vállalja, ezt a bv. pártfogónak jelezheti. Ebben az esetben, amennyiben az elítélt nem tud másik olyan személyt megjelölni, aki a továbbiakban vállalja az elítélt gondozását, ápolását az otthonápolási őrizet megszüntetésére kell előterjesztést tenni a bv. bírónál. A bv. pártfogó elsődleges feladata tehát kontroll jellegű, a társadalmi reintegráció helyett sokkal inkább az elítélt egészségügyi rehabilitációja a cél.

5.7. Reintegrációs eltávozás keretében végzett pártfogó felügyelői tevékenység

A reintegrációs eltávozás az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2022. évi LX. törvény Bv.tv.-t módosító rendelkezési nyomán került bevezetésre, új kapcsolattartási formaként 2023. január 1. napjától. A törvény indokolása szerint az új jogintézmény bevezetése egyrészt az elítéltek reintegrációjának hatékonyabb elősegítését célozza, másrészt a reintegrációs őrizet „előszobájaként" értelmezhető, mivel engedélyezése esetén, az időtartama alatt az elítélt bizonyíthatja, hogy bv. intézeten kívül is képes a jogkövető életmód folytatására, ezáltal a reintegrációs őrizethez kapcsolódó döntést is megkönnyítheti.[358]

A reintegrációs eltávozás engedélyezésének feltételei megegyeznek a reintegrációs őrizet engedélyezésének feltételeivel, engedélyezés esetén ebben az esetben is távfelügyeleti eszköz mellett lehetséges a bv. intézet elhagyása. Időtartama annak függvénye, hogy az elítélt a befogadása óta, mennyi időt töltött a le büntetéséből. Három hónap letöltése után a maximálisan engedélyezhető időtartam 5 nap, négy hónap után 10 nap, öt hónap után 15 nap. Az időtartamok nem adódnak össze[359], tehát az elítélt szabadságvesztés büntetése alatt összesen 15 napot tölthet reintegrációs eltávozáson. A 15 nap akár több részletben történő biztosítása is lehetséges.

[358] 2022. évi LX. tv. indokolása
[359] a reintegrációs eltávozás végrehajtásáról szóló 16/2023. (II.24.) BVOP utasítás 4. pont

A reintegrációs eltávozás engedélyezésére az elítélt vagy védője nyújthat be kérelmet a bv. intézet parancsnokának[360], aki jogosult dönteni az ügyben[361]. A kérelemben meg kell jelölni, hogy az elítélt milyen időtartamban kéri engedélyezni a reintegrációs eltávozást. A reintegrációs eltávozással összefüggő feladatokat, eljárásrendet a reintegrációs eltávozás végrehajtásáról szóló 16/2023. (II. 24.) BVOP utasítása tartalmazza, mely alapján a kérelem benyújtásának legkorábbi időpontja a reintegrációs eltávozás esedékessége előtti harminc nap, melyről a nyilvántartási szakterület már az ítélet foganatba vételekor értesíti az elítéltet. A kérelem benyújtását követően a reintegrációs tiszt az elítéltet meghallgatja, mely során az elítélt nyilatkozik azon ingatlan pontos címéről, melyben a reintegrációs eltávozás alatt tartózkodni szeretne és megadja annak a személynek az elérhetőségeit, aki befogadó személyként szükség esetén az elítélt ellátására, szükségleteinek biztosítására képes és hajlandó. Az elítélt által megadott információk átadásra kerülnek a bv. pártfogó felügyelő részére, aki a befogadó személlyel felveszi a kapcsolatot annak érdekében, hogy az elítélt által megjelölt ingatlant a reintegrációs őrizethez hasonlóan feltudja mérni, hogy alkalmas-e a reintegrációs eltávozás alkalmazására, valamint a befogadó személy nyilatkozatának hitelességét is ellenőrzi. Az ingatlannak alkalmasnak kell lennie az elítélt fogadására, elhelyezésére, valamint a távfelügyeleti eszköz működtetésére, azaz rendszeres töltésére és a hálózati követelmények teljesítésére. Az ingatlan alkalmasságán kívül a bv. pártfogó vizsgálja a befogadó környezetet, az ingatlanban életvitelszerűen élők viszonyulását az elítélthez és az általa elkövetett bűncselekményhez, valamint a társadalmi reintegráció tekintetében a családi kapcsolatok lehetséges hatásait. A bv. pártfogó a tapasztalatait jelentésben rögzíti, illetve az ingatlan felmérése kapcsán jegyzőkönyvet készít, melyet 15 napon belül juttatt el a vizsgálatot elrendelő bv. intézet részére.[362] A reintegrációs eltávozás kapcsán tehát, nem környezettanulmány készül, hanem egy jelentés, mely formailag ugyan kötetlenebb, de tartamát tekintve a bv. pártfogónak a környezettanulmányhoz hasonlóan kell objektíven összegezni a tapasztalatait.

A reintegrációs eltávozás alatt az elítélt amellett, hogy családjában töltheti az engedélyezett időtartamot és ezzel családi kapcsolatait erősíthet, a sikeres reintegrációja érdekében szükséges további lépéseket is tehet, lehetősége van munkahelyet keresni, személyes okmányait pótolhatja, hivatalos ügyeit elintézheti. Mivel a reintegrációs eltávozás a reintegrációs őrizet

[360] IM rendelet 109/A.§ (3)
[361] Bv.tv. 180/B.§ (4)
[362] 16/2023. (II.24.) BVOP utasítás 6-10. pont

megalapozását szolgáló jogintézmény, ezért az elítéltnek lehetőség van akár munkáltatói szándéknyilatkozat beszerzésére, mely a reintegrációs őrizethez felhasználható.

A reintegrációs eltávozás előkészítésében történő tevékenységeken túl a bv. pártfogónak az eltávozás engedélyezése esetén is fontos szerepe lehet. A jogintézmény végrehajtását részletező utasítás 17. pontja alapján amennyiben az elítélt az eltávozás időtartama alatt az engedélyezés kapcsán meghatározott magatartási szabályokat megszegi, azaz a részére kijelölt tartózkodási zónát önkényesen elhagyja vagy olyan magatartást tanúsít, mely a reintegrációs célokkal nem összeegyeztethető (ittas vagy bódító hatású szerek hatása alatt áll) vagy a távfelügyeleti eszközt eltávolítja vagy megrongálja a bv. pártfogó hivatali munkaidőben jogosult ellenőrizni az elítéltet. Ebben az esetben a bv. pártfogó a tapasztalatiról soron kívül telefon ad tájékoztatást a bv. intézet részére, majd jelentését írásban is rögzíti. A jelentés megalapozhatja a reintegrációs eltávozás megszüntetését, az elítélt bv. intézetbe történő elővezetését. A reintegrációs eltávozás megszüntetését eredményező okok befolyással vannak a reintegrációs őrizetre, ezeket a reintegrációs őrizet elbírálásakor figyelembe kell venni.[363]

A fentiek alapján elmondható, hogy a bv. pártfogónak a reintegrációs eltávozás kapcsán elsősorban ellenőrző, kontroll funkció gyakorlását írják elő a hatályos szabályozók. A jogintézmény engedélyezési folyamatában is elsősorban ellenőrzi az alkalmazási feltételek teljesülését, meglétét. A jogintézmény engedélyezésekor probléma felmerülése esetén kapcsolódik az eljárásba, ekkor is ellenőriz, jelentést készít, mely a reintegrációs eltávozás megszüntetésének alapja lehet.

5.8. Feltételes szabadságvesztés tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtása

A feltételes szabadságvesztés tartamára elrendelt pártfogó felügyelet célja, hogy a pártfogó felügyelő a pártfogolt ellenőrzésével és irányításával elősegítse annak megakadályozását, hogy a pártfogolt újabb bűncselekményt kövessen el, valamint a pártfogó felügyelő segítséget nyújt a társadalmi reintegrációban és hozzájárul a sértetti érdekek érvényesüléséhez.[364]

[363] 16/2023. (II.24.) BVOP utasítás 19. pont
[364] Bv.tv. 310.§ (1)

A bv. pártfogó felügyelet célja alapján a speciálprevenciós törekvések körébe tartozó intézkedés, hiszen a generálprevencióval ellentétben nem a bűnelkövetés előtt, a lehetséges elkövetőre vagy általában a lakosság jogtudatára hat, hanem a már bűncselekményt elkövetett személyre irányul annak érdekében, hogy az újabb bűnelkövetéstől visszatartsa. A speciálprevención belül is megkülönböztethetünk negatív és pozitív speciálprevenciót. A negatív speciálprevenció tartalmát tekintve a büntetés egyénre gyakorolt hatását jelenti, amely alapján visszatartó erőként hat az újabb bűnelkövetés tekintetében, míg a pozitív speciálprevenció jelenti azon törekvéseket, melyek arra irányulnak, hogy az elkövetőt képessé tegyék a normakövető életvitelre.[365] Mindezek alapján a pártfogó felügyelői tevékenység elsősorban a pozitív speciálprevenció körébe sorolható intézkedés. A pártfogó felügyelet büntetőjogunk olyan intézkedése, amely más büntetés vagy intézkedés mellet rendelhető el.[366] A bv. pártfogó által ellátott pártfogó felügyelet végrehajtása szorosan kapcsolódik a feltételes szabadságra bocsátáshoz, azon feltételesen szabadságra bocsátott felnőtt vagy fiatalkorú elítéltekre korlátozódik, akiknek a bv. bíró a feltételes szabadság tartamára elrendelte a pártfogó felügyeletet vagy az törvény alapján fennáll.

5.8.1. A bv. pártfogó felügyelet tartama

A bv. pártfogó felügyelet időtartama azonos a feltételes szabadság tartamával, de legfeljebb 5 év, illetve életfogytig tartó szabadságvesztésből engedélyezett feltételes szabadság esetén tizenöt év.[367] Mivel a feltételes szabadság időtartama azonos a szabadságvesztés hátralevő részével, de legalább egy év[368], ezért a fentiekből következik, hogy a pártfogó felügyelet időtartamának legrövidebb időtartama is egy év. Végrehajtásának kezdőnapja a szabadságvesztésből történő tényleges szabadulása napja.[369] Előfordulhat, hogy az elítélt azon szabadságvesztés büntetéséből, melyből feltételes szabadságra bocsátották szabadul, azonban a bv. intézetből ténylegesen nem szabadul, mert további végrehajtásra váró ítéletet szükséges letöltenie. Ebben az esetben a feltételes szabadság és a hozzá kapcsolódó pártfogó felügyelet mindaddig nem kezdhető meg, amíg az elítélt más szabadságvesztés büntetést tölt.[370] Ilyenkor a pártfogó felügyelet a tényleges szabadulás napjával fog kezdődni. A más szabadságvesztés

[365] Pusztai László, „Bűnmegelőzés," *Acta Universitatis Szegediensis: Acta Juridica et Politica*, no. 48 (1996): 197-211.
[366] Btk. 69.§ (1)-(2)
[367] Btk. 70.§ (1)
[368] Btk. 39.§ (1)
[369] Bv.tv. 312.§ (1) b)
[370] Bv.tv. 189.§ (1)

körébe nem tartoznak azon esetek, amikor a fogvatartott a közérdekű munka vagy a pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés miatt nem szabadul ténylegesen. Ebben az esetben a feltételes szabadságra bocsátott pártfogó felügyelete a feltételes szabadságra bocsátás napjával megkezdődik, a terhelt tehát pártfogó felügyelet alatt áll, de a magatartási szabályok betartása, ellenőrzése a tényleges szabadulásáig szünetel. A bv. pártfogó ilyenkor egy felhívásban értesíti a pártfogoltat a pártfogó felügyelet fennállásáról és egyben felhívja, hogy szabadulását követően 5 napon belül jelentkeznie szükséges a pártfogó felügyelőnél. Előfordulhat olyan eset is, hogy a bíróság az elítéltet több szabadságvesztésből bocsátotta feltételes szabadságra, ekkor az elítélt ezeket párhuzamosan tölti és a pártfogó felügyelet időtartama is egyszerre telik.

A pártfogó felügyelet időtartamának befejező napja tekintetében is előfordulhat olyan körülmény, mely következtében módosul annak dátuma. Ha a feltételes szabadság megkezdődik és annak időtartama alatt az elítéltet olyan bűncselekmény miatt ítélik végrehajtandó szabadságvesztésre, amelyet a korábbi ítélet jogerőre emelkedése előtt követett el, a szabadságvesztés végrehajtása a feltételes szabadságot félbeszakítja, mely egyben azt jelenti, hogy a feltételes szabadságból hátralévő időtartam az utóbb kiszabott szabadságvesztésből történő szabadulást követően kerül végrehajtásra.[371] A gyakorlatban a pártfogó felügyelet időtartama tekintetében ez azt jelenti, hogy annak befejező napja megváltozik ugyanis a töltött ítélet hosszának tartamával meghosszabbodik a pártfogó felügyelet időtartama.

A bv. pártfogáshoz kapcsolódó pártfogó felügyelet megszűnik, ha annak tartama letelt, a bv. pártfogó javaslatára a bv. bíró megszünteti[372] vagy a feltételes szabadságot megszüntetik[373], illetve abban az esetben, ha a köztársasági elnök azt a büntetést vagy intézkedést, amellyel összefüggésben az elítélt pártfogó felügyelet alatt áll, kegyelemből elengedte.[374]A feltételes

[371] Btk. 40.§ (4)
[372] A bv. pártfogó abban az esetben tehet javaslatot a pártfogó felügyelet megszüntetésére, ha annak fele része, de legalább egy év már eltelt a pártfogó felügyelet időtartamából és annak szükségessége már nem áll fenn. A megszüntetés csak abban az esteben lehetséges, ha a pártfogó felügyeletet a bíróság elrendelésén alapszik és nem a pártfogó felügyelet fennállásának megállapításán.
[373] A bíróság a feltételes szabadságot megszünteti, ha annak időtartama alatt elkövetett vagy az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően elkövetett bűncselekmény miatt az elítéltet végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik. Megszüntetheti, ha az elítéltet egyéb büntetésre ítélik.
[374] Bv.tv. 312.§ (3)

szabadság megszüntetése lehetséges abban az esetben is, ha a pártfogolt a pártfogó felügyelet magatartási szabályait súlyosan megszegi.[375]

5.8.2. A pártfogó felügyelet tartalma

A büntetés kiszabásakor az egyéniesítésnek a megelőzés szempontjából ugyanolyan fontos szerepe van, mint az egyén bűnösségének vagy a cselekmény társadalomra veszélyességének.[376] Az individualizálás lehetővé teszi, a bűnismétlés kockázatának csökkentését, illetve elősegítheti a társadalmi reintegráció sikerességét. A pártfogó felügyelet tartalmát és egyben az intézkedés egyéniesítési lehetőségét a magatartási szabályok alkotják, melyek lehetővé teszik a differenciált, adekvát és komplex beavatkozások tervezését és megvalósítását. A pártfogó felügyelet kapcsán a pártfogoltnak általános és külön magatartási szabályokat kell betartania. Az általános magatartási szabályok körébe tartozik, hogy a pártfogolt köteles a bv. pártfogóval rendszeres kapcsolatot tartani, és a pártfogó felügyelő részére az ellenőrzéshez szükséges felvilágosítást megadni.[377] Az általános magatartási szabályok betartása minden pártfogoltra nézve kötelező, az egyéniesítés lehetőségét a külön magatartási szabályok teszik lehetővé. A külön magatartási szabályok tekintetében a Btk. példálózó jelleggel, nem taxatíve sorolja fel, hogy a korlátozható azon személyek köre, akikkel a pártfogolt nem tarthat kapcsolatot, meghatározhatók azon intézmények melyektől távol kell tartania magát, előírható részére tanulmányok folytatása vagy az állami foglalkoztatási szervnél történő jelentkezés, előírható szeszes ital nyilvános helyen történő fogyasztásának tilalma vagy kötelezhető különböző csoportos foglalkozásokon történő részvételre.[378] A bv. bíró a fentieken túl egyéb más magatartási szabályokat is előírhat a pártfogolt részére.[379] A megfelelő külön magatartási szabályok előírása érdekében a bv. bíró pártfogó felügyelői vélemény beszerzését rendelheti el, mely a dolgozat 5.1. fejezetében került részletezésre. Ez a lehetőség szolgálja leginkább az egyéniesítés lehetőségét. Külön magatartási szabály előírására 2022. január 1. napjáig csak a feltételes szabadságra vonatkozó eljárás keretében volt lehetőség, a bv. pártfogó mindössze az előírt külön magatartási szabály módosítására tehetett javaslatot. Az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXXIV. törvény azonban lehetővé tette, hogy a már folyamatban lévő pártfogó felügyelet

[375] Bv.tv. 190.§ (1)
[376] Gönczöl Katalin, „A hatékonyabb speciális prevenció feltételei," *Belügyi Szemle*, no. 10 (1986): 50-54.
[377] Btk. 71.§ (1)
[378] Btk. 71.§ (2)
[379] Bv.tv. 68.§ (3)

időtartama alatt a bv. pártfogó külön magatartási szabály előírására, megváltoztatására vagy mellőzésére tehet javaslatot.[380] A módosítás célja a bűnismétlési és visszaesési kockázatok hatékonyabb csökkentése. A magatartási szabályok betartásának fontosságát jelzi, hogy súlyos megszegésük esetén a feltételes szabadságot a bv. bíró megszünteti. A magatartási szabályok megszegésének megállapítása vizsgálat tárgyát képezi. A bv. pártfogó ebben az esetben javaslatot készít[381], melyet a bv. ügyész részére küld meg, aki a javaslat megalapozottsága esetén a bv. bírónál kezdeményezi a feltételes szabadság megszüntetését. A megszüntetésre azonban csak a magatartási szabályok súlyos megszegése esetén kerülhet sor, a kisebb súlyú szabályszegés esetén a magatartási szabályok módosítására van lehetőség.[382]

5.8.3. A pártfogó felügyelet végrehajtási rendje

A pártfogó felügyelet végrehajtásának lépéseit jogszabályok, jogszabálynak nem minősülő normák (pl.: körlevelek, utasítások) is meghatározzák. A végrehajtás tekintetében egyszerre vannak jelen a fenti szabályzókhoz kapcsolódó eljárási lépésekre, kötelező formadokumentumok használatára vonatkozó előírások és az egyéni szükségletek alapján történő differenciálás szükségessége. A végrehajtási rend biztosítja a pártfogó felügyelet hatékony működését, amely egyszerre szolgálja az ellenőrzést és a pártfogolt támogatását a társadalomba való visszailleszkedésben.

5.8.3.1. A végrehajtás előkészítése

A pártfogó felügyelet kapcsán kezdőiratnak minősül a pártfogó felügyelet végrehajtását elrendelő határozat, azaz a feltételes szabadságra bocsátásról szóló bírósági végzés, illetve a fogvatartott szabadulási igazolása, melyet a szabadulásakor kap kézhez. A feltételes szabadságot elrendelő határozat jellemzően a pártfogó felügyelet kezdőidőpontját megelőzően érkezik meg az illetékes bv. pártfogó részére, de előfordul, hogy az elítéltet azonnal szabadítják, vagy az ítélet megküldése elmarad. Ilyen esetekben, mivel a feltételes szabadság tárgyalásán a bv. bíró tájékoztatja az elítéltet a pártfogó felügyelet elrendeléséről a pártfogolt önként jelentkezik a bv. pártfogónál, akinek a szabadulási igazolását tudja bemutatni. A bv. pártfogó

[380] Bv.tv. 313.§ (5)
[381] Bv.tv. 314.§ (1)
[382] Bv.tv. 314.§ (3)

felügyelő abban az esetben, ha a feltételes szabadság elrendeléséről szóló határozat rendelkezésére áll, intézkedik a feltételes szabadsághoz kapcsolódó ítéletkiadmányok pótlásáról, azokat az elsőfokú bíróságtól megkéri. Amennyiben csak szabadulási igazolás áll rendelkezésére a feltételes szabadságot engedélyező bv. bírói végzés pótlásáról is gondoskodik. Az előkészítés fontos eleme a rendelkezésre álló iratok alapos áttanulmányozása, amennyiben pontosításra, további információra vagy adategyeztetésre van szükség a bv. pártfogó kezdeményezi a megfelelő intézkedést. A kettős pártfogás elkerülése érdekében amennyiben a bv. pártfogó arra utaló információt kap, hogy az elítéltnek más ügyben is lehet elrendelt pártfogó felügyelete (pl. a felfüggesztett szabadságvesztés büntetés mellett elrendelet pártfogó felügyelet vagy a közérdekű munkabüntetés letöltése a szabadságvesztés foganatbavétele miatt félbeszakadt) a bv. pártfogó minden esetben felveszi a kapcsolatot az igazságügyi pártfogó felügyelői szolgálattal, ahol egyeztetést kezdeményez.[383]

5.8.3.2. A pártfogolt értesítése és jegyzőkönyvi meghallgatása

A feltételes szabadságra bocsátott, pártfogó felügyelet alatt álló elítélt önként, 48 órán belül köteles jelentkezni a letelepedése helye szerint illetékes bv. pártfogó felügyelőnél. Erre a kötelességére a bv. bíró is felhívja figyelmét a tárgyalás során, illetve a fogva tartó bv. intézet bv. pártfogója is, a reintegrációs gondozás keretében. A végrehajtás tekintetében illetékes bv. pártfogó egy felhívás keretében értesíti az elítéltet a pártfogó felügyeletet elrendelő határozatról, a pártfogó felügyelet kezdő és várható befejező időpontjáról, a bv. pártfogó felügyelő személyéről és elérhetőségéről, valamint arról, hogy a pártfogoltnak a jegyzőkönyvi meghallgatása érdekében hol és mikor szükséges jelentkeznie. A felhívást a fogva tartó bv. intézet bv. pártfogója adja át az elítélt részére. Amennyiben a pártfogolt ennek ellenére sem jelenik meg a felhívásban megjelölt időpontban a bv. pártfogó egy újabb felhívást küld postai úton a pártfogolt részére az ismert tartózkodási helyére.

A pártfogolt első jelentkezése alkalmával a bv. pártfogó a pártfogoltat tájékoztatja a bv. bíró határozatának tartalmáról, a pártfogó felügyelet céljáról, az általános és ha van a külön magatartási szabályokról és azok megszegése esetén lehetséges következményekről, a következő kötelező jelentkezés időpontjáról, illetve beszámoltatja a pártfogoltat a terveiről, érdeklődik a családi baráti kapcsolatokról azok jellegéről, az esetleges folyamatban lévő

[383] Pfr. 42.§ (1)

eljárásokról, munkaerő-piaci helyzetről, iskolai végzettségről, egészségi állapotról.[384] A meghallgatásról jegyzőkönyv készül, melynek egyik példányát a bv. pártfogó átadja a pártfogolt részére.[385]

A pártfogó felügyelet foganatba vételéről, azaz a pártfogolt jegyzőkönyvi meghallgatásáról a bv. pártfogó tájékoztatja a rendőrséget[386], az elrendelő bíróságot és az ügyészséget[387].

5.8.3.3. Az egyéni pártfogó felügyelői terv

A bv. pártfogó felügyelő a pártfogó felügyeletet minden esetben egyéni pártfogó felügyelői terv alapján látja el, melyben kitér a bűncselekményhez vezető okokra, a bűnismétlés vonatkozásában a pártfogoltat veszélyeztető körülményekre, valamint meghatározza a pártfogó felügyelet időtartama alatt elérendő rövid, közép- és hosszú távú célokat. Mindezeken túl a pártfogó felügyelői tervben a pártfogó felügyelő megjeleníti a pártfogolt és a pártfogó felügyelő kötelezettségeit, feladatait, továbbá megnevezi a terv végrehajtásához igénybe vehető intézményeket, személyeket és felmerülő feladataikat is bemutatja.[388]

A pártfogó felügyelői terv célja elsősorban a pártfogó felügyelői tevékenység egyéniesítése. A terv lehetőséget biztosít arra, hogy a bv. pártfogó egyénre szabottan, minden pártfogolt esetében a célok tekintetében leghatékonyabb eszközöket, beavatkozásokat kiválasztva végezze tevékenységét. A megfelelő terv elkészítéséhez alapos tényfeltárás szükséges. A terv elkészítéséhez a bv. pártfogó felhasználja a jegyzőkönyvi meghallgatás során az elítélt által elmondottakat, a rendelkezésére álló ítéletkiadmányokban szereplő információkat, illetve az esetlegesen korábbi tapasztalatok alapján rendelkezésre álló iratanyagokat (pl. környezettanulmány, reintegrációs őrizet jelentései stb.).

A terv készítése során különös figyelmet szükséges fordítani a bűncselekményhez vezető okokra, melyek megoldási lehetőségeire a tervnek reflektálnia szükséges. A múltbéli okokon kívül a bv. pártfogó a bűnismétlés vonatkozásában a terv készítésekor fennálló, a terheltet veszélyeztető körülményeket is bemutatja, mely alapján értékeli a bűnismétlés lehetséges

[384] Pfr. 42.§ (3)
[385] Pfr. 42.§ (4)
[386] Pfr. 42.§ (5)
[387] Pfr. 42.§ (6)
[388] Pfr. 44.§ (1)-(3)

kockázatát is. A kockázatértékelés egy háromfokú skála alapján történik, a bv. pártfogó alacsony, közepes vagy magas bűnismétlési kockázatot állapíthat meg.

A bv. pártfogó felügyelői terv készítése során nemzetközi szakmai háttérként hasznos kiindulópontot nyújthat az RNR modell (Risk–Need–Responsivity), amely a büntetés-végrehajtásban alkalmazott beavatkozások egyik legelterjedtebb tudományos megközelítése.[389] A modell három alappillére szerint a beavatkozásnak igazodnia kell egyrészt a visszaesés kockázatának mértékéhez (kockázati elv), másrészt az elkövető kriminogén szükségleteihez (szükségletelv), harmadrészt az elkövető tanulási sajátosságaihoz, motivációjához és képességeihez (reagálási elv).[390]

A bv. pártfogó által végzett kockázatértékelés – még ha nem is formálisan az RNR modell alapján történik – valójában e szemlélet mentén épül fel. Az egyéni pártfogó felügyelői terv figyelembe veszi a visszaesés esélyét, a kriminogén tényezőket (mint pl. munkanélküliség, családi konfliktusok, addikciók), és a pártfogolt élethelyzetéhez illeszkedő, személyre szabott beavatkozásokat határoz meg. Ennek megfelelően a terv szempontjai lehetnek a demográfiai ismérvek, családi és szociális jellemzők, iskolai végzettség, munkaerő-piaci helyzet, lakhatási körülmények, esetleges addikció és a kriminológiai előélet. Mindezek alapján határozza meg a bv. pártfogó a saját feladatait és a pártfogolt kötelezettségeit is.

A terv módosítása természetesen folyamatosan, a pártfogolt élethelyzetében, életkörülményeiben bekövetkezett változásokhoz igazodva lehetséges és szükséges. A tervet a meghallgatástól számított harminc napon belül készíti el a bv. pártfogó.

5.8.3.4. A végrehajtás szakasza

A pártfogó felügyelet végrehajtása a bv. pártfogói tevékenységek egyik legmarkánsabb része, ahol a kontroll és támogató funkció együttesen jelenik meg. A pártfogó felügyelő támogatóként a reintegrációs célok megvalósulása érdekében együtt dolgozik a pártfogolttal azon, hogy képessé váljon normakövető életet élni, azaz egyfajta empowerment tevékenységet végez, mely

[389] D. A. Andrews és James Bonta, *The Psychology of Criminal Conduct*, 5. kiadás (New Providence: LexisNexis, 2010).
[390] James Bonta és D. A. Andrews, „Risk-Need-Responsivity Model for Offender Assessment and Rehabilitation" (Ottawa: Public Safety Canada, 2007), 6.

keretében coping stratégiákkal próbálja felruházni a pártfogoltat. Szükség esetén resztoratív jellegű módszereket alkalmaz, illetve a támogatás többboldalú biztosítása érdekében a bv. pártfogó együttműködik különböző civil szervezetekkel, intézményekkel, állami és egyházi szervekkel. A bv. pártfogó a pártfogó felügyelet időtartama alatt rendszeresen, elsősorban személyes kapcsolat útján találkozik a pártfogolttal, a találkozások során a pártfogolt beszámol az élethelyzetében, életkörülményeiben bekövetkezett változásokról, tájékoztatja a bv. pártfogót az esetleges új büntető vagy szabálysértési eljárásokról, problémákról. A találkozásokról a bv. pártfogó feljegyzéseket készít.

Mind a hazai, mind a nemzetközi trendek alapján szakmailag fontos kérdésfelvetésnek számít, hogy mi a viszonya a pártfogásnak a szociális munka egyéb területeihez és a büntetés-végrehajtáshoz. A pártfogás teljes tartalmát erősen meghatározza a pártfogó felügyelet kétarcúsága. A pártfogó felügyeletnél nemcsak segítő tevékenység zajlik, hanem egy kontroll funkciót is ellát a pártfogó felügyelő. *„A pártfogói szakma alapvető problémája, hogy a pártfogó tevékenység szerkezetében folyamatosan megoldatlan a szociális esetmunka és a szankció végrehajtási szerep egymáshoz való viszonya. A pártfogók (az itthoniak is) sok évtizede küzdenek ezzel a szakmai irányultság-dilemmával."*[391] Ez a legfontosabb egyedi jegy, ami a pártfogó felügyeletnél végzett szociális munkát alapvetően megkülönbözteti a segítő kapcsolatok egyéb ágaitól. A támogató funkció erősíthető elsősorban a szociális munka eszköztárában található beavatkozásokkal, módszerekkel, míg a kontroll funkció elsősorban a pártfogó felügyelő rendelkezésére álló „jogi" eszközökkel erősíthető.

A fentiekből adódik a másik lényeges különbség. A segítő kapcsolatban a kliens szerepe aktív, kezdeményező, döntően mellérendelt, együttműködési szándékától elállhat. A pártfogó felügyeletben a pártfogolt lényegében és intézményesen sincs kezdeményező helyzetben. A pártfogó felügyelet büntetés-végrehajtási bírói határozat alapján indul, az együttműködés a teljes időszakban kikényszeríthető. A feltételes szabadságra bocsátás feltételeit és részleteit a Btk. tartalmazza, mely alapján amennyiben a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége nem kizárt akkor engedélyezhető, ha a fogvatartott kitöltötte büntetésének kétharmadát, visszaeső esetén a háromnegyedét, de legkevesebb három hónapot[392], illetve öt évet meg nem haladó

[391] Kerezsi Klára, „Pártfogó felügyelet: Legitimáció, hitelesség és igazságosság," *Ügyészségi Szemle*, no. 1 (2016): 46-65.
[392] Btk. 38.§ (2)

szabadságvesztés esetén bizonyos esetekben a büntetés fele részének letöltése után, ha az elítélt nem többszörös visszaeső[393].

A harmadik eltérés abból adódik, hogy a más területen dolgozó segítő számára az segítségnyújtás időtartama többnyire szélesebb és kevésbé szigorú határok között mozog, mint a pártfogó felügyelet esetében. A pártfogó felügyelet esetén az időtartam megszabott és nem a problémák mélységétől függ. Amennyiben a pártfogó felügyelet időtartama alatt a kitűzött célokat nem sikerült megvalósítani, emiatt nem hosszabbítható a pártfogó felügyelet. A határozott időtartam miatt a pártfogó felügyelet végrehajtása során kiemelt feladat, hogy a pártfogó felügyelő a pártfogoltat a megfelelő intézmény, szervezet felé delegálja és egyfajta katalizátorként mozgósítsa a felmerülő problémák adekvát és komplex megoldása érdekében a releváns közreműködő szervezeteket.

További különbség, hogy a segítő tevékenység kapcsán a leginkább alkalmazott tevékenységek a szociális munka módszertanában megjelenő technikák, eszközök, míg a pártfogás büntetőjogi intézkedés jellegéből adódóan a kontroll funkciót inkább adminisztratív, jogilag szabályozott lépések jellemzik, mivel a folyamat a büntetőjogi intézkedések végrehajtásának egyik formája. Mindazonáltal arra is szükséges rámutatni, hogy a bv. pártfogók támogató funkciójának eszköztárának bővítésére a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága folyamatos erőfeszítéseket tesz. Több olyan képzési program is megvalósult, mely során a bv. pártfogók resztoratív technikákat (pl.: mediáció, családi döntéshozó csoportkonferencia, csoportfoglalkozások) sajátíthattak el, ugyanakkor ezen technikák alkalmazásának elsősorban a szabadulás előtt álló fogvatartottak esetében van jelentősebb relevanciája. Összefoglalva elmondható, hogy amennyiben a pártfogó felügyelő lege artis végzi tevékenységét a büntetőjogi jelleg erőteljesen meghatározza a pártfogó felügyelő és a pártfogolt kapcsolatának színezetét.

A fentiek alapján elmondhatjuk, hogy a pártfogó felügyelet hazai jogunkban a szabályozását tekintve, illetve a gyakorlati munkavégzés során is egyértelműen Janus arcú intézkedésként jelenik meg.

5.8.3.5. A bv. pártfogó tájékoztatási kötelezettségei

[393] Btk. 38.§ (3)

A pártfogó felügyelet végrehajtása során a jogszabály előírja a rendőrség és a bv. pártfogó együttműködését, tájékoztatását.[394] A bv. pártfogó a rendőrséget, az elrendelőt és az ügyészséget is tájékoztatja a pártfogó felügyelet megkezdéséről és a befejeződéséről is. A bv. pártfogó továbbá tagját képezi a gyermekvédelmi jelzőrendszernek[395], mely alapján amennyiben a pártfogolt családjában gyermek veszélyeztetettségét tapasztalja köteles jelzéssel élni a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltatónál[396], illetve akár esetmegbeszélést is kezdeményezhet a problémák megoldása érdekében. A gyermekvédelmi jelzéssel kapcsolatos kötelezettség megszegése 2024. szeptember 1. napja óta büntetőtörvénykönyvünk önálló tényállása[397], mely alapján a kiemelt veszélyeztető helyzet észlelését követően elmaradt jelzési kötelezettség olyan vétség, mely akár két évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.

A bv. pártfogó számára a hatályos jogi szabályozás nem tartalmaz kötelező érvényű előírást arra vonatkozóan, hogy a pártfogó felügyelet időtartama alatt tapasztaltakról a bv. pártfogó tájékoztassa az elrendelőt vagy az ügyészséget, ugyanakkor bizonyos változások esetén célszerű a tájékoztatások megküldése. A pártfogolttal szemben indított új büntetőeljárás, vagy akár a letartóztatása a pártfogó felügyelet végrehajtására nincs joghatással, de ebben az esteben a feltételes szabadságot elrendelő bíróság tájékoztatása lehet célszerű, illetve előfordulhat a pártfogó felügyelet időtartamának meghosszabbodása, melyről szintén célszerű tájékoztatni az elrendelőt, a rendőrséget és az ügyészséget is.

5.8.3.6. A bv. pártfogó felügyelő jelentési/javaslattételi kötelezettségei

A pártfogó felügyelet során kiemelten fontos, hogy a pártfogolt tényleges tartózkodási helye a bv. pártfogó előtt ismert legyen, ennek esetleges változásának bejelentése a pártfogolt kötelezettsége. Amennyiben a pártfogolt az elérhetőségeinek változását elmulasztja bejelenteni a bv. pártfogó javasolhatja rendbírság kiszabását.[398] A pártfogó felügyelet megkezdése vagy végrehajtása során előfordulhat, hogy a pártfogolt eredménytelen felkutatása miatt a végrehajtás akadályba ütközik. Ebben az esetben a bv. pártfogó a rendőrség együttműködését,

[394] Pfr. 45.§ (1)
[395] A gyermekvédelmi jelzőrendszer a különböző intézmények és hatóságok együttműködésének rendszere, melynek célja a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése.
[396] 1997. évi XXXI. tv. a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról 17.§ (1)-(2)
[397] Btk. 209/A.§
[398] Bv.tv. 8.§

segítségét kérheti a pártfogolt tényleges tartózkodási helyének megállapítása érdekében.[399] Amennyiben a rendőri intézkedés kezdeményezése nem vezet eredményre a bv. pártfogó a bv. bíró felé javasolhatja lakcímfigyelés, körözés elrendelését vagy elfogatóparancs kibocsátását.[400] A javaslathoz a bv. pártfogónak részletes indoklást kell írnia és mellékelnie szükséges az addigi felkutatás érdekében tett intézkedéseket igazoló dokumentumokat. A Rendőrség együttműködésbe vonása abban az esetben is lehetséges, ha a pártfogolt számára előírt külön magatartási szabályok közül a pártfogolt megszegi azon magatartási szabályt, mely a rendőrség ellenőrzési körébe[401] tartozik. Ebben az esetben a rendőség a bv. pártfogó elé állíthatja a pártfogoltat.[402]

A pártfogó felügyelet végrehajtása során különösen fontos mind a sikeres reintegráció, mind a bűnismétlés elkerülése érdekében a pártfogó felügyelet általános magatartási szabályainak és az esetlegesen elrendelt külön magatartási szabályoknak a betartása és a betartatása. Amennyiben a bv. pártfogó a magatartási szabályok megszegését észleli, arra reagálnia kell. A fokozatosság betartásával elsőkörben a kontroll funkcióját szükséges fokoznia, felszólíthatja a pártfogoltat szóban, de akár írásban is, figyelmeztető jegyzőkönyvben rögzítheti a figyelmeztetést és ismételten felhívja a pártfogolt figyelmét a magatartási szabályok megszegésének lehetséges következményeire. Ugyanakkor a támogató funkciója keretében meg kell próbálnia kideríteni, hogy milyen okok vezettek a magatartási szabályok megszegéséhez, amennyiben ezen okok elhárítása a támogató funkció erősítésével lehetséges, akkor ezen tevékenységek fokozása is szükséges. Amennyiben a bv. pártfogó kontroll vagy támogató funkciójának erősítése nem vezet eredményre, a pártfogolt a magatartási szabályokat továbbra sem tartja be a bv. pártfogó javaslatot tehet a bv. bíró felé egyrészt a magatartási szabályok megváltoztatására vagy külön magatartási szabály előírására[403], másrészt javaslatot tehet az ügyészség felé a feltételes szabadság megszüntetésének indítványozására[404].

A bv. pártfogónak lehetősége van továbbá javaslatot tenni arra is, hogy a bíróság szüntesse meg a pártfogó felügyeletet. A bv. pártfogó akkor tehet ilyen javaslatot, ha a pártfogás időtartamának

[399] Bv.tv. 310.§ (4)
[400] Bv.tv. 19.§ (2), (4)
[401] Btk. 71.§ (2) a)-d)
[402] Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 33.§ (2) e)
[403] Bv.tv. 313.§ (5)
[404] Bv.tv. 314.§ (1)

fele része, de legalább egy év már eltelt a pártfogó felügyelet időtartamából és úgy ítéli meg, hogy a pártfogó felügyelet szükségessége már nem áll fenn.[405]

5.8.3.7. A végrehajtás befejeződése

A pártfogó felügyelet megszűnik, ha tartama letelt vagy a bv. bíró a bv. pártfogó javaslatára megszünteti a pártfogó felügyeletet vagy a pártfogó felügyelet tartama alatt a pártfogolton szabadságvesztés büntetést vesznek foganatba[406], kivéve, ha annak esete áll fenn, hogy ezen szabadságvesztés időtartamával a pártfogó felügyelet időtartama hosszabbodik.[407] A pártfogó felügyelet megszűnéséről a bv. pártfogó jelentést készít, melyben tájékoztatást ad arról, egyrészt, hogy milyen okból fejeződött be a végrehajtás, másrészt a magatartási szabályok betartásának teljesítéséről, illetve összegzi a végrehajtás tapasztalatait. A jelentést a bv. pártfogó megküldi az elrendelő, a rendőrség, a bv. ügyész és a pártfogolt részére is.

Összeségében elmondható, hogy a pártfogó felügyelet végrehajtása a fentiek alapján egy olyan „büntetőjogi eszköz" melynek célja többes, egyrészt támogatja a pártfogolt társadalmi reintegrációját, másrészt ellenőrzi a törvény alapján fennálló és a bírósági döntés által előírt magatartási szabályok betartását, harmadrészt ellenőrzi az esetleges bűnismétlést. A pártfogó felügyelet végrehajtásának rendjére vonatkozó előírások alapján elmondható, hogy a pártfogó felügyelői tevékenységet alapvetően meghatározza a büntető igazságszolgáltatás, az alkalmazott módszerekre, beavatkozási lehetőségekre erőteljes hatással van a munka „hatósági jellege", hiszen a pártfogoltnak magatartási szabályokat kell betartania, a pártfogó felügyelővel kapcsolatot kell tartania, élethelyzetéről, életkörülményeiről be kell számolnia, mindezeket a pártfogó felügyelő ellenőrzi, számonkéri. A munkavégzés során a pártfogó felügyelőnek rangsorolnia kell, mégpedig oly módon, hogy a büntető igazságszolgáltatás elvárásai, melyek elsősorban a kontrollt erősítik megelőzik a támogató funkciókat, a szociális terület elvárásait. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a szociális szakma különböző eszközei kikerülhetnek a pártfogó felügyelő eszköztárából. Kerezsi Klára szerint *„Ezek azok, amelyeket „be kell csomagolni az útra", és a feszesebb keretben, szigorúbb körülmények között, de alkalmazni kell.*

[405] Btk. 70.§ (3)
[406] Bv.tv. 312.§ (3)
[407] Btk. 40.§ (4)

Ugyanis csak ezzel éri el, hogy az elkövető valóban felelősséget vállaljon a tettért, szembenézzen azzal a rosszal, amit okozott, és amit valamilyen formában helyre kell hoznia."[408]

5.8.4. Összefoglalás

A fentiek alapján elmondható, hogy a bv. pártfogás az elmúlt 10 évben jelentősen változott, a bv. pártfogók által ellátandó feladatok folyamatosan bővültek. Voltak ugyan olyan jogintézmények, melyek az elmúlt 10 évben megszűntek és ezért a bv. pártfogói tevékenységek közül is kikerültek, de összességében a feladatkörök egyértelmű bővülése figyelhető meg a bv. pártfogás terén. A társadalmi reintegráció sikerességének elősegítésével kapcsolatos jogintézmények végrehajtásában, a bv. intézeten belüli és bv. intézeten kívüli, elítéltekkel kapcsolatos tevékenységekben egyre nagyobb szerepek kaptak a pártfogók. Az alábbi táblázat összefoglalóan tartalmazza, hogy a bv. pártfogók által jelenleg ellátott tevékenységeket mikortól látják el a bv. pártfogók, s mely jogszabályi változással lettek delegálva a bv. pártfogó felügyelőkhöz:

6.számú táblázat: *A bv. pártfogó felügyelők által ellátott feladatok 2024.12.31. napján*

Tevékenység megnevezése	**Bv. pártfogói feladatkörben való megjelenés időpontja**	**Mely jogszabály iktatta be**
1. Feltételes szabadságra bocsátással összefüggésben elrendelt pártfogó felügyelői vélemény készítése	2015.01.01.	19/2014. (XII.22) IM rendelet 33.§ (1)
2. Környezettanulmányok készítése:		
2.1. kegyelmi ügyekben	2021.01.01.	20/2020. (XII.30) IM rendelet 53.§
2.2. a szabadságvesztés félbeszakítására irányuló kérelem	2015.01.01.	19/2014. (XII.22) IM rendelet 33.§ (1)

[408] Kerezsi Klára, *Kontroll vagy támogatás: az alternatív szankciók dilemmája* (Budapest: COMPLEX Kiadó, 2006), 238.

indokoltságának ellenőrzése céljából		
2.3. a fiatalkorú elítélt befogadó részlegbe helyezését megelőzően	2015.01.01.	19/2014. (XII.22) IM rendelet 33.§ (1)
2.4. a reintegrációs őrizetbe helyezést megelőzően	2015.04.01.	6/2015. (III.30) IM rendelet 3.§
2.5. otthonápolási őrizetbe helyezést megelőzően	2023.02.22.	6/2023. (II. 21.) BM rendelet
2.6. feltételes szabadságra bocsátás elbírálásához, ha annak tartama eléri a két évet	2021.01.01.	2020. évi XLIII. tv. 117.§ (1)
2.7. átmeneti részlegre helyezést megelőzően	2024.03.01.	2023. évi XCVII. tv. 34.§ (2)
3. Gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység	2015.01.01., a szabadulásra felkészítés 2021.01.01. napjától teljes mértékben a bv. pártfogók feladatává vált	19/2014. (XII.22) IM rendelet 33.§ (1); szabadulásra felkészítés: 20/2020. (XII.30) IM rendelet 55.§ (1)
4. Utógondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység	2015.01.01.	19/2014. (XII.22) IM rendelet 33.§ (1)
5. A reintegrációs őrizet végrehajtása keretében végzett pártfogó felügyelői tevékenység	2015.04.01.	6/2015. (III.30) IM rendelet 3.§
6. Otthonápolási őrizet végrehajtása keretében végzett pártfogó felügyelői tevékenység	2023.02.22.	6/2023. (II. 21.) BM rendelet
7. Reintegrációs eltávozás keretében végzett pártfogó felügyelői tevékenység	2023.02.25.	16/2023. (II.24.) BVOP utasítás
8. Feltételes szabadságvesztés tartamára törvény alapján fennálló	2015.01.01.	19/2014. (XII.22) IM rendelet 33.§ (1)

vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtása		

Forrás: Saját szerkesztés, 2024.

A táblázat nem tartalmazza, mert a bv. pártfogók jelenlegi tevékenységei között nem szerepel, de feladatkörükbe tartozott a társadalmi kötődés programhoz kapcsolódó környezettanulmányok készítése és a program keretében előírt bv. pártfogói feladatok ellátása. A társadalmi kötődés program keretében a bv. pártfogóknak 2017.01.01. napjától 2024.03.01. napjáig voltak feladataik[409], majd a fogvatartotti besorolást módosító új kategória rendszerrel a program megszüntetésre került. Hasonlóan történt az eljárás az enyhébb végrehajtási szabályokkal (továbbiakban: EVSZ) kapcsolatos bv. pártfogó felügyelői feladatokkal, melyek 2018.01.01. napjától, 2024.03.01. napjáig voltak hatályban[410]. Az EVSZ keretében a bv. pártfogók környezettanulmányokat készítettek, de az EVSZ 2024.03.01. napjával történő megszüntetése az ehhez kapcsolódó bv. pártfogó felügyelői feladatok megszűnését is jelentette.

A bv. pártfogó tevékenységei szerteágazók, de céljukat tekintve közös pontként említhető a társadalomba történő visszailleszkedés elősegítése. Tevékenységükkel már bv. intézet falai között a reintegrációs gondozás keretében megkezdik az elítéltek felkészítését a szabadulásra, majd e tevékenységet a feltételek fennállása esetén a reintegrációs őrizet keretében folytatják, amikor az elítélt „előszabadulásként" büntetésének utolsó részét családjával töltheti, végül a feltételes szabadulás kapcsán elrendelt vagy megállapított pártfogó felügyelet tekintetében zárhatják le a reintegrációs tevékenységüket. Természetesen egyik jogintézmény sem előfeltétele a másiknak, mindegyik alkalmazható a másiktól függetlenül, de a bv. pártfogók által végzett reintegrációs tevékenység ívét talán így lehetséges a leginkább szemléltetni. A hosszútávú és eredményes célok elérése érdekében a bv. pártfogók munkájának fontos része, mind az elítélt ellenőrzése, mind a segítése a kitűzött célok elérése érdekében. A munka kontroll és a támogató jellegének változása és kérdései régóta, talán a pártfogás intézményesülése óta fontos kérdés a szakma szereplői és a kutatók számára is.

5.9. A fiatalkorúakra vonatkozó külön rendelkezések

[409] A társadalmi kötődés programmal kapcsolatos bv. pártfogói feladatokat a 24/2016. (XII.23) IM rendelet 1.§-a iktatta be 2017.01.01. napjától és a 1/2024. (II.29) IM rendelet 1.§ 2. pontja szüntette meg 2024.03.01. napjával

[410] Az EVSZ-szel kapcsolatos bv. pártfogói feladatokat 22/2017. (XII.22) IM rendelet 12.§-a iktatta be 2018.01.01. napjától és az 1/2024. (II.29) IM rendelet 1.§ 1. pontja szüntette meg 2024.03.01. napjával

Az, hogy a bűncselekmények elkövetése szempontjából kit tekintünk fiatalkorúnak koronként és társadalmanként is változó, így ennek definíciója is változhat.[411] Hazánkban a jelenleg hatályos büntetőjogi szabályok alapján fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem.[412] Sajátosan alakul azonban a 12 és 14 év közötti fiatalkorúak büntethetőségének megítélése. Magyarországon a büntethetőségi korhatár szabályozása vonatkozásában már a Csemegi-kódextől rendelkezünk információkkal. Ezek alapján a büntethetőség alsó korhatára egészen a 1961. évi Btk. hatályba lépésig 12 év volt, majd azt követően 14 évre változott.[413] A korhatár felemelésének indokai közt szerepelt, hogy egyrészt, hogy a fiatalok ekkora fejezték be általános iskolai tanulmányaikat, másrészt elvileg erre az életkorra a biológia-szellemi fejlettségük illetve a társadalmi együttélési szabályok legalapvetőbbjeit elsajátítják.[414] Közel hatvan évig tehát a büntethetőséget kizáró okok között található gyermekkor alsó életkori határa 14 év volt. A jogalkotó azonban azzal az indoklással, hogy elszaporodtak a pedagógusok elleni verbális és fizikai támadások, melyeket kiskorú diákok és az őket segítő felnőttek követtek el[415] lejjebb szállította a büntethetőség alsó korhatárát. A 2020.09.07. napjától hatályos változtatás bevezetésére az iskolai erőszak megszüntetése és megelőzése érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról szóló 2020. évi LXXIV. törvénnyel került sor. Ugyanakkor a büntethetőség alsó korhatárának leszállítására nem általános érvénnyel került sor, hanem szektorális jelleggel. Egyrészt csak bizonyos bűncselekmények[416] esetén válnak büntethetővé a 12 és 14 év közötti fiatalkorúak, másrészt csak abban az esetben, ha rendelkeznek a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással. A fiatalkorúak büntetőügyeivel kapcsolatos ügyészségi szakfeladatok ellátásáról szóló 11/2018. (VI. 29.) LÜ utasítás alapján a belátási képességről az ügyészség egyrészt szakértői vélemények alapján, másrészt az ügyészség egyéb rendelkezésre álló (pl.: környezettanulmány, pedagógiai jellemzés, fizikai és pszichés állapotra vonatkozó orvosi dokumentáció stb.) információi alapján dönt.[417]

---

[411] Barry C. Feld and Donna M. Bishop, „Juvenile Justice," in *The Oxford Handbook of Crime and Criminal Justice*, ed. Michael Tonry (New York: Oxford University Press, 2011), 627–660.
[412] Btk. 105.§ (1)
[413] Herke-Fábos Barbara Katalin, „A Fiatalkorúak Büntethetőségének Történeti Szempontú Vizsgálata," *Jogtörténeti Szemle* 21, no. 3 (2023): 12-22, https://doi.org/10.55051/JTSZ2023-3p12.
[414] Kőhalmi László, „A Büntethetőségi Korhatár Kérdése," *Jogelméleti Szemle* no. 1 (2013): 81–94.
[415] 2020. évi LXXIV. indokolás az iskolai erőszak megszüntetése és megelőzése érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról szóló 2020. évi LXXIV. törvényhez
[416] Btk. 16.§: emberölés, erős felindulásban elkövetett emberölés, testi sértés, hivatalos személy elleni erőszak, közfeladatot ellátó személy elleni erőszak, hivatalos személy vagy közfeladatot ellátó személy támogatója elleni erőszak, terrorcselekmény, rablás, kifosztás
[417] a fiatalkorúak büntetőügyeivel kapcsolatos ügyészségi szakfeladatok ellátásáról szóló 11/2018. (VI. 29.) LÜ utasítás 25.§

A fiatalkorú bűnelkövetők tekintetében mind a Btk., mind a Bv.tv. tartalmaz külön rendelkezéseket. A Btk. külön meghatározza a fiatalkorú elkövetők esetében a büntetés vagy intézkedés célját. Eszerint a fiatalkorúval szemben kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjön, és a társadalom hasznos tagjává váljon, erre tekintettel az intézkedés vagy büntetés megválasztásakor a fiatalkorú nevelését és védelmét kell szem előtt tartani.[418] Büntetőjogszabályunkban fiatalkorú elkövető esetében az ultima ratio elvére is külön hangsúlyt fektetett a jogalkotó, azzal, hogy kimondja: fiatalkorúval szemben szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy szabadságelvonással járó büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el.[419] Az intézkedések és büntetések végrehajtását szabályozó jogszabályunk is külön rendelkezik a fiatalkorúakkal kapcsolatban. Többek közt az elkülönítési szabályok[420], a fiatalkorú fogvatartottak oktatására vonatkozó szabályok[421] tekintetében, de külön előírja azt is, hogy a fiatalkorú társadalomba beilleszkedésének segítéséhez igénybe kell venni a gyámhatóság és az egyéb állami szervek, a civil szervezetek, oktatási intézmények, a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő, valamint a fiatalkorú hozzátartozóinak segítségét.[422]
A fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezések közül a dolgozat további részében azokat a külön rendelkezéseket mutatom be, melyek kapcsolódnak a bv. pártfogó felügyelői tevékenységhez.

5.9.1. Fiatalkorú esetében készítendő pártfogó felügyelői vélemény

Mivel a bv. pártfogó által készítendő pártfogó felügyelői vélemény minden esetben a feltételes szabadságra bocsátáshoz kapcsolódik a bv. pártfogónak a vélemény készítése kapcsán figyelemmel kell lennie a Btk. feltételes szabadságra vonatkozó szabályaira. A Btk. általános érvényű szabályként mondja ki, hogy nem bocsátható feltételes szabadságra az, akit tettesként ítéltek végrehajtandó szabadságvesztésre népirtás, emberiesség elleni bűncselekmény, apartheid, ha a halált szándékosan okozva követik el, emberölés, emberrablás, fogolyzendülés, terrorcselekmény, jármű hatalomba kerítése és zendülés súlyosabban minősülő esetei, ha a halált szándékosan okozva követik el, illetve elöljáró vagy szolgálati közeg elleni erőszak

[418] Btk. 106.§ (1)
[419] Btk. 106.§ (3)
[420] Bv.tv. 192.§ (2): A fiatalkorúak szabadságvesztését külön bv. intézetben, vagy a bv. intézet elkülönített részében kell végrehajtani.
[421] Bv.tv. 193.§ (1): Biztosítani kell, hogy a fiatalkorú szakképzésben vagy betanított munkás-képzésben vegyen részt, és lehetővé kell tenni, hogy középfokú iskolai tanulmányokat folytasson.
[422] Bv.tv. 192.§ (3)

bűncselekmény elkövetése miatt.[423] Nem bocsátható feltételes szabadságra az sem, akit a felsorolt bűncselekmények esetén előkészült miatt, részesként vagy a büntetés korlátlan enyhítésének alkalmazásával ítéltek szabadságvesztésre. Nem bocsátható feltételes szabadságra az az elkövető sem, akit a hozzátartozója sérelmére elkövetett, nyolcévi vagy ennél súlyosabb szabadságvesztéssel fenyegetett személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt, vagy tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmény miatt ítéltek végrehajtandó szabadságvesztésre.[424] A fiatalkorú elkövetők esetében ezen szabályok csak abban az esetben alkalmazhatók, ha a bűncselekmény elkövetésekor a tizenhatodik életévét betöltötte, és tízévi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztésre ítélik.[425] A fiatalkorú elkövetők esetében alkalmazott szabályokkal a jogalkotó megerősítette, hogy esetükben a büntetési célok fókusza sokkal inkább a helyes irányba történő fejlődés és ennek csak végső eszköze lehet a szabadság megvonása.

Másképpen alakulnak az alkalmazható külön magatartási szabályok a fiatalkorúak esetében. A Btk. rendelkezései alapján azon esetekben amikor a feltételes szabadságra bocsátás nem lenne alkalmazható, de a bíróság az elkövetés körülményeire, az elkövető személyében rejlő társadalomra veszélyesség fokára vagy egyéb büntetéskiszabási körülményekre figyelemmel mégis a feltételes szabadságra bocsátás engedélyezéséről dönt[426], pártfogó felügyelet, külön magatartási szabályként távoltartásra vonatkozó rendelkezés[427] és ennek ellenőrzése érdekében távfelügyeleti eszköz alkalmazását írja elő.[428] Fiatalkorú elkövetővel szemben azonban a távfelügyeleti eszköz és a távoltartásra vonatkozó külön magatartási szabály nem rendelhető el.[429] A jogszabály indoklásában található magyarázat alapján az eltérő szabályozás oka, hogy a fiatalkorúak esetében a családi kapcsolatok fontos szerepet játszanak a lelki fejlődésben, ezért ezek ilyetén történő korlátozása a büntetés célokkal ellentétes hatást váltana ki.[430] A bv. pártfogó tehát ezekben az esetekben nem tehet ilyen irányú, külön magatartási szabály alkalmazására vonatkozó javaslatot a pártfogó felügyelői véleményben.

[423] Btk. 38.§ (4) e)
[424] Btk. 38.§ (5)
[425] Btk. 109.§ (5)
[426] Btk. 38. § (6)
[427] Btk. 71.§ (2) b)
[428] Btk. 71. § (4)
[429] Btk. 119. § (3)
[430] 2020. évi CVIII. törvény indokolás a hozzátartozók sérelmére elkövetett súlyos személy elleni erőszakos bűncselekmények áldozatainak fokozottabb védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2020. évi CVIII. törvényhez 7.§

A pártfogó felügyelői vélemény elkészítésének gyakorlatára vonatkozóan is vannak olyan szabályok melyek csak fiatalkorúak esetében érvényesülnek. A fiatalkorú elítélt ügyében készítendő pártfogó felügyelői vélemény kapcsán a bv. pártfogónak meg kell hallgatnia a fiatalkorúval együtt élő szülőt vagy gyámot, ennek hiányában a gondozását ellátó más személyt is.[431] A Pfr. mindezeken túl nem kötelező jelleggel csak szükség szerinti meghatározással írja elő, hogy a pártfogó tájékozódik a fiatalkorú törvényes képviselőjénél, gyermekvédelmi gyámjánál, a lakcíme szerint illetékes család- és gyermekjóléti szolgálatnál, valamint család- és gyermekjóléti központnál, nevelésbe vett gyermek esetén a lakcíme szerint illetékes területi gyermekvédelmi szakszolgálatnál. A fiatalkorúval együtt élő törvényes képviselő meghallgatása, illetve a tájékozódás célja elsősorban a fiatalkorú kapcsán a megfelelő információk begyűjtése, a gyermekvédelmi gondoskodásban tapasztaltak megismerése és mindezek felhasználása a vélemény elkészítése során.[432]

5.9.2. Fiatalkorú esetében készítendő környezettanulmány

A bv. pártfogó által, a fiatalkorú fogvatartottak kapcsán készített környezettanulmányok tekintetében a Pfr. a pártfogó felügyelői véleménnyel azonos szabályokat fogalmaz meg. A szabadságvesztését töltő fiatalkorú törvényes képviselője – a szülői felügyeletet érintő rendelkezés hiányában – a szülő. A fiatalkorúval együtt élő szülő vagy más törvényes képviselő (pl: gyermekvédelmi gyám) meghallgatásától a környezettanulmány készítése kapcsán sem lehet eltekinteni.[433] A bv. pártfogó felügyelő a környezettanulmányban külön megnevezi a környezettanulmány készítése során meghallgatott személyek nevét, feltünteti a fogvatartotthoz fűződő kapcsolatát és együttműködési készségét és megjeleníti a meghallgatott személyek által közölt információkat. A szülő bevonása több szempontból is fontos lehet. Egyrészt a bv. pártfogó a szülő által elmondottak alapján átfogó képet kaphat a fiatalkorú családi körülményeiről, neveltetéséről és otthoni környezetéről. A meghallgatás során kiderül, hogyan viszonyul a szülő az elkövetett cselekményhez és annak következményeihez, ami fontos információ a fiatalkorú támogatási szükségleteinek meghatározásához. A meghallgatás során kiderülhet, milyen mértékben számíthat a fiatalkorú a családja támogatására a reintegrációs folyamat során. Továbbá a szülő által nyújtott információk (pl.: fiatalkorú baráti társasága, családban előforduló devianciák) segíthetnek a fiatalkorú bűnmegelőzési szempontú

[431] Pfr. 19. § (1)
[432] Pfr. 19.§ (2)
[433] Pfr. 19.§ (1)

veszélyeztetettségének értékelésében. A szülő meghallgatása tehát kulcsfontosságú eleme a környezettanulmány elkészítésének, hiszen hozzájárul a fiatalkorú helyzetének jobb megismeréséhez.

5.9.3. Fiatalkorúak reintegrációs gondozása, szabadulásra felkészítése

A fiatalkorú bűnelkövetők szabadulásra való felkészítése kulcsfontosságú a sikeres társadalmi reintegráció érdekében. Edwin Sutherland differenciális érintkezés elmélete (differential association theory) a kriminológia egyik meghatározó elmélete, amely alapján a bűnözői viselkedés tanult viselkedés, nem öröklött vagy veleszületett. A bűnözői magatartást az egyén másokkal való interakció és kommunikáció során sajátítja el, főként intim személyes csoportokban.[434] Sutherland elmélete rámutat a környezet meghatározó szerepére a bűnözői viselkedés kialakulásában. A börtönökben a fiatalkorúak rendkívül könnyen sajátítják el a „börtönszubkultúra" normáit, szokásait, melyek igen károsak a fiatalkorúakra nézve.[435] Az életkori sajátosságok és a börtönártalmak csökkentése érdekében a bv. szervezetnek különös figyelmet szükséges fordítania a fiatalkorú fogvatartottakra annak érdekében, hogy reintegrációs esélyeik növelhetők legyenek.[436] Vókó György megfogalmazása szerint a fiatalkorú elítéltek befolyásolhatóbbak, sebezhetőbbek, ezért is fontos, hogy a fogvatartás során nagy figyelmet fordítsanak védelmükre.[437] A szabadulásra felkészítés célja éppen ezeknek a magatartásmintáknak, attitűdöknek a megváltoztatása, pozitív irányba terelése a bűnismétlés elkerülése és a sikeres társadalmi reintegráció érdekében.

A Bv.tv. előírásai alapján a fiatalkorúak szabadságvesztését külön bv. intézetben, vagy a bv. intézet elkülönített részében kell végrehajtani.[438] A hatályos szabályozás – figyelembe véve a Bv.tv. előírását – négy büntetés-végrehajtási intézetet jelöl ki, ahol jelenleg a fiatalkorú szabadságvesztésre ítéltek letölthetik büntetésüket:

- Baranya Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet – Pécs

[434] Edwin Hardin Sutherland, Donald Ray Cressey, és David F. Luckenbill, *Principles of Criminology* (Oxford: General Hall, 1992), https://books.google.hu/books?id=wqRQqXKuU7sC&pg=PP9&hl=hu&source=gbs_selected_pages&cad=1#v=onepage&q&f=false (letöltés ideje: 2024.12.13.).
[435] Fliegauf Gergely, „Fiatalkorú fogvatartottak a börtönben: kognitív és kriminálpszichológiai megfontolások," *Belügyi Szemle* 62, no. 2 (2014): 43-50, https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2014.v62.i2.pp43-50.
[436] Czenczer Orsolya, „Fiatalkorúak az új Bv. Kódexben: Gondolatok az elítélt fiatalkorúak helyzetéről az új büntetés-végrehajtási törvény kapcsán," in *Emberek őrzője: Tanulmányok Lőrincz József tiszteletére*, ed. Lőrincz József (Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2014), 171-178.
[437] Vókó György, *Európai Büntetés-végrehajtási jog* (Budapest-Pécs: Dialóg Campus Kiadó, 2006).
[438] Bv.tv. 192.§ (2)

- Bács-Kiskun Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet – Kecskemét
- Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet – Szirmabesenyő
- Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézete – Tököl[439]

A fenti bv. intézetekben dolgozó bv. pártfogók kiemelt feladata a fiatalkorú szabadságvesztést töltő elítéltek reintegrációs gondozása. A reintegrációs gondozás keretében a bv. pártfogó a börtönártalmak és a fent említett negatív hatások ellensúlyozása, illetve a bűnismétlési kockázatok csökkentése és a sikeres társadalmi reintegráció esélyének növelése érdekében csoportfoglalkozásokat, tréningeket (pl.: indulatkezelési, problémamegoldó, kommunikációt fejlesztő) tarthat vagy akár egyéni esetkezelés keretében eszközölhet beavatkozásokat. A gondozás keretében a fiatalkorúaknál különösen fontos a családi és egyéb társadalmi kapcsolatok helyreállítása, megerősítése.[440] Mindezek érdekében a Bv.tv. lehetővé teszi egy sajátos kapcsolattartási forma a családi konzultáció[441] alkalmazását. A családi konzultáció nem szerepel az elítéltek részére biztosított kapcsolattartási formák[442] között, tehát a kapcsolattartás ezen formája csak a fiatalkorú elítéltek számára biztosítható. A családi konzultációt a fogvatartott vagy a törvényes képviselő kérelmezheti. Annak engedélyezése a bv. intézet parancsnokának jogköre, aki a kérelem indokoltságának ellenőrzése érdekében információt kérhet a területileg illetékes családsegítő vagy gyermekjóléti szolgálattól.[443] A családi konzultáció gyakorlatban történő megvalósítása a bv. intézetben történik, annak megszervezésében a reintegrációs tiszt, pszichológus és a bv. pártfogó vesz részt. A családi konzultációra háromhavonta, maximum kilencven percben, folyamatos ellenőrzés mellett kerülhet sor. A családi konzultáció tehát egy kötetlen kapcsolattartási forma, mely során a fiatalkorú elítéltnek lehetősége van családtagjaival találkozni. Az elítéltek részére biztosított kapcsolattartási formákon túl a családi konzultáció egy újabb eszköze lehet a családi kapcsolatok megőrzésének, újjáépítésének. Mivel a családi konzultáció nem minősül látógatófogadásnak, ezért akkor is lehetőség van a megszervezésére, ha a fiatalkorú fogvatartott törvényes képviselője is szabadságvesztés büntetést tölt.[444]

[439] a szabadságvesztés, az elzárás, a rendbírság helyébe lépő elzárás, a letartóztatás és a szabálysértési elzárás végrehajtását foganatosító büntetés-végrehajtási intézetek kijelölésének szabályairól szóló 16/2018. (VI. 7.) BM rendelet
[440] Czenczer, "Fiatalkorúak az új Bv. Kódexben."
[441] Bv.tv. 194.§ (1)
[442] Bv.tv. 173. § (1): Az elítélt kapcsolattartási formái: levelezés, telefonbeszélgetés a bv. intézet által biztosított telefonnal és telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartás, csomag küldése és fogadása, látogató fogadása, látogató bv. intézeten kívüli fogadása, kimaradás, eltávozás és a reintegrációs eltávozás.
[443] IM rendelet 156.§ (1)
[444] Bv.tv. 194.§ (4)

A családi konzultáción kívül a Bv.tv. egy másik kapcsolattartási formára is lehetőséget biztosít a fiatalkorú elítéltek kapcsán, ez nem más, mint a családterápiás foglalkozás.[445] A családi konzultáció kötetlenségével ellentétben a kapcsolattartásnak ezen formája sokkal inkább formalizált. A családterápiás foglalkozást a fogvatartott, a törvényes képviselője vagy a bv. intézet is kezdeményezheti, ha azt tapasztalja, hogy a fiatalkorú és a vele kapcsolatot tartó hozzátartozója közötti viszony megromlott.[446] A bv. intézet kezdeményezésére indult családterápiás foglalkozás azonban csak akkor valósítható meg, ha a terápián történő részvételéről a fiatalkorú hozzátartozója szándéknyilatkozatot tesz. A családterápiás foglalkozást csak pszichológus végzettséggel rendelkező személy vezetheti, aki meghatározza a foglalkozások számát és gyakoriságát, valamint külső személyek bevonására is javaslatot tehet.[447] Fontos különbség a családi konzultációhoz képest, hogy bv. intézeten kívül is megvalósíthatók a foglalkozások[448], illetve elítéltek között csak kivételesen engedélyezhető, ha az érintettek várható szabadulásáig kevesebb, mint hat hónap van hátra és ilyen esetben lehetőség szerint a KKMI-ben kell lefolytatni a foglalkozásokat.[449] A családterápiás foglalkozások szükségességére a bv. pártfogó is javaslatot tehet, ha azt érzékeli a reintegrációs gondozás, szabadulásra felkészítés során, hogy a fiatalkorú családi kapcsolatai meglazultak és ezek helyreállításában szükséges pszichológus szakember bevonása.

A fiatalkorúak sikeres társadalmi reintegrációjának elősegítése érdekében a reintegrációs gondozás keretében a Bv.tv. külön kiemeli, hogy a bv. pártfogó családi vagy csoportos döntéshozó megbeszélést szervezhet.[450] Ilyen jellegű megbeszélés gyakorlati realizálódása a Családi Döntéshozó Csoportkonferencia (CSDCS) vagy más nevén Családi Csoport Konferencia (CSCSK), mely a resztoratív eljárások körébe tartozó módszer.[451] A helyreállító szemléletet már régóta alkalmazzák a különböző közösségekben azzal a céllal, hogy a konfliktussal érintett résztvevők közös álláspontot alakítsanak ki a konfliktus megoldása

[445] Bv.tv. 194.§ (2)
[446] IM rendelet 157.§ (1)
[447] IM rendelet 157.§ (3)
[448] Bv.tv. 194.§ (3)
[449] IM rendelet 157.§ (4)-(5)
[450] Bv.tv. 203/A.§
[451] Dr. Barabás A. Tünde, Dr. Fellegi Borbála, és Dr. Windt Szandra (szerk.), *Konfliktuskezelés elítéltekkel. Kézikönyv a mediáció és helyreállító igazságszolgáltatás alkalmazhatóságáról a büntetés-végrehajtásban* (Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2010).

tekintetében, mely egyaránt szolgálja a közösség és az egyén érdekét.[452] A konferencia modell lényege, hogy minden érintett részt vesz a konfliktus megoldásának feltárásában. A bv. intézetekben alkalmazott CSDCS azonban eltér az általánostól, sajátossága, hogy az eljárásban a sértett többnyire nem vesz részt, ebből adódóan az áldozott részére a jóvátétel tervezése nem történik meg. A CSDCS során a szabadulást követő időszakra a résztvevők egy cselekvési tervet dolgoznak ki. A terv kidolgozásában közösen vesznek részt a konferencia részvevői, akik lehetnek a fogvatartott családtagjai, oktatási intézmény képviselője, polgármester, bv. pártfogó, leendő munkáltató és tulajdonképpen bármilyen más résztvevő, aki a fiatalkorú társadalmi reintegrációjának sikerességéhez hozzá tud járulni.[453]

A CSDCS tehát lehetőséget teremt, – elsősorban a szabadulás előtt álló fogvatartottak részére – hogy a családtagok, a közösség tagjai közösen megvitassák azon okokat, melyek szignifikáns szerepet játszottak a bűncselekmény elkövetésében, valamint az ismételt bűnelkövetés esélyének csökkentése érdekében esélyt ad arra, hogy a konferencia résztvevői adekvát és komplex beavatkozásokat tervezzenek. A tevékenység fő célja a fentieken túl a fogvatartott sikeres társadalmi reintegrációjának elősegítése, illetve a börtönártalmak, a stigmatizáció, prizonizáció és depriváció hosszú távú hatásainak tompítása, csökkentése.

A CSDCS alkalmazásának lehetősége és a társadalmi reintegráció sikerességének elősegítésében betöltött jelentősége a bv. intézetekben mindenképp számottevő. Számos szakember, kutatás mutat rá arra, hogy a szabadulás utáni hat hónap a legkritikusabb a szabadult fogvatartott számára, ugyanis legtöbbször ebben az időszakban dől el a társadalmi reintegráció sikeressége vagy hatástalansága, azaz a bűnismétlővé válás.[454] A CSDCS a szabadulás előtt álló fogvatartottaknak lehetőséget biztosít a bűnismétlővé válás szempontjából legveszélyeztetettebb periódusban a jogkövető életmód választására. A CSDCS kapcsán készített cselekvési terv végrehajtásához a befogadó környezet tagjaitól, családtagjaitól és számos szakembertől támogatásra, segítségre számíthatnak.

[452] Molitórisz Roland és Franka Botond Mihály, „Az egyéniesítés, a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő és a családi döntéshozó csoportkonferencia (CSDCS) szerepe az elítéltek sikeres reintegrációjában," *Börtönügyi Szemle* no. 1 (2016): 107-116.
[453] Nyesténé Jánkfalvi Zita, „Elkövettem, megbántam, jóvátenném. Resztoratív gyakorlatok a börtönben," *Börtönügyi Szemle* no. 2 (2012): 14-28.
[454] Pálvölgyi Ákos, „A társadalom részvételének szükségessége a büntetés-végrehajtásban (reszocializáció, reintegráció)," *Büntetőjogi Szemle* no. 2 (2014): 77-84.

Összességében elmondható, hogy a CSDCS alkalmazásával kettős célkitűzés elérése lehetséges, a módszer egyrészt elősegíti a társadalmi reintegrációt és ezzel hozzájárul a szabadságvesztés céljának megvalósulásához, másrészt a szűk család és a közösség tagjainak együttműködése nagymértékben redukálhatja a szabadult fogvatartott esetében a bűnismétlési kockázatot. Amennyiben valaki a fogvatartotti helyzetből visszatér családjába, saját közösségébe, új helyzetet teremt, hiszen a távolléte alatt változások történnek nemcsak a családjában, hanem az egyénben is, aki távol volt a családjától. Ezen kívül a büntetett előélet egyfajta stigmaként jelenik meg az egyén életében, családjában, melynek megítélése többségében negatív. A közösség lehet nyitott a társadalmi reintegrációs folyamat segítésében, de akadályozhatja is. A konferencia célja a közösség felkészülése a „visszafogadásra", arra a helyzetre, hogy változás következik be minden érintett életében, a társadalmi környezetben. A fentiek miatt nagyon fontos, hogy az elítélt esetében már a bv. intézetben megkezdődjön a szabadulásra való felkészülés. A CSDCS lehetőséget ad az elítéltben felmerülő szabadulás utáni bizonytalanságok rendezésére, valamint a közösség számára felkészülési lehetőséget biztosít egy tagjának ismételt fogadására, ezzel elősegítve a bűnismétlés kockázatának csökkentését, a közösség bizalmának, biztonságérzetének, kohéziójának erősítését.

A CSDCS módszer alkalmazásával esély nyílik a család, a közösség és a bűncselekményt elkövető közötti kollízió feloldására, az egyén társadalmi reintegrációjának elősegítésére. A módszer különösen alkalmas a fiatalkorú bűnelkövetők esetében. A CSDCS mint a bv. intézetekben alkalmazható resztoratív módszer a társadalomba való reintegráció fontos lépését jelentheti. Azzal, hogy aktivizálja mind az elkövetőt, mind a társadalmi környezetét hozzájárulhat ahhoz, hogy a fogvatartott attitűdje pozitív irányban változzon, csökkentve ezzel a bűnismétlési hajlandóságot.[455]

5.9.4. Szabadságvesztés-büntetésből feltételesen szabadságra bocsátott fiatalkorúak pártfogó felügyeletének külön szabályai

A fiatalkori bűnözés összetett jelenség, amelynek számos oka lehet. A bűncselekmény elkövetését kiváltó okok legalább olyan sokrétűek, mint az egyén személyiségét alakító körülmények.[456] A téma kapcsán született hazai és nemzetközi kutatások mindegyike

[455] Lebujos Imre, „Resztoratív módszerek a büntetés-végrehajtási intézetekben (Utópia vagy valóság?)," *Börtönügyi Szemle* no. 4 (2012): 33-52.
[456] Gönczöl, „A hatékonyabb speciális prevenció feltételei,"

alapvetően egyetért abban, hogy a fiatalkori bűnözés okai közt szerepelhetnek a családi körülmények, barátok, iskola, társadalmi környezet. Ezekre vezethetők vissza a fiatalkori bűnözés okai.[457] Solt Ágnes is hasonló eredményre jutott kutatásában. Eredményei alapján a családban elszenvedett bántalmazás vagy elhanyagolás növeli a kriminalitás esélyét. Az iskola tekintetében elsősorban a kortárs csoportok kirekesztő magatartása vezethet a kriminalitás megjelenéséhez. Mindezeken túl a fiatalok antiszociális viselkedésjegyei, az erőszakos viselkedés jelentenek kockázati tényezőt a bűnelkövetővé válás tekintetében.[458] A fiatalkori bűnözés okai és a bv. pártfogó által végzett pártfogó felügyelet között szoros összefüggés figyelhető meg. A bv. pártfogó a pártfogó felügyelet időtartama során egyénre szabott beavatkozásokat alkalmaz a kriminális viselkedés korrekciójára, figyelembe véve az egyedi körülményeket és kockázati tényezőket. A pártfogó felügyelet céljaival összhangban segítséget nyújt a fiatalkorúnak a társadalomba való beilleszkedéshez és a szociális készségek fejlesztéséhez, ami ellensúlyozhatja a negatív környezeti hatásokat. Mindezen célok elérése érdekében, az interprofesszionalitás jegyében együttműködik más intézményekkel.

A fiatalkorúakat érintő fenti általános eltérések alkalmazásán túl a jogszabályok olyan konkrétumokat is tartalmaznak, melyek a végrehajtás általános szabályaitól eltérő ügymenetet eredményeznek. Az alábbiakban ezen eltérések ismertetésére törekszem. A pártfogó felügyelet elrendelése nem mellőzhető abban az esetben, ha a feltételes szabadságra bocsátott elítélt fiatalkorú.[459] Ebben az esetben már a jegyzőkönyvi meghallgatásra is lehetőség szerint úgy kell sort keríteni, hogy azon a fiatalkorú törvényes képviselője is részt vesz. Ennek érdekében a bv. pártfogó a törvényes képviselő részére is megküldi a fiatalkorú részére postázott felhívást, melyben megjelöli a meghallgatás helyszínét és időpontját. Amennyiben a megadott időpontban a fiatalkorúval együtt a törvényes képviselő nem jelenik meg, az nem akadálya a jegyzőkönyvi meghallgatásnak, ebben az esetben azonban a törvényes képviselő részére a jegyzőkönyv egy példányát postai úton meg kell küldeni.[460] A bv. pártfogó a pártfogó felügyelet végrehajtása során együttműködik a pártfogolt tényleges tartózkodási helye szerinti család- és gyermekjóléti szolgálattal és központtal, illetve az egyéb gyermekvédelmi intézményekkel a fiatalkorú 18. életévének betöltéséig és a kormányhivatalok igazságügyi osztályainak pártfogó

[457] Korinek László, *Kriminológia II.* (Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2010).
[458] Solt Ágnes, *Peremen billegő fiatalok: Veszélyeztető és kriminalizáló tényezők gyermek- és ifjúkorban*, PhD-értekezés (Budapest, 2012), http://www.okri.hu/images/stories/kutatok/soltagnes/disszertacio.pdf (letöltés ideje: 2024.12.13.).
[459] Btk. 119.§ (1) a)
[460] Pfr. 54.§ (1)-(2)

felügyelőivel a kettős pártfogás elkerülése érdekében.[461] A jegyzőkönyvi meghallgatást követő tájékoztatási kötelezettségek kapcsán a bv. pártfogó fiatalkorú pártfogolt esetén a pártfogó felügyelet megkezdéséről szóló értesítést az elrendelő, a rendőrkaptányság és ügyészségen kívül megküldi a család- és gyermekjóléti szolgálatnak és központnak és a gyámhatóságnak, illetve amennyiben a gyermek szakellátásban tartózkodik, akkor az otthont nyújtó ellátás biztosító intézmény részére is.[462] A jegyzőkönyvi meghallgatást követő harminc napon belül készítendő egyéni pártfogó felügyelői terv készítéséhez a bv. pártfogó felhasználja az együttműködő szervektől kapott információkat, illetve amennyiben a fiatalkorú korábban megelőző pártfogás alatt állt, akkor az egyéni pártfogó felügyelői tervet ennek tapasztalataira építve kell elkészíteni.[463] A fentiek alapján elmondható, hogy a fiatalkorúak pártfogása tekintetében a jogszabály egy széleskörű együttműködést irányoz elő, a bv. pártfogónak a törvényes képviselővel, szociális és egyéb intézményekkel. A különböző intézmények együttműködése kiemelkedően fontos a fiatalkorú pártfogoltak esetében, mert ez biztosítja a komplex és hatékony támogatást a fiatal reintegrációjához. Az együttműködés segíthet megérteni a fiatalkorú problémáit és kiválasztani a szükséges beavatkozás leghatékonyabb módszerét. A holisztikus szemlélet mellett az együttműködés lehetővé teszi a különböző intézmények erőforrásainak optimalizálását, hatékony felhasználását, a fiatalkorú terhelt kapcsán az egyedi szükségleteinek megfelelő, személyre szabott beavatkozások kidolgozását.

5.9.5. Fiatalkorúak reintegrációs őrizete

A fiatalkorúak estében speciális kapcsolattartási formaként alkalmazható családi konzultáció és családi terápia a fiatalkorúak reintegrációs őrizete kapcsán is megjelenik. A jogszabály a fiatalkorúak reintegrációs őrizete kapcsán az alkalmazási feltételeket bővíti és kötelezővé teszi, hogy a fiatalkorú a szabadságvesztés végrehajtása alatt legalább egy alkalommal családi terápián vagy családi konzultáción vegyen részt. Ennek elmulasztása esetén a fiatalkorú részére nem engedélyezhető a reintegrációs őrizet.[464] Ugyanakkor a családi konzultáción vagy családi terápián történő részvétel kérelmezésére a reintegrációs őrizet kérelmezésével egyidejűleg is van lehetőség, ebben az esetben a családi konzultáció vagy családi terápiás foglalkozás

[461] Pfr. 53.§ (1)
[462] Pfr. 54.§ (3)
[463] Pfr. 54.§ (4)
[464] Bv.tv. 200/A.§

engedélyezését, a részvétel lehetőségét a bv. intézetnek biztosítania kell.[465] Fiatalkorú esetén további feltétel egy befogadó nyilatkozat megléte, melyet a törvényes képviselőnek kell megtennie. Ebben a dokumentumban a törvényes képviselő arról nyilatkozik, hogy a fiatalkorú lakhatását biztosítja. Mindezeken túl a fiatalkorú reintegrációs őrizetbe helyezéséhez szükséges a törvényes képviselő nyilatkozata a fogvatartott kíséréséről.[466] A szabadításhoz hasonlóan a fiatalkorút a reintegrációs őrizetbe helyezéskor a törvényes képviselőnek adják át. A reintegrációs őrizet céljai tekintetében külön célok a fiatalkorúak vonatkozásában nem kerültek meghatározásra. A felnőttkorú elkövetők reintegrációs őrizetének egyik sarokpontja a munkavállalás, ha ez nem tud valamilyen okból megvalósulni akkor a reintegrációs őrizetbe helyezett álláskeresőként történő regisztrációjára kell törekedni. A fiatalkorú elkövetők esetében azonban az elsődleges feladat annak elősegítése, hogy a fiatalkorú folytassa az esetlegesen megszakított tanulmányait, vagy szakképzésben, középiskolai képzésben vegyen részt. A tizenhat éven aluli fiatalkorúak oktatásban való részvétele a tankötelezettség alapján kötelező[467], de a 18 év alatti fiatalkorút is oktatásban való részvételre javasolt ösztönözni. Az oktatás lehetőséget teremt a fiatalkorú számára, hogy ismét bekapcsolódjon a társadalmi folyamatokba, fejleszti a problémamegoldó képességet, új cooping stratégiák elsajátítását segítheti elő, valamint hozzájárulhat a személyiség helye irányba történőfejlődéséhez.[468] Mindezek túl a jövőre nézve növeli a munkaerő-piaciesélyeket, a jobb foglalkoztatási kilátások csökkenthetik a bűnismétlés motivációját. Mindezek alapján elmondhatjuk, hogy az oktatás jelentős szerepet játszik a harmadlagos bűnmegelőzésben, ezért a bv. pártfogónak egyrészt ösztönöznie szükséges a fiatalkorú reintegrációs őrizetest az oktatásban, képzésben való részvételre, másrészt mindenképp együttműködésbe kell vonnia az oktatási, képzési intézményeket a sikeres társadalmi reintegráció érdekében.

5.9.6. Összefoglalás

A fiatalkorú bűnelkövetők régóta speciális alanyát jelentik, mind az igazságszolgáltatásnak, mind a büntetés-végrehajtásnak, a rájuk vonatkozó anyagi, eljárási és végrehajtási szabályok is

[465] IM rendelet 158.§
[466] Bv.tv. 200/A.§
[467] a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 45.§ (3) alapján a tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló a tizenhatodik életévét betölti
[468] Czenczer Orsolya „Az oktatás mint reszocializációs eszköz a fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézeteiben," *Börtönügyi Szemle* no. 3 (2008): 1-12.

különböznek az általánostól.[469] Az ultima ratio elvének fokozott érvényesítése szükséges esetükben, mivel a büntetés célja is eltérő a felnőttkorú társaikhoz képest. A fiatalkorú elkövetők esetében a bűncselekmények elkövetéséhez vezető okok között találhatjuk a családi problémákat, kortárs csoportok negatív hatásait, környezeti hatásokat. A rossz szocializáció, a gyermekkorban elszenvedett bántalmazás vagy elhanyagolás mind a kriminalitás esélyeinek növekedéséhez vezethetnek. A sikeres társadalmi reintegrációra történő felkészítés a fiatalkorú elkövetőkénél már a bv. intézetekbe történő befogadással megkezdődik, a bv. pártfogók, reintegrációs tisztek, pszichológusok, lelkészek számos intézkedést eszközölnek a bűnismétlés elkerülése érdekében: a fiatalkorúak a bv. intézetekben oktatásban vehetnek részt, illetve különböző egyéni és csoportos foglalkozások biztosítottak számukra. A bv. intézetek programjainak célja, hogy a börtönártalmakat lehetőleg megszüntessék vagy a legminimálisabbra csökkentsék.[470] A fiatalkorú bűnelkövetők számos kihívással szembesülnek a szabadulásuk után. A stigmatizáció és a társadalmi előítéletek felnőtt társaikhoz hasonlóan náluk is jelen vannak. Az alacsony iskolai végzettségük nehezítheti a későbbi a munkavállalást, de jelentős hatással vannak rájuk a bűnismétlés tekintetében a különböző addikciók (pl.: drog, alkohol) is. A család és az iskola fontos szerepet játszanak a társadalmi viszonyok reprodukciós folyamatában.[471] A fiatalkorúak tekintetében a bv. pártfogónak is szélesebb eszköztár alkalmazására kell törekedni. A sikeres társadalmi reintegráció és a bűnismétlés elkerülés érdekében a fiatalkorúakkal végzett munkába szükséges bevonni az érintett családját, a tágabb környezetét és mindazokat az intézményeket, melyek hozzájárulhatnak a fiatalkorú esetében kitűzött célok eléréséhez. Összességében a sikeres reintegráció érdekében fontos a komplex, egyénre szabott támogatás biztosítása, amely figyelembe veszi a fiatalkorú egyedi körülményeit és szükségleteit.

6. A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői tevékenység kontroll és támogató jellegének vizsgálata egy empirikus kutatás keretében

A pártfogó felügyelet dilemmái különböző területeken merülnek fel, és sokszor ellentmondásos célok és érdekeltségek ütköznek egymással. A bűnelkövetők reintegrációja és a közbiztonság,

[469] Czenczer Orsolya, „Veszélyes fiatalok vagy fiatalok veszélyben? – avagy meglátások a gyerekbántalmazás és az erőszakos bűnelkövetés összefüggéseire a reintegráció jegyében," *Börtönügyi Szemle* no. 1 (2017): 21-33.
[470] Ruzsonyi Péter, „Kriminálpedagógiai útkeresés a fiatalkorú fogvatartottak szabadságvesztésbüntetésének végrehajtásában," *Börtönügyi Szemle* no. 4 (2008): 14-32.
[471] Kerezsi Klára, „Változatlan helyzet – változó elvárások: a fiatalkorú bűnelkövetők zártintézeti nevelése," *Börtönügyi Szemle* no. 4 (2008): 33-42.

az egyéni jogok és a társadalmi érdekek, a szociális támogatás és a büntetés kérdései mind olyan tényezők, amelyek folyamatos figyelmet igényelnek a tevékenység fejlesztése és alkalmazása során. A pártfogó felügyelet intézménye a modern büntetőpolitika és bűnmegelőzés egy olyan eleme, amely sajátos kettősséget hordoz magában. Egyfelől a büntető igazságszolgáltatás részeként ellenőrző, felügyelő funkciót lát el, másfelől pedig támogató, segítő szerepet tölt be a bűnelkövetők társadalmi reintegrációjában. E kettősség teszi a pártfogó felügyeletet különösen érdekessé és egyben kihívásokkal telivé mind elméleti, mind gyakorlati szempontból. A kihívás az, hogy hogyan lehet egyensúlyt találni e különböző szempontok között, hogy a pártfogó felügyelet valóban hatékony legyen a bűnismétlés megelőzésében és a bűnelkövetők társadalomba való reintegrálásában. A pártfogó felügyelői tevékenység Janus-arcú jellege nemzetközi szinten is fontos kérdésként jelenik meg, mind a jogalkotó, mind a pártfogó felügyelők részéről. A pártfogás nemzetközi környezetét tekintve a pártfogó felügyelői tevékenységre ható folyamatok tekintetében kétirányú, egymással ellentétes trendet figyelhetünk meg. Az egyik irány inkább a punitív, büntetés kiszabás felé erősödő jelleget részesíti előnyben, ezáltal a pártfogás kontroll funkcióját helyezi előtérbe. Míg a másik irány egy olyan pártfogó felügyelői tevékenységet preferál, melyben az alapvető emberi jogok kerülnek előtérbe, azaz sokkal inkább a pártfogás támogató jellegének erősítésére koncentrál.[472] Az Európa Tanács 2010-ben a pártfogást a közösségi szankciók közé tartozó, jogszabályban meghatározott, bűnelkövetővel szemben alkalmazott összetett jogintézményként definiálta, melynek célja egyrészről a társadalom védelme, másrészről az elkövető (re)integrációja a felügyelet és a támogatás számos eszközével.[473]

Amerikai Egyesült Államok

Az Egyesület Államokban a szabadságelvonással nem járó szankciók tekintetében kiemelt szerepe van a pártfogó felügyeletnek. Az Egyesült Államokban a pártfogó felügyelet rendszere rendkívül decentralizált, több mint 2000 különböző ügynökség működik, amelyek állami vagy szövetségi hatáskörben látják el feladataikat. Ennek következtében a pártfogás jogi szabályozása és gyakorlati megvalósítása rendkívül változatos, és jelentős mértékben függ a helyi igazgatási és büntetőpolitikai preferenciáktól.[474] A szabadságvesztésből általánosságban

[472] Kerezsi, „Pártfogó felügyelet,"
[473] Európa Tanács Miniszteri Bizottság, *CM/Rec(2010)1. sz. ajánlás a tagállamok számára az Európa Tanács Pártfogási Szabályairól*, 2010.
[474] Joan Petersilia, *Probation in the United States* (Oxford: Oxford University Press, 1997), 45–47.

a kiszabott időtartam 85%-ának letöltését követően van mód feltételes szabadulásra, melyhez minden esetben kapcsolódik pártfogó felügyelet is. A pártfogó felügyeletnek két formája alakult ki: pártfogó felügyelet és intenzív pártfogó felügyelet. A pártfogó felügyelet során a pártfogoltnak általános, büntető és kezelő magatartási szabályokat kell betartani. Általános magatartási szabály – a magyarországi általános magatartási szabályokhoz hasonlóan – a pártfogó felügyelővel való kapcsolattartás kötelezettsége. Büntető vagy korlátozó szabályként pénzbírság, drogfogyasztás ellenőrzése, sértett jóvátétele, stb. írható elő a pártfogolt részére, míg kezelő szabályként meghatározott terápián, programban (pl.: szenvedélybetegséget kezelő) való részvétel. Az intenzív pártfogó felügyelet egy szorosabb ellenőrzést jelent, melyhez kapcsolódik többnyire egy másik közösségi szankció, pl.: házi őrizet.[475] Az amerikai gyakorlatban a kontroll funkció hangsúlyosabb, a pártfogó felügyelők elsősorban az állami büntetőkontroll megvalósítói, de emellett jelentős szerepet kap a visszaesés megelőzése és a reintegráció is. Az elmúlt évek kutatásai szerint azok az elkövetők, akiket modern, reintegrációs szemléletű felügyelők kísérnek, jelentősen kisebb arányban követnek el újabb bűncselekményt.[476]

Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyságban a pártfogó felügyelet (Probation Service) története a 20. század elejére nyúlik vissza, amikor a 1907-es Probation of Offenders Act törvény alapján a bíróságok lehetőséget kaptak arra, hogy az elítélteket pártfogó felügyelet alá helyezzék. A szolgálat eredetileg a támogatásra, tanácsadásra és segítésre fókuszált, azonban a 20. század második felétől a közösség védelme és a kontroll funkció került előtérbe.[477] Az 1991-ben született Büntető Igazságszolgáltatási törvény a közösségi szankciók, így a pártfogó felügyelet célja tekintetében fontossági sorrendet állapított meg, az alábbiak szerint: 1. a közösség védelme, 2. a bűnözés csökkentés, míg 3. a rehabilitáció. A célok mentén az Egyesült Királyságban megtörtént a pártfogó szolgálatok szervezeti átalakítása is, melynek eredményeképpen többek közt nőtt a sértett szerepe a pártfogó felügyelet kapcsán. A sértettek tájékoztatásán túl a pártfogók feladatává vált a sértett értesítése az erőszakos vagy szexuális bűncselekményt elkövető fogvatartottak feltételes szabadulásáról. A fiatalkorúak tekintetében megjelent a „No

[475] Kerezsi, „Pártfogó felügyelet,"
[476] Petersilia, „Probation in the United States"
[477] John Deering és Martine Feilzer, *The Probation Service in England and Wales: A Decade of Radical Change* (London: Palgrave Macmillan, 2020).

more excuses", azaz „Nincs több kifogás" szlogen, mely szintén a kontroll irányát erősítő lépés.[478]

Ausztria

Az osztrák büntetőjog céljának iránya főként a speciálprevenciós célok irányába mutat, azaz a bűncselekmény elkövetése után a bűnelkövetés fő okaira, hátterére próbál választ találni, s a válaszok segítségével elsődleges cél a bűnismétlés elkerülése. Ausztriában a büntetőjog a bírósági eljárás diverziójára számos lehetőséget kínál, pl: pénzbírság kiszabása, jóvátétel, közérdekű munka büntetés kiszabása, szankció próbaidőre történő elhalasztása. A diverziós lehetőségek végrehajtásában civil szerveződésű, de állami támogatásból működő civil szervezetek vesznek részt.[479] A pártfogó felügyeletet a bíróság vagy az ügyészség rendelheti el, amelynek végrehajtását elsősorban a Neustart nevű civil szervezet végzi, állami megbízás alapján. A pártfogó felügyelők főként támogató, szociális munkára épülő kapcsolatot alakítanak ki klienseikkel, a beavatkozások csak a pártfogolt beleegyezésével történhetnek. A munka fókuszában az egyéni problémák kezelése, a szociális kompetenciák fejlesztése, valamint a társadalmi visszailleszkedés elősegítése áll. A jogi hátteret a Federal Probation Services Act (PSA) biztosítja, amely a pártfogás mellett egyéb szociális intézkedéseket (például lakhatás biztosítása, mediáció, közösségi munka) is szabályoz.[480]

Szlovákia

Szlovákiában a pártfogó felügyelet a 2000-es évek elején, a büntetőjogi reformok részeként került bevezetésre, az alternatív szankciók rendszerének megerősítése érdekében. A 2004-ben hatályba lépett törvény alapján a pártfogó felügyelet célja, hogy a bíróságok tehermentesítése mellett elősegítse az elkövetők társadalmi reintegrációját, támogassa őket a munkavállalásban, tanulásban, szabadidő hasznos eltöltésében, valamint szembesítse őket a bűncselekmény következményeivel. A szlovák rendszerben a támogató, szociális munka jelleg dominál, a kontroll funkció háttérbe szorul, és a hangsúly a prevencióra, a visszaesés megelőzésére és a

[478] Kerezsi, „Pártfogó felügyelet,"
[479] Vári Eszter, „Alternatív szankciók és pártfogó felügyelet Ausztriában," *Szociális Szakmai Szövetség hírlevele* X, no. 10 (2004).
[480] NEUSTART, *Annual Report 2023* (Vienna: NEUSTART, 2023).

társadalmi beilleszkedésre helyeződik.[481]

Nemzetközi szinten egyre erőteljesebben megfigyelhető a pártfogó felügyelői tevékenység kontrollfunkcióinak előtérbe kerülése. A pártfogás egyik európai mintájának számító Angliában is az elmúlt 30 évben a támogató funkciók elsődlegességének csökkenése mellet a kontroll funkció erősödése tapasztalható. A tengerentúlon a pártfogó felügyelő abszolút kontroll funkciót ellátó, az igazságszolgáltatás részét képező szakember.

A pártfogás tekintetében született hazai szakirodalomban is különböző álláspontokkal találkozhatunk a pártfogás jellege tekintetében. Juhász Ferenc tanulmányában kiemeli, hogy a feltételesen szabadulók esetében is elsősorban a kontroll funkcióra kell helyeznie a hangsúlyt a pártfogó felügyelőnek abban az esetben, ha a pártfogolt a fogvatartása alatt szigorúbb rezsimbe volt sorolva és/vagy magas fogvatartási és visszaesési kockázata volt, továbbá, ha magas a pártfogolt szabadulását követően a bűnismétlés kockázata a pártfogolt lakhatási, szociális és egyéb problémái miatt.[482]

A pártfogó felügyelői tevékenység kétarcúságához kapcsolódóan Kerezsi Klára „A pártfogás dilemmája" című tanulmányában a következőket írja:
„A büntetések és intézkedések végrehajtásáról rendelkező 1979. évi 11. sz. tvr. 92. §-a szerint e jogintézmény kettős célja: egyrészt annak megakadályozása, hogy az elkövető újabb bűncselekményt kövessen el, másrészt a társadalomba való beilleszkedéshez történő segítségnyújtás. Az előbbit az elkövető ellenőrzése, irányítása, az utóbbit a szükséges szociális feltételek megteremtése révén látta megvalósíthatónak."[483]

Tóth Gabriella tanulmányában arra az álláspontra helyezkedik, hogy a pártfogó felügyelet végrehajtása során a kontrollelemeknek kell dominálniuk. Véleménye szerint a kontroll funkció elsődlegességét támasztja alá a jogintézmény célját tartalmazó megfogalmazás, amely első helyen említi a kontrollt erősítő ellenőrzés és irányítás módszerét és csak ezt követően a

[481] Mária Šimunová, „The Concept of Alternative Sanctions in Slovak Republic," *Central European Journal of Criminology* 10, no. 2 (2017): 112.
[482] Juhász Ferenc, „A bűnismétlés megelőzéséhez kapcsolódó büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői szakmai feladatok," *Börtönügyi Szemle* no. 3 (2017): 5-27.
[483] Kerezsi, „A pártfogás dilemmája,"

támogatást erősítő társadalmi beilleszkedéshez nyújtandó segítségnyújtást.[484]

A fent említettek alapján megállapítható, hogy a pártfogó felügyelők munkájának fontos része, mind a kontroll, azaz a pártfogolt ellenőrzése, beszámoltatása, mind a támogatás, azaz a segítségnyújtás, ösztönzés. E kettőség a pártfogó felügyelet során mindvégig jelen van, s véleményem szerint a megfelelő egyensúly meghatározása e két végpont között, a pártfogó felügyelő számára az egyik legnagyobb szakmai kihívás.

6.1. A kutatás célja

A kutatás célja annak vizsgálata volt, hogy a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők munkájában miként érvényesül a kontroll és a támogatás funkciója, illetve ezek milyen arányban jelennek meg a gyakorlatban. A kutatás középpontjában az a kérdés állt, hogy a pártfogók tevékenysége elsősorban a büntető igazságszolgáltatás kontrollmechanizmusaként értelmezhető-e, vagy inkább a szociális segítés, reintegrációs támogatás felé tolódik.

A vizsgálat célja volt továbbá annak feltárása is, hogy a pártfogók mennyire tudják tevékenységüket az egyéni szükségletekhez és kockázati tényezőkhöz igazítani a rendelkezésükre álló jogi, intézményi és módszertani eszközök mentén. Mivel a pártfogói munka jellegét alapvetően meghatározza a kettős – kontrolláló és segítő – funkció, ezért különös figyelmet fordítottunk arra, hogy e funkciók közötti egyensúly megteremtésének lehetőségei és korlátai hogyan jelennek meg a gyakorlatban.

6.2. A kutatás főbb kérdései

A szabadságvesztés és a pártfogó felügyelői tevékenység céljainak és alapelveinek mentén, a pártfogó felügyelői tevékenység kapcsán felmerülő kontroll és segítő funkció egyidejű megjelenéséből eredő különbségek, valamint a személyes tapasztalatok alapján fogalmazódott meg bennem átfogó kutatói kérdésem:

[484] Tóth Gabriella, „Adott is meg nem is, kapott is meg nem is – Gondolatok napjaink párfogó felügyeletéről," in *A munkát nem lehet eltitkolni. Tiszteltkötet Tremmel Flórián professzor emeritus 75. születésnapjára*, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2016, 91-99.

Melyik aspektus erősebb a pártfogó felügyelők munkájában az érintettek véleménye szerint: a kontroll vagy a segítés?

A kutatás specifikus kérdései az alábbiak voltak:

- Az egyes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői tevékenységekben milyen arányban jelenik meg a kontroll és a támogatás?
- A bv. pártfogók rendelkezésére álló eszközök, a munkavégzés során alkalmazott módszerek a kontroll vagy támogató funkciót erősítik?
- A bv. pártfogók a pártfogó felügyelet céljainak megvalósulása érdekében a kontrollhoz vagy a támogatáshoz kapcsolódó tevékenységeket tartják fontosabbnak?

6.3. Kutatási módszer

A kutatói kérdés hatékony vizsgálatához a kvantitatív kutatási megközelítést választottam, melynek keretében konkrét módszerként kérdőíves felmérést végeztem. A mintavétel alapsokaságát a vizsgálat időszakában (2020/2021. évben) a magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekben dolgozó 63 fő büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő jelentette. A kutatás területi terjedelmét tekintve országos kiterjedésű volt. A válaszadók száma 53 fő volt. Online, önkitöltős kérdőíves módszert alkalmaztam. A módszer előnye, hogy a kérdőív tetszőleges időpontban elérhető volt a kitöltők számára, illetve a 2020. évben megjelenő COVID-19 járványügyi helyzet miatt a kutatást személyesen nem lehetet volna megvalósítani. A hátrányokat tekintve a személyes adatfelvétellel ellentétben a kitöltő adekvát válaszainak ellenőrzésére e módszer alkalmazása során nincs lehetőség, ennek kiküszöbölése érdekében a kitöltő, a kutató által megadott elérhetőségeken elakadás, kérdés esetén segítségért tudott folyamodni. A kutatás korlátai közé tartozik, hogy a nyílt kérdésekre adott válaszok terjedelme és mélysége változó volt, és az online, önkéntes részvétel előidézhetett önszelekciós torzulást.[485] A kutatás során a hagyományos kvantitatív irány mellett az institucionalista megközelítés alkalmazását választottam, hiszen a formális és informális normák jelentős hatással vannak a bv. pártfogói tevékenységre. Az institucionalista megközelítés keretei között a társadalmi intézményrendszer működését annak történeti kialakulásában vizsgáljuk. A jelen kutatás szempontjából különösen fontos, hogy a figyelem arra is kiterjed, hogy az intézményekben alkalmazott szabályok hogyan hatnak az intézményekben dolgozók

[485] Alan Bryman, *Social Research Methods*, 5th ed. (Oxford: Oxford University Press, 2016).

tevékenységére.[486] Az intézmény ebben a megközelítésben egy külső, stabil tényező, amely meghatározza az egyéni viselkedést.[487] A pártfogó felügyeletre mint intézményre a társadalom integrációs eszközeként tekinthetünk, ezért működése, szabályozása fontos, hiszen ezen keresztül hat az egyén reintegrációs lehetőségeire.[488] Az institucionalista megközelítés lehetővé teszi tehát a bv. pártfogás komplex, intézményi keretbe ágyazott vizsgálatát, azon formális és informális szabályok elemzésén keresztül, amelyek befolyásolják a bv. pártfogók működését. A bv. pártfogás ilyen módon történő vizsgálata átfogóbb képet adhat a vizsgálat tárgyává tett kontroll, vagy támogató funkcióhoz kapcsolható tevékenységekről. A vizsgálat során a jogi normákon túl elemeztem a bv. pártfogás kapcsán rendelkezésemre álló, a bv. pártfogók által használt mintadokumentumokat (pl.: jegyzőkönyv, feljegyzés, jelentés), illetve a BVOP által kiadott „Segédanyag a bűnismétlés megelőzéséhez kapcsolódó büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői szakmai feladatokhoz" című kézikönyvet is. A kutatás, illetve a specifikus kutatói kérdések megalapozása érdekében igyekeztem a témához kapcsolódó tanulmányokat feldolgozni, szintetizálni. A bv. pártfogás mindössze 10 éves múltra tekint vissza, ezért kevés olyan empirikus tanulmány született, amely a pártfogás ezen területével foglalkozik. Általánosságban a pártfogó felügyelői tevékenységről azonban van rendelkezésre álló szakirodalom.

6.4. Kutatási eredmények

A kérdőívet a 63 fő közül összesen 53 fő töltötte ki. A kitöltési arányokat (84,12%) tekintve megállapítható, hogy a kutatás alkalmas arra, hogy a kapott válaszokból releváns konzekvenciákat, trendeket, irányokat tudjunk megállapítani, kutatási kérdésekre kapott választ elfogadottnak tekintsük.

A kérdőívben feltett kérdéseket az alábbi csoportokba kategorizáltam:

1. A válaszadók jellemzése kormegoszlás, nemi arányok, iskolai végzettség szerint
2. A bv. pártfogó felügyelők önértékelése a kontroll vagy támogatás tekintetében
3. A bv. pártfogó felügyelői tevékenység lényege a bv. pártfogók szerint

[486] Sven Steinmo, „Historical Institutionalism," in *Approaches and Methodologies in the Social Sciences: A Pluralist Perspective*, ed. Donatella Della Porta and Michael Keating (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), 118-138, https://doi.org/10.1017/CBO9780511801938.008.
[487] Gajduschek György, „Intézményi Elemzés. Neoinstitucionalista megközelítés," in *Empirikus jogi kutatások*, szerk. Jakab András és Sebők Márton (Budapest: Osiris Kiadó, 2020), 189-208.
[488] Bányai Borbála és Légmán Anna, „Intézményi megközelítések a társadalomtudományban," *Replika* no. 74 (2011): 27-33.

4. A bv. pártfogók konnotációja, módszereik
5. Külső kapcsolatok a bv. pártfogó felügyelői tevékenység során
6. A sikeres társadalmi reintegráció megvalósulása

Az eredményeket a kategorizálás során alkotott területek szerint mutatom be.

6.4.1. A válaszadók jellemzése kormegoszlás, nemi arányok, iskolai végzettség szerint

A kérdőívet kitöltők között 35 nő és 18 férfi volt. Az életkor alakulása tekintetében a válaszok az 1. ábrában foglaltak szerint alakultak.

1. számú ábra: A válaszadó bv. pártfogók életkora 2020-ban (fő)

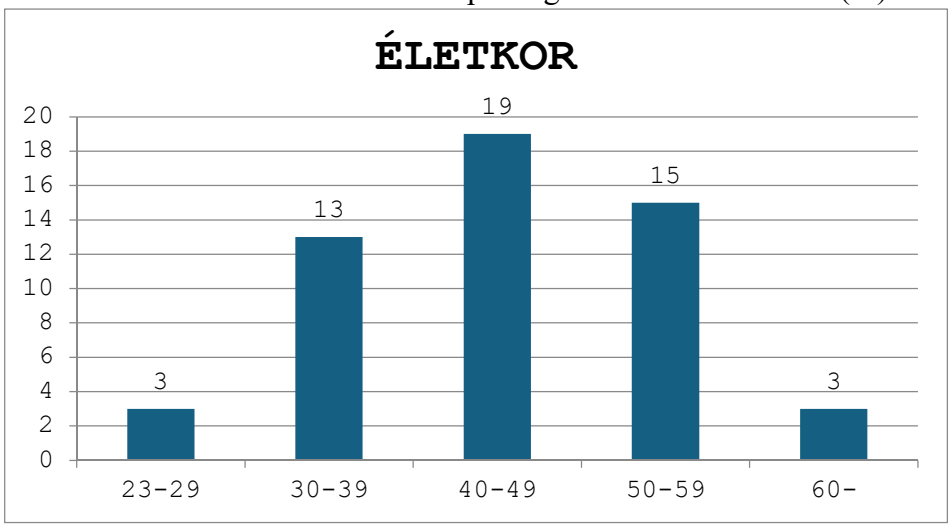

Forrás: Saját szerkesztés

Látható, hogy a bv. pártfogók döntő többsége (47 fő) 30 és 59 év közötti munkavállaló. Az iskolai végzettség tekintetében főiskolai diplomával 31 fő, míg egyetemi diplomával 22 fő rendelkezik. A szakképzettség tekintetében nyitott kérdés alkalmazására került sor, így a válaszadók szabadon írhatták le az általuk megszerzett szakképzettség megnevezését. A szakképzettség vizsgálata tekintetében jelentős esemény volt, hogy a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői tevékenység 2014. augusztus 9-től jelent a hazai büntetés-végrehajtási intézetekben. A feladat áthelyezésével egyidejűleg munkaköri státuszok is átkerültek a bv. intézetekhez. A pártfogó felügyelők döntő többsége áthelyezéssel került új feladatvégzési helyére, ekkor még a bv. pártfogó felügyelők kormánytisztviselői beosztásban dolgoztak a bv. intézetekben. A foglalkoztatási jogviszony tekintetében 2019.02.01. napjától következett be jelentős változás, ekkortól módosult a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény. A módosítás keretében

új jogviszony, a rendvédelmi igazgatási szolgálati viszony (továbbiakban: Riasz.) jelent meg a bv. intézetekben. Többek közt a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők is a Riasz. alapján kerültek besorolásra. A munkakör betöltéséhez szükséges iskolai végzettség tekintetében a rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban foglalkoztatottak által betölthető munkakörökről és az azok betöltéséhez szükséges képesítési követelményekről szóló 7/2019. (VIII. 9.) BVOP utasítás rendelkezik, mely alapján pártfogó felügyelői munkakör a munkakörnek megfelelő szakirányú felsőfokú iskolai végzettséggel tölthető be.

A beérkezett válaszok alapján a szakképzettség könnyebb áttekinthetősége érdekében az alábbi kategóriákat állítottam fel (7. táblázat):

7. számú táblázat: A bv. pártfogók szakképzettségeinek kategórizációja

Kategória	**Kategóriába tartozó szakképzettség**
Közigazgatási végzettség	okleveles közigazgatási szakértő, igazgatásszervező
Szociális végzettség	pszichológus, szociálpolitikus, szociológus, szociális munkás, addiktológiai konzulens, gyermek- és ifjúságvédelmi tanácsadó, mentálhigiénés
Pedagógiai végzettség	egyetemi vagy főiskolai szintű pedagógus, tanító, főiskolai szintű gyógypedagógus, szociálpedagógus
Egyéb	Minden egyéb végzettség, mely az előzőekben nem szerepel.

Forrás: Saját szerkesztés, 2025.

2. számú ábra: A válaszadó bv. pártfogók szakképzettség szerinti megoszlása (fő)

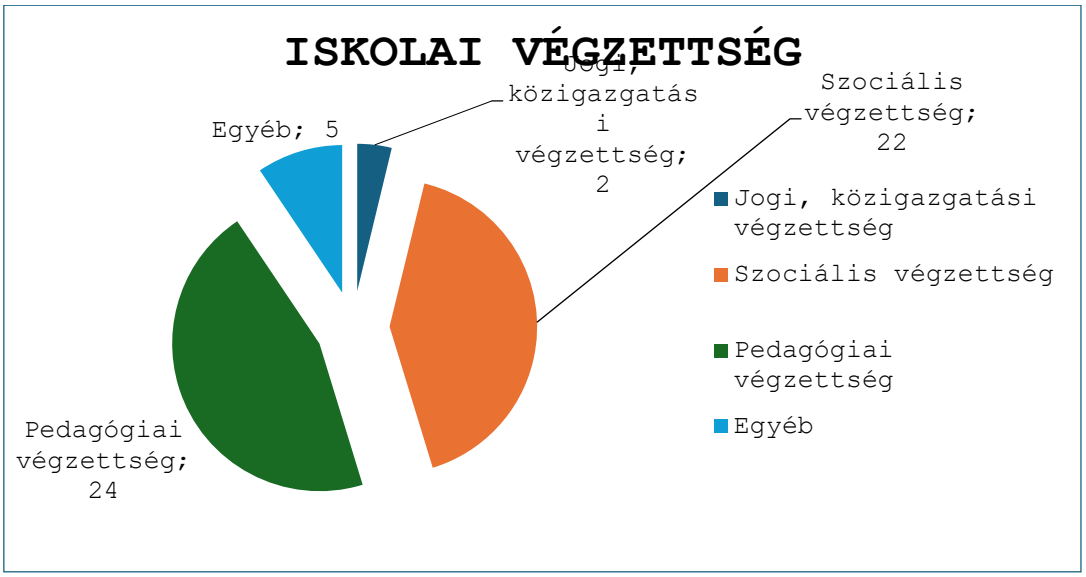

Forrás: Saját szerkesztés, 2025.

A válaszok alapján (2. ábra) megállapítható, hogy 24 fő rendelkezik pedagógiai végzettséggel, 2 fő közigazgatási végzettséggel, 22 fő szociális végzettséggel, valamint 5 fő rendelkezik egyéb (pl.: lelkész, művelődésszervező) diplomával. Az 53 fő közül többen rendelkeznek 2 vagy több végzettséggel. A második végzettség jellemzően az egyéb kategóriába sorolható, esetükben a besorolásuk nem az egyéb, hanem az első végzettségnek megfelelő kategóriába történt.

Általánosítás lenne azt mondani, hogy bizonyos végzettségek előre determinálják azt, hogy a pártfogó felügyelő a kontrollt vagy a támogatást fogja előnyben részesíteni munkája során. A végzettségnek azonban véleményem szerint meghatározó szerepe lehet abban, hogy az egyén a munkája során mit tekint feladatának, a feladatmegoldás során milyen módszereket alkalmaz. A pártfogoltak többnyire sokrétű, összetett problémákkal érkeznek, melyek megoldása sokszor interprofesszionális munkamódszer alkalmazását kívánja.

Az iskolai végzettség mentén is vizsgáltam, a bv. pártfogó felügyelők önértékelésére alapozva a tevékenység kontroll vagy támogató jellegét. A kapott válaszokat a 3. ábrában összesítettem.

3. számú ábra: A bv. pártfogói tevékenység önértékelésén alapuló kontroll vagy támogató jellegének iskolai végzettség szerinti megoszlása (fő)

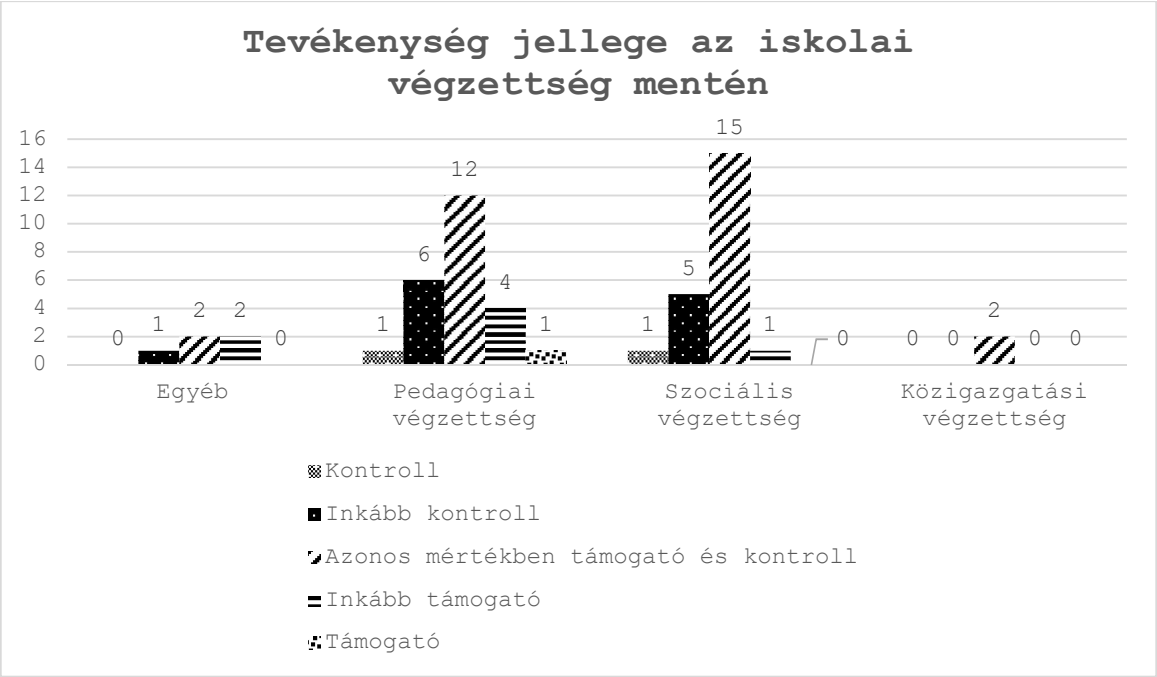

Forrás: Saját szerkesztés, 2025.

A válaszok alapján elmondható, hogy szakképzettségtől függetlenül a bv. pártfogók többsége úgy véli, tevékenysége azonos mértékben kontroll és támogatás. Ugyanakkor az is megállapítható, hogy a szociális szakképzettséggel rendelkezők közül mindössze egy fő gondolta úgy, hogy tevékenysége inkább támogató, míg a pedagógiai szakképzettséggel rendelkezők közül öten ítélik munkájukat támogatónak vagy inkább támogatónak.

6.4.2. A bv. pártfogó felügyelők önértékelése a kontroll vagy támogatás tekintetében

A kérdőív önkitöltős jellege miatt a válaszokat önértékelésnek tekintem, hiszen a válaszadók saját munkatevékenységükkel kapcsolatosan fogalmazták meg szubjektív véleményüket, gondolataikat. A kérdőívet kitöltőknek lehetősége volt a kontroll és támogató tevékenység önértékelésére a vizsgált tevékenységi körök tekintetében (4. ábra). A bv. pártfogó felügyelői tevékenységek közül, a kutatás szempontjából releváns tevékenységi körök a reintegrációs gondozás, az utógondozás, a feltételes szabadság idejére elrendelt/megállapított pártfogó felügyelet és a reintegrációs őrizet.

4. számú ábra: A bv. pártfogó felügyelői tevékenységek a kontroll vagy támogatás dimenzióiban (fő)

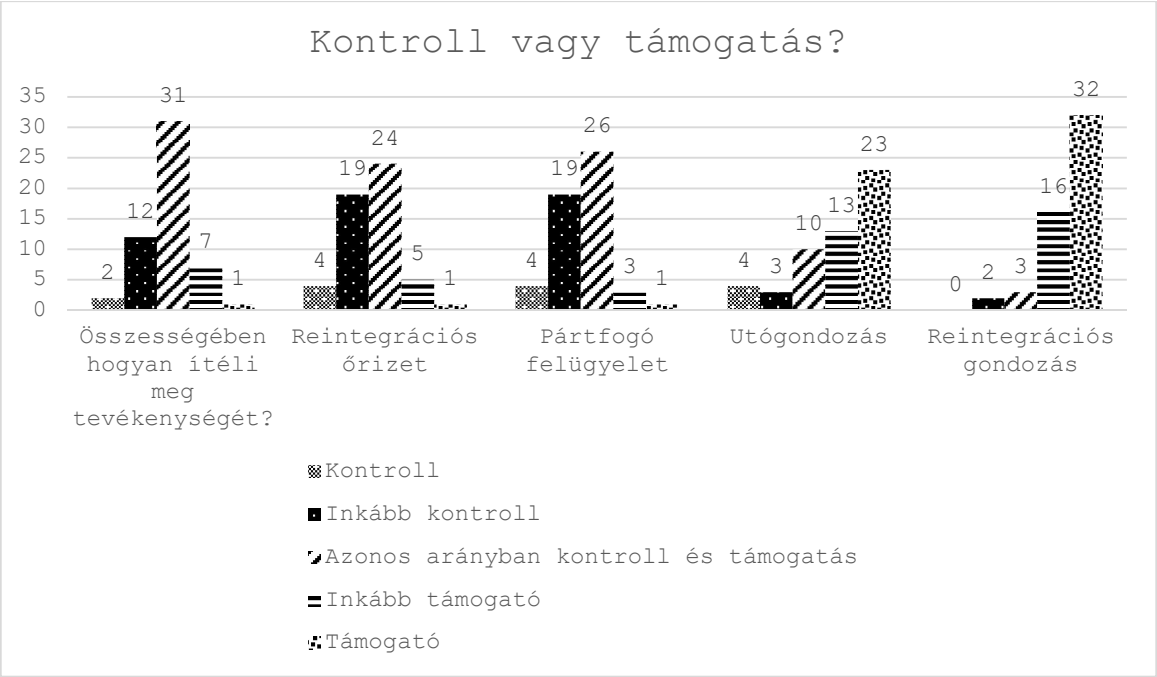

Forrás: Saját szerkesztés, 2025.

Az önértékelés alapján látható, hogy a bv. pártfogók többsége a reintegrációs gondozás és az utógondozás tekintetében elsősorban támogató tevékenységet végez. A válaszok a várakozásoknak megfelelően alakultak, hiszen mindkét jogintézmény tekintetében elmondható, hogy a bv. pártfogó támogató funkciójára épülő, elsősorban segítő tevékenységet magában foglaló munkaforma. A reintegrációs gondozás elsősorban a szabadulás előtt álló fogvatartottak részére nyújtott, a társadalmi reintegráció sikerességét előkészítő tevékenység, így a támogató funkció erőteljessége determinálható e tevékenység tekintetében. Érdekességként megjegyzendő, hogy az utógondozás tekintetében is érkeztek a támogató tevékenységtől eltérő vélemények, sőt voltak olyan válaszadók, akik az utógondozás keretében végzett tevékenységüket kontrollként értékelték. Az utógondozás tekintetében a támogató tevékenységen kívüli más tevékenységnek a jogintézmény jellegéből – teljes mértékben önkéntes igénybevétel – adódóan nincs valódi relevanciája, ezért is érdekes a válaszok szóródása a kérdés tekintetében.

A pártfogó felügyelet ellátása és a reintegrációs őrizet kapcsán hasonlóan alakult az önértékelés. Mindkét jogintézmény vonatkozásában a bv. pártfogók többsége úgy véli, hogy tevékenységük azonos mértékben kontroll és támogatás. A második leggyakrabban választott vélemény szerint a tevékenység a két jogintézmény tekintetében elsősorban kontroll. A reintegrációs őrizet tekintetében előzetes várakozásaim szerint alakultak a válaszok. Feltételeztem, hogy a

jogintézmény céljainak hatékony elérése érdekében a kontroll és támogató tevékenységi formák együttes alkalmazása szükséges, ugyanakkor a reintegrációs őrizethez kapcsolódó konkrét tevékenységek arra engedtek következtetni, hogy a bv. pártfogó felügyelők munkája a kontroll irányába mozdul el, s a válaszok alapján ezen feltételezésem beigazolódott.

A pártfogó felügyelet ellátásának nemzetközi tendenciáit vizsgálva megállapítható, hogy a tevékenység kontrollfunkciója egyre hangsúlyosabbá válik. A pártfogó felügyelők munkájuk során mind nagyobb figyelmet fordítanak a bűnismétlés megelőzését célzó beavatkozásokra és a rendszeres ellenőrzésre, miközben a társadalmi reintegrációt támogató tevékenységek némiképp háttérbe szorulnak.[489] Ezt a tendenciát saját kutatási eredményeim is alátámasztják, amelyeket a korábbi években, pártfogó felügyelőként szerzett gyakorlati tapasztalataimmal is összevetettem. A bv. pártfogó felügyelői tevékenységben is hasonló folyamatok figyelhetők meg, az adminisztrációs terhek növekedése, az elvégzett munka ellenőrzési szempontjai és mechanizmusai, valamint a rendelkezésre álló eszközök összességében abba az irányba hatnak, hogy a pártfogás egyre inkább a kontroll funkció ellátására szűkül. Ez torzíthatja a pártfogoltak percepcióját is, melynek következtében a pártfogót nem segítő partnerként, hanem az „intézményes büntetés" meghosszabbításaként érzékelhetik.[490] A nemzetközi szakirodalom ezt a helyzetet „dual-role tension" vagy „supervisory paradox" jelenségként fogalmazza meg, amelynek feloldása speciális szakmai és intézményi kereteket kíván.[491]

Ez a nemzetközi szakirodalom szerint is jellemző tendencia. Az Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice összefoglalója rámutat, hogy a pártfogó felügyelők szerepe világszerte kettős: egyszerre töltenek be kontrolláló és támogató funkciót. A tanulmány szerint az utóbbi években a hangsúly egyre inkább a jogi megfelelés biztosítására és a bűnismétlés megelőzésére helyeződött, miközben a támogatói, reszocializációs elemek gyakran háttérbe szorulnak. Ugyanakkor a szerzők hangsúlyozzák, hogy a hatékony pártfogó felügyelethez elengedhetetlen a két funkció közötti egyensúly megteremtése, hiszen a kizárólag kontrollra épülő megközelítés hosszú távon nem eredményez fenntartható társadalmi reintegrációt.[492]

[489] Ioan Durnescu, „The Balance between Care and Control in Probation," *European Journal of Probation* 1, no. 1 (2009): 39-55.
[490] John Deering, *Probation Practice and the New Penology: Practitioner Reflections* (Farnham: Ashgate, 2011)
[491] Fergus McNeill, Probation, Rehabilitation and Reparation (Cullompton: Willan Publishing, 2009)
[492] Michelle S. Phelps and Caitlin Curry, „Supervision in the Community: Probation and Parole," in *Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*, ed. Henry N. Pontell (Oxford: Oxford University Press, 2021)

Fontos kiemelni, hogy bár a kontrollfunkció erősödése nemzetközi és hazai szinten is megfigyelhető, a támogató feladatok továbbra is jelen vannak a pártfogó felügyelők munkájában. A resztoratív technikák alkalmazása például a támogató szerepet erősíti, azonban ezek időigényessége miatt a mindennapi gyakorlatban korlátozottabb a lehetőség a széles körű alkalmazásukra. Összességében elmondható, hogy a bv. pártfogók többsége munkáját továbbra is a kontroll és a támogatás kettős funkciójaként értékeli, ugyanakkor a válaszokból egyértelműen kirajzolódik, hogy az önértékelés inkább a kontroll funkció irányába tolódik el.

6.4.3. A bv. pártfogó felügyelői tevékenység lényege a bv. pártfogók szerint

Az önértékelést követően a bv. pártfogóknak lehetőségük nyílt arra, hogy egyetlen mondatban foglalják össze a bv. pártfogó felügyelői tevékenység lényegét. A kérdőív ezen nyitott kérdésére adott válaszok közül néhány példa az alábbiakban olvasható:
„Az elítélt részére olyan segítség, támogatás nyújtása, ami komplex szolgáltatást nyújt számára a szabadulás utáni időszakra.”

„az elítélt társadalomba való visszailleszkedésének figyelemmel kísérése, segítése és kontrollálása, a reintegrációs folyamatok elemzése-értékelése, szükség esetén a társadalom védelmében a szabadságelvonás állapotának visszaállíttatása.”

„hogy segítsen és kontrolláljon”

„hogy segítsem a fogvatartottat a társadalomba visszailleszkedni. További életéhez hasznos információkat és tanácsokat adjak. Rávezessem arra, hogy a tetteinek következményei vannak.”

„a feltételes szabadságvesztés időtartama alatt a pártfogolt ellenőrzése és szükség szerinti támogatása (amit egyébként nem tudunk megtenni a valóságban, mert nincs rá eszközünk.)”

„hogy segítséget nyújt a elítéltek részére a társadalomba való visszailleszkedésükben, emellett a kontroll funkció is érvényesül.”

„gyakorolni a kontrollt, amelyet szükség esetén a kellő mértékben ki kell egészíteni a támogatással.”

A válaszok elemzése alapján megállapítható, hogy – néhány kivételtől eltekintve – a bv. pártfogók a feladatkör lényegét a kontroll és a támogatás együttes jelenlétében látják. Érdekes megfigyelni, hogy míg az önértékelés során a kontroll funkció hangsúlyosabb szerepet kapott, addig ebben a kérdéskörben a társadalmi reintegráció, mint fő cél, került inkább előtérbe. A válaszadók többsége a sikeres társadalmi visszailleszkedést tekinti a bv. pártfogó felügyelői tevékenység legfontosabb céljának. Ez alapján kijelenthető, hogy a szakmai tevékenység fókuszában a támogató funkció áll, mivel az a reintegrációs célkitűzések megvalósulását közvetlenebbül szolgálja. A kontroll és támogatás egyensúlya továbbra is kulcselem, azonban a válaszadók véleményei is alátámasztják, hogy a tartós visszailleszkedéshez elsősorban a támogató, segítő beavatkozások bírnak jelentőséggel.

Ezt a szemléletet támasztja alá Beck és McGinnis szisztematikus irodalmi áttekintése is, amely szerint a pártfogó felügyelet során kialakított támogató, együttműködésen alapuló kapcsolat jelentős szerepet játszik a bűnöző életmódtól való eltávolodásban, a dezisztenciában. A tanulmány rámutat, hogy a felügyelő és a pártfogolt közötti bizalmi viszony, az empátia, a világos határok és a személyre szabott támogatás mind elősegítik a pozitív változást, míg a kizárólag kontrollra, megfigyelésre épülő megközelítés kevésbé hatékony. Beck és McGinnis hangsúlyozzák, hogy a dezisztencia leginkább akkor valósul meg, ha a pártfogó felügyelői munka egyszerre biztosít kereteket és támogatást, és a pártfogolt aktív részese lehet saját változási folyamatának.[493]

Ez a kettősség – a kontroll és támogatás egyensúlyának keresése – a magyar szakirodalomban is hangsúlyosan jelenik meg. Ahogy Ligeti Katalin rámutat, „a pártfogó felügyelők valahol a kettő között helyezhetők el", hiszen a jogalkotó a kontroll jogszabályi biztosítékait részletesen szabályozza, ugyanakkor a segítő funkcióhoz kevesebb kapaszkodót nyújt. A hatékony pártfogó felügyelői munka lényege éppen abban áll, hogy a felügyelet és a támogatás között megtalálja az optimális egyensúlyt, amely a reintegráció sikerességének is kulcsa.[494]

6.4.4. A bv. pártfogók asszociációi, módszerei

[493] Peter Beck and Emma McGinnis, „An Exploration of the Relationship Between Probation Supervision and Desistance," *Irish Probation Journal* 19 (2022): 104-122, https://www.pbni.org.uk/files/pbni/2022-11/08%20IPJ%20Vol%2019%20An%20Exploration.pdf.
[494] Ligeti Katalin, „Kontroll vagy támogatás – a pártfogó felügyelői tevékenység dilemmái," *Miskolci Jogi Szemle* 2, no. 1 (2007): 86–97, https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/egyeb/mjsz/200701/09ligeti.pdf

A kérdőív következő részében elsősorban arra kerestem választ, hogy a bv. pártfogók kontrollal és támogatással kapcsolatos asszociációi mennyiben mutatnak hasonlóságokat vagy eltéréseket (lásd 5–6. ábra). Emellett vizsgáltam azt is, hogy a bv. pártfogók milyen tényezőket tartanak a munkavégzésük legnagyobb kihívásának, illetve milyen módszereket és technikákat alkalmaznak a bűnismétlés csökkentése, valamint a sikeres társadalmi reintegráció elősegítése érdekében.

A kontroll fogalmával kapcsolatban a bv. pártfogó felügyelők leggyakrabban az alábbi szavakat említették:

5. számú ábra: Asszociációk a kontroll szóra a kérdőív nyitott kérdéseire adott válaszok alapján

Forrás: Saját szerkesztés, 2025.

A támogatás szó tekintetében a következő asszociációk merültek fel:

6. számú ábra: Asszociációk a támogatás szóra a kérdőív nyitott kérdéseire adott válaszok alapján

Forrás: Saját szerkesztés, 2025.

A fenti szavakon túl a kontroll tekintetében előfordult, hogy asszociációként elsősorban inkább a támogatásra vonatkozó jelentésű szavak (pl.: mentori folyamat, segítés, odafigyelés) kerültek említésre.

A legnagyobb kihívás tekintetében adott válaszokban a bv. pártfogók egyértelműen megfogalmazzák egyrészt az adminisztrációs nehézségeket, például:

„kevés idő jut egy-egy ügyfélre"

„a sok adminisztráció mellett a fogvatartott személyes támogatása elsikkad"

„adminisztráció, adatrögzítés, táblázatok"

„aránytalanul sok az adminisztráció, szűk a mozgástér, hiányos a feltételrendszer."

Másrészt sokan utalnak arra, hogy eszköztelennek érzik magukat, hiányoznak a hatékony munkavégzéshez szükséges feltételek. Például:

„Megtaláljam a szükséges eszközöket, forrásokat. Időkeret szűkössége."

„hiányoznak a tárgyi és személyi feltételek"

„kevés lehetőség van, amit a reintegráció sikerességéhez használni lehet"

Érdekesség, hogy több bv. pártfogó is arra utalt válaszában, hogy legnagyobb nehézségnek azt érzi, hogy a bv. pártfogó felügyelői tevékenység alulértékelt, rendszeridegennek érzi tevékenységét a bv. intézetben. A kirekesztettség érzését az alábbiak szerint fogalmazták meg:

„a Bv. szervezeten belül teljesen háttérbe szorítanak. Munkánkat nem támogatják."

„a feletteseim és munkatársaim nem ismerik és nem is akarják megismerni a munkám jellegét, lényegét, nemhogy támogatást nem kapok, de a létezésem is elfelejtik sok esetben."
„A bv. szervezeten belül idegenként kezelik a pártfogó felügyelőket, még hosszú évek után is. Nem akarják elfogadni, hogy a pártfogó is diplomás munkatárs, jóval képzettebb, mint az intézetben felsőfokú végzettséggel rendelkező hivatásos munkaerő."

A fentiek alapján jól látható, hogy a legnagyobb kihívások is a kontroll irányába mozdítják a tevékenységet. Az adminisztráció két módon is a kontroll funkciót erősíti. Egyrészt a támogató funkciót erősítő tevékenység alkalmazására jutó idő rövidül egyenes arányban a dokumentáció növekedésével, másrészt az adminisztrációs tevékenység főként a kontroll funkcióhoz kapcsolódó tevékenységre fókuszál két irányban, a pártfogolt felé a pártfogó felügyelő részéről, valamint a pártfogó felé a felettese, ellenőrzésre jogosult részéről. Szintén a kontroll funkció dominanciáját erősíti a munkavégzéshez szükséges feltételek hiánya. Elsősorban olyan feltételek hiányát jelezték a bv. pártfogók, melyek a társadalmi reintegráció elősegítéséhez, azaz a támogató funkció eredményes végzéséhez szükségesek. A szakirodalom is rámutat arra, hogy az adminisztrációs és szervezeti terhek jelentősen csökkenthetik a támogató szerep hatékonyságát.[495]

A kutatás során ezt követően arra kerestem választ, hogy a bv. pártfogó felügyelők milyen módszereket és technikákat alkalmaznak a bűnismétlés csökkentése – vagyis a kontrollfunkció – és a sikeres társadalmi reintegráció – azaz a támogató funkció – megvalósítása érdekében. Az eredmények azt mutatják, hogy a válaszadók túlnyomó többsége elsősorban a támogató jellegű beavatkozásokat tartja hatékonynak mindkét cél eléréséhez. A megkérdezett pártfogók úgy vélték, hogy a visszaesés megelőzése leginkább olyan tevékenységekkel érhető el, amelyek az elítélt társadalmi és pszichoszociális helyzetének javítására, valamint életvezetési készségeinek fejlesztésére irányulnak. A válaszokból az is kirajzolódott, hogy a jogintézmény kettős célja – a kontroll és a támogatás – közül a gyakorlatban a támogató funkció eszközeinek alkalmazása tekinthető hangsúlyosabbnak. Ugyanakkor éppen e funkció eszköztárának szűkössége jelentette a legtöbbek szerint a legnagyobb kihívást a munkavégzés során.

A támogató funkció megerősítésének egyik lehetséges irányát a resztoratív igazságszolgáltatás eszközei jelenthetik. A közvetítői tevékenységek (mediáció), a családi döntéshozó

[495] Fergus McNeill, *Probation, Rehabilitation and Reparation* (Cullompton: Willan Publishing, 2009).

csoportkonferenciák (CSDCS), valamint különféle tematikus csoportfoglalkozások – például kommunikációs, önismereti vagy munkaerőpiaci tréningek – bv. intézeteken belüli alkalmazása jelentősen hozzájárulhat a szabadulás utáni sikeres társadalmi visszailleszkedéshez. Ezek az eszközök nemcsak az egyéni készségek fejlesztését segítik elő, hanem hozzájárulnak a társas kapcsolatok rendezéséhez és az elítélt társadalmi reintegrációjának sikerességéhez.

A nemzetközi szakirodalom szerint a resztoratív megközelítések – különösen a mediáció és a családalapú döntéshozatali modellek – hatékonyan támogatják az elkövetők reintegrációját és a bűnismétlés csökkentését.[496] A magyar kutatások is alátámasztják, hogy a reintegráció sikeressége nagymértékben függ a bv. pártfogók által alkalmazott támogató eszközök minőségétől és elérhetőségétől.[497]

6.4.5. Külső kapcsolatok a bv. pártfogó felügyelői tevékenység során

A pártfogó felügyelet időben behatárolt, jogszabályban rögzített jellege szükségszerűvé teszi, hogy a bv. pártfogó felügyelők olyan intézményekkel és szervezetekkel alakítsanak ki kapcsolatokat, amelyek a pártfogolt személyek hosszú távú reintegrációját képesek támogatni. A kérdőíves kutatás alapján a válaszadók széles körű együttműködési gyakorlatról számoltak be. A rendszeres szakmai kapcsolatok között szerepelnek civil szervezetek, állami intézmények, szociális munkások, rendőrség, bíróság, ügyészség, egyházi szervezetek, potenciális munkáltatók, valamint – nem utolsósorban – a pártfogolt családtagjai. Ez a többrétű kapcsolati háló alapvető feltétele a sikeres reintegrációnak, ahogyan azt a nemzetközi szakirodalom is hangsúlyozza.[498]

Az együttműködések formája, sikere és hatékonysága nagymértékben függ a pártfogó felügyelők egyéni kapcsolati tőkéjétől, ideértve korábbi munkatapasztalataikat, helyismeretüket, személyes és szakmai kapcsolataikat. Ligeti Katalin kutatása szerint a pártfogó felügyelők gyakran a saját szakmai hálózataikra támaszkodnak, mivel a formális intézményi keretek gyakran nem nyújtanak elegendő rugalmasságot.[499] Az együttműködői kör

[496] Gerry Johnstone and Daniel W. Van Ness, *Handbook of Restorative Justice* (Cullompton: Willan Publishing, 2007), 5–12.
[497] Kerezsi Klára et al., *A pártfogó felügyelet rendszere és működése* (Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2003).
[498] Fergus McNeill, „Four Forms of Offender Rehabilitation," *Criminal Justice and Behavior* 39, no. 1 (2012): 130–152.
[499] Ligeti, „Kontroll vagy támogatás,"

kialakulását továbbá meghatározza a pártfogók proaktivitása, az együttműködési hajlandóságuk, valamint a pártfogoltak által hordozott problémák típusa és súlyossága. Mindezek alapján az interprofesszionális kapcsolatok két alapvető formája különíthető el: a formális és az informális együttműködések.

A formális kapcsolatok többnyire intézményesített keretek között, írásos megállapodások alapján működnek. Ilyenek például azok a megállapodások, amelyek a pártfogók ügyfélfogadásának helyszínét szabályozzák. Ezen megállapodások megkötésére többek közt azért van szükség, mert a bv. intézeten belüli ügyfélfogadás nem megoldható, a szabadult elítélt bv. intézetbe történő belépése a pártfogó felügyelői meghallgatás érdekében nem engedélyezhető, ezért ezen meghallgatásra külső helyszínen kerül sor. Az informális kapcsolatok, bár kevésbé szabályozottak, gyakorlati szempontból sok esetben hatékonyabb és gyorsabb problémamegoldást tesznek lehetővé. Személyes tapasztalataim is alátámasztják, hogy jól működő informális együttműködések révén a segítségnyújtás rugalmasabb és eredményesebb lehet. Ugyanakkor ezen kapcsolatok érzékenyek a személyi változásokra, és nem biztosítják a hosszú távú stabilitást. Ezért fontos kiemelni, hogy az intézményes működés hatékonyságának biztosítása érdekében nem célszerű kizárólag informális kapcsolatokra alapozni a pártfogó felügyeleti gyakorlatot. Durnescu nemzetközi összehasonlító elemzése szerint az informális hálózatok instabilitása akadályozhatja a folyamatos segítségnyújtást, különösen hosszú távú reintegrációs folyamatok esetén.[500] Davis, Bahr és Ward hangsúlyozzák, hogy a fogvatartottak sikeres társadalmi reintegrációjában kulcsfontosságú szerepet játszanak azok az intézményi és személyes kapcsolatok, amelyek támogatják a visszatérést, továbbá az elítéltek szubjektív megítélése szerint éppen ezek a kapcsolatrendszerek segítik őket a börtön utáni alkalmazkodásban.[501]

A pártfogó felügyelői munka során betöltött kontroll és támogatás funkciója is szoros összefüggésben áll az együttműködési hálóval. Abban az esetben, ha a pártfogó nem rendelkezik megfelelő eszközökkel egy probléma megoldására, támogatói szerepe leginkább abban realizálódhat, hogy a pártfogoltat a releváns intézményhez vagy szakemberhez irányítja. Ezáltal az együttműködések szélesítése, valamint azok strukturáltabbá tétele hozzájárulhat a

[500] Durnescu, „The Balance between Care and Control in Probation,"
[501] Celesta Davis, Stephen J. Bahr és Christopher Ward, „The Process of Offender Reintegration: Perceptions of What Helps Prisoners Reenter Society," *Criminology and Criminal Justice* 13, no. 4 (2013): 446–69, https://doi.org/10.1177/1748895812454748.

szakmai hatékonyság növeléséhez. McNeill szerint a delegálás gyakori stratégiája a pártfogó felügyelői gyakorlatnak, de hangsúlyozza, hogy a túlzott delegálás aláássa a pártfogó felügyelők proaktív szerepét.[502]

Összességében megállapítható, hogy a bv. pártfogó felügyelők munkájának eredményessége jelentős mértékben függ a kialakított és működtetett kapcsolati hálótól. A formális együttműködések biztosítják a stabilitást és fenntarthatóságot, míg az informális kapcsolatok rugalmasságot és gyors reakcióképességet kínálnak – mindkettő elengedhetetlen az interprofesszionális koordináció szempontjából.

6.4.6. A sikeres társadalmi reintegráció megvalósulása

A kérdőív záró szakaszában a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők egy nyitott kérdésre adott válasz formájában oszthatták meg, mit jelent számukra az elítélt sikeres társadalmi reintegrációja. A válaszadók lehetőséget kaptak arra is, hogy egy-egy konkrét eseten keresztül illusztrálják véleményüket.

A beérkezett válaszok tartalmi elemzése alapján megállapítható, hogy a sikeres reintegrációval kapcsolatban a bv. pártfogók irányadónak tekintették a bűnismétlés elkerülését („nem követ el újabb bűncselekményt”), a társadalmilag elfogadott életmód kialakítását („normális életet él”, „önálló, felelősségteljes életvitel”), a munkavállalást és anyagi függetlenséget („van munkája”, „önállóság”, „anyagi függetlenség”), a családi kapcsolatok rendeződését („harmonikus családi kapcsolatok”, „gyermekkel kapcsolattartás”), valamint a fejlődést a kezdeti állapothoz képest („tanulmányok befejezése”, „szemléletváltás”).

A válaszok alapján megállapítható, hogy a bv. pártfogók elsősorban az ismételt bűnelkövetés elmaradását, a munkavégzés megvalósulását, valamint a családi kapcsolatok rendeződését és stabilitását tekintették a sikeres reintegráció legfontosabb indikátorainak. Ez a szemlélet összhangban áll a hazai szakirodalommal, amely szerint a társadalmi visszailleszkedés sikeressége leginkább a bűnismétlés elkerülésében, az önálló életvitel kialakításában, a stabil egzisztencia és a rendezett családi kapcsolatok megteremtésében ragadható meg.[503]

[502] McNeill, „Four Forms of Offender Rehabilitation,”
[503] Juhász Ferenc és Juhász Júlia, „Büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők a mindennapokban,” *Börtönügyi Szemle*, no. 4 (2017): 29–50.

A kérdőívben lehetőség nyílt arra is, hogy a válaszadók egy-egy konkrét esetet röviden ismertessenek, amelyet sikeres reintegrációs példaként tartanak számon. Az alábbiakban néhány ilyen esetet emelek ki:

„B. Sándor, 58 éves pártfogolt. A szabadulása után visszavették az előző munkahelyére, jelenleg is dolgozik. Mellette beiratkozott egy egyetemre, mentálhigiéné szakra. Nincs folyamatban levő ügye, dolgozik, tanul, lassan le is telik a pártfogása."

„Reintegrációs őrizet alatt folyamatos munkába járás, mely a szabadulást követően fennmarad. Gyámhivatalon keresztül gyermekkel folyamatos kapcsolattartás."

„Egy pártfogoltam sikeresen részt vett egy bentlakásos intézményben alkohol elvonó programban. Az óta nem ivott, dolgozik, élettársi kapcsolatban él."

„Hosszú ítéletet töltő elítélt (gyilkosság) szabadulás után elhelyezkedett, élettársi kapcsolatot létesített, sikeres festőművész, lakást vásárolt az élettársával."

„Egy nő prostituált múltját elhagyva munkából él, gyermekeit neveli."

„Ragaszkodok a reszocializáció szóhoz... Röviden: Szabadulásakor jelentkezett, kiderült, hogy komoly bűnelkövetői háttere van. Sikerült bizalmi légkört kialakítani, elhitte, hogy tud munkával is annyi jövedelmet összeszedni, ami elég a megélhetéshez. Külföldön kezdett dolgozni burkolóként, vállalkozó lett Németországban. Újabb bűnelkövetése nem volt, itthon vásárolt egy ingatlant a városban, így kiszakadt a szegregátumból. Rendeződött az élete, azóta sincs probléma."

„Reintegrációs őrizete alatt segítségemmel helyezkedett el. Jelenleg munkáltatója és az én segítségemmel, (nem anyagi) zajlik családjának új ház vásárlása. Megtérítette a bűncselekménnyel okozott kárt, amire nagyon büszke."

Az ismertetett esetek jól mutatják, hogy a sikeres reintegráció rendkívül sokszínű, és mindig az egyéni élethelyzethez, szükségletekhez és lehetőségekhez igazodik. A sikeresség diverzitása egyben rávilágít a bv. pártfogó felügyelői tevékenység komplexitására is. A beavatkozások

eredményessége nagymértékben függ a pártfogoltak egyedi problémáitól, motivációjától, valamint a rendelkezésre álló támogatási rendszertől és interprofesszionális együttműködésektől. A problémák sikeres megoldása komplex, személyre szabott beavatkozásokat igényel, amelyekben a jogi normák és szabályok ismerete mellett a pártfogó felügyelő széles körű kapcsolati tőkéje, szakmai tapasztalata és támogató attitűdje is kulcsszerepet játszik. Mindezek összessége teremtheti meg a sikeres társadalmi visszailleszkedés alapját, amely a bűnismétlés megelőzésének és a társadalmi beilleszkedésnek is az egyik legfontosabb alapja.[504]

6.4.7. Kutatási eredmények összegzése

A hatályos jogszabályok alapján a pártfogó felügyelet egy olyan intézkedés, mely önállóan nem csak egy másik büntetés vagy intézkedés mellett alkalmazható. Dogmatikai szempontból mindenképp egy büntetőjogi intézkedés, bár vannak olyan magában foglalt tevékenységei az intézkedésnek (pl. utógondozás), mely önkéntességen alapul és mint ilyen, kötelező érvényű büntetőjogi intézkedésnek nem tekinthető. Sok szempontból tekinthetünk Janus-arcú intézkedésként a pártfogó felügyeletre, egyrészt a céljait vizsgálva láthatjuk, hogy megjelenik benne a bűnismétlés csökkentése és a társadalmi reintegráció fontossága. Másrészt a pártfogói tevékenységek, feladatok egyszerre közhatalmi jellegűek ugyanakkor a szociális szakma eszköztárára épülnek.

A pártfogó felügyelet alatt állók jellemzően a társadalom hátrányos helyzetű csoportjai közül kerülnek ki, akiknél a szenvedélybetegségek, anyagi problémák, munkanélküliség, generációkon átívelő deprivációk, valamint különböző pszichológiai tényezők együttesen növelik a bűnelkövetés kockázatát. Esetükben a társadalmi kirekesztődés veszélyét tovább fokozhatja az igazságszolgáltatási rendszerbe való bekerülés. A börtönből szabadulók társadalmi reintegrációja különösen nehéz, mivel a bűncselekmények és a börtönévek stigmatizáló hatása tartósan megnehezíti az újrakezdést

Napjainkra a büntetés célja sokat változott az ókori vérbosszútól és a középkori megtorlástól, eljutottunk a prevenció, reintegráció fontosságának hangsúlyozásáig. A büntetés jellegének változásával párhuzamosan az igazságszolgáltatás retributív jellege kiegészült preventív és

[504] Beck and McGinnis, „An Exploration of the Relationship,"

resztoratív jellemzőkkel. Mindezekhez igazodva a büntetés-végrehajtás céljai is módosultak, változtak, a bűnös személyek társadalomtól való elkülönítése mellett egyre fontosabbá válik az elítélt sikeres társadalmi reintegrációra való felkészítése. E cél érdekében a magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekben egyre sokoldalúbb támogatási formák állnak rendelkezésre a fogvatartottak számára.

A pártfogó felügyelet, mint alternatív szankció, célja, hogy az elkövetőt aktivitásra ösztönözze, szembesítse tettének következményeivel, és csökkentse a bűnismétlés esélyét. A pártfogó felügyelői munka kettős, egyrészt az egyéni készségek fejlesztésére (empowerment), másrészt a társadalmi környezet befogadókészségének erősítésére irányul. Ahogy Hatvani Erzsébet is hangsúlyozza: *„Kiemelten fontos szerepe van annak, hogy az alternatív szankciók jelentőségét és az elkövetők társadalmi reintegrációjának fontosságát a társadalommal, a szűkebb és tágabb közösséggel is el tudjuk fogadtatni*."[505]

A kutatás során feltárt adatok azt mutatják, hogy a pártfogó felügyeleti tevékenység nem sorolható egyértelműen sem a kontroll, sem a támogatás kategóriájába. A gyakorlatban mindkét funkció jelen van, arányuk azonban esetről esetre változik, és jelentős részben a pártfogó felügyelő szubjektív értékelésén, szakmai ítéletén múlik, hogy mikor melyik aspektus kerül előtérbe. A standardizált, kötelezően alkalmazandó értékelő eszközök elsősorban a kontroll funkció erősítését szolgálják, ezzel szemben a támogatói tevékenységekhez szükséges eszközök és szolgáltatások gyakran hiányoznak. A pártfogó felügyelők többsége saját szakmai identitását és munkája lényegét mégis elsősorban a támogató funkcióban látja. Bár a külső elvárásokhoz – különösen a szabályozási környezethez – alkalmazkodniuk kell, munkájuk célját nem a kontrollban, hanem az elítélt segítésében, fejlődésének előmozdításában látják.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a pártfogó felügyelet – bár jogilag büntetőjogi intézkedés – nem sorolható be kizárólag jogi vagy szociális intézkedésként. A pártfogó felügyelői tevékenység hatékonyságának kulcsa abban rejlik, hogy miként képes a szakember a kontroll és a támogatás funkcióit a pártfogolt egyedi szükségleteihez igazítva alkalmazni.[506] A hatékony munkavégzéshez szükséges továbbá, hogy a pártfogó felügyelők rendelkezésére

[505] Hatvani Erzsébet, Kóta Tünde és Blaha Magdolna, „Reform közben," *Szociális Szakmai Szövetség hírlevele*, no. 10. (2004): 2-4.
[506] Kőhalmi László, „A pártfogó felügyelet kihívásai," in *A „Pártfogó Felügyelői Szolgálat időszerű kérdései" címmel 2003. november 14-én Pécsett megrendezett kerekasztal-konferencia tanulmánykötete*, 85-88.

álljanak azok az eszközök, amelyek a támogatói szerepkör érvényesítését is lehetővé teszik. Ezek hiánya komoly akadályt jelenthet a társadalmi reintegráció sikeressége szempontjából. A szakirodalom szerint az ilyen jellegű strukturális gyengeségek hátrányosan hatnak a szakmai folyamatosságra és a reintegrációs munka eredményességére.[507]

7. Konklúzió

A disszertáció a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelet és a bűnmegelőzés kapcsolatát vizsgálta, különös tekintettel a magyar büntetés-végrehajtási rendszer sajátosságaira. A disszertáció kapcsán elvégzett kutatás céljai közt szerepelt egyrészt a pártfogó felügyelet történeti fejlődésének bemutatása, a jelenlegi hazai rendszer felépítésének elemzése, valamint a pártfogó felügyelet és a bűnmegelőzés közötti kapcsolat vizsgálata azzal a céllal, hogy bemutassam miként járulhat hozzá a pártfogó felügyelet a bűncselekmények megelőzéséhez, valamint hogyan segítheti elő a társadalomba való visszailleszkedést a bv. intézetekből szabadult személyek esetében. A disszertációban mindezeken túl elemeztem a pártfogó felügyelet intézményének jogi és gyakorlati aspektusait, valamint egy kvantitatív, kérdőíves kutatás eredményei alapján bemutattam, hogy a pártfogó felügyelők miként látják saját tevékenységük hatékonyságát a bűnismétlés megelőzése és a társadalmi visszailleszkedés elősegítése szempontjából.

Az igazságszolgáltatáson keresztül megvalósuló bűnmegelőzés rendszerében a pártfogó felügyeletet a speciális prevenció körében helyezhetjük el, hiszen ennek középpontjában az egyén áll és a célok elérésének eszközei között markáns szerepet tölt be a reintegráció elősegítése, ahogyan ezt a pártfogó felügyelői tevékenységek esetében is megfigyelhetjük. A pártfogó felügyelet jelenlegi céljai, eszközrendszere és a célok érdekében alkalmazott pártfogói módszerek is rengeteget változtak a jogintézmény magyarországi megjelenése óta. A kezdeti rabsegélyező egyletek munkásságából kifejlődött pártfogás ma már számtalan tevékenységet takar, melyet pártfogó felügyelők végeznek. A pártfogó felügyelet jelenlegi helyzetét tekintve elmondható, hogy a szakma kettévált abban a tekintetben, hogy a pártfogó felügyelők dolgoznak a kormányhivatali rendszerben és a hazai büntetés-végrehajtási intézetekben is. A

[507] Fiáth Titanilla, *Börtönkönyv*. Kulturális antropológia a rácsok mögött (Budapest: Háttér Kiadó, 2012).

történeti előzményeket áttekintve láthatjuk, hogy nem először történik meg a pártfogás kettéválasztása. A szakma 1970-es évek során történő intézményesülését követően a fiatalkorú és felnőttkorú bűnelkövetők pártfogó felügyeletét eltérő intézményi rendszerben foglalkoztatott pártfogó felügyelők végezték. A felnőttkorúak tekintetében a bírósági rendszerben dolgozó, míg a fiatalkorúak tekintetében a gyámhatósági rendszerben dolgozó pártfogó felügyelők látták el. A változásra, a szakma egységesítésére egészen 2003-ig kellett várni, ekkor alakult meg az Igazságügyi Hivatal, mely az akkori államigazgatási rendszer központi hivatalaként egységesítette a pártfogó felügyelőket azonos hivatali rendszerben. Az egységesítés megszüntetésére 2014-ben került sor, amikor a feltételes szabadság időtartamára elrendelt vagy megállapított pártfogó felügyelettel kapcsolatos tevékenységek átkerültek a megyei bv. intézetekhez és ezzel létrejött egy új foglalkoztatási forma: a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő.

A dolgozatban a vizsgálat fókuszába helyezett büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői tevékenység szorosan kapcsolódik a hazai börtönrendszerhez, a bv. pártfogók a bv. intézetek alkalmazottjaiként tíz éve végzik tevékenységüket. A vizsgálat alapján elmondható, hogy a hazai börtönök is nagy változáson mentek keresztül az elmúlt évszázadokban. A bv. intézetek, melyek a szabadságvesztéssel járó büntetések és intézkedések végrehajtására szolgáló intézmények, feladat és eszközrendszere is sokat változott. A kezdeti célokhoz képest, melyek elsősorban az elítélt megőrzése és izolációja voltak, napjainkra előtérbe kerültek a reintegrációt hangsúlyozó törekvések.

A büntetési célok átalakulása okán a hazai bv. intézetekben számos intézkedés arra irányul, hogy az elítélt ne kövessen el újabb bűncselekményt, nem kerüljön ismételten bv. intézetbe, társadalmi reintegrációja sikeres legyen. Az ilyen irányú intézkedések között sorolhatjuk fel az elítéltek munkáltatását, oktatását, a különböző reintegrációs programokat, a börtönökben alkalmazott resztoratív konfliktuskezelő módszereket, a szabadulásra felkészítést. Mindezen tevékenységek hatékonyságának növelése érdekében a hazai börtönökben több szakember együttműködése történik, a reintegrációs tisztek, pszichológusok, lelkészek és bv. pártfogók együttműködve dolgoznak a bv. intézeteken belül a célok érdekében. A bv. pártfogók speciális helyzetben vannak a bűnmegelőzési törekvések tekintetében ugyanis a sikeres társadalmi reintegráció és a bűnismétlés megelőzése érdekében végzett tevékenységeket már a bv. intézet falain belül megkezdhetik és lehetőségük van arra, hogy a megkezdett munkát az elítélt szabadulását követően is folytassák.

A bv. pártfogók feladatai, tevékenységi körük az elmúlt tíz évben több tevékenységgel is bővült. A jelenlegi szabályozások alapján feladatkörükbe tartozik a pártfogó felügyelői vélemények és környezettanulmányok elkészítése, az elítéltek szabadulásra felkészítése, a reintegrációs őrizet kapcsán az elítéltek ellenőrzése és támogatása, a feltételes szabadságra bocsátás kapcsán fennálló vagy elrendelt pártfogó felügyelet végrehajtása, valamint a reintegrációs gondozással és utógondozással kapcsolatos feladatok teljesítése. A bv. pártfogói feladatkörök bővítése az elmúlt években elsősorban olyan tevékenységekkel történt, melyek szorosan kapcsolódnak az elítéltek társadalmi reintegrációjának elősegítéséhez.

A bv. pártfogók által, a fenti feladatok végrehajtása kettős célt szolgál: sikeres társadalmi reintegráció és bűnismétlés elkerülése. A kettős cél azonban kettős eszközrendszer egyidejű használatát követeli meg, egyrészt szükséges a pártfogolt ellenőrzése, beszámoltatása elsősorban a bűnismétlés elkerülése érdekében, másrészt fontos az oktatási, munkavállalási célok kitűzésében történő motiválás, a családi és egyéb proszociális kapcsolatok erősítése, illetve a társadalmi részvétel tekintetében a pártfogolt támogatása, részére segítségnyújtás biztosítása a sikeres társadalmi reintegráció érdekében. A két eszközrendszer egyidejű használata egymást erősítve támogatja a kettős célkitűzést. A bv. pártfogó által használható, rendelkezésre álló eszközök palettája befolyással bír az alkalmazott eszközök használata tekintetében. A bv. pártfogók körében elvégzett kutatás fő kérdése kapcsán, hogy a bv. pártfogók mely eszközrendszer használatára helyezik a hangsúlyt, a válaszok többsége alapján megállapítható, hogy elsősorban a kontroll funkció eszköztárát használják a tevékenységeik során. Ennek oka azonban elsősorban az, hogy a támogató funkciót segítő eszközrendszer csak szűkösen áll a rendelkezésükre. A szabadulást követő kardinális kérdésként jelentkező munkavállalási és lakhatási kérdések tekintetében a bv. pártfogók eszköztelennek bizonyulnak, ezen problémák megoldása rendkívül nagy nehézséget jelent. Ugyanakkor az is megállapítható, hogy a bv. pártfogók többsége a kettős cél elérése érdekében elsősorban a támogató funkciót erősítő eszközrendszert tartja fontosabbnak, hatékonyabbnak. A tevékenységeik ellenőrzését szolgáló intézkedések azonban ennek ellenkezőjét erősítik, ezzel a kontrollt erősítő eszközrendszer használatának irányába ható erőt fejtenek ki. A bv. pártfogók bv. intézeten belüli tevékenysége tekintetében látható a támogató eszközrendszer folyamatos fejlesztése, bővítése. Az elmúlt években a bv. pártfogóknak különböző képzések során lehetőségük volt elsajátítani különböző resztoratív módszereket, melyek alkalmazása a támogató funkciót erősítik, és a

lakhatás tekintetében is volt előrelépés a két félutas ház kialakításával, ezen lehetőségek azonban a szabadultak rendkívül kis arányát érintik.

A bv. pártfogás elmúlt évtizedében a tevékenységek bővülése kapcsán jól látható egy olyan ív kirajzolódása, melyben a bv. pártfogó a bv. intézetben megkezdi a bűnmegelőzésben fontos feladatát azzal, hogy a szabadulásra felkészítés kapcsán segítséget nyújt a családi kapcsolatok megerősítésében, resztoratív módszerek alkalmazásával támogatja az elítéltet abban, hogy megtervezze a szabadulást követő, a bűnismétlés szempontjából legkritikusabb 6 hónapos időszak teendőit, céljait. Majd a szabadulást követően a pártfogó felügyelet végrehajtása kapcsán egyéni pártfogó felügyelői tervet készít, melyben foglaltak végrehajtását a bűnismétlés kockázatának csökkentése érdekében ellenőrzi és egyidőben a pártfogoltat segíti, támogatja a sikeres társadalmi reintegráció érdekében kitűzött feladatok végrehajtásában.

Összegezve elmondható, a kutatás során megállapítást nyert, hogy a pártfogó felügyelet sikerességének kulcsa az egyénre szabott megközelítés, amely figyelembe veszi a pártfogolt egyedi körülményeit, szükségleteit és kockázati tényezőit. Megállapítottuk, hogy a pártfogó felügyelet kettős funkciója – az ellenőrzés és a támogatás – hatékonyan szolgálja a bűnmegelőzés céljait. Az ellenőrző funkció révén csökkenthető a bűnismétlés kockázata, míg a támogató szerep elősegíti a sikeres társadalmi reintegrációt. Ez a kettősség különösen fontos a szabadságvesztésből szabadulók esetében, akik komplex kihívásokkal szembesülnek a társadalomba való visszatéréskor. A kutatás rámutatott arra is, hogy a pártfogó felügyelet nem működhet elszigetelten. A sikeres reintegráció érdekében szoros együttműködésre van szükség más intézményekkel, civil szervezetekkel, egyházakkal. A pártfogó felügyelet intézménye kulcsfontosságú szerepet tölt be a bűnelkövetők reintegrációjában és a bűnismétlés megelőzésében. A kutatási eredmények rávilágítottak arra, hogy a pártfogó felügyelet komplex, támogató és ellenőrző funkciót ötvöző eszköz, amely jelentősen hozzájárulhat a sikeres társadalmi visszailleszkedéséhez. Az eredmények azt mutatják, hogy a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelet különösen hatékony lehet a fiatalkorú bűnelkövetők esetében. A korai beavatkozás és a komplex támogatás révén jelentősen csökkenthető a bűnözői életpálya kialakulásának kockázata. A reintegrációs őrizet intézménye további lehetőséget biztosít a fokozatos társadalmi visszailleszkedésre, ami szintén hozzájárul a bűnmegelőzéshez.

Ugyanakkor azonosítottunk néhány kihívást is, mint például a támogató funkciót erősítő eszközrendszer fejlesztésének szükségessége, börtönártalmak kezelése, a családi kapcsolatok

helyreállításának nehézségei, vagy a munkaerő-piaci integráció problémái. Ezek a kihívások rámutatnak arra, hogy szükség van a pártfogó felügyelet rendszerének folyamatos fejlesztésére és a bűnmegelőzési stratégiák finomhangolására. Összességében megállapíthatjuk, hogy a pártfogó felügyelet intézménye, bár kihívásokkal néz szembe, nélkülözhetetlen eszköze a harmadlagos bűnmegelőzésnek. A jövőben fontos lenne további kutatásokat végezni a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelet hosszú távú bűnmegelőzési hatásairól, valamint a különböző beavatkozási módszerek eredményességéről, hogy még hatékonyabban tudjuk csökkenteni a visszaesést és elősegíteni a sikeres társadalmi reintegrációt. A disszertáció eredményei hozzájárulhatnak a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelet és a bűnmegelőzési stratégiák továbbfejlesztéséhez, valamint alapot nyújthatnak további kutatásokhoz ezen a területen.

Summary of the Doctoral Research

This dissertation examined the relationship between probation supervision and crime prevention, particularly in the context of the Hungarian prison system. The objectives of the research carried out for this dissertation were to present the historical development of probation supervision, to analyse the structure of the current domestic system, and to examine the relationship between probation supervision and crime prevention, with the aim of showing how probation supervision can contribute to crime prevention and how it can facilitate the reintegration of persons released from prison into society. In addition, the dissertation analyses the legal and practical aspects of the institution of probation supervision and, based on the results of a quantitative questionnaire survey, the effectiveness of the legal institution in terms of crime prevention and social reintegration, as perceived by probation officers.

In the system of crime prevention through the justice system, probation supervision can be placed in the context of specific prevention, since it is centred on the individual and the promotion of reintegration is a prominent means of achieving its objectives, as is the case with probation supervision activities.

The current objectives of probation supervision, the instruments and the methods of probation services used to achieve these objectives have also changed a lot since the legal institution was first introduced in Hungary. Patronage, which evolved from the work of the early prisoner support associations, now covers a wide range of activities carried out by probation officers.

As regards the current situation of probation supervision, the profession is fragmented in the sense that probation officers work both in the government office system and in the domestic prison system. A review of the historical background shows that this is not the first time that the separation of probation has occurred. Following the institutionalisation of the profession in the 1970s, the probation supervision of juvenile and adult offenders was carried out by probation officers employed in different institutional systems. Probation officers working with adult offenders worked in the court system, while probation officers working with juvenile offenders worked in the guardianship system. The change, the unification of the profession, had to wait until 2003, when the Office of Justice was created, which, as the central office of the then state administration, unified probation officers under the same system of offices. This unification was abolished in 2014, when the activities related to probation supervision ordered

or established for the duration of parole were transferred to the county penitentiary institutions, thus creating a new type of employment: the probation officer of penitentiary institute.

The work of the prison probation officers, the focus of the study in this thesis, is closely related to the domestic prison system, as the probation officers have been working as employees of the prison institutions for ten years. The study shows that domestic prisons have also undergone major changes over the last centuries. The tasks and resources of the penitentiaries, which are institutions for the enforcement of custodial sentences and measures, have also changed considerably. In contrast to the initial objectives, which were primarily the detention and isolation of the prisoner, the emphasis has shifted to reintegration.

Due to the change in the aims of punishment, many measures in the domestic penitentiary institutions are aimed at preventing the convicted person from committing new crimes, from being sent to prison again and at ensuring his/her successful social reintegration. Such measures include employment, education, various reintegration programmes, restorative conflict management methods in prisons, and preparation for release. In order to increase the effectiveness of all these activities, there is cooperation between a number of professionals in the national prisons, with reintegration officers, psychologists, chaplains and probation officers working together within the prisons to achieve the objectives. Prison probation officers are in a special position in terms of crime prevention efforts, as they can start activities for successful social reintegration and prevention of re-offending within the prison walls and have the possibility to continue the work after the prisoner's release.

The tasks and activities of probation officers have expanded over the past ten years. Under the current regulations, their tasks include preparing probation officers' opinions and background studies, preparing prisoners for release, monitoring and supporting prisoners in reintegration custody, implementing probation supervision pending or ordered in connection with parole, and carrying out tasks related to reintegration care and aftercare. In recent years, the tasks of probation officers have been extended to include activities closely linked to the social reintegration of prisoners.

By carrying out the above tasks, probation officers serve the dual purpose of successful social reintegration and preventing re-offending. However, the dual objective requires the simultaneous use of a dual system of instruments: on the one hand, it is necessary to monitor

and report the probationer, primarily in order to avoid re-offending, and on the other hand, it is important to motivate the probationer in setting educational and employment goals, to strengthen family and other prosocial relationships, and to support and assist the probationer in social participation in order to ensure successful social reintegration. The simultaneous use of the two instruments supports the dual objective by reinforcing each other. The range of tools available for use by probation officers influences the use of the tools used. In the main question of the survey of probation officers on the tools that probation officers focus on using, the majority of the responses indicated that they primarily use the tools of the control function in their activities. However, this is mainly due to the limited availability of tools to support the support function. As regards employment and housing issues, which are cardinal post-release issues, probation officers are found to be ill-equipped to deal with them, and they have great difficulty in resolving these problems. At the same time, it can also be observed that the majority of probation officers consider it more important and effective to have a system of instruments that reinforces the support function in order to achieve the dual objective. However, the measures taken to control their activities reinforce the opposite, thus exerting a force in the direction of the use of instruments that strengthen control. With regard to the activities of probation officers in prisons, the continuous development and expansion of the supportive tool system is visible. In recent years, probation officers have had the opportunity to learn various restorative methods in various training courses, which strengthen the support function, and there has also been progress in terms of housing with the creation of two halfway houses, but these opportunities affect a very small proportion of those released.

In the last decade of the expansion of activities in the prison probation system, the development of an arc can be clearly seen, in which the probation officer in the prison starts his important task of crime prevention by helping to strengthen family relationships in preparation for release, and by using restorative methods to support the prisoner in planning the activities and goals of the most critical 6-month period after release, in terms of re-offending. After release, in the context of the implementation of probation supervision, the probation officer draws up an individual probation supervision plan, monitors the implementation of the plan in order to reduce the risk of re-offending and, at the same time, assists and supports the probationer in the implementation of the tasks set for successful social reintegration.

In conclusion, the research has shown that the key to successful probation supervision is an individualised approach that takes into account the individual circumstances, needs and risk

factors of the probationer. It was found that the dual function of probation supervision - control and support - effectively serves the goals of crime prevention. The monitoring function reduces the risk of re-offending, while the supportive role promotes successful social reintegration. This duality is particularly important for people released from prison, who face complex challenges when re-entering society. The research has also shown that probation supervision cannot work in isolation. Successful reintegration requires close cooperation with other institutions, NGOs and churches. Probation plays a key role in the reintegration of offenders and in the prevention of re-offending. Research has shown that probation supervision is a complex tool combining support and control functions, which can make a significant contribution to successful reintegration into society. The results show that probation supervision can be particularly effective for juvenile offenders. Early intervention and complex support can significantly reduce the risk of a life course of delinquency. The institution of reintegration detention provides an additional opportunity for gradual social reintegration, which also contributes to crime prevention.

At the same time, we identified some challenges, such as the need to develop tools to strengthen the support function, the management of prison harm, the difficulties of restoring family relationships, or problems of labour market integration. These challenges point to the need for continuous improvement of the probation system and fine-tuning of crime prevention strategies. Overall, the probation service, although facing challenges, is an indispensable tool for tertiary crime prevention. In the future, it would be important to conduct further research on the long-term crime prevention effects of probation supervision and the effectiveness of different intervention methods in order to be more effective in reducing recidivism and promoting successful social reintegration. The results of this dissertation can contribute to the further development of probation supervision and crime prevention strategies and provide a basis for further research in this area.

Irodalom

- Albert, Fruzsina. „A börtönbüntetés hatása a baráti kapcsolatok alakulására.” In *Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek*, szerk. Fruzsina Albert, 113-142. Budapest: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet, 2015.
- Albert, Fruzsina, és Biró Emese. „A sikeres reintegráció.” In *Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek*, szerk. Fruzsina Albert, 143–166. Budapest: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet, 2015.
- Andenaes, Johannes. „General Preventive Effects of Punishment.” *University of Pennsylvania Law Review* 114, no.7 (1966): 949–980.
- Andrews, D. A., and James Bonta. *The Psychology of Criminal Conduct.* 5. kiadás. New Providence: LexisNexis, 2010.
- Ashworth, Andrew. *Sentencing and Criminal Justice*. 5th ed. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
- Angyal, Pál. „A patronage.” *Jogállam* 8, no.7 (1909): 481-490.
- Giddens, Anthony. *Szociológia*. Budapest: Osiris Kiadó, 2008.
- Bakonyi Kálmán. „A próbára bocsátás.” *Bűnügyi Szemle*, no.8 (1913): 390-393.
- Bales, William D., and Daniel P. Mears. „Inmate Social Ties and the Transition to Society: Does Visitation Reduce Recidivism?” *Journal of Research in Crime and Delinquency* 45, no. 3 (2008): 287–321.
- Barabás, A. Tünde, szerk. *Alkalmazott kriminológia*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2023.
- Barabás A. Tünde, Fellegi Borbála, és Windt Szandra, szerk. *Konfliktuskezelés elítéltekkel. Kézikönyv a mediáció és helyreállító igazságszolgáltatás alkalmazhatóságáról a büntetés-végrehajtásban*. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2010.
- Bányai Borbála és Légmán Anna. „Intézményi megközelítések a társadalomtudományban.” *Replika,* no.74 (2011): 27-33.
- Beccaria, Cesare. *A bűnökről és a büntetésekről.* Budapest: Eötvös József Kiadó, 1998.
- Beck, Peter, and Emma McGinnis. „An Exploration of the Relationship Between Probation Supervision and Desistance.” *Irish Probation Journal* 19 (2022): 104-122. https://www.pbni.org.uk/files/pbni/2022-11/08%20IPJ%20Vol%2019%20An%20Exploration.pdf.

- Bencze Béla Dr., et al. *Korszakváltás a büntetés-végrehajtásban. Útmutató a 2013. évi CCXL. (Bv.) törvény megismeréséhez*. Szerkesztette Schmehl János és Dr. Palló József. Budapest: Büntetés-végrehajtás Tudományos Tanácsa, 2015.
- Biró Emese. „A fogvatartottak családi kapcsolatainak szerepe a bűnelkövetésben, a börtönélményben és a reintegrációban." In *Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek*, szerk. Albert Fruzsina, 150-170. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2015. https://real.mtak.hu/31000/1/albert_biro_sikeres%20reintegracio_bortonon%20innen%20es%20tul.pdf (letöltés ideje: 2021.12.30.).
- Bíró Emese és Albert Fruzsina. „Hogyan befolyásolják a családi kapcsolatok a börtönből szabadultak társadalmi reintegrációját?" *Magyar Tudomány. Családszociológiai kutatások Magyarországon a 21. század elején*, 177, no2. (2016): 179-187.
- Blumstein, Alfred, Jacqueline Cohen, és Daniel Nagin. *Deterrence and Incapacitation: Estimating the Effects of Criminal Sanctions on Crime Rates*. Washington, D.C.: National Academies Press, 1978.
- Bogotyán Róbert. „A zsúfoltság csökkentésének útjai a börtönépítésen túl." *Börtönügyi Szemle,* no. 1 (2015): 26-41.
- Bonta, James, és D. A. Andrews. „Risk-Need-Responsivity Model for Offender Assessment and Rehabilitation." Ottawa: *Public Safety Canada*, 2007.
- Borbíró Andrea. „Prevenciós és büntető igazságszolgáltatás." *Kriminológiai Tanulmányok,* no.46 (2009): 13-37.
- Borbíró Andrea. „Bűnmegelőzés." In *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I.*, szerk. Borbíró Andrea és Kerezsi Klára, 111-140 Budapest: Fresh Art Design Kft., 2009.
- Borbíró Andrea, Gönczöl Katalin, Kerezsi Klára, és Lévay, Miklós. *Kriminológia*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft., 2019.
- Borbíró Andrea és Szabó Judit. „Harmadlagos megelőzés a magyar büntetés-végrehajtási intézetekben a nemzetközi kutatások fényében." In *Kriminológiai Tanulmányok 49. kötet*, szerk. Vókó György, 158-192. Budapest: OKRI, 2012.
- Bottoms, Anthony E. „The Philosophy and Politics of Punishment and Sentencing." In *The Politics of Sentencing Reform*, edited by Chris Clarkson and Rod Morgan, 17-50. Oxford: Clarendon Press, 1995.

- Brantingham, P. J., és F. L. Faust. „A Conceptual Model of Crime Prevention.” *Crime & Delinquency,* 22, no.3 (1976): 284-296.
- Bryman, Alan. *Social Research Methods*. 5th ed. Oxford: Oxford University Press, 2016.
- Canton, Robert. „The European Probation Rules, Assessment and Risk.” EuroVista 3, no. 2 (2018): 12–18.
- Case, Stephen, and Kevin Haines. *Positive Youth Justice: Children First, Offenders Second*. Bristol: Policy Press, 2015.
- Crawford, Adam. *Crime Prevention and Community Safety: Politics, Policies and Practices*. Harlow: Addison-Wesley Longman, 1998.
- Crow, Iain. *Resettling Prisoners: A Review*. Sheffield: University of Sheffield, 2006.
- Clarke, Ronald V. *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies*. 2nd ed. Monsey, NY: Criminal Justice Press, 1997.
- Clemmer, Donald. *The Prison Community*. New York: Rinehart and Co., 1958.
- Czenczer Orsolya. „Az oktatás mint reszocializációs eszköz a fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézeteiben.” *Börtönügyi Szemle,* no.3 (2008): 1-12.
- Czenczer Orsolya. „Fiatalkorúak az új Bv. Kódexben: Gondolatok az elítélt fiatalkorúak helyzetéről az új büntetés-végrehajtási törvény kapcsán.” In *Emberek őrzője: Tanulmányok Lőrincz József tiszteletére*, szerk. Lőrincz József, 171-178. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2014.
- Czenczer Orsolya. „Veszélyes fiatalok vagy fiatalok veszélyben? – avagy meglátások a gyerekbántalmazás és az erőszakos bűnelkövetés összefüggéseire a reintegráció jegyében.” *Börtönügyi Szemle,* no.1 (2017): 21-33.
- Czenczer Orsolya és Szenczi Attila. „A reintegrációs őrizet jogi, technikai, biztonsági és társadalmi aspektusai.” *Börtönügyi Szemle,* no.4 (2020): 7-29.
- Czenczer Orsolya, és Tolner Anita. „Először a rács mögött – gondolatok az első-bűntényes elkövetők helyzetéről a hazai büntetés-végrehajtási intézetekben.” *Magyar Rendészet,* 20, no.4 (2020): 59-70. https://doi.org/10.32577/mr.2020.4.3.
- Czibulya Gábor, Gombkötő Tamás, és Prcsity Violetta. „Resztoratív technikák alkalmazása a fegyelmi eljárás során.” *Börtönügyi Szemle*, no.4 (2015): 76-85.
- Csáki Anikó és Mészáros Mercedesz. „Fogvatartásból szabadultak munkaerő-piaci beilleszkedésének lehetőségei: diszkriminál-e az erkölcsi bizonyítvány?” *Börtönügyi Szemle,* no.4 (2012): 53-62.

- Dandurand, Yvon. „Restorative Justice and the Social Reintegration of Offenders.” In *Women and Children as Victims and Offenders: Background, Prevention, Reintegration*, edited by Helmut Kury, Sławomir Redo, and Evelyn Shea, 781–797. Cham: Springer International Publishing, 2016.
- Davis, Celesta, Stephen J. Bahr, és Christopher Ward. „The Process of Offender Reintegration: Perceptions of What Helps Prisoners Reenter Society.” *Criminology and Criminal Justice* 13, no. 4 (2013): 446–69. https://doi.org/10.1177/1748895812454748.
- Dávid Ferenc. „A pártfogó felügyelet a gyakorlatban.” *Magyar Jog*, no.12 (1968): 725-732.
- Dávid Lilla. *A hazai pártfogó felügyelet intézkedésének szerepe a fiatalkorúak bűnelkövetésének megelőzésében*. Doktori értekezés. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, 2013.
- Dávid Lilla. „A pártfogás hazai fejlődésének története – A rabsegélyezéstől az 1978-as Btk. hatálybalépéséig.” *Jogtörténeti Szemle,* no.1 (2014): 19-25.
- Deering, *John. Probation Practice and the New Penology: Practitioner Reflections.* Farnham: Ashgate, 2011.
- Deering, John, és Martine Feilzer. *The Probation Service in England and Wales: A Decade of Radical Change*. London: Palgrave Macmillan, 2020.
- Dér Mária. „Vádirat a pártfogó felügyelet tárgyában.” *Belügyi Szemle,* no.10 (1990): 25-32.
- Durnescu, Ioan. „The Balance between Care and Control in Probation.” *European Journal of Probation* 1, no. 1 (2009): 39–55. https://www.ejpch.eu/index.php/ejp/article/view/12/6.
- Dünkel, Frieder. „Probation in Germany: Reconciling Rehabilitation and Risk Management.” *European Journal of Probation* 7, no. 3 (2015): 215–230.
- Farrall, Stephen. *Rethinking What Works with Offenders: Probation, Social Context and Desistance from Crime*. Cullompton: Willan, 2002.
- Farrington, David P. „Developmental and Life-Course Criminology: Key Theoretical and Empirical Issues.” *Criminology* 41, no. 2 (2003): 221–225.
- Fehér Szilárd. „Kihívások a büntetés-végrehajtásban a koronavírus-járvány alatt.” *Börtönügyi Szemle,* no.2 (2021): 67-82.

- Feld, Barry C., and Donna M. Bishop. „Juvenile Justice.” In *The Oxford Handbook of Crime and Criminal Justice*, edited by Michael Tonry, 627–660. New York: Oxford University Press, 2011.
- Fellegi Borbála. *Út a megbékéléshez. A helyreállító igazságszolgáltatás intézményesülése Magyarországon*. Budapest: Napvilág Kiadó, 2009.
- Fiáth, Titanilla. *Börtönkönyv*. Kulturális antropológia a rácsok mögött. Budapest: Háttér Kiadó, 2012.
- Finkey Ferenc. „A patronage a háború alatt és a háború után.” *Bűnügyi Szemle*, no.9 (1915): 385-397.
- Fliegauf Gergely. „A börtönpszichológia elhatárolása a kriminálpszichológiától.” *Börtönügyi Szemle,* no.1 (2012): 45-62.
- Fliegauf Gergely. „Fiatalkorú fogvatartottak a börtönben: kognitív és kriminálpszichológiai megfontolások.” *Belügyi Szemle,* 62, no.2 (2014): 43-50. https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2014.v62.i2.pp43-50.
- Fliegauf Gergely és Ránki Sára. *Fogva tartott gondolatok*. Budapest: L' Harmattan, 2007.
- Forgács Judit. „Miért beteg a magyar büntetés-végrehajtási nevelés?” *Börtönügyi Szemle,* no.2 (2013): 1-16.
- Forgács Judit. „Változó nyomvonalon: A nevelői funkció formálódása a 80-as évektől napjainkig.” In *Börtönügyi kaleidoszkóp: Ünnepi kötet dr. Lőrincz József 70. születésnapja tiszteletére*, szerk. Deák Ferenc és Palló János, 91-102. Budapest: Duna-Mix Kft., 2014.
- Forgács Judit. „Kapcsolattartás járvány idején.” *Börtönügyi Szemle,* no.1 (2021): 51-68.
- Gajduschek György. „Intézményi Elemzés. Neoinstitucionalista megközelítés.” In *Empirikus jogi kutatások*, szerk. Jakab András és Sebők Márton, 189-208. Budapest: Osiris Kiadó, 2020.
- Garami Lajos és Balogh Attila. „Az enyhébb végrehajtási szabályok és a bv. intézet ideiglenes elhagyásával járó jutalmazási módok.” *Börtönügyi Szemle,* no.2 (2004): 49-64.
- Garland, David. *The Culture of Control: Crime and Social Order in Contemporary Society.* Chicago: University of Chicago Press, 2001.

- Goffman Erving. „On the Characteristics of Total Institutions.” In *Asylums: Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*, ed. Erving Goffman, 1-124. Chicago: Aldine, 1961.
- Gönczöl Katalin. „A hatékonyabb speciális prevenció feltételei.” *Belügyi Szemle*, no.10 (1986): 50-54.
- Gönczöl Katalin. „A bűnözés társadalmi reprodukciója, deviancia-kontroll, társadalmi bűnmegelőzés.” In *Kriminológia – Szakkriminológia*, 297-330. Budapest: Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., 2006.
- Gönczöl Katalin. „A túlélő börtön.” In Máthé Gábor et al. (szerk.), *Jogtörténeti Parerga. Ünnepi tanulmányok Mezey Barna 60. születésnapja tiszteletére*, 125-132. Budapest: ELTE Eötvös, 2013.
- Görgényi Ilona. *Kárjóvátétel a büntetőjogban, mediáció a büntetőügyekben*. Budapest: HVG-Orac, 2006.
- Görgényi Ilona. „A közérdekű munka.” In *Magyar Büntetőjog Általános Rész*, szerk. Görgényi Ilona, Gula József, Horváth Tibor, Jacsó Judit, Lévay Miklós, Sántha Ferenc, és Váradi Erika, 2012. Budapest: Complex Kiadó Kft., 2012.
- Grabosky, Peter N. „Unintended Consequences of Crime Prevention.” *Journal of Istanbul University Law Faculty* 71, no. 1 (2013): 567–588.
- Hatvani Erzsébet. „Reform közben.” *Kriminológiai Közlemények,* no.62 (2006): 7-13.
- Hatvani Erzsébet, Kóta Tünde és Blaha Magdolna. „Reform közben.” *Szociális Szakmai Szövetség hírlevele*, no.10 (2004): 2-4.
- Hewson, Tom, Amanda Shepherd, Jake Hard, and Jake Shaw. „Effects of the COVID-19 Pandemic on the Mental Health of Prisoners.” *The Lancet Psychiatry 7*, no. 7 (2020): 568–570. https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30241-8.
- Hegedűs Judit és Ivaskevics Krisztián. „Büntetés-végrehajtásban dolgozók nézetei a reintegrációról.” *Alkalmazott Pszichológia,* 16, no.4 (2016): 71-92.
- Herke-Fábos Barbara Katalin. „A Fiatalkorúak Büntethetőségének Történeti Szempontú Vizsgálata.” *Jogtörténeti Szemle,* 21, no.3 (2023): 12-22. https://doi.org/10.55051/JTSZ2023-3p12.
- Herke-Fábos Barbara Katalin. *A megelőző pártfogás a jogágak metszéspontjában*. Doktori értekezés, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, 2022. Elérés ideje: 2024.10.14. https://ajk.pte.hu/hu/doktori-iskola/vedes.

- Hudson, Barbara A. *Understanding Justice: An Introduction to Ideas, Perspectives and Controversies in Modern Penal Theory*. Buckingham: Open University Press, 2003.
- Hughes, Gordon. *Understanding Crime Prevention: Social Control, Risk and Late Modernity.* Buckingham: Open University Press, 1998.
- Illés Tiborné. „Két évtized: pártolandók a pártfogók is." *Börtönügyi Szemle*, no.1 (1996): 78-84.
- Juhász Ferenc. „A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői tevékenység." *Börtönügyi Szemle,* no.2 (2015): 53-64.
- Juhász Ferenc. „A bűnismétlés megelőzéséhez kapcsolódó büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői szakmai feladatok." *Börtönügyi Szemle,* no.3 (2017): 5-27.
- Juhász Ferenc és Juhász Júlia. „Büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők a mindennapokban." *Börtönügyi Szemle*, no. 4 (2017): 29-50.
- Kadlót Erzsébet. „A reintegrációs őrizet esélyei Magyarországon." In *Kriminológiai Közlemények* 77, szerk. Zséger Barbara, 65-70. Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 2017.
- Kádár Miklós. *A büntetőtörvénykönyv általános része. Az 1950. évi II. törvény. Az 1950. évi 39. sz. törvényerejű rendelet. A törvényjavaslat miniszteri indoklása*. Budapest: Jogi és Államigazgatási Könyv- és Folyóiratkiadó, 1951.
- Kerezsi Klára. „A pártfogás dilemmája: kontroll vagy segítő kapcsolat?" *Esély – Társadalom és szociálpolitikai folyóirat,* no.5 (1990): 53-65.
- Kerezsi Klára. „A hazai pártfogó szolgálat átalakítása." *Belügyi Szemle,* no.2-3 (2002): 185-201.
- Kerezsi Klára. *Kontroll vagy támogatás: az alternatív szankciók dilemmája*. Budapest: COMPLEX Kiadó, 2006.
- Kerezsi Klára. „Változatlan helyzet – változó elvárások: a fiatalkorú bűnelkövetők zártintézeti nevelése." *Börtönügyi Szemle,* no.4 (2008): 33-42.
- Kerezsi Klára. „Pártfogó felügyelet: Legitimáció, hitelesség és igazságosság." *Ügyészségi Szemle*, no.1 (2016): 46-65.
- Kerezsi Klára, Lévay Miklós, Lévai Katalin, és Tóth Zoltán. *A pártfogó felügyelet rendszere és működése*. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2003.
- Kerezsi Klára és Kó József. *A pártfogó felügyelet speciális magatartási szabályai*. Budapest: IM Országos Bűnmegelőzési Bizottság Titkársága, 2006.

- Kerezsi Klára, Krisztina Kovács, Eszter Párkányi, és Judit Szabó. „A pártfogó felügyelet szerepe a bűnmegelőzésben, különös tekintettel a jogintézmény tervezett változásaira." In *Kriminológiai Tanulmányok,* no.52, 148-191. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2015.
- Korinek László. *Kriminológia I.* Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2010.
- Korinek László. *Kriminológia II*. Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2010.
- Kovács Mihály. „Új Esély" – A Félutas Ház típusú programok bemutatása. *Börtönügyi Szemle*, no.2 (2022): 35-53.
- Kőhalmi László. „A pártfogó felügyelet kihívásai." In *A „Pártfogó Felügyelői Szolgálat időszerű kérdései" címmel 2003. november 14-én Pécsett megrendezett kerekasztal-konferencia tanulmánykötete*, 85-88.
- Kőhalmi László. „A Büntethetőségi Korhatár Kérdése." *Jogelméleti Szemle,* no.1 (2013): 81-94.
- Kőhalmi László. „A büntetés-végrehajtás alapkérdései." In *Kriminológia 1.*, szerk. Kőhalmi László, 188-196. Pécs: PTE ÁJK Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék, 2016.
- Kőhalmi László és Tóth Dávid. „A bűnmegelőzés alapkérdései." In *Kriminológia 1.*, szerk. Kőhalmi László, 175-187. Pécs: PTE ÁJK Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék, 2016.
- Langan Mary. *Welfare: Needs, Rights and Risks*. London: Routledge, 1998.
- Lebujos Imre. „Resztoratív módszerek a büntetés-végrehajtási intézetekben (Utópia vagy valóság?)." *Börtönügyi Szemle,* no.4 (2012): 33-52.
- Lempp, Florian, Jake Phillips, Laura Abbott, Faye S. Taxman, Amy Smoyer, Andrew McDonnell, Jennifer Turner, et al. „Remote Family Contact and the Impact of COVID-19 on Prisoners and Their Families: Evidence from Ten Jurisdictions." *International Journal of Prisoner Health* 17, no. 3 (2021): 260–274.
- Ligeti Katalin. „Kontroll vagy támogatás – a pártfogó felügyelői tevékenység dilemmái." *Miskolci Jogi Szemle* 2, no. 1 (2007): 86–97. https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/egyeb/mjsz/200701/09ligeti.pdf
- Lipsey Mark W., Gabrielle L. Chapman, és Nana A. Landenberger. „Cognitive-Behavioral Programs of Offenders." *The Annals of the American Academy of Political and Social Science,* 578, no.1 (2001): 144-157.

- Lőrincz József. „A „nevelés-gondolat" a XX. századi hazai börtönügyben – jogászi szemmel." *Börtönügyi Szemle,* no.3 (2006): 1-20.
- Lőrincz József, és Mezey Barna. *A magyar börtönügy története*. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 2019.
- Lőrincz József és Nagy Ferenc. *Börtönügy Magyarországon*. Budapest: Büntetés-Végrehajtás Országos Parancsnokság Sajtóiroda, 1997.
- Lőrinczy Attila. „A reintegrációs őrizet büntetés-végrehajtási bírói gyakorlata." In *Kriminológiai Közlemények* 78, szerk. Zséger Barbara, 11-25. Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 2018.
- Martinson, Robert. „What Works? Questions and Answers About Prison Reform." *Public Interest,* no.35 (1974): 22-54.
- Maruna, Shadd, and Tony Ward. *Rehabilitation: Beyond the Risk Paradigm*. London: Routledge, 2007.
- Maruna, Shadd, Russ Immarigeon, és Thomas P. LeBel. „Ex-offender Reintegration: Theory and Practice." In *After Crime and Punishment: Pathways to Offender Reintegration*, szerk. Shadd Maruna és Russ Immarigeon, 35-50. Cullompton: Willan, 2004.
- Matthews, Roger. *Doing Time: An Introduction to the Sociology of Imprisonment*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2009.
- McNeill, Fergus. *Probation, Rehabilitation and Reparation*. Cullompton: Willan Publishing, 2009.
- McNeill, Fergus. „Four Forms of Offender Rehabilitation." *Criminal Justice and Behavior* 39, no. 1 (2012): 130–152.
- McNeill, Fergus, Peter Raynor, and Chris Trotter, eds. *Offender Supervision: New Directions in Theory, Research and Practice*. Abingdon: Routledge, 2013.
- Meade, Benjamin, and Benjamin Steiner. „The Total Effects of Boot Camps That House Juveniles: A Systematic Review of the Evidence." *Journal of Criminal Justice* 38, no. 5 (2010): 841–853.
- Mezey Barna. „Rabgondozás: segélyezés, Patronage-ügy, utógondozás: (a reszocializáció történelmi tendenciái)." *Börtönügyi Szemle,* no.4 (1996): 135-146.
- Molitórisz Roland és Franka Botond Mihály. „Az egyéniesítés, a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő és a családi döntéshozó csoportkonferencia (CSDCS) szerepe az elítéltek sikeres reintegrációjában." *Börtönügyi Szemle,* no.1 (2016): 107-116.

- Módos Tamás. „Visszatekintés a büntetés-végrehajtási nevelés elmúlt negyven évére.” In *Börtönügyi Kaleidoszkóp. Ünnepi kötet Dr. Lőrincz József 70. születésnapja tiszteletére*, szerk. Deák Ferenc és Palló Judit, 132-145. Budapest: Büntetés-végrehajtás Tudományos Tanácsa, 2014.
- Muncie, John. „Failure Never Matters: Detention Centers and the Politics of Deterrence.” *Critical Social Policy,* no.28 (1990): 53-66.
- Nagy Anita. „A kegyelmi eljárás és a szabadságvesztés félbeszakítása*.” Miskolci Jogi Szemle,* 10, no. 2 (2015): 29-40.
- Nagy Anita. „A kegyelmi és a kötelező kegyelmi eljárás összehasonlítása.” *Börtönügyi Szemle*, no.2 (2017): 65-79.
- Nagy Anita. „A reintegrációs őrizet magyarországi és európai fejlődési irányai.” *Kúriai döntések: Bírósági határozatok, Kúria Lapja*, no.4 (2018): 578-585.
- Nagy Anita. „A reintegráció nemzetközi gyakorlata és a reintegrációs őrizet.” *Börtönügyi Szemle* no.4 (2019): 47-59.
- Nagy Anita és Menyhért Enikő. „A reintegrációs őrizet egyes kérdései.” *Publicationes Universitatis Miskolcinensis Series Juridica Et Politica*, no.2 (2018): 227-239.
- Nagy Ferenc. „Az utógondozás - pártfogó felügyelet hazai fejlődéséről.” In *Utógondozás. Pártfogó felügyelet. Igazságügyi minisztérium. Tanulmánykötet 10*, 31-72. Budapest: Igazságügyi Minisztérium, 1985.
- Nagy Ferenc. „A hosszú tartamú szabadságvesztés büntetőjogi kérdéseiről.” *Börtönügyi Szemle*, no.2 (2005): 7-18.
- NEUSTART. *Annual Report 2023*. Vienna: NEUSTART, 2023.
- Nyesténé Jánkfalvi Zita. „Elkövettem, megbántam, jóvátenném. Resztoratív gyakorlatok a börtönben.” *Börtönügyi Szemle,* no.2 (2012): 14-28.
- Ördögh László. „Gondolatok a pártfogó felügyeletről.” *Magyar Jog,* no.2 (1992): 95-97.
- Pap Attila. „Új rezsimszabályok az első bűntényesek elkülönítésére?” *Börtönügyi Szemle,* no.3 (2008): 79-80.
- Pálvölgyi Ákos. „A társadalom részvételének szükségessége a büntetés-végrehajtásban (reszocializáció, reintegráció).” *Büntetőjogi Szemle,* no.2 (2014): 77-84.
- Phelps, Michelle S., and Caitlin Curry. „Supervision in the Community: Probation and Parole.” In *Oxford Research Encyclopedia of Criminology and Criminal Justice*, edited by Henry N. Pontell. Oxford: Oxford University Press, 2021. Letöltés ideje:

2025.05.09. https://oxfordre.com/criminology/display/10.1093/acrefore/9780190264079.001.0001/acrefore-9780190264079-e-742.

- Petersilia, Joan. *Probation in the United States*. Oxford: Oxford University Press, 1997.
- Popper Péter. *A kriminális személyiségzavar kialakulása*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1970.
- Pusztai László. „Bűnmegelőzés." *Acta Universitatis Szegediensis: Acta Juridica et Politica*, no.48 (1996): 197-211.
- Ranga Attiláné és Vörös Erzsébet. *Büntetés-végrehajtási reintegrációs ismeretek*. Jegyzet. Budapest: Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központja, 2018.
- Rácz György. „A közösségi és az egyéni bűnmegelőzés összevetése." *Jogtudományi Közlöny,* no.12 (1989): 670-671.
- Robinson, Gwen, and Fergus McNeill. „Understanding „What Works": Cross-National Perspectives on Evidence, Policy and Practice in Probation." In *What Works in Offender Rehabilitation*, edited by Leam Craig, Louise Dixon, and Theresa Gannon, 287–303. London: Wiley-Blackwell, 2013.
- Ruzsonyi Péter. „Javíthatatlanok? A büntetés-végrehajtási korrekciós nevelés fejlődési trendje." *Börtönügyi Szemle,* no.4 (1999): 24-45.
- Ruzsonyi Péter. „A kriminálpedagógia elméletének és módszereinek alkalmazása a fogvatartottak reintegrációjában." *Magyar Rendészet,* no.1–2 (2008): 43-76.
- Ruzsonyi Péter. „Kriminálpedagógiai útkeresés a fiatalkorú fogvatartottak szabadságvesztésbüntetésének végrehajtásában." *Börtönügyi Szemle,* no.4 (2008): 14-32.
- Ruzsonyi Péter. *Börtönök a világban és itthon. Kriminálpedagógiai alapú elemzés*. Előadás, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2014. október 28.
- Schmehl János. „A neveléstől a reintegrációig: a fejlődés útja a legjobb gyakorlatok tükrében." *Börtönügyi Szemle,* no.1 (2005): 1-4.
- Schmehl János. „Az új szabályozás főbb szakmai elemei és üzenetei." *Börtönügyi Szemle,* no.4 (2013): 18-21.
- Schmehl János. „Stabilitás és fejlődés: A büntetés-végrehajtási törvény által bevezetett speciális jogintézmények helyzete." *Belügyi Szemle,* 65, no.11-12 (2017): 18–39. https://doi.org/10.38146/BSZ.2017.11-12.2.

- Šimunová, Mária. „The Concept of Alternative Sanctions in Slovak Republic.” *Central European Journal of Criminology* 10, no. 2 (2017): 110-125.
- Solomon, A.L., M. Waul, A. Van Ness, és J. Travis. *Outside the Walls: A National Snapshot of Community-Based Prisoner Reentry Programs*. Washington, 2004. Idézi: Albert Fruzsina és Bíró Emese, “A sikeres reintegráció,” in *Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek*, szerk. Albert Fruzsina. Budapest: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2015.
- Solt Ágnes. *Peremen billegő fiatalok: Veszélyeztető és kriminalizáló tényezők gyermek- és ifjúkorban*. PhD-értekezés. Budapest, 2012. http://www.okri.hu/images/stories/kutatok/soltagnes/disszertacio.pdf (letöltés ideje: 2024.12.13.).
- Somogyvári Mihály. „A koronavírus hatása a fogvatartotti kapcsolattartásra – Kihívások és szervezeti válaszok: A fogvatartotti videóhívások alkalmazásának empirikus vizsgálata.” *Belügyi Szemle,* 69, no.5 (2021): 109-143. https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2021.5.5.
- Steinmo, Sven. „Historical Institutionalism.” In *Approaches and Methodologies in the Social Sciences: A Pluralist Perspective*, edited by Donatella Della Porta and Michael Keating, 118-138. Cambridge: Cambridge University Press, 2008. https://doi.org/10.1017/CBO9780511801938.008.
- Sutherland, Edwin Hardin, Donald Ray Cressey, és David F. Luckenbill. *Principles of Criminology*. Oxford: General Hall, 1992. https://books.google.hu/books?id=wqRQqXKuU7sC&pg=PP9&hl=hu&source=gbs_selected_pages&cad=1#v=onepage&q&f=false (letöltés ideje: 2024.12.13.).
- Sykes, Gresham M. *The Society of Captives: A Study of a Maximum Security Prison*. Princeton: Princeton University Press, 2007.
- Szabó Judit. „Rehabilitálható-e a rehabilitáció?” *Börtönügyi Szemle,* no.4 (2014): 28-40.
- Than Alexandra. „Elektronikus mozgáskövető eszköz alkalmazása a büntető igazságszolgáltatás során Magyarországon és Európában.” PhD értekezés, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, 2016. https://ajk.pte.hu/sites/ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/than-alexandra/than-alexandra-vedes-ertekezes.pdf (letöltés dátuma: 2020.07.12.).

- Thorton, David, Len Curran, David Grayson, és Vernon Holloway. *Tougher Regimes in Detention Centers: Report on an Evaluation by the Young Offenders Psychology Unit*. London: HMSO, 1984.
- Tonry, Michael, és David P. Farrington. „Strategic Approaches to Crime Prevention." *Crime and Justice* no.19 (1995): 1-20. Elérhető: https://scholarship.law.umn.edu/faculty_articles/483. Letöltés ideje: 2024.12.02.
- Tóth Gabriella. „Adott is meg nem is, kapott is meg nem is – Gondolatok napjaink párfogó felügyeletéről." In *A munkát nem lehet eltitkolni. Tiszteltkötet Tremmel Flórián professzor emeritus 75. születésnapjára*, 91-99. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, 2016.
- Tóth, Olga. „Rizikótényezők az első alkalommal végrehajtandó börtönbüntetésre ítélt férfiak életútjába." In *Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek*, szerk. Albert Fruzsina, 59-72. Budapest: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet, 2015.
- Turchányi Dóra. „Az első alkalommal végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltek speciális részlegén elhelyezett elítéltek visszaesési rizikófaktorai – Miben mások, mint az átlag fogvatartotti populáció?" *Börtönügyi Szemle,* no.2 (2022): 85-104.
- Van Dijk, J. J. M., és J. De Waard. „A Two-Dimensional Typology of Crime Prevention Projects; with a Bibliography." *Criminal Justice Abstracts* (1991): 483-503.
- Varga Nagy István. „Régi rabsegélyező egyleteink és a modern patronázs munka (1. rész)." *Bűnügyi Szemle,* no.6 (1913): 274-279.
- Varga Nagy István. „Régi rabsegélyező egyleteink és a modern patronázs munka (2. rész)." *Bűnügyi Szemle*, no.7 (1913): 327-335.
- Varga Nagy István. „Régi rabsegélyező egyleteink és a modern patronázs munka (3. rész)." *Bűnügyi Szemle,* no.8 (1913): 384-390.
- Vathy Ákos. „Az alternatív büntetési formák és a pártfogó felügyelet." *Rendészeti Szemle,* no.4 (1992): 23-33.
- Vári Eszter. „Alternatív szankciók és pártfogó felügyelet Ausztriában." *Szociális Szakmai Szövetség hírlevele,* X, no.10 (2004).
- Vig Dávid, és Fliegauf Gergely. „A szabadságvesztés és az elkövetők reintegrációja." In *Kriminológia*, szerk. Borbíró Andrea, Gönczöl Katalin, Kerezsi Klára, és Lévay Miklós, 957-982. Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft., 2019.
- von Liszt, Franz. *Der Zweckgedanke im Strafrecht*. Berlin: J. Guttentag, 1882.

- Vókó György, „Utógondozás: pártfogók és civil szervezetek," *Börtönügyi Szemle*, no.2 (1996): 50-62.
- Vókó György. „Elmélkedés a pártfogó felügyeletről." *Börtönügyi Szemle*, no.1 (2003): 49-70.
- Vókó György. *Európai Büntetés-végrehajtási jog*. Budapest-Pécs: Dialóg Campus Kiadó, 2006.
- Ward, Tony, Clare Rose, és Gwenda Willis. „The Rehabilitation of Offenders: Good Lives, Desistance, and Risk Reduction." In *Forensic Psychology*, szerkesztette Graham Davies és Anthony Beech, 407-423. Oxford: Wiley Blackwell, 2012.
- Wilson, David B., Doris Layton MacKenzie, és Fawn Ngo Mitchell. *Effects of Correctional Boot Camps on Offending*. Campbell Collaboration Systematic Reviews, 2005.
- Wilson, James Q. *Thinking About Crime*. New York: Basic Books, 1975.
- Council of Europe. *Recommendation CM/Rec(2010)1 of the Committee of Ministers to member states on the Council of Europe Probation Rules*. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2010.
- Council of Europe, Committee of Ministers. *Recommendation CM/Rec(2008)11 of the Committee of Ministers to member states on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures*. Strasbourg: Council of Europe, 2008.
- Európa Tanács Miniszteri Bizottsága. *R (92) 17. számú Ajánlás a büntetéskiszabás egyöntetűségére*. 1992. https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/prison/Rec(92)17_en.pdf.
- Európa Tanács Miniszteri Bizottsága. *Rec(2003)23. számú ajánlás az életfogytig tartó szabadságvesztés és az egyéb hosszú tartamú szabadságvesztés végrehajtásáról*. 2003. https://rm.coe.int/1680706f60.
- Európa Tanács Miniszteri Bizottsága. *CM / Rec 1. sz. Ajánlás a tagállamok számára, az Európa Tanács Pártfogási Szabályairól*. 2010. https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/prison/Rec(2010)1_en.pdf.
- Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoport. *A büntetés-végrehajtási bírói gyakorlat, különös tekintettel a reintegrációs őrizetre*. 2017. EL.II.H.13.BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS-48. https://kuria-birosag.hu/hu/joggyak_csop/buntetes-vegrehajtasi-biroi-gyakorlat-kulonos-tekintettel-reintegracios-orizetre (letöltés dátuma: 2020.11.02.).

- Központi Statisztikai Hivatal. *A büntetés-végrehajtási intézetekben lévők a fogvatartás jellege és nemek szerint [fő]*. https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0007.html (letöltés ideje: 2024.12.19.).
- *A pártfogó felügyelői tevékenységre vonatkozó jogforrások, definíciók, ügymenetmodell, válogatott szakbibliográfia és iratminták tára.* Budapest: Igazságügyi Hivatal, 2009.
- National Institute of Justice. „Five Things About Deterrence." Washington, DC: U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice, 2014. Elérés: 2024.12.12. https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/247350.pdf.
- *Tájékoztató füzet a Közösségi Foglalkoztatók szolgáltatásairól Kormányhivatalok munkatársai részére*. Budapest: BVOP, 2024. https://tettprogram.hu/hu/letoltheto-kiadvanyok (letöltés ideje: 2024.11.07.).
- *Tájékoztató Félutas Ház programokról*. https://bv.gov.hu/hu/felutas-haz-program (letöltés ideje: 2024.11.11.).
- Belügyminisztérium. *A Belügyminisztérium közleménye* (1. rész), 2024. április 26. Elérhetőség: https://os.mti.hu/hirek/176988/a_belugyminiszterium_kozlemenye-1_resz (letöltés ideje: 2024. december 30.).

Jogszabályok

- 1878:5. törvénycikk (Csemegi-kódex)
- 1908. évi XXXVI. törvénycikk (I. Büntetőnovella)
- 1950. évi II. törvény a büntetőtörvénykönyv általános részéről
- 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről
- 1966. évi 21. számú törvényerejű rendelet a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásáról
- 1975. évi 20. sz. törvényerejű rendelet a szabadságvesztésből szabadult személyek utógondozásáról
- 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- 1979. évi 11. sz. törvényerejű rendelet a büntetések és intézkedések végrehajtásáról
- 1984. évi 19. sz. törvényerejű rendelet a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról
- 1993. évi XVII. törvény a büntető jogszabályok módosításáról

- 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
- 2003. évi XIV. törvény a pártfogókra vonatkozó egyes törvények módosításáról
- 2003. évi LXXX. törvény a jogi segítségnyújtásról
- 2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről
- 2006. évi LI. törvény a büntetőeljárás módosításáról
- 2010. évi CXXVI. törvény a fővárosi és megyei kormányhivatalokról, valamint a fővárosi és megyei kormányhivatalok kialakításával és a területi integrációval összefüggő törvénymódosításokról
- 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről
- 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről
- 2012. évi C. törvény a büntető törvénykönyvről
- 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
- 2013. évi CCXLV. törvény az egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról
- 2014. évi XXX. törvény az egyes törvényeknek a belügyminiszter feladat- és hatáskörével összefüggő módosításáról
- 2014. évi LXXII. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról
- 2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról
- 2016. évi CX. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról
- 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
- 2017. évi CXLIV. törvény a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény, egyes büntető tárgyú törvények, valamint az európai uniós és a nemzetközi bűnügyi együttműködést szabályozó törvények módosításáról

- 2018. évi CXV. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról
- 2018. évi CXXV. törvény a kormányzati igazgatásról
- 2020. évi XLIII. törvény a büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról
- 2020. évi LXXIV. törvény az iskolai erőszak megszüntetése és megelőzése érdekében szükséges egyes törvénymódosításokról
- 2021. évi CXXXIV. törvény az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról
- 2022. évi LX. törvény a reintegrációs eltávozás az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról
- 2023. évi XCVII. törvény a büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról
- 55/1960. (XII. 22.) Korm. rendelet a börtönből szabadult személyek munkába állításáról
- 12/1965. (VII. 11.) Korm. rendelet a szabadságvesztésből szabadultak munkába állításáról
- 322/2010. (XII.27.) Korm. rendelet a pártfogó felügyelői, jogi segítségnyújtási, áldozatsegítési és kárpótlási feladatokat ellátó szervekről
- 388/2017. (XII. 13.) Korm. rendelet az Országos Statisztikai Adatfelvételi Program kötelező adatszolgáltatásairól
- 90/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet az egyes büntetés-végrehajtási szabályok módosításáról
- 148/2023. (IV.27) Korm. rendelet az embercsempészés bűncselekmény miatt elítéltek reintegrációs őrizetéről
- 27.100/1909. igazságügy-miniszteri rendelet a büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról szóló 1908: XXXVI. törvénycikknek a fiatalkorúakra vonatkozó második fejezetében foglalt rendelkezések végrehajtásáról
- 6/1980. (VI. 24.) OM rendelet a fiatalkorúak pártfogó felügyeletéről, a javítóintézeti nevelésről és egyes eljárási rendelkezésekről
- 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről
- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól

- 16/2018. (VI. 7.) BM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, a rendbírság helyébe lépő elzárás, a letartóztatás és a szabálysértési elzárás végrehajtását foganatosító büntetés-végrehajtási intézetek kijelölésének szabályairól
- 6/2023. (II. 21.) BM rendelet a veszélyhelyzet ideje alatt egyes büntetés-végrehajtási szabályok eltérő alkalmazásáról
- 1/2024. (II. 29.) IM rendelet az egyes büntetés-végrehajtási tárgyú igazságügyi miniszteri rendeletek módosításáról
- 1183/2002. (X. 31.) Korm. határozat a Pártfogó Felügyelői Szolgálat felállításának és működésének szabályozási elveiről
- 1291/2023. (VII. 19.) Korm. határozat. *A Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégiáról (2024–2034) és a Nemzeti Bűnmegelőzési Stratégia 2024–2025. évekre vonatkozó intézkedési tervéről*. 2023. https://www.kormany.hu/hu/tevekenysegek/bunmegelozes.
- 1.105/1954. (XII.17.) sz. Minisztertanácsi határozat a Büntetésvégrehajtási Szabályzat kiadásáról
- 8/1959. BM sz. utasítás (Bv. szabályzat)
- 131/1970. (M.K. 15.) MM utasítás
- 11/2018. (VI. 29.) LÜ utasítás a fiatalkorúak büntetőügyeivel kapcsolatos ügyészségi szakfeladatok ellátásáról
- 20/2021. (IV. 16.) BVOP utasítás a sajátos kezelési igényű fogvatartottak számára kialakított és az egyéb speciális részlegeken elhelyezett elítéltekkel kapcsolatos feladatok végrehajtásáról
- 24/2021. (V. 6.) BVOP utasítás a fogvatartottak nyilvántartására és egyes ügyeinek intézésére vonatkozó eljárásról
- 16/2023. (II. 24.) BVOP utasítás a reintegrációs eltávozás végrehajtásáról
- 22/2023. (III. 29.) BVOP utasítás a reintegrációs őrizet és az otthonápolási őrizet végrehajtásával összefüggő egyes szakterületi feladatokról

Mellékletek

KÉRDŐÍV

Online elérhetőség: https://www.survio.com/survey/d/X9Q1T2O5J8F8A9O7B

I. Neme:

1. Férfi
2. Nő

II. Életkora:

1. 23-29
2. 30-39
3. 40-49
4. 50-59
5. 60-

III. Legmagasabb iskolai végzettsége:

1. Főiskolai diploma
2. Egyetemi diploma
3. Egyéb:

IV. Milyen szakképzettséggel rendelkezik:
Kérem, írja be a szakképzettsége megnevezését (pl.: szociális munkás, tanító, stb.)

V. Hány éve dolgozik pártfogó felügyelőként?

1. Kevesebb, mint 1 éve
2. 1-2 éve
3. 3-5 éve
4. 6-10 éve
5. 11-15 éve
6. 16-20 éve
7. több, mint 20 éve

VI. Milyen típusú bv. intézetben dolgozik?

1. Letöltő ház
2. Megyei intézet

VII. Kérem, jelölje, hogy az alábbi feladatok ellátása során a tevékenysége kontroll vagy támogatás jellegét hogyan ítéli meg.

1. Gondozás keretében végzett reintegrációs tevékenység végzése során **(reintegrációs gondozás)**

Támogató – Inkább támogató – Azonos arányban támogató és kontroll – Inkább kontroll – Kontroll

2. **Utógondozás** keretében végzett reintegrációs tevékenység végzése során

Támogató – Inkább támogató – Azonos arányban támogató és kontroll – Inkább kontroll – Kontroll

3. Feltételes szabadságvesztés tartamára törvény alapján fennálló vagy elrendelt **pártfogó felügyelet végrehajtása** során

Támogató – Inkább támogató – Azonos arányban támogató és kontroll – Inkább kontroll – Kontroll

4. A **reintegrációs őrizet** végrehajtása keretében végzett pártfogó felügyelői tevékenység során

Támogató – Inkább támogató – Azonos arányban támogató és kontroll – Inkább kontroll – Kontroll

5. Összességében, mint gondol a bv. pártfogó felügyelői tevékenység milyen jellegű tevékenység

Támogató – Inkább támogató – Azonos arányban támogató és kontroll – Inkább kontroll – Kontroll

VIII. Kérem, fejezze be az alábbi mondatot:

A bv. pártfogó felügyelői tevékenység lényege…..

IX. Írja le azt a három szót, ami eszébe jut, ha meghallja a kontroll szót:

X. Írja le azt a három szót, ami eszébe jut, ha meghallja a támogatás kifejezést:

XI. Kérem, fejezze be az alábbi mondatot:

A legnehezebb a munkámban, hogy.....

A bűnismétlés csökkentése érdekében az alábbi technikákat, módszereket alkalmazom a munkavégzésem során...

A sikeres társadalmi reintegráció érdekében az alábbi technikákat, módszereket alkalmazom a munkám során...

XII. Milyen együttműködő partnerekkel tart kapcsolatot a reintegrációs folyamat során?

XIII. Ön szerint melyik együttműködő partner segíti leginkább a sikeres reintegrációt?

XIV. Mit jelent az Ön számára az elítélt sikeres társadalmi reintegrációja?

XV. Mire lenne szüksége ahhoz, hogy a munkáját hatékonyabban tudja végezni?

XVI. Kérem írjon egy példát a sikeres reintegrációra!